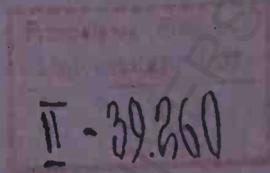
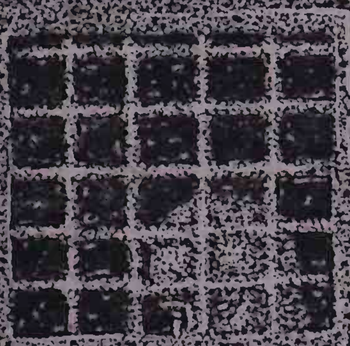

II - 39.260

DRAGOȘ PROTOPOPESCU

FORTUL 13

ROMAN

EDIȚIA II-a

FORTUL 13

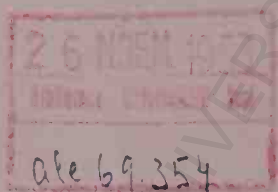
DRAGOŞ PROTOPOPESCU

FORTUL 13

ROMAN

EDIŢIA II-a

EDITURA „CUGETAREA“
P. C. GEORGESCU-DELAFRAS
BUCUREŞTI IV — Strada Mătăsari 23

MAMEI ŞI SOREI MELE GICA
— TUTUROR ALOR MEI :
O MICĂ TRILOGIE DE 'NTU-NERIC A CĂREI PRIMĂ PARTE, CEL PUŢIN, NU VREA DELOC SĂ FIE TRISTĂ...

FORTUL 13

I

Domnul Eulampe Sibică s'a născut în al treizeci și douilea an al vieții sale.

Cum? Foarte simplu, ca martir și erou național.

Când?

Intr'un an așa de prost, că Dumnezeu, dacă ar ști tot ce s'a petrecut, ar refuza creștinilor să-l numere dela Hristos!

Unde?

In țara cu pâni și femei din belșug, voevozi de veacuri și lepre mai recente, cu biserici albe, și multe felinare roșii, cu asini demnitari, și nume de eglogă: Ruritania.

De ce?

Fiindcă pur și simplu s'a întâmplat ca domnul Eulampe Sibică să aibe ochii verzi.

Detalii:

Seara, încă tânără. Mândră ca o capelă verde dată pe sprinceana pământului. Pământul e în deobște orașul sau satul unde fiecare mâncăm, dormim, scuipăm, iubim.

In cazul de față pământul era un oraș vestit, unde toate aceste patru exerciții religioase se execută zi și noapte, la maxim, în case sau pe case. Orașul cu nume de Bucara — a nu

se confunda cu Bokhara, splendid centru afganistan, unde toate acestea se fac cel puţin pe covoare de preţ. Bucara îşi trage numele, după istorici, dela un păstor, iar după oamenii cari ştiu ceva, dela cuvântul traco-ilir „bacară“, vechiu cât naţia, de vreme ce stă în amintirea tuturor strănepoţilor — inclusiv Lucian Blaga, poetul — că războinicii strămoşi, după ce se spintecau reciproc în hoarde, se închinau lui Zamolxe, şi, pe meterezele încă fumegânde de prădanii, beau sânge de viteaz din ţeste şi jucau ţintar cu vertebrele capturate.

Bucara mai este, în afară de capitala vitejismului şi hazardului traco-ilir, un oraş „occidental“; dovada peremptorie: încă înainte de a lua fiinţă, era numit micul Paris, cu toate că ţara, printr'un mare eufemism şi o mică deplasare geografică, se numea numai Belgia Orientului.

Prin aceste titulaturi modernizante, encomiaştii din partea locului vroiau pe semne să spună că e un oraş cu străzi la centru, gropi pretutindeni şi ţigani la periferie.

Ţiganii, sub formă de chelneri, hoţi de buzunare, sau ţambalagii, vin la centru şi umplu cu noaptea lor localuri şi străzi, cari, fără de asta, ar fi albe şi curate ca ziua cu care Dumnezeu a binecuvântat din moşi ţinutul.

Adăogaţi la aceasta: un primar zis „nebun“, Arcul de Triumf, Vespasiana dela Naţional şi Palatul Telefoanelor şi aţi obţinut, în carne şi oase, oraşul unde oamenii nu pot face treabă fiindcă trebuie să facă dragoste, şi unde nu pot face dragoste fiindcă trebuie să facă politică; unde jumătate din populaţie fură şi ju-

mătate numai ţipă că se fură; unde toate se petrec şi nimic nu se întâmplă, oraşul arşiţei necontenite a cărnei, al excrocheriei de presă şi de stat, Bucàra, capitala Ruritaniei.

Seara era, aşa dar, încă tânără. Mai puţin tânără ca adineaurea, când începeam această introducere. Lucru pentru care, capela verde citată era acum mai mult un brăţar de catifea albastră, bandajând de răni Bucàra. Dar nu de rănile zilei (cojirea zidurilor şi-a moralei publice, murdăria haznalelor şi-a miniştrilor, promiscuitatea trotuarului, prostituirile din case şi oficii). In oraşul cu trotuarul în casă şi casa pe trotuar, cu noaptea clară ca ziua şi ziua mai spurcată ca noaptea, rănile momentului erau, aţi înţeles, puzderia de reclame luminoase, ca nişte danturi cariate zvârlite într'un lavabou.

Trageţi acum o linie dreaptă, care să înfăţişeze mersul normal al unui tip simpatic; ciuliţi urechea; ascultaţi, dacă puteţi, cum tânărul de statură sveltă şi înaltă deflorează aerul cu un „melon" proaspăt sosit dela *Lock et Co. Hatters, His Majesty's Servants, St. James's Street, London W. 1.* şi, strâns într'o generoasă vidră de Virginia, molestează nepăsător caldarâmul, cu tocurile săptămânal reparate ale unor ghete de şopârlă cafenie, peste cari coboară îmbrăţişarea caritabilă a ghetrelor cenuşii: şi aţi obţinut cele două extreme ale persoanei cu care domnul Eulampe Sibică face în viaţă tràsura de unire între pământ şi cer, şi călăreşte în felul său zi şi noapte, planeta.

Mai observaţi şi cum işi trage mănuşa culoare „canari", pe o mână a cărei singură

greșală e — se spune — de a fi prea frumoasă; și cum, între doi canini voraci, își joacă ușor, ca pe o floare, un Dunhill greu de tutun ca de o legendă orientală, lăsând buzelor senzuale exact atâta spațiu cât să fredoneze: „Dumnezeule, noaptea asta nu-i o noapte, e-un amor!“ (Domnul Eulampe e ruritan ortodox, și, ca atare, crede în existența lui Dumnezeu în... interjecții.) Apoi trageți altă linie dedesubt și adunați: ați obținut prin cel mai simplu procedeu — al lui Pitagora — imaginea totală a aceluiași ins, care, sub același nume, deplasa spațiile în drumul lui fatal — și veți vedea de ce — dela etajul trei al hotelului Minerva Palace, jos pe pâlnia ascensorului, către cinema Sex-Appeal, pe străduța principală a orașului, calea „Victoriei“ (vine dela Victoria Constantinescu, amanta „en titre“ a unui fost primar liberal integral).

L-ați obținut pe domnul Eulampe Sibică, minus, negreșit, obrajii săi, pe cari trebuie neapărat să-i fi văzut, ca să vă dați seama in ce potrivită măsură îi tampona pânăla roșu vata muiată în acid boric (soluție slabă) a fulgilor de zăpadă. Aceștia, de pe pometii înțepați, se prelingeau dealungul trupului bine îmbrăcat, și mureau la picioare, ca niște săruturi neizbutite.

Minus, de asemenea, bastonul gros, de cea mai bună trestie sud-americană, gemând in mână, la fiecare atingere cu trotuarul, de vreun suspin parcă rămas din doinele din Honolulu.

Incadrat in toate aceste meridiane și paralele pe cari, ca o dansatoare pe funii multiple, își fixase definitiv poziția pe mapamond;

cu fața proaspătă ca aurorele elvețiene surprinse din expressuri, cu pieptul decorat de metropole, în toată făptura lui liberă și aerată ducând ceva din spațiile vizitate, — domnul Eulampe Sibică era un rezumat de țări și anotimpuri, bine ponderate, bine numărate, bine puse la punct, și mânate din urmă, ca o turmă molcomă de idei „merinos", cu pipa și bastonul, de un baci snob și fluşturatec.

In consecință, totdeauna vesel, și deci profund, domnul Eulampe Sibică își da în scrânciob înainte, din receptacole deosebite, cu pulsații însă paralele, pipa și bastonul, din când în când aruncând un ochiu asupra ghetelor pe care cerul, deapururi micșorat în imaginația sa mondenă și deci adventistă, le lustruia în treacăt, la lumina vreunui felinar, cu vreun penultim scuipat de omăt, și panglica de catifea albastră a stelelor.

Din când în când cugetarea sa frecventa adâncimi vertiginoase, săruta everesturi de viziune și sinteză; atunci domnul Eulampe se întreba cam câți kilovați pe secundă vor fi consumând reclamele luminoase, dela toate cinematografele din Bucara, și câți copii, bunăoară, s'ar naște pe secundă din această energie, dacă un Edison s'ar ivi care să născocească un sistem — desigur frigorifer — de a transforma lumina în carne omenească. Era de altfel ideea sa predilectă, biciuită de dorul patriei și de grija mortalității infantile la sate; năzărindu-i-se, mai ales, oridecâte ori trecea pe lângă o femee sau pronunța cuvântul „pelagră". Idee care-l sustrăsese ani de zile deșertăciunilor vieții — ca aceea de a face bani, sau de a face o mutră serioasă

in societate. Şi-i închinase toate clipele, în cari nu avea ce face, întrebării: de unde ştii d-ta că, acel Edison, nu se va numi, în cele din urmă, Eulampe Sibică, şi că, aşa, cum se plimbă acesta filosofic, sub reclamele violente ale Bucarei, nu va da cu mintea, într'o bună zi — sau noapte — de un procedeu după care să poţi face un copil prin simpla apăsare pe un buton electric!

Altă idee extraordinară, din câte fecundau, cu generozitatea bine cunoscută a ideilor, lobul frontal al domnului Eulampe, la ora aceea, era: dacă iarna or fi existând ţânţari în Veneţia, şi câţi aproximativ? Sau dacă broaştele ţestoase nădușesc, şi pe unde? Sau dacă, atunci când fac amor, îşi scot carapacea, şi pe unde?

Apoi lobul în chestiune trecea iară la actualitate; şi găsea, printr'o ne mai pomenită percepţie de geometrie descriptivă, că reclamele luminoase ale Bucarei sunt mai mult liniare decât circulare, şi, deci, mai mult gen european, franco-italian, decât gen anglo-american. De unde întrebarea: De ce rasa latină o fi preferind linia dreaptă, pe când rasa anglo-americană are vădită înclinare spre linia circulară? Pentrucă aceasta din urmă (nu linia, ci rasa anglo-americană) a dat pe cei dintâi călători în jurul lumii — răspundea imediat domnul Eulampe, care se juca cu problemele, ca Indienii cu şerpii în sân. De unde şi concepţia imperialistă în politica neamurilor anglo-americane, mergea dânsul mai departe, concepţie ce nu-i de fapt decât un fel de „perpetuum mobile“ de formă circulară, care la dânsele înseamnă: a te in-

toarce tot de unde ai purces (însă ceva mai bogat ca mai înainte), iar la neamuri sărace de-apururi, ca valahii, se traduce cu: a bate apa'n piuă (la tine acasă).

Şi trecând cu ochii pe sub reclama, ca o poartă de vis oriental, a lui *Polyfoto*, bătută numai în smaragde şi safire de lumină, domnul Eulampe se căţăra cu gândul de aceea a lui *Mobiloil*, tăind cerul ca un trapez (şi-şi aducea aminte că nu mai are ulei la motor) —sau reclama lui *Sandeman*, *Sandbrand*, *Jantehaş*, răscolind noaptea ca nişte ulcere, altele ca nişte săgeţi, pistrui, sau tirbuşoane, până ce, cu aere de Boulevard Raspail, se deschidea la dreapta, pe un suiş fantastic de sclipiri, vechiul bulevard al copilăriei, de nerecunoscut acum sub ninsoarea permanentă de artificii şi reclame:

Francisca Gall
în
Dragoste ca la ea acasă

lucea ca o dulce ameninţare; apoi, după un colţ, cu un etaj mai sus:

Lil Dagover
în
Husarul fără domiciliu

Leal, domnul Eulampe Sibică şi-aduce aminte că mai are de plătit un rest... întreg, din nota dela hotel.

Clive Brook şi Evelyn Brent
în
Reptila adulteră

— Ah, vampa asta cu umărul strâmb, ochii răi şi vino'ncoa' peste tot, îşi bătea limba de cerul gurei domnul Eulampe, cu gândul la artista care împreună cu Isabel Jeans — cea cu ticul delicios din ochi şi bărbie — a turburat ceasurile lui de studenţie în oraşul dela Nord.

Seria vedetelor exotice terminate, iată reclame cari toarnă chartreusă în nume simpatice, iubite, familiare:

Elvira Godeanu
în
Trei inimi şi o dilemă

film naţional de ultimă oră, cu frumoasa vedetă; ca şi:

Dragoş Protopopescu, tenor,
în
Gorila care se amuză

„cu celebrul Karloff al Ruritaniei, într'un film mut dar sinistru, cu preţuri urcate, pentru amatorii de leşinuri şi fiori".

Şi alte reclame, şi altele, turnând la rând, pe gâtul publicului mişunător, în linii jucăuşe, vin rubiniu, sau pipperment, cointreau sau simple oranjeade de lumină, ca din mâna nevăzută a divelor de pe ecran.

Sumedenie de pierde-vară stau cu gura căscată, să le pice parcă licoarea de lumină, cu ceva în ea parcă din savoarea femeilor din vis sau numai aşternut.

Domnul Eulampe Sibică nu e platonic, şi are, de când era copil, oroare să vorbească în sine, de persoanele absente, când

sunt femei; trece, deci, mai departe și se oprește la o reclamă mai nouă: un cap de femee, bătut în rubine electrice, cu o fundă în formă de aripă de moară învârtindu-i-se într'una în cocul din ceafă, în tact desăvârșit cu doi ochi mari ce se dau peste cap din jumătate în jumătate de minut. Mai mult — și aci domnul Eulampe se minunează: la gâtul gol al femeei de mai sus, un colier de perle atârnă, în josul căruia un cărăbuș de un verde mângâietor își desfoia și înfoia alternativ spinarea, în ritm cu moara și cu rostogolirea ștrengară a ochilor.

— Uite, domnule, o reclamă ideală pentru *Moara cu noroc*, expostulează domnul Eulampe, cu un pumn zdravăn trimes din expansivitate, în pieptul primului preopinent din față.

Acesta îi răspunde cu o observație autohtonă de origine turcă, și trece mai departe în adulmecarea vreunei femei de ocazie. In vreme ce domnul Eulampe Sibică urmărește înainte femeea din aer și nu mai poate de admirație după tripla ingeniozitate care făcea ca o roată de moară să se învârtească în tact cu doi ochi nebuni de femee și două aripi de cărăbuș.

— Uite, domnule, reclamă, uite! Nici că se putea ceva mai nimerit pentru un teatru nou, pe care-l mai chiamă și *Moara cu noroc*. Și ceva autohton, domnule, național!... La mijloc trebuie să fie vreun evreu! Directorul trebuie să fie evreu... Numai ei fac lucruri așa de autohtone... Cele mai românești nume ei le au (Negură, Câmpeanu, Botez, Baltag,)— Silberstein, Finkelstein, Rosenblut fiind numai

pseudonime. Limba cea mai autohtonă, în frunte cu Barbu Lăzăreanu, ei o vorbesc. Câte basmale a avut Creangă in total, ei ştiu. Dicţionarele şi vinurile autohtone—ei le fac şi prefac. Uite, acum fac şi reclamele cele mai autohtone...

Un pumn era să meargă în pieptul altui preopinent; dar acesta apucă să spună cuvântul turc dinainte...

— Da, da, vorbea domnul Eulampe înainte, cu aerul. Iată o reclamă-tip. Nu liniară, nu statică... Circulară şi mişcătoare. Orice reclamă trebuie să aibe aerul că face ocolul pământului; că obiectul ei vine de peste oceane şi peste oceane se duce. Orice reclamă, cu un cuvânt, trebuie să fie anglo-americană. Iar evreul e un om care se naşte negustor de mărunţişuri, trăeşte milionar şi moare cetăţean englez. Vezi Disraeli. Orice evreu mai e şi un universal, un imperialist. Cu un cuvânt mai pompos: un mercantil.

Şi la fel era şi reclama din faţă, care parcă venea de peste lumi şi-i aducea aşa de bine aminte de reclama cu lapte pentru copii ce adună de ani de zile popor de gură-cască in Picadilly Circus, din centrul Londrei. Canadieni, Australieni, Indieni, Neo-Zeelandezi, — vizitatori din toate dominioanele şi sferele de influenţă ale imperiului, sosesc aci să facă haz de copilul care, dolofan, pantagruelic, apare cocoţat în cărucior pe cerul ursuz al metropolei, deasupra restaurantului Monico. Cu degetul în gură se strâmbă şi gucănceşte mai întâi; îi este foame; apare guvernanta; copilul se domoleşte şi înseninează pe măsura ce aceasta îi întinde la gură un

biberon cu lapte britanic. (In Anglia poeţii, găinele, untul, laptele, tot, până şi ouăle, sunt „britanice".) Copilul ia biberonul în mână, îl mângâie cu stânga, cu pieptul, cu ochii, îl soarbe; îşi bate buzele, soarbe iar, dă ochii peste cap şi se bate pe burtă. Pauză; digestie, (ieşire afară); laptele britanic a fulgerat măruntaele, şi-a produs efectul: copilul se îngraşă văzând cu ochii; e momentul ca biberon şi guvernantă să dispară un moment; apoi, copilul şi căruciorul; ca din nou să apară, în aceiaşi serie de metamorfoze. Toată drăcovenia ţine un sfert de ceas, şi lumea săracă vine Sâmbăta să o vadă de patru ori în şir şi să plece acasă mulţumită că a fost la cinematograf.

Ei bine, copilul acesta — mai popular azi ca surâsul Prinţului de Wales — a răspândit laptele din Surrey, al Lordului cu reclama, pe toată faţa imperiului lui George al V-lea, şi jurnalele engleze dau nume de fermieri canadieni, văcari australieni, preoţi Mormoni, cari şi-au părăsit tarabele şi altarele, vacile şi femeile, şi se hrănesc azi numai cu laptele lordului Cardogan din Surrey. Aceasta numai din deferenţă pentru ingeniozitatea şi succesul reclamei din Picadilly Circus.

— Ei bine, teatrul ăsta, ca şi laptele lordului Cardogan, o să facă ocolul lumii, se bătea, de data aceasta pe el însuş, în piept, domnul Eulampe, îmbătat pur şi simplu de ideea fericită din reclamă. Cum şi, în subsidiar, îmbătat de capul femeei, care, oricât de vag schiţată în reclama de rubine pâlpâietoare, îi aducea aminte, mai ales prin rostogolirea ştrengară a ochilor, de un chip aievea sărutat.

— Francette! Ea e! Francette! Dar ce caută acolo sus Francette — bătută în piroane de foc, şi cu un drug care, făcând linia de unire între bustul — mai precis: inima ei (căci Francette, închipuiţi-vă, avea una) — şi firma noului teatru, o recomanda parcă lui Dumnezeu, împreună cu o listă întreagă de preţuri — reduse — dedesubt.

— A, da! E noul teatru, frate! Noul teatru de comedie şi operetă: *Moara cu noroc*. Aşa-i! Şi ea, sigur, vedeta nouei companii! Doar au ţipat şi ziarele. Uite-o, uite-o chiar aici, în fotografie. Francette e femeia care te ţintueşte cu-o privire chiar din fotografie!

Ţintuit şi el, îşi revedea prietena în caseta mare dela intrare, apoi în hall-ul teatrului, unde, dominând peste celelalte fotografii, cu mâinele în şolduri, jumătate goală, îşi da peste cap drăcoşii ochi, şi boiul întins şi neted, bine acordat, de banjo mexican.

In mijloc, punctul cel mai avansat al pântecului, care, la grecii vechi (vorbă să fie) ochiul lui Dumnezeu se numea, deasupra unei centuri de prinţesă filipină — pesemne ultimul rol — surâdea şi el de toate armoniile şi bucuriile ce veneau din sâni până la el şi plecau înapoi, ca nişte ştafete credincioase ale vieţii, să cânte pe Francette din tălpi şi până'n creştet.

Creştetul se anima atunci în părul ruginiu, şi se involbura în şuviţe inspirate; iar până la tălpi, genunchii rotunzi şi aşa de netezi se preschimbau în capete mici de alăută şi vibrau cu strunele nevăzute ale cărnei, de toate fericirile din trup.

Francette: 19 ani, 57 kgr., statură mijlocie, talie de ghitară, umeri de saxonă, gene na-

turale, niciun dinte fals, sâni-pergamute, 7 clase de liceu și trei voiaje la Paris (ultimul până la Praga), jumătate franceză, jumătate ruritană și mai mult de patru sferturi israelită. Nu știu precis din care din cele nouă triburi se trăgea. După ochi, din tribul lui Cain, având-i ucigător de frumoși; dar avea inimă de samariteană; în vreme ce cu Rubin avea comun numai pietrele scumpe, după cari se înebunea. Eventual putea fi și creștină, și încă foarte ortodoxă, fiindcă știa să se roage și chiar să cadă — în genuchi — așa de frumos... In orice caz, într'un rol de băiat, intrând odată în biserică, se zice că și-a scos pălăria...

Era frumoasă? Ați ghicit. Dar era mai mult decât frumoasă: era drăguță.

Și domnul Eulampe găsește nimerit să sublinieze fraza-i preferată cu un gest din brațul întins, ca și cum să cuprindă pela spate mijlocul familiar al artistei.

Dar aci avu loc un fenomen pe care ocultiștii îl numesc: de ectoplasmă, iar îndrăgostiții: de noroc. Un fenomen a cărui prevedere și pătrundere scăpau pentru moment lobului frontal al domnului Eulampe Sibică:

Cum sta dânsul cu mâna 'n șold, fotografia din peretele de lemn se deslipește brusc; din „cabinet" și din senin devine „mărime naturală", și talia visată, numai că înfofolită de data aceasta într'un vison blond și parfumat, îi cade, aruncată din cer ca Epistolia Maichii Domnului, la piept.

— Francette!

— Eulampe!

— Tu aici?

— Tu aici?

II

Ne-am inșela, dacă am crede că, intrebări și răspunsuri atât de puțin concludente, puteau contribui cine știe cât la elucidarea intâmplării care vroia ca, din sfere diametral opuse, două corpuri psiho-fizice, cum ar spune — de data aceasta pe drept — d. Mihail Dragomirescu, să se ciocnească, și incă atât de violent, intr'un hall de teatru.

Două perechi de buze și danturi incleștate fac vreme de cinci minute dulcele lor oficiu animal de recunoaștere, apoi ochii bărbatului se plimbă, ca pe un scripete, in sus — și— josul sânilor adverși; aruncă o privire in stradă; numai atunci domnul Eulampe iși poate lămuri că făptura amică nu picase chiar din cer, ci numai dintr'un taxi, dovada găsind-o in chiar fundul portmoneului său, de unde trebui să scoată 45 de lei, cursa din strada A. D. Xenopol, istoric român No. 1, și până la teatrul in chestiune.

— Da unde ți-e trăsura?

— Ce trăsură? Vrei să spui mașina...

— Ce mașină? Vreau să spun trăsura, se congestionează domnul Eulampe... Mașină!

Mașină de scris, mașină de tuns, mașină de călcat, mașină de râjnit cafea... De câte ori ți-am spus să nu mai spui la automobilă mașină...

— Da așa spune toată lumea...

— Nu mă interesează! Nu mă interesează lumea unui oraș unde, in orice direcție ai arunca o piatră, lovești un bădăran...

— Vasăzică mă faci bădărancă... Iar începi... Na, să te înveţi minte!

Şi ființa care, cu opt minute înainte, surâdea atât de angelic şi supraterestru... în fotografie, cu o mână obişnuită pesemne cu castagnettele, aplică pe obrazul stâng al d-lui Eulampe o palmă ascuţită ca o coadă de cobra.

Domnul Eulampe avea o plastică destul de atrăgătoare pentru sexul duşman. Dar nu-şi închipuia că într'atâta. Laureatul mai multor premii nu ştia că palmii academici pot fi la singular de genul femenin. Cât despre mutra sa („gueule" pe franţuzeşte), tot ce ştia despre caracterul ei de atractivitate, era o evidentă proclivitate spre guşă, fapt care îl trântea la pat zilnic, primele zece minute dimineaţa, după ce sărea în oglindă la trezirea din somn. Drept care, se admonesta singur, în cele zece minute următoare, cu o lingură de cauciuc cumpărată dela un mare Institut de frumuseţe din Slatina, pe care o aplica metodic asupra ameninţătoarei protuberanţe submaxilare.

Tot ce ar fi dorit deci dânsul, în momentul în care Francette sărea din taximetru, asupra sa, cu oferta unui nou sistem de masaj, ar fi fost ca palma ei să nu se ocupe atât de inexplicabil de pometii inocenţi, ci câţiva centimetri mai jos, sub bărbie. Ar fi profitat şi guşa puţin, din gestul care până acum umplea de satisfacţie numai pe tânăra vampă din faţă.

Domnul Eulampe îşi aduce însă aminte că disputa linguistică între „trăsură" şi „maşină", cu complicaţii cari nu difereau mult de cele de azi (femeea, din punct de vedere filologic,

e un animal aşa de monoton!) fusese chiar pricina certei lui anterioare cu Francette. Cum ar fi dorit, ca de data aceasta dificila problemă semantică să fie cel mult pricina împăcărei lui cu fata adorată, snobul dictatorial dintr'însul părăseşte orice intenţie de a „crana"; îşi scurge şi răsuceşte în haine trupul ca un melc, îşi pipăe, pentru orice eventualitate, şi pentru mai multă siguranţă, cu vârful limbei, amigdalele deplasate, omuşorul...

Apoi, cu o înghiţitură asigurătoare, şi un zâmbet sălciu:

— Da cum, Francette... nu mai ai tră... vreau să spun: maşină?

— Maşină! Maşină de scris, maşină de cusut, maşină de tuns, maşină de râjnit, maşină de călcat!... Ce-i aia maşină?... îl mângâe ironic Francette pe celălalt obraz cu alt soi de castagnette.

— Tu ştii că întotdeauna mi-a plăcut să-ţi cedez, behăe galeş domnul Eulampe, ca un miel de Martie, la picioarele Magdalenei... Nu, spune, Francette, nu mai ai maşină?...

— Nu ştii că nu mai am?

— A murit? rânjeşte el omicid...

— Ei, ai vrea acum şi să moară, săracul, de dragul tău...

— De dragul nostru, Francette, pentru dragostea noastră! — Nu ştii că dragostea totdeauna ucide?

— Da, dar pe cei ce se iubesc.

— Ei, uneori mai dă şi prin vecini.

— Ei bine, află că de data asta n'a făcut-o. Vecinul dragostei noastre trăeşte, şi-i încă

foarte bine şi prosper... Numai că nu mai trăiesc eu cu el...

— Ei, da de ce? Nu mai are bani? O, pardon! Nu-l mai iubeşti?

— Dragul meu, e aşa de prost că... ce proastă eram eu până a-l întâlni? Dar să mă vezi acum...

— Nu, nu, n'am curiozitatea asta, se dă înapoi bărbatul speriat... Cel mult aş vrea să văd cât mai curând aluniţa vânătă, ca o icră neagră, din vârful sânului tău drept.

— Icre negre? Dar ce, sunt regină de... Şaba?

— Ha, ha, ai fi întru câtva indicată... Evreică basarabeancă...

— Da de unde mă scoţi evreică basarabeancă?... Alta acum.

— Ca să fac un joc de cuvinte. De fapt, ştiu bine că, dacă ai fi evreică basarabeancă, ai fi rusoaică, pe când tu eşti evreică din regat... deci nemţoaică!

— Dar ştii bine că sunt română — de origine...

— Şi numai de profesie israelită...

— Iar tu eşti un caraghios de origine, şi de profesie măgar...

— Tot sunt mai avantajat, ha, ha, ha!

Şi domnul Eulampe râde cu o gură aşa de căscată, că dacă ar fi avut în faţă o oglindă, aceasta de bună seamă ar fi crăpat.

Oglinda era din fericire numai Francette, care în cornèa transparentă a ochilor ei mari, ca două lagune albastre, răsfrângea un cer de violete...

— In cerul acesta de Parma, al ochilor tăi, eu ştiu că nu mă găsesc, Francette, începe să

gurue la sânul fetei. — Eu nu mă găsesc, Francette...

— Fiindcă eşti prea păcătos... N'ai ce căuta în cer!

— Fiindcă sunt prea bun, Francette... Hai să ne căutăm din nou cerul. Hai să ne iubim, Francette. Să ne iubim bine. — Bine e adverb dela bun. Să fim aşa de buni şi să ne iubim aşa de bine, Francette, — să crape de necaz Belzebuth şi să dea faliment Infernul!

—... Vorbeai adineaurea de icre negre...

— De fapt vorbeam de una singurăăă... Dar dacă vrei tu să reluăm supeurile noastre de odinioară, vin să te iau după teatru, la restaurantul nostru italian, cu Chianti cu miros de smeură, cu unt pe „toast" englezesc, şi icre moi de Şaba — în comerţ — şi — de fapt — dela Jurilovca.

— Cine ar putea rezista, Eulampe mic şi măgar, unei fraze sonore ca un vers din Samain? Cedez deci, dar nu la sfârşit, ci după actul al doilea...

— Fraza ta sibilină, ca o prevestire de apocalipsă, eu, ortodoxul de mine, pre ea a o pricepe nu pot.

— Nătărăule, parc'ai fi nu ortodox, ci fostul meu amant. Mai precis, parcă ai fi cronicar dramatic. Fraza mea sibilină vrea să spună că în piesa pe care o jucăm aci, şi care constitue...

— Asta ştiu: cel mai mare succes al stagiunii...

— ... iar pentru mine un prilej de a mă desbrăca de nouă ori, şi a juca mai mult în pat, actul al doilea petrecându-se într'o casă

de oameni cumsecade, acolo eu n'am ce căuta...

— Atunci, nu joci...

— In sfârşit: ai înţeles.

— Şi atunci poţi veni să mă iei după cortina actului unu şi pânăla cortina actului doi.

— Cum, începi actul al treilea, goală?...

— Domnişoară Francette... Domnişoară Francette, v'a venit rândul!... De când vă caut! Regisorul e furios! — Unde aţi fost?... — se repede dinăuntru „inţipiendul“, agitând un sacou larg desfăcut şi nişte braţe de semnalizator electric pe furtună...

Francette trage pe domnul Eulampe uşor de nas (gest familiar contractat dintr'o operetă) şi dispare pe culoarul care duce la cabinele actorilor.

Domnul Eulampe Sibică face o piruetă şi, după o mică abatere pela cassă şi vestiar, intră în teatru, dornic să-şi vadă fosta şi viitoarea prietenă.

Aceasta şi era în scenă, goală ca ţeasta lui Sanielevici, şi făcându-se — pentru public — că nu nimereşte mâneca unui peignoir ce ameninţa să o îmbrace din mâna unei subrete bete. După un paravan, un amorez timid sgâia ochi de bolnav de icter, în vreme ce, de afară, se auzeau bătăile în uşă ale soţului încornorat.

— Da bine a ajuns Francette, dom'le!... murmură Domnul Eulampe, căutând asiduu puncte de asemuire fizică între dânsul şi tânărul de după paravan.

In sfârşit, soţul intră; tânărul s'a subtilizat într'un dulap, pentru ca, în curând, Francette să se poată desbrăca a doua oară,

de data aceasta in mod legitim, pentru soţ.

— Puteţi să-mi spuneţi, vă rog, doamnă, inainte de venirea mea, s'a mai desbrăcat vreodată, se apleacă îngrijat domnul Eulampe spre urechea vecinei din stânga.

— Nu, fii pe pace, domnule, nu. V'a aşteptat pe d-v.! răspunde glacial vecina.

— Va să zică... două din nouă fac şapte... de şapte ori... mai are să se desbrace de şapte ori!... numără in sine domnul Eulampe, oarecum fericit că lumea ştie ce-i între el şi artistă...

Dar nu termină bine numărătoarea, că de pe scenă se aude un: Aaaaa! strigat ca de cineva care afla întâia oară că pământul e rotund. Era Francette care credea pe domnul Eulampe de mult sosit la barul Cavura, dând ordin din vreme pentru supeul dela 10 1/2 şi, când colo, îl descoperea in stal, stricându-se de râs, la trei metri de ea.

— Tu aici? Şterge-o şi opreşte din vreme masă la Cavura! continuă drăcos artista, într'un „aparte“ ascuns după paravanul ochilor.

— Cavour, ca Cavour, ţignito, dar teme-te de Garibaldi! ii dă un ghiont camuflat partenerul real, care se întâmpla să fie bărbat încornorat pe scenă, dar directorul Coriolan în afară de scenă.

Şi cortina se lasă cu un minut mai de vreme, peste un final a cărui neaşteptată întorsătură umple asistenţa de haz şi admiraţie pentru resursele veşnic noi ale spiritualei vedete.

Domnul Eulampe se repede să ia pe Francette din cabină, dacă se poate, aşa goală, cum ieşise după scenă; dar la capătul culoa-

rului se opreşte; inăuntru vuet şi furtună, ambele făcute (ca la teatru) din simple interjecţii.

Din când în când, ceva ca o scândură de pat sau de baracă spulberată de uragan, făcea: Pac! din evidenta dorinţă de a bate tact giganticei compoziţii; pentru ca totul, după o culminare bine pregătită, să se aştearnă într'o melodie molcomă, de troznete şi părueli.

Graţie numai acestui final de reculegere şi meditaţie, domnul Eulampe poate să audă pe Coriolan, terminând sugrumat:

— Madam, madam, când eşti artistă, şi mai ales stea, cum te pretindezi la fiecare 15 ale lunei, să faci bine să te hotărăşti a alege între Cavour şi Coriolan.

— Intre Cavour şi Coriolan aleg restaurantul Cavura, îi întoarse spatele această nouă Volumnie, din dorinţa de a-şi drege buzele, al căror roşu, deşi „permanent“, hrănise prea mult controversa, cu otrava lui violentă.

— Cavour! — vreau să spun Sibică! — ţipă artista, căzând în braţele celui care tocmai ezita în uşă între ideea de a ucide pe Coriolan, sau a se subtiliza complet în noaptea aceea.

— Cavurul meu mic şi drag! îl mângâie artista, parcă în iluzia fericită că a suferit şi ea odată pentru cineva... Ai văzut ce mi-a făcut? Ai ascultat, cred, la uşă, nu? Bărbaţii sunt aşa de laşi; ei bine, ai mai pomenit aşa măgar? Nu, bărbaţii ăştia sunt aşa nişte măgari!... Pentru o replică, dragă... Pentru că am băgat barul Cavura într'o replică, în loc să-mi fie recunoscător că am salvat finalul actului! Că e de o platitudine!... Ai, dragul meu, impresia netă că pogoară cor-

tina peste o lume care mestecă toată, hârtie sugativă!... Sau, ca să mă exprim mai ştiinţific, care stă mirată că a inghiţit o tenie!

— Şi mai are pretenţie! In loc să mă angajeze partener al tău, din stal!... i-aş face praf pe ceilalţi...

— Guşatul... continua Volumnia să-şi facă buzele. Şi ce perfid! A intrat în cabina mea cu paşi de zefir... Zic, ştiu, vrea să mă sărute pe şolduri!... Şi'n cinci minute, zefirul era uragan de pe insula Elba...

— Nu pricep, de ce adică tocmai insula Elba... se alarmează geografic domnul Eulampe.

— Ei, fiindcă... Cavour, Coriolan... Napoleon...

— Toţi italieni, toţi din insula Elba!

— Să lăsăm rasismul! Ştii, scumpe, că nu mai putem merge acum?...

— Motivul, cauza, raţiunea?

— E că fiindcă...

— Pentrucă...

— Acum, începi tu? Cert e că, pe Garibaldi l-am lăsat fără o porţiune de nas, un dinte şi o claviculă... Dacă vrei să-i calci pe urmă, spune-mi dinainte pentru care din aceste trei optezi...

— Pentru un raid la şosea cu trăsura.

— A, o ai aici?

— Iţi necheează la scară ca un El Zorab!

— Ştiu. Coşbuc. Perfect.

— Altfel, mi-era teamă că intârzii, şi nu de altceva, dar mă cert, şi mă văd obligată săi rup lui Garibaldi încă o claviculă.

— Las-o pentru mai târziu!

Intr'o clipă erau amândoi la volan, adăo-

gând incă două motoare şi câţiva cai putere la cei 19 ai limuzinei.

— Nenorocitule, ţi-e uleiul la zero.

— Aşteaptă să se incălzească, şi ai să-l vezi la 40.

— Mai optimist ca mine. Defect manipulatorul de ulei.

— Niciun manipulator nu mi-e defect.

— Nici maneta de acceleraţie? Ia uite.

Şi, aplecându-se spre cadran, Francette incepe să plimbe maneta de acceleraţie. Avea dreptate. Nu funcţiona. Dar, pe furiş, domnul Eulampe accelera cu piciorul, ca să-i încurce aşteptările. Bună automobilistă, însă, Francette observa şi aceasta, şi ii râdea în nas.

Intre timp, în stradă, fluere pornise, braţe se agitau, trecători înjurau, dându-se violent în lături; un taxi vine din stânga şi, în strigătele şoferului, işi atinge aripa dreaptă din spate de bara de apărare a limuzinei. Ce se întâmplase? In ceartă cu Francette, domnul Eulampe Sibică trecuse peste „stop"-ul roşu şi călărea înainte ca la o cursă de handicapuri.

— Bravo, aşa da! Aşa te vreau, Lămpică! Eroic şi dramatic! Trecând cu Dulcineia ta peste gardişti, peste cadavre!

— Obstacolele sunt puse în viaţă pentru cei ce ştiu să le treacă, conchide eroul.

Şi cei doi se vedeau în bulevardul Brătianu. Jocuri scăpărătoare de reclame şi lumini predau un alfabet care vorbea cu stelele. Cele şapte clase de liceu ale Francettei se găseau aci la largul lor. Nările ei fremătau de aerul proaspăt venit pe coperişul tras al trăsurei;

fata tălmăcea în metafore profane, savantele cosmogonii din spaţii.

— Uite, Ursa mare, Ursa mică... Parcă-s nişte Forduri dinainte de războl. Uite-l şi pe Perseu cu Andromeda lui — menaj ideal! Cobiliţa şi Capricornul... Cloşca cu pui! Parcă-ar fi cenaclul lui Lovinescu!

— Mai taci, găină, din gură...

— Ce pricepi tu, din frumuseţile de dincolo...

— Te pricep pe tine, care vii din ele, şi în ele te duci...

— Scârţ! Deocamdată, vreau să mă duc la câmp... Sau cel puţin la Colonade.

— Douces colonnes, aux
Chapeaux garnis de jour,
Ornés de vrais oiseaux
Qui marchent sur la tour.

— Douces colonnes, ô,
L'orchestre de fuseaux!
Chacun immole son
Silence à l'unisson.

— Que portez-vous si haut,
Egales, radieuses?

Un duet, mai dulce decât cel din cabină, se încingea pe streaşina poeziei.

Coriolan era, la vremea aceasta, mai perimat ca un Pebeko.

... Luminile dela tablou loveau în genunchii descoperiţi ai dansatoarei, şi violau, până unde puteau trupul care bătea lângă domnul Eulampe.

Acesta, cu o privire furişe, repetă intrebarea:

— Que portez-vous si haut
Egales, radieuses?

— Au désir sans défaut
Nos grâces studieuses,

răspund tibia şi peroneul Francettei, aliate ca o pereche de naiuri într'un cântec de plastică greacă.

Atic în amor, atunci când nu putea fi altfel, domnul Eulampe trage cu amândouă mâinile rochia peste genuchii gureşi:

— Marile decolteuri se poartă numai în nopţile de gală, adaogă dânsul, lăsând înainte volanul liber de mâinile întârziate în poala fetei.

Aceasta, drept recunoştinţă, îi cuprinde buzele cu gura şi i le striveşte câteva clipe de dinţii ei albi, întredeschişi. Până când, ieşită din viteză, trăsura şovăie câtva, mârâe ca o căţea în somn, şi se opreşte în marginea trotuarului, de un stâlp de telegraf.

Omul înfrână repede cu dreapta; iar cu stânga, cuprinde mijlocul fetei în cea mai castă dintre declaraţii:

— Mi-e dor, Francette, de tibia şi peroneul tău! Dar de ce s'a oprit trăsura?

Motorul torcea acum ca un pisoi de Angora.

— Ce frumos „ralenti" are trăsura ta! Parc'ai avea-o dela bunică-tău... Na, nu mai ai benzină! Uite acul! La zero!

— Ei, asta-i prost. N'avem pe-aici nicio staţie...

— Avem o farmacie! Uite-o! Să mă duc eu să cumpăr?

— Parc'ai fi Iancovescu! El e singurul au-

tomobilist care-şi cumpără benzină dela farmacie!

— Fiindcă se vinde cu gramul!

— Şi pe datorie...

Şi, cu mâinile ridicându-şi perechea de flaute mute, pe uşa trăsurei, Francette sare în stradă, ca să se întoarcă în cinci minute cu un flacon mare de benzină.

— Douces colonnes, ô,
L'orchestre de fuseaux!
Que portez-vous si haut
Egales, radieuses?

recita domnul Eulampe Sibică, văzând-o sosind.

— *Eu port ca o felină cinci litri de benzină*, răspunde declamator Francette, desfăcând în ritm clasic buşonul, şi turnând pe gâtul ţevii benzina animatoare.

Şi trăsura dispărea curând pe şoseaua îmbrăţişată de tei, sărea poduri, pieptăna lacuri şi se afunda în întunericul de dincolo de oraş. Aci saluta cu lanternele mari aerodromul, cu un ţipăt de curcan strâns de beregată claksonul atingea lira verde a staţiei de emisiune; o aripă reteza un car cu fân, altă aripă scotea o scândură dela o căruţă rebegită, şi, aruncând parcă toate aceste lesturi, oameni şi vehicul părăseau pământul, şi deveneau aer şi iuţeală, deveneau acea: *Pretutindenească tăcere de întinderi* a poetului.

Bine înfipt în viteză, volanul rămânea din nou liber, şi pe deasupra lui, pe deasupra lumii, strâns fiecare în trupul celuilalt, cei doi intrau în veşnicie.

— Când eram mic, mă gândeam, ca toţi copiii, la rapturi, aventuri, treceri peste ape, sboruri în aer, căderi în nas, ridicări, îndoieli, mizerii, necazuri, luptă, gelozie, scandal, revolvere, moarte...

— O, eu, ca orice fetiţă, mă gândeam numai la căsătorie...

— Apoi tocmai asta, spun şi eu, căsătoria — vorba englezului — nefiind decât forma legală a tuturor acestor nenorociri...

Acum, om în toată firea, mă gândesc la fel: mă gândesc la rapturi, aventuri, treceri peste ape, sboruri în aer, căderi în nas, ridicări, îndoieli, mizerii, necazuri, luptă, gelozie, scandal, revolvere, moarte...

— O, eu, te asigur, acum nu mă mai gândesc decât la iubire...

— Apoi tocmai asta, fiindcă iubirea nu-i decât forma ilegală a tuturor acestor fericiri...

Cu capete de cotoi angajaţi în ultima figură din „carioca", înapoi spre oraş, Eulampe şi Francette îşi torceau astfel îndrăgostirea lor din urmă.

— Vai, da molâu mai eşti. Zi-i, dragul meu, mai repede, că iar mă cert cu Coriolan! Ia fă bine şi lasă-mă pe mine.

Şi Francette se ghemuia între volan şi domnul Eulampe, îl împingea pe scaunul ei şi cu ochii dintr'o dată mari, accelerând, se aşternea pe o goană nebună.

Prin oraş, lumea se uita ca după pompa de incendiu; iar din pragul teatrului, acelaşi inţipiend, ajuns cu nerăbdarea pe trotuar, îşi agita şi mai desperat braţele de semnalizator electric:

— A trebuit să tăiem întreaga scenă din

actul trei. Directorul e furios, domnişoară!

— Apoi vezi, dacă mă scoate din sărite?

Şi făcând tot ea pe supărata, Francette flutură grăbit înăuntru, ca o fregată urmărită de-o balenă.

III

Inainte de război, Bucara, oraş al epidermei, metropolă a iubirii, işi avea petrecerile afară, la câmp. Herăstraele, Ţigăneştii, Pantelimon, Snagov, Mărcuţa, Moşii, Coţofăneşti şi Ghizdăveşti înşirau pe raze de patru-cinci kilometri dela centru, sub formă de barace numite localuri de noapte, muştele, mititeii, frigăruile, fuduliile de berbec, ţambalagii şi unghiile negre ale unor rândaşi cari, ziua curăţau ugere, droburi şi târtiţe, iar noaptea ziceau că sunt chelneri, arborând din şervete murdare, o serviabilitate brunetă şi făşneaţă.

La această veselie veneau pe atunci să ia parte numai miniştrii, deputaţii şi directorii de bancă, fiindcă numai ei aveau pe vremea aceea, automobilele cari să parcurgă neobişnuitele distanţe. Se poate spune chiar, că localurile erau aşa de departe aşezate, tocmai ca fericiţii de mai sus să poată folosi automobila; in oraş, cele mai depărtate şi mai puţin la indemână locuri fiind conştiinţele lor — la care totuşi fiecare putea ajunge cu bani.

Acolo voluptoşii abdomenului işi aduceau dactilografele ridicate in ajun la rang de „maitresses en titre“; le indopau cu fleici şi castraveţi muraţi; le puneau să joace pe mese,

ca, din felurite cupe, să bea şampania trimisă, împreună cu o cultură seculară, din Franţa, deapururi generoasă şi latină. Şi ca, în astfel de oficieri nocturne, ei să poată pretinde că singuri mai continuă clasicismul...

In oraş rămâneau numai cheflii mizeri şi vulgari.

După război însă, automobila s'a prăsit. A ajuns banală. Posesorii nu mai au atunci nevoie să umble cu ea! Localurile au părăsit deci depărtările şi s'au încuibat la centru, în umbra şcoalelor şi bisericilor.

Sub numele de baruri, ele mişună toată noaptea de tot ceeace nu face nimic în cursul zilei: tineri secretari graşi ai unor foarte slabe legaţii sudice, cari, între limba lor de acasă şi a noastră, preferă franceza, fac curte asiduă florăreselor noastre, şi au jurat că nu mai pleacă dela noi, fiindcă au găsit afinităţi milenare între rasa lor şi a noastră, pe calea bridge-ului, a maquerelelor din lumea mare şi mai ales a ţiganilor noştri. In perfecta identitate între aceştia şi ţiganii lor, dânşii văd chiar puntea comună între cele două ţări, cum şi raţiunea de stat pentru strângerea raporturilor culturale; corespondenţi de presă spioni, cari ne onorează cu câte un bal în ţară anual, şi înjurături zilnice în streinătate; câţiva gazetari indigeni, din cei cari tapează şi bat în masă miniştrilor alternativ, după anume zile ale lunei — şi cari vin aci ca să ia contact cu... aristocraţia ruritană şi să înveţe cum se ţine furculiţa; „fils à papa“, ajunşi agenţi de siguranţă sau circulaţie, fiindcă „papaele“ lor au ieşit de mult din circulaţie, fie că şi-au dat ortul popii, fie că şi-au dat numai

moşiile „pour l'amour du peuple“; metresele sau numai soţiile acestora; băeţandre de societate cari ştiu tot în materie de cancanuri şi vieaţă, şi, poate pentru aceasta, sunt agentele secrete ale unor particulari evrei, prin casele şi pela cassa cărora trebuie să-şi justifice cu nurii şi intriga vizita săptămânală; tineri căsătoriţi, urmaţi de boxeurul sau bancherul greco-armeano-evreu la modă (amantul dinainte şi după căsătorie al doamnei); matroane fezandate cu gigoloul delicat şi palid ca un pişcot într'un pahar de şampanie, drept care îl şi sorb din ochi; câţiva deputaţi în jachete, cu mutra strivită sub plastroanele tari şi grijile neamului; sportsmeni în pantaloni de golf; vreun ex-bogătaş moldovean care, ipocondru, crede că are o fată (când ea trăeşte de un an cu un campion de cocaină), şi că are un fluer în creer (când are de fapt prea multe datorii); descendenţi din ctitori de mânăstire cari trăiesc din biliard; diverşi membri ai diverselor delegaţii streine, cari vin în Ruritania ca să se umple de comisioane şi să găsească şi ei odată „une femme dans la vie“, femee care, în cazul lor, sărmanii, nu-i decât pensionara de eri a vreunei instituţii din strada Rossetti; vreun fabricant de ciorapi sau numai de rahat, cu cea mai frumoasă femee lângă el; vreun poet sau pictor, singur la masă, în căutare de pitoresc naţional şi culoare locală; sau vreo maică preacurată dela mânăstirile Bucarei, care se vede că face mare deosebire între spaţiul de timp dintre utrenie şi vecernie, şi cel dintre vecernie şi utrenie; fiindcă, pe cel dintâiu îl petrece la mânăstire, în strae

de schimnicie și întru Domnul, iar pe cel de al doilea, ca noctambulă, în „travesti", prin localurile de noapte, unde-și binecuvântează până în zori cucernicii adoratori, cu Mumm și dragostea de aproapele.

— Asta-i maica Benjamina, despre care-mi vorbeai odată? tresare Francette, cu înfiorarea pe care trebuie să o simtă hoții minori de buzunare, când văd la jurnal vreun Diamond sau Capone.

— Asta-i, confirmă domnul Eulampe, cu o sorbitură de MacCallum, abia începând seria prezentărilor cu care totdeauna distra pe Francette în baruri.

Francette, în crêpe-mongol bleu, cu mâneci Marie Stuart, și sânul palpitând sub decolteul de subretă, părea o libelulă ce se apleacă peste un popor de gângănii monstruoase.

Așa gândea cel puțin domnul Eulampe care, amator de toalete, se complăcea să le asemuiască totdeauna cu scheme din lumea animală. Moda femenină era pentru dânsul un prilej permanent pentru femee de a se apropia de animalitatea de care e încă atât de strâns legată; lumea ciutei, a epuroaicei, a viezurelui și nevăstuicei, a bufniței și a tigroaicei, a zebrei și girafei, toate pe rând sunt evocate în feluritele trăznăi ale lansatorilor de mode, cari știu că femeea nu-i perfect mulțumită decât atunci când, printr'un fel de incest alb, cochetează cu tipul animalic din care descinde direct.

Ca atare, era fericit să constate că Francette semăna într'o seară, mai ales, în care mirosea împrejur a menajerie, numai cu o libelulă delicată și transparentă.

Şi, fiindcă veni vorba de insecte, în timp ce Francette învăluia cu ochi de şcolăriţă visătoare talia de şopârlă cardiacă a palpitantei maici, domnul Eulampe se gândea că genele lungi şi întoarse ale frumoasei fete sunt exact ca nişte picioruşe de gângănii înecate în azurul ochilor, şi îşi dădea seama întâia oară de ce poetul Callimach — cel mai mare poet al vremurilor (Homer fiind pe lângă el un biet autor de manuale istorice pentru prinţi şi profesori de liceu)—era cântăreţul muştelor. Dacă Francette ar fi fost o lesbiană, de pildă. contemporană cu poetul din Cyrene, domnul Eulampe ar fi spus că acesta le cântase din pricina ei! Intr'atât genele sale aduceau a idei de musculiţe strivite şi dispărute dincolo de taina ochilor, după ce i-au lăsat în privire un farmec oacheş şi somnoros...

— Libelulă cu aripi bufante şi epidermă de mătase japoneză...

—Bondar cu pântec de lăstun şi aripi de rândunică, replica Francette, examinând cupa impecabilă a fracului... — Ce-mi place la fracul unora — nu şi al tău! — e că au aerul să-l fi potrivit pe ei vreme de cinci ceasuri, dar, odată potrivit, l-au uitat cu desăvârşire.

— Exact; şi-i, draga mea, articolul 1 din codul omului care ştie să se îmbrace.

— Mai observ însă că totdeauna pantalonii tăi nu sunt prea călcaţi.

— Toată vieaţa am călcat foarte puţin pantalonii şi foarte mult cele zece porunci!

— Ha, ha, articolul doi din codul creştinului de mai sus!.. Dar asta'n crêpe Duchesse...

— ...Cam demodată...

— Cine e?

— O, e faimoasa Pina Harker, o blondă —

platinată — care din pension a trecut direct în presa de scandal, și de acolo în brațele amanților în serie. N'o știi, fiindcă ziua umblă îmbrăcată prost ca o văduvă de erou de război, la brațul unei minore, ca să se creadă că e încă fecioară. Dar noaptea e nelipsită dela barul Cavura unde, timp de un ceas, se îmbată cu whisky, iar restul dansează, extaziindu-se spre partenerul mascul până când bleu-ciel-ul rochiei sale devine bleu-pal.

— Până și rochia pălește!

— Și aceasta, spre marea bucurie a curățătoriei Schmid. Și spre satisfacția unei societăți de parveniți levantini, făcuți pe vremi cu slugile și rândașii, și cari văd într'însa nota cea mai de sus — acel *si* inefabil — al gamei de nerușinări, cu cari fac tonul unei țări naive, de cărturari și de iobagi.

— Uite-l și pe Dicky, cu întreaga jeunesse dorée a regatului...

— Doi excroci, un obez impotent, un traficant cu nurii și bijuteriile soției, un falșificator de paspoarte, alți doi excroci, și toți morfinomani. Iar el, Dick, Adonisul lor peltic și consumator en titre a 90 la sută din alcoolul care intră în țară. Deși trecut de treizeci și cinci de ani, n'a făcut până acum nimic decât pe tată-său „prost"!

— Și aceasta numai odată! râde Francette care cunoștea toată povestea.

— Odată, dar bine! Uite-te la el! Seamănă perfect cu un tânăr gen reclame pentru instrumente de ortopedie.

— (Atunci să sperăm, cel puțin, că bătături nu mai are!)

— Am văzut o reclamă ca asta, eri, într'o

vitrină, şi, fără să vreau, am strigat: He, decând a devenit Dicky celebru!

Şi lumea dansează, lumea se 'nvârteşte. Pe un metru pătrat de parchet, câteva zeci de persoane, sub pretextul rumbelor şi tangourilor născocite de văcari mexicani — se ating cu spatele, se freacă cu sânii, se simt cu pulpele, se miros cu nările ude; leşină şi se evaporează unul către altul în transpiraţii în cari au ars sudoarea atavică a hamalilor, şi toate mirodeniile din porturile Levantului.

Cu ultima lovitură de baghetă, cu ultimul step, totul parcă se rezolvă într'un leşin general, cu miros ancestral de smirnă şi măslină.

Şi trec la loc cu mâna în buzunar sau în batistă. Numai vreo dudue cu ochi stinşi, găuriţi par'că cu burghiul, se strecoară la toaletă (toaleta e locul de unde vin şi unde se duc toate aceste specimene), spre a lua din palma vreunui gigolo, priza de cocaină făgăduită în timpul dansului.

Intre timp, la o masă de trei irezistibili, unul bate cu pumnul, apostrofează, comandă şefului de orhestră, face aluzii la perechile cari trec. De vis-à-vis, un bătrân cu cap leonian, care a dansat tot timpul cu ochii închişi şi capul pe umărul unei partenere uşor fanată, se formalizează şi-i aruncă o sfidare. Dela masa celor trei, cel mai bine şi mai beat se scoală şi-i depune pe masă cartea de vizită. O palmă răsună pe faţa bronzată a tânărului; o alta pe faţa injectată a bătrânului. Lumea se vălmăşeşte. Cei doi sunt duşi afară, de prietenii respectivi; la mese se stă în picioare şi se vorbeşte agitat; până când directorul

barului reapare şi anunţă pela colţuri că adversarii, după un duel sumar, s'au împăcat pe teren! (adică tot la toaletă).

Iată-i chiar revenind braţ la braţ, şi intrând triumfători în sala care-i aclamă cu furculiţele şi paharele, ca pe fleici, şi recunoaşte că au fost amândoi deopotrivă de cavaleri în felul cum au înghiţit reciproc câte-o palmă.

— Asta mi-aduce aminte de cei doi evrei cari au întâlnit ceva în stradă şi au făcut prinsoarea binecunoscută! râde din toată inima Francette. — Dar cine sunt?

— Unul, cel bătrân, e ambasadorul unei ţări mici dela Nord.

— Ambasador, cu ce misiune?

— Cu misiunea de a facilita comerţul cu confetti şi a impune ţării dela sud garantarea unui nou împrumut de stat cu concesionarea feştilelor de lumânare şi a ghetelor cu bizeţ.

— Numai atât?

— Ba mai face ceva. Işi face, în fiecare după amiază, corespondenţa oficială în hall la Minerva Palace, în faţă cu un filtru şi un Hennessey, în dreapta cu secretarul care-i lucrează telegramele cifrate, iar în stânga, cu orice damă din hotel, ce vine la el şi-i cere la ureche 5.000 de lei, ca să o bată, — dulce demers diplomatic, faţă de care ambasadorul Abrcadabrando y Castigheras da Hurvas totdeauna cedează.

— Dar partenerul lui de palme?

— Ei, te faci că nu ştii! Nu-l ştii tu pe Morunul de Bucara, prinţul morunilor de Bucara, cum i se mai zice de când a reuşit să fie şi maqereau-ul unei cehoslovace, cea mai

respingătoare domnişoară bătrână din oraş...

— A, ştiu, canguroaica aia! o canguroaică lăuză!... Am văzut-o pe plaje la Stenahorie...

— Acum îl vezi pe morun. Are chelie—e morun rar, cum vezi — şi nume ce rimează cu „poliţă".

— Lămpică dragă, ce mâini albe şi curate ai tu când bârfeşti...

— Când expun, vrei să spui, turpitudinea ruritană. Mâinile mele sunt sufletul meu; le iubesc ca pe două surioare gemene...

— Te-ai îmbătat!

— Ha, şi când te gândeşti că dacă nu era la mijloc o uşoară divergenţă de consoană, Ruritania putea să se numească: Puritania!

— Ha, ha! Să mergem.

— Incă un tango!

Şi cei doi se îneacă o ultimă oară în pâlcul de sardele dansatoare. Trupurile lor calde se topesc unul într'altul. Capete ameţite clatină spre ei priviri de recunoaştere. Vreo pereche mai înfierbântată îi atinge, cu umerii, cu şoldul, îi urmăreşte, comentează. Apoi iar se trece la mese, unde cei rămaşi îşi umblă de mult cu mâinile, şoptesc, se dau pe spate, se frământă din picioare, se sărută fugitiv.

O brună între două lumi, cu capul pe pieptul unui tânăr, îşi lasă tocmai cotul pe sânul lui, îl apasă, şi-şi retrage apoi întreg braţul, cu un leşin din ochi, într'o mângâiere insistentă, dealungul piciorului lui.

O blondă cu chip serafic şi nume de domniţă, la masă cu un poet trăsnit şi un om de lume, trânteşte rând pe rând pe parchet trei pahare în cari nu mai e nimic. Simfonia seduce asistenţa; din diferite părţi începe spartul paharelor, în hazul chelnerilor cari aleargă

patinând și culeg țandările, cu un compliment respectuos la masa de unde a pornit dezastrul.

Apoi muzicuțe, pocnitori, confetti și banderole; tichiile acoperă chelii elocvente; umbreluțe de hârtie colorată, păpuși, cățel, ursuleți de pânză apar pe fiecare masă. Apoi alte pahare sparte, și alte muzicuțe.

Și Eulampe și Francette, ei înșiși amețiți, pleacă cu ideea certă că părăsesc, nu barul Cavura, ci o casă de nebuni.

Când să o urce în trăsură, Francette calcă ușor pe gheată pe Eulampe.

— Tot e mai bine decât să calc ca tine cele zece porunci, se scuză fata, căzându-i cu un sărut la piept.

— Ba mai bine ai călca poruncile! își examinează dânsul pantofii, la lumina lanternei.

— Să nu spui că-ți iubești și pantofii ca pe doi frățiori gemeni, că sar din mașină!

— Trăsură!

— Mașină!

— Trăsură!

— Mașină!

— Atunci, ca pedeapsă, te iau la alt bar, urmând să calci poruncile cu mine, mai târziu.

— Lămpică dragă, sunt obosită...

— Tocmai de aceea nu mergem acasă.

— Am jucat patru acte, și m'am certat cât cinci cu Coriolan! Pentru tine!

— Of, pentru mine, parcă-ai spune că ți-ai amanetat bijuteriile ca să mă lansezi ca june-prim de cinema!

Limuzina merge vreo cinci sute de metri.

Domnul Eulampe Sibică accelerează pe loc

şi opreşte motorul. Barul Gagà îşi profila în stradă firma luminoasă, culoare Porto. Capul ruginiu al Francettei iese din nou din gulerul de hermină al capei, ca o frunte de înger dintr'un nour pascal. Piciorul ei în pantoful-sandală, ciupind zăpada proaspătă de pe trotuar — gât de lebădă ieşit din puful alb al rochiei în volane.

Ingerul şi lebăda—de fapt, Francette, aceasta era — se găseau acum amândoi la garderobă, împreună cu domnul Eulampe care — tot mai dispus — înfăşura fularul alb de mătase de gâtul garderobierei şi-i trântea în cap melonul, spre hazul picolului de 40 de ani şi armean, dela intrare.

Inăuntru, dirijorul Dan, care are nasul lui Virgil Madgearu, fără geniul lui financiar, acompaniază cu arcuşul un japonez cu figură de sugaci; acesta cântă atât de liniştit şi simplu, de parcă spune un vers din Ramayana.

Apoi o mazurcă de Mussorgsky dansată de o cehoslovacă în costumul de acasă.

— Cum poate fi o dansatoare şi cehă şi slovacă în acelaş timp! se cruceşte Francette.

— Dacă n'o putea fi, o dansatoare! explică Eulampe.

Un dansator trasează în linii mari valsul din Rosencavalier, ducându-şi partenera cu mâna dreaptă în ronde graţioase de parcă o prezintă la o recepţie dela Buckingham Palace.

După două marghilomane, iar chelnerul.

— Ai şampanie franceză?

— Da, Mumm, Mott... articulează, chelnerul, timid.

— Să tratezi cu ea de laringită pe Basi-

lescu, savantul ăsta, care e, de bună seamă, cel mai deştept om din Europa centrală şi sud-est-europeană, şi care şi-a făcut carieră universitară prin negoţul de seminţe de lubeniţă mult apreciat la Tulcea, Tekirghiol, şi cursele dela Anadolchioi ..

— Cum, până acolo au pătruns ideile lui economice? râde cu poftă Francette, care nu putea suferi pe individ, de când îi văzuse pântecul de malac pe plaja dela Stenahorie.

— ...Spun şi repet, savantul ăsta e primul om dela Adam şi până azi, care şi-a putut închipui că soluţia de potasiu poate deveni şampanie prin simplul fapt al turnărei ei în sticle cu căciulă şi cositor.

— Cam aveţi dreptate, concede până şi chelnerul.

— Raţele lui să i-o bea, şi să nu mai ouă; iar găinele, să capete tignafes!

— Domnule Sibică, să nu v'audă clienţii, că dăm faliment...

— Să dea el faliment, iar mie, maître-d'hôtel, să faci bine să-mi dai un Chambéry veritabil, cum mi-ai dat alaltăseară, cu un Apolinaris. Şi să-mi trimeţi acasă, dar nu acasă (şi aci avu loc o scurtă alocuţiune la ureche) două sticle de Montrachet 1919, din cele 9 pe cari le mai ai... din pivniţele lui Bibescu de când era ministru la curtea lui George al V-lea. Perfect?

— Perfect, domnule Sibică!

In trupul celor doi, băutura favorită a mareşalului Haig (mareşal şi fabricant de băuturi, dar de whisky, nu de şampanie Basilescu!) îşi volatiliza de mult ultimele parcele de căldură şi generozitate acumulată. Inun-

dată de şampanie, fiinţa lor creştea acum ca Arca lui Noe după potop; o linişte suia in ei, in care se auzeau privighetori dregându-şi glasul, şi susurau toate cepurile nopţei; in cari guruiau columbe, şi un Dumnezeu, care trebuie să fi cultivat pe vremuri via, da binecuvântarea. Sub această binecuvântare, Francete şi Eulampe se clătinau şi se pierdeau unul in ochii celuilalt, ca să se regăsească tot acolo, dar dubli, tripli, multiplicaţi până la cer, multiplicaţi pe spalierul fericirilor din strugur.

— Ce ochi ai tu, Francette... Parcă-ar fi două titirezuri mari, pe cari biciul lui Dumnezeu le şficuie pe pardoseaua cerului...

— Biciul lui Dumnezeu se numea Atila. Purcel de lapte, te-ai îmbătat ca o maimuţă.

— Ha, ha, Atila, străbunul Ruritanilor... Şi strănepoţii lui, in loc de sânge, beau ambrozie din ţeasta lui Basilescu! Civilizaţie! Eu cel puţin beau şampanie la masă cu regina de Şàba...

— Analfabetule, regina de Sabà...

— Ştiu, vine dela Sabat, dar las-o p'aia... e vorba de regina de Şàba (vine dela icrele negre! Şi dela Jurilovca!)

— Dar, asta in voile Georgette, cine mai e?

— E Lucienne Boyera Bucarei... O diseusă venită dela Paris in secolul trecut, odată cu caii de cursă ai lui Negropontes şi reţinută în secolul prezent ca maitressă de acel „băiat al tatei“, de o foarte mare familie, dar foarte mică demnitate personală, cavaler al laşităţii cu blazon, boer vechiu al şantajului de presă, conte de Bacău.

— A, Vlăduţă al tatei!

— Un invertit al gloriei şi ambiţiei politice...

Ea are, cum vezi, ochi cercănaţi de vârstă, şi nu patru canini, ci 40 în gură; mare specialistă în mângâierile de amor neisprăvite, şi'n *Parlez-moi d'amour*, imnul naţional al neamului care are tot, afară de ureche muzicală...

— Neamul francez!

— Eşti o fată cultă.

Şampania difuza pe gâtul celor doi o mireasmă stropită cu candoarea unui Apollinaris frapat.

In faţă, pe parchet, un muzicant acrobat îşi împrăştia vioara în aer şi tot mai cânta.

— Sistemul cotoilor, aplauda domnul Eulampe. — Aşa-s şi eu... împrăştiat în aer, şi vooo...laatii... lizaaat şiii... toot tee mai iuuubbbesc Frrancetttte...

Schade, dass Liebe ein Märchen ist
Nichts mehr als ein Märchen ist
Dass jede so gleich ver...
Schade...

Orchestra ataca un tango german, care aducea de prin colţuri ultimele perechi rămase. Domnul Eulampe lua pe Francette la dans, şi încerca să o sărute pe gât. Aceasta însă cu antenele părului prindea de veste şi se da înapoi...

— Schade! murmura domnul Eulampe, şi cerea dirijorului să cânte ceva mai adecuat:

Mach mir nicht so schwer
Wenn wir auseinandergehen,
Mach mir nicht so schwer
Es gibt auch ein Wiedersehen...
— Mach mir nicht so schwer.

Şi Francette îşi lăsa singură capul în jos, sub sărutarea care o atingea ca o petală de crin neglijat.

Ultima cifră din program. Doi dansatori acrobaţi. El o trage şi asvârle cu mâna, apoi, cu mâinile pe genuchi, rămâne cu gura căscată la ea, ca un câine care a primit o bucată de fleică şi aşteaptă pe a doua. Ea termină cu un „grand écart" şi rămâne într'un genuchi, cu capul în jos, pe parchet, ca o pisică ce a primit o cărămidă în coadă şi aşteaptă pe cea de-a doua.

— Uite-l şi pe „omul nostru" — Nostromo!

— A venit după tine!... El vine la sfârşitul petrecerilor, să culeagă resturile de femei, pentru patronii cari aşteaptă acasă, beţi, în saloane capitonate...

Era furnizorul cu femei al celor mai bogaţi greci, armeni şi evrei din Bucara. Băiat deopotrivă de deştept şi neruşinat, cu nume de restaurant şi aliură de negustor de haine vechi. Evreu el însuş; dar nici măcar în realitate; ci numai după mutră.

— Ştii că s'a ţinut şi de mine o lună întreagă.

— Numai atât?

— Mi-a oferit o vilă numai ca să-mi sărute glesna un grec bătrân din Constantinopol, descins la Minerva Palace în căutare de minore. E adevărat că-i de familie bună? Ori e fiul restauratorului cu acelaş nume?

— Nu. Dar, ca şi el, furnizează. Numai nu fripturi, ci... carne vie.

— *Schade...*
— *Dass Liebe ein Märchen ist...*
— *Nichts mehr als ein Märchen ist...*
— *Dass jede so gleich vergisst...*
— *Schade...*

Şi domnul Eulampe plăteşte; îşi aprinde prima pipă din seara aceea şi se ridică, vâslind printre perechile de dansatori; ducând după el pe Francette, ca un yacht regal urmat de o fregată.

— Numai o fugă până la şosea, ca să văd cât sunt de beat, Francette. Volanul e regulatorul de viteză al inimei...

— La beţie...

In orice caz, un bun regulator. Fiindcă aerul proaspăt, unit cu iuţeala, şi o bună direcţie, ca o purgaţie rafinată filtrau rărunchii domnului Eulampe şi interiorul grizat al Francettei, de toate miasmele fermentaţiei pripite, şi sublimau beţia într'o vaporizaţie soră cu inspiraţia şi vecină cu stelele.

— Ia să vedem ce-i şi la barul dela „Scabia lumei". Numai o raită, beţivo!

Dar în barul dela marginea oraşului nu mai rămăsese decât orchestra, cu un foarte prost bas negru, după care se extaziase până atunci ruritanii; loja de sus, în lemn vopsit în alb, ca un coteţ de porumbei, aciua la ora aceasta câteva artiste de consumaţie cari nu consumau nimic; la mijloc, o singură pereche dansând liniştit şi decent. Din prag, unde se opreşte îmbrăcat, domnul Eulampe salută ca prin vis:

— Şi pe aceştia îi cunoşti?

— Se poate? El e un mare fabricant de ciorapi, cum se cade, cum vezi, bun dansator şi bun platnic... Ea, cea mai frumoasă femee

din Bucara... Vorbesc de brune... tu eşti blondă ruginie... Uite-te la ochii ei bridaţi, la nările de ciută, la glesna ei...

— Ce să mă uit, nu vezi? e bandajată...

— Glesna stângă! o fi căzut la călărie! Ei, uite-te şi tu la glesna dreaptă...

— Soţia mea a avut un accident de ski, râde fabricantul, oprindu-se din dans, în dreptul uşei.

— Cum? Te-ai căsătorit?

— De două luni.

— Ei, cu — atât mai bine, — pentru mine! subliniază domnul Sibică.

Ai văzut-o? adaogă el, suind pe Francette în trăsură. Ai văzut ce distinsă, ce decentă, ce „doamnă" e? Bate toate cocoanele Bucarei la un loc. Ei bine, femeea aceasta era anul trecut la vremea asta o simplă modistă.

— Dacă n'are, canobilimea ruritană, în familie niciun rândaş sau ţigan bucătar!

Şi Francette nu termină bine fraza, că la cotitura străzei, vede din maşină, ieşind pela intrarea din dos a barului „La Scabia lumei", un grup compact de cheflii din lumea mare, domni şi doamne; la mijloc, un tânăr frumuşel, beat turtă, cu o tichie colorată în cap, alături de o jună brună, care avea în cap melonul lui, şi cânta obscen, făcându-şi vânt în glumă cu un evantai japonez.

— A, e tânărul Ţăngănescu cu soţia, fost efeb pasiv la un colegiu din Londra, de unde a fost eliminat şi, de câteva luni, reţinut ca soţ temporar de o frumoasă italiancă picată nu se ştie de unde...

— Nu-i sora brunei aceleia frumoase care se clatină în frunte, la braţul unui ofiţer?

— A, nu, aceea-i ruritană get-beget. E tânăra doamnă de societate, Lucienne Bran; o poţi vedea în fiecare noapte intrând la amantul ei, la hotel Minerva Palace, pe scara de serviciu...

— Pe scara de serviciu?... Desigur din reminiscenţe... atavice, încheie cu haz Francette, şi a fost desigur cea mai reuşită glumă din seara aceea.

Domnul Eulampe o apreciază, oprind automobila şi depunând pe gura aprinsă a fetei un sărut de circa zece minute, dacă socotim şi o rugăminte scurtă pe care i-o toarce languros, pe aria bine cunoscută a unui tremolo sentimental din omuşor.

— A, nu în astăseară... Mai întâiu că eşti beat.

— Eu beat? Iţi pot extrage pe dinafară rădăcina pătrată din 0,7777.

— Nu mă lua pe mine cu logaritmii! Ştii bine că nu se fac până'ntr'a opta!

— Aşa-i, şi tu eşti cu bacalaureatul lui Iorga...

— Şi al doilea, nu-mi placi în frac...

— In frac? In fracul meu, în care „mă gătesc cinci ore, dar, odată îmbrăcat, îl uit?"

— Bine, asta o spuneam acum cinci ceasuri... Niciun bărbat nu-i în stare să placă cinci ceasuri încontinuu!

— Deşi place de zece ori mai mult ca femeea!...

— Pe urmă, tu ai avut desavantajul de a avea ochii verzi; fracul merge cu ochi negri sau căprii...

— Bine, atunci să mi-i fac negri sau căprii... Ce nu face un bărbat, când...

— Prostii... ştii bine cât îmi placi în haine

verzi. De ce? Fiindcă merg cu ochii tăi, singurul lucru care-mi place la tine. Ţi-am explicat totdeauna şi n'ai priceput nici până acum, cu toţi logaritmii tăi, că frumuseţea are decalogul ei...

— Prima poruncă: să dorm la tine 'n noaptea asta.

— Inexact: părul in contrast cu ochii. Şi tu, din păcate, aşa cum eşti, se intâmplă să indeplineşti această condiţie.

— Ca şi Francisca Gall, Clive Brook, Crevedia...

— Apoi: dinţi albi, şi tenul mat, nas drept, figură ovală, bărbia rotundă, mâni fără păr.

— Urechi fără oreillon...

Dar nu ţi le mai spui, fiindcă nu le indeplineşti, şi nu vreau să te descurajez.

— In noaptea asta, in orice caz, te asigur că pot îndeplini o condiţie, pronunţă domnul Eulampe cuvântul, cu o majusculă..

— Eşti tu în stare să faci aceasta pentru mine?

— Ce? tremură domnul Sibică...

— ...Să mergi la hotel, să te desbraci de frac, şi să-ţi pui hainele verzi?...

— Mă desbrac şi îmbrac de zece ori una după alta, dacă vrei, şi-mi pui şi pijamaua verde pe deasupra!

— Vino să te pup. Te ştiam eu capabil de sacrificii... (apoi, cu un oftat): Ei, ce vrei, Lămpică dragă, dacă-mi placi in verde... Atâta am şi eu pe lume: un Sibică in haine verzi...

Până să mântuie cu al doilea sărut, trăsura era in faţa hotelului. Coborînd, domnul Eulampe sărută fruntea şi rămâne cu ochii in ochii Francettei.

— Uită-te în ochii mei, Francette, și spune-mi, cu vitriolul insinuant al alor tăi, să ciopârțesc urechi, nasuri, mâini, să răstorn cu forța guverne, cu forța să reformez societatea (în haine verzi) și o fac în douăzeci și patru de ceasuri!

— Și aceasta numai și numai din sacrificiu pentru...

— Francette...

Dela portar, domnul Eulampe ia cheia și o telegramă:

Constanța 3/4, 23+ 30—0007 etc., etc. Lămpică al nostru, să nu faci cumva să nu vii de anul nou că se face foc Bogdan, te sărutăm și te dorim, mama ta care te iubește, Ortansa.

Domnul Eulampe își spune în gând: Luni seara, bine! și urcă în ascensor. La ușa apartamentului dela al treilea, însă, strecurat nu se știe cum, un tânăr se plimbă de sus în jos. Parcă face de gardă secretarul.

— Tu aici? Ce cauți la ora asta?

— Domnule Sibică... Nu știți?...

— Cum? Nu-i adevărat. E groaznic. Imposibil!

— Domnule Sibică...

— Patru? Imposibil!

— Unii zic: șapte!

— Cine, domnule, când, unde?

— Pe peron, la Chihaia.

— Imposibil. Chihaia n'are peron, ba are! Ce-mi vii, domnule, cu povești la ora patru noaptea? Spune că-ți trebuie chenzina cu cinci ceasuri mai de vreme, și s'a isprăvit so-

coteala. Da aşa, îmi ţii aci oraţii funebre din La Bruyère!

— Pardon, Bossuet...

— Ei, Bossuet, ne-Bossuet, e vorba să mă laşi în pace!

Pe noptieră altă telegramă:

Viena, 7/10 0,00005 3 28 sin, cosin etc... etc.

Dă-mi un telefon mâine, ora opt seara... când vii... nu uita revelionul

un baiser bien rond, Mukerl.

— Ei, şi acum, ce stai aşa, în faţa mea, ca Hristos la intrarea în Dieppe? A, uitasem, poftim, domnule, poftim. Zece mii! S'a făcut? Şi, altădată, fii un secretar mai deştept. Nu-mi umbla mie cu... Labru...

— Bossuet!

— Mai ales când jos m'aşteaptă Francette!

— Domnişoara Francette? Va să zică...

— Ei, păi de când!...

Pe gheridonul de alcooluri, cum aşeza distrat cravata, o altă telegramă:

Bucara (la fel ca mai sus, plus câteva rădăcini pătrate).

Te-am aşteptat, nu credeam să fii aşa măgar, vezi acum de pleacă şi de reveillon

un baiser bien gros, Gytta.

— Ei, şi ce stai, domnule, ce stai? Parcă-ai înghiţit o şopârlă...

— Domnule Sibică, cravata!

— Iar cravata? Şi mai întâiu nu mă chiamă Sibică. Ţi-am spus să-mi spui totdeauna

domnule Eu-lamp-pe Si-bic-ă. Eşti secretarul meu de trei ani, îmi faci obiecţii la cravate, veste, pălării, mă deranjezi la ora patru din noapte ca să-mi reciţi din... Lab...

— Bossuet! Proză!

— ...Nu mai poate omul să aibă o plăcere, să se'ntâlnească cu Francette, şi nu-mi ştii nici măcar numele!

— Dar, domnule Eulampe Sibică, îmi place să cred că puneţi pălăria gris, ora fiind spre cântatul cocoşilor...

— Da ce culoare să pui? Ce poate merge mai bine cu verde?

— Care verde?

— Apoi d'aia-am venit: să-mi iau hainele verzi.

— Verzi? Nu se poate!

— Cum, nu se poate? Mă rog, nu-i niciun expres, nicio cursă de avion la ora asta, ca să mi te ia?

— Domnule Eulampe Sibică, nu se poate, nu se poate verde; nu ştiţi că s'a ridicat în noaptea asta tot ce-i verde?

— Şi eu, care vroiam să mănânc mâine ouă de raţă la Enescu!

— Cred că, timp de câteva luni, va fi imposibil! Unul, nu un ou, un biet student, a fost găsit cu o panglică verde la butonieră.

— Altul mâncând spanac verde...

— Panglica era o biată insignă a Societăţii pentru ocrotirea viermilor de mătase. Ei nu, nu, că-i membru al Crucei de oţel. L-au ridicat binişor. Şi acum trebuie să doarmă undeva şi să viseze pe cearşaf de scânduri scene din Boccacio!

Domnul Eulampe e gata. In prag, secre-

tarul depărtează picioarele şi încrucişează braţele.

— Nu se poate. In haine verzi, nu ieşiţi noaptea asta! Dacă treceţi, treceţi peste cadavrul meu!

— Uite, domnule, unde-am auzit eu de viersul ăsta? Bossuet! Da n'auzi că am ochi verzi?

— Foarte prost!

— Dacă-aşa-i place Francettei.

— Foarte prost!

Cu un pumn neratat, domnul Eulampe răzbeşte afară; ca un vultur din stâncă în stâncă sare cele trei etaje; în cinci minute aducea în strada *A. D. Xenopol, istoric român No. 1,* pe Francette aproape adormită.

Vestibulul era plin de florile şi cadourile săptămânei. In salonaş, alte flori şi cadouri. Trei Pierrot pe un fotoliu, zâmbeau vis-à-vis la trei Columbine. Pe pereţi, fotografii, tablouri, caricaturi, toate numai ale artistei.

In dormitor, patul elocvent, noptiera cu câteva bijuterii uitate, un telefon alături, apoi alte flori, păpuşi, ursuleţi, Chanel, Picharat, două Guerlinade, cutii impunătoare de bomboane,—Crăciunul fusese prieten cu Francette.

In picioare. Cei doi adversari, scoşi din blană, în talie unul în faţa altuia.

— Aşa da, îmbrăcat în „ou-de-raţă"!...

— Uită-te bine la el, c'au fost toate secfestrate...

— ...pull-over vert-bouteille cu câteva atmosfere mai închis ca haina, cămaşa gris...

Cu două mâini leneşe, fata îi desface din faţă haina.

— Se soumettre ou se démettre? se'ntreba Mac Mahon!...

Fata râde, îi trece braţele pe sub haină; îl strânge la piept într'un sărut de ambele părţi destul de avansat...

— Ce vrei? Un Cherry, un Hennessey?

— Trei stele.

— Am ceva mai bun: C. D. O. Şi ceva şi mai bun: un borş de sfeclă cu smântână!

— Vai! La ora asta, înseamnă mai mult decât Cântarea Cântărilor!

— Treci la cămară, deschide frigoriferul, găseşti un castron. Vezi să nu cazi în el.

— In cămară, până la frigorifer, domnul Eulampe dă de un dulap ciudat.

— Ce ţii tu, aici?

— Acolo? Resturile scumpe ale diverşilor amanţi defuncţi!

Domnul Eulampe deschide. Pe opt rafturi, vreo zece duzini de pantofi, dela cei de golf şi tennis, la ultimii pantofi — sandală la modă.

— Am înţeles, cu unul din pantofii ăştia ai să-mi dai şi mie una în spate!

— Oricât, cazi bine, în zodia pantofilor-sandală...

Mica ospătare iluminează uşor interiorul trupesc al amanţilor.

Din baie, Francette, făcându-şi toaleta nopţii, se aude fredonând:

Schade dass Liebe ein Märchen ist...
Nichts mehr als ein Märchen ist...

— Lămpică, tu ai voce, cânţi?

— Da, ca şi tine: în baie!

Curând lumina se face mică, patul se afundă,

şi aprig, cu poftă, mâncându-se cu ochii, cu gura, cei doi intră fiecare în necunoscutul celuilalt.

Ora patru jumătate. Bătăi în uşe. Patru. Apoi trei. Apoi zece. Domnul Eulampe scoate capul ca un vierme după ploaie.

Ascultă. Voci?

Incă o bătae.

— Imbracă-te repede, trebue să fie el. Vine uneori aşa, dela ţară!

— Ce să spunem?

Pe jumătate ridicată din pat, Francette se scarpină în creştetul capului:

— Stai, să vedem: avocat-proces, nu: s'a mai spus; impresar-turneu, s'a mai spus.

— Doctor!

— He-he, s'a mai spus! (apoi, numărând pe degete): Aia s'a spus, spus, spus!...

— Tată, unchi, soră, moaşe, s'a mai spus...

— Aha, ştii ce? Spune-i aşa: Sunt domnul Eulampe Sibică, şi am venit la Francette ca să fac din ea nu o femee, ci o rază de soare în casa mea.

— Ce-o mai fi şi asta? holbează ochii, domnul Sibică.

— Nătărăule, adică să-mi ceri mâna, nu'nţelegi? Asta-l dă gata totdeauna. Vine la mine fericit, mă sărută părinteşte pe frunte, şi exclamă ironic: „Ha, iar unul din adoratorii tăi, poeţi! Tu ştii, că pe spiţi şi pe poeţi, eu nu pot fi gelos". Şi pleacă.

— Deschideţi, deschideţi odată!

— Vocea lui, hai mai repede!

Domnul Eulampe işi dă o ultimă mână prin păr şi cravată, deschide uşa dela antreu, as-

cultă! face paşi mărunţi spre uşa dela intrare. Punând mâna pe clanţă, caută să se asigure dinainte, şi, cu o voce tremurândă:

— ăăăă... sunt domnul Eulampe Sibică, şi am venit la Francette ca să fac din ea nu o femee, ci o rază de soare în casa mea.

— Deschide, domnule, odată, şi lasă gluma! Aici nouă nu ne arde de jucării, răspunde o voce bărbată, acompaniată de o smucitură din clanţă.

Domnul Eulampe Sibică deschide. In faţă, îi apar doi vlăjgani. Unul semănând a bull-terrier, mai mult ca orice bull-terrier de pe lume. Celălalt, mult mai distins, cu nas şi buză de antilopă. Când vorbeşte, parcă te linge pe mână.

— Domnul... Eulampe?... se înclină, cu un salut, antilopa.

— ...Sibică...

— Sibică, ne-sibică, bine, domnule, unde-aţi fost până'acum? Vă caut dela ora zece!

— Fără un sfert! scoate ceasul bull-terrierul.

— Ba că sunteţi la Cavura, ba la Cocota, ba la Scabia Lumei, ba la Gagà. Bine, dumneavoastră nu vă daţi seama c'avem şi noi nevastă, copil...

— Eu, domnule, ce să vă spun, apa am plătit-o, cu gazul, lumina, sunt la curent! Poate, ştiu eu? cel mult fiscul...

— Ce fisc, ce apă, ce lumină! Ţara piere, şi d-ta te piepteni între fustele unei...

— A, nu, asta nu, să vedeţi... mă rog... Francette... raza de lumină ...casă... bâlbâie domnul Eulampe, cu un ochi spre paradisul pierdut...

— Ei, raza ca raza. Da noi facem, noaptea

asta, razie, domnule Eulampe Slătineanu! Inhaţă-l, Tănăsescule!

— Ha, ha, da eu nu sunt Eulampe Slătineanu. Asta-i! Eu sunt domnul Eulampe Sibică.

— Eulampe Sibică! Mai întâi, cum crezi d-ta, domnule, că se poate numi cineva Eulampe Sibică!

— Ce umbli, domnule, cu pseudonime, mârie bull-terrierul.

— Ia citeşte-i, domnule, fişa!

— Eulampe Slătineanu, 32 de ani, statură înaltă, nas acvilin, frunte îngustă; etc., etc. Ultimă ocupaţie: a ajutat cu bani Crucea de oţel. Semne particulare: Fost poet la *Viaţa Nouă*, fost în vizită la General: element primejdios.

— Domnule, da eu nu-s poet, cum nu eşti d-ta din Gaurisancar, sau cum nu eşti, ce să spun? Georoceanu! N'am scris în viaţa mea decât o Odă: la Nunta de Argint a mătuşii mele, şi-a spus că mă desmoşteneşte. La asta faceţi aluzie?

— Ce odă? Poezie! Versuri!

– Dacă am ştiut un vers în viaţa mea, a fost: Schade dass Liebe ein Märchen ist! Intrebaţi...

— Nu sunteţi poet? Ce-are face! Aici scrie că sunteţi!... bate în fişă, antilopa, cu un deget arătător de doliu mare.

— Da nu mă cheamă Slătineanu!

— Cu-atât mai rău, pentru d-ta! Că ne'ncurci fişele, şi ne faci să umblăm, toată noaptea, brambura!...

— D-ta nu vezi, domnule, că eşti un element neserios?

— Adineaurea eram: primejdios.

— Şi, ce mai ala-bala, ai haine verzi! Vestă

verde. Cravată verde. Cămaşe verde! Inhaţă-l, Tănăsescule!

— Bull-terrierul se cheamă Tănăsescu, gândeşte domnul Eulampe. —Da, domnule Tănăsescu, da vă rog... nu... — mai întâi, daţi-mi voie, Eulampe Sibică, încântat de cunoştinţă! desigur rudă cu profesorul — ori cu medicul veterinar?... oricum, te rog, domnule Tănăsescu, cu d-ta, ca veche cunoştinţă, mă pot înţelege. Domnul nu ştiu ce-are cu mine, dar eu am haine verzi... fiindcă am ochi verzi, ...fiindcă aşa-i place lui... fiindcă... şi mai întâi că... cămaşa-i cenuşie!...

— Am spus şi-o repet:

— Inhaţă-l, Tănăsescule!

— Atunci, să-mi pun blana (domnul Eulampe îşi ia din cuer blana)... melonul (domnul Eulampe îşi ia pălăria)... şi să-mi iau un moment ziua bună...

— Se soumettre ou se démettre? se'ntreba Mac Mahon. Eu ce să fac, Francette?

Domnul Eulampe nu putu primi niciun răspuns. In pragul dormitorului, cu ochii şi mai mari, de lacrimi, proaspătă ca o viorea înrourată, Francette, tremura.

O strângere de mână; un sărut scurt. Şi o femee frumoasă care rămânea singură în uşa întredeschisă, abia putând să murmure spre cel care pleca:

Schade...

Şi, aşa, domnul Eulampe Sibică a fost ridicat la 4 dimineaţa, din aşternutul dragostei sale, *strada A. D. Xenopol, istoric român, No. 1*, fiindcă Francettei i-a plăcut în haine verzi, dar Siguranţei, nu!

IV

In capul scării, între cei doi, domnul Eulampe se opreşte deodată:

— Un moment! şi vâră mâna in buzunarul blanei.

Două revolvere se indreaptă imediat spre dânsul.

— Aşaa!

S'a scotocit şi în celălalt buzunar, unde găseşte punga de tutun, şi, flegmatic, începe să-şi înfunde bine pipa. Işi bate calm tutunul; dintr'o tabachere, oferă partenerilor două Chesserfield, le scăpără foc dintr'o brichetă; pentru sine, îşi scoate plicul cu chibrituri, aprinde pipa, tacticos. O pufuitură de fum, ca la vapoare, e semnalul plecării.

— Poftiţi.

Vârînd revolverele în buzunar, cei doi poliţişti se pleacă invitaţiei. Jos, la scară, antilopa face semn unei trăsuri a poliţiei, care aşteptase după colţ. Aceasta se repede ca un aeroplan când aterizează.

— Poftiţi, invită la rându-i, bull-terrierul.

— Poftiţi, repetă antilopa.

— Mă rog, după dumneavoastră. Imi daţi voe, Eulampe Sibică, — pot să vă spun Nicolaescu?...

— Dimpotrivă, Andreescu, se burzulueşte antilopa. Hai! In maşină!

— Am şi eu pe-a mea!

— Nu, poftiţi în maşina noastră...

— Adică trăsură...

— Maşină...

— Trăsură...

Şi, domnul Eulampe trebue să urce, nu fără o privire lungă înapoi, la trăsura pe care o lăsa la scara Francettei.

— Dela poliţie, pe cât pricep!

— Poliţia socială!

— Incântat, Sibică... Păi, ce n'aţi spus aşa, dom'le, dela'nceput. Comisar. Poliţie socială... Haine verzi, vestă verde... Aşa da! Da Slătineanu! Se poate? Să mă faceţi pe mine Slătineanu!

— Ordin! ordin pentru Eulampe Slătineanu! Da, bine că eşti'mneata, dom'le, că de nu, ne duceam pe copcă!

— Iar mai pierdeam o noapte.

— Auzi d-ta, Slătineanu'n sus, Slătineanu'n jos. Ei, drăcie!

— Bine, domnule, că te-am găsit pe d-ta.

— Zău aşa, că v'am ieşit în cale!

— Că, vorba aia, eşti, nu eşti, ce-are-aface? Vorba e că te-am arestat!

Şi trei căscături, cu a şoferului patru, dezavuează, fiecare în felul ei, o noapte în chip felurit pierdută.

La o cotitură, un taximetru, vrând să tae trăsura lor, are o pană; li se opreşte brusc in faţă.

— Cine-i măgarul ăla? Pe el, Tănăsescule! Vezi, cine-i? Cum îndrăzneşte?

Domnul Tănăsescu se dă jos, examinează pe şofeur, cere acte.

— Doamne, n'o fi Slătineanu! Nu e, nu? După aparenţă, trebue să fie mai mult Georgescu! oftează domnul Eulampe.

Cei trei râd şi ei. Domnul Eulampe era sigur că trăeşte o seară de farsă. Şi atunci, dacă-i bal, bal să fie!

Curând se opresc la scara unei clădiri mai mari. Lumini pretutindeni. Gardieni şi jandarmi. Şoapte în colţuri. Forfoteală de panică şi mister.

Pacientul e condus la etajul al treilea, într'o sală montată jur împrejur cu portrete vii de genarali de corp de armată. Aşa apar, în uniforma lor albastră, cu brandeburguri, şi fireturi, şi în solemnitatea de pe chipuri, cei douăzeci de comisari şi inspectori de poliţie cari stau la masa de consiliu, dominaţi de statura mai mult firavă a Inspectorului General, singurul în haine civile şi singurul în picioare, uşor adus asupra unui registru.

Cu un simplu gest, domnul Eulampe este invitat în odaia de alături. Face din cap, şi din dorinţă vagă de a „crana", vâră pipa în gură şi păşeşte cu barba'n piept, ca actorul din Hamlet.

In compania domnului Andreescu, este invitat într'un fotoliu, în care se afundă ca Rosetti de pe bulevard, anticipându-şi propria sa statue.

— Apropò, cred că la d-v. se poate fuma pipă...

— Nu suferim niciunul de piept...

— Nici soţiile, copiii... Toţi sănătoşi...

— Lasă gluma. Ce spui d-ta de cele întâmplate?

— Groaznic. Nu-mi vine să cred... Imposibil...

— Şi totuşi, aşa e...

— Domnule comisar, extraordinar... cum semeni dumneata cu Leopold al Belgiei.

— Ei, ştii că mai mi-au spus-o şi alţii?...

Un comisar mai bătrân, cu tâmplele cărunte,

şi nasul de boxeur, intră cu un zâmbet şi haine civile; se aşează — dar nu ca Rosetti — pe un fotoliu, lângă domnul Eulampe; îl întreabă, aplecat ca un doctor asupra unui diagnostic:

— Domnul Eulampe Slătineanu...

— Pardon, Sibică...

— Ei, Eulampe Slătineanu, Eulampe Sibică, tot una...

— Cum, tot una, domnule comisar, când pe unul l-aţi arestat, iar pe celălalt nu l-aţi găsit?...

— Vreau să spun, domnul e membru al Crucei de Oţel.

— Ce Cruce de Oţel, domnule? Ce-aveţi, toţi, cu Crucea de Oţel, în seara asta? Ştiu numai că un unchi al meu a avut un văr al cărui fin era coleg de birou cu un funcţionar care a fost odată decorat cu Coroana de Oţel.

— Ei, păi, vezi, ei, păi, vezi... Tocmai asta, cin'l-a pus! se ridică scurt, cu o clătinătură din cap, comisarul...

— Cine te pune, domnule, să-i dai pe faţă atâtea, se revoltă comisar Andreescu, odată rămas singur. — Eu mă căsnesc să te scap, şi d-ta mai rău te afunzi!...

Un alt comisar, înalt, svelt, cu cap de star de cinematograf, intră, făcându-se că nu vede pe nimeni, se aşează pe un fotoliu din faţă, se face că-şi examinează dantura într'o oglindă de buzunar, în vreme ce — tertip poliţienesc — prin reflexul unei oglinzi din perete, dela spate, urmăreşte toate mişcările arestatului.

Şi, ca şi când în una din măsele ar fi mestecat pe domnul Eulampe, cu ochii ţintă în oglindă, o ceartă graţios.

— E regretabil, destul de regretabil, că un om ca d-ta, domnule Eulampe Slătineanu...

— Sibică...

— Ei, lasă, lasă, nu te mai ascunde acum după un ghem de sibică. Cine crezi d-ta că o să te creadă ?... D'aia zic, e regretabil că un om distins, ca d-ta... Nu, nu mai protesta... mai bine spune tot, fiindcă ştim tot, ştim absolut tot, domnule... Eu-lam-pe Slă-ti-nea-nu...

Şi trânteşte uşa concludent, după ce, în oglindă, fără să-şi ia un moment ochii, şi-a potrivit cravata şi făcut un succint examen din profil.

— Domnule Andreescu, îşi aprinde domnul Eulampe a doua pipă, n'ai putea cumva mata să mă îndatorezi, spunându-mi ce au, dom'le, toţi cu mine, în seara asta, că vor neapărat să fiu Slătineanu ?

— Nebuni, nebuni de legat... domnule... Eu, să vă spun drept, merg cu cine dă mai mult... Dar recunosc că, în seara asta, şi-au pierdut minţile!

Un domn înalt şi voinic, cu mustăţile parcă în bandulieră, cu ochi deştepţi, cu fruntea leală, îşi face apariţia în uşa de pe coridor, cu o reverenţă de gentleman: Bună seara! Şi pleacă.

— Cine-i domnul? Vreun funcţionar mai mic, vreun arestat?

— Ce arestat, dom'le! E şefu', e prefectul poliţiei, dom'le!

Inspectorul general intră de alături.

— Va să zică, nu mi-ai pus mână pe Slătineanu...

— Nu, domnule inspector general, dar în schimb...

— In sfârşit, tot una... Du-l jos.

Bull-terrier Tănăsescu reapare urmat de un tânăr mic şi vioi:

— Domnule Eulampe, mă urmaţi.

Jos, lângă beci, e serviciul gardienilor. La intrare, o masă, cu doi agenţi.

Tânărul mic şi vioi intră întâi:

— Ha, ha, domnul Eulampe Slătineanu! — izbucneşte unul din agenţi.

— Sibică...

— Lăsaţi gluma, scoateţi!

— Ce să scot? zâmbeşte, natural, domnul Eulampe.

— Tot ce aveţi!

— Tot ce am, nu se poate!

Şi dă să-şi scoată blana.

— Nu, nu-i nevoe, se opune un domn mai bătrân, din spate. Numai ce aveţi prin buzunare.

Domnul Eulampe scoate mai întâi „scraperul" pentru pipă.

— Ce-i asta? îl întreabă speriat.

Domnul Eulampe, brav:

— Un instrument chinez pentru jupuirea şirei spinării la broaşte...

Defilează: punga de tutun, o periuţă de cap în pungă neagră, un pieptene de cap, un ciorchin de chei, un plic de chibrituri. Din buzunarul din stânga al hainei: 10.000 de lei în hârtii noi de o mie, iar din cel drept, o piele de focă ajunsă bleu-marin şi portefeuilles-ul.

Tânărul mic şi vioi scotoceşte foca. Dă de o recipisă. Citeşte numele. Se dă înapoi:

— Iuliu Maniu! Ce caută asta la d-ta?

— E frate-meu! O felicitare de logodnă.

Altă recipisă: Iorga!

— Un fost elev al meu. Urări telegrafice de succes la examen!

— N. Titulescu!

— Un văr mai mic. Felicitări că şi-a luat licenţa!

— Lasă, dom'le, nu mai scotoci, strigă domnul mai bătrân, că te pomeneşti că-l scoatem rudă şi cu Tătărăscu!

In alt compartiment agentul dă însă de lucruri mai interesante.

— O fotografie!

— O amică.

— O fotografie!!

— Altă amică!

— O fotografie!!!

— Altă amică

Alte, alte fotografii...

Alte, alte amice.

— Cu atâtea amice într'un buzunar, mă mir, domnule Eulampe, că mai aveţi 10.000 de lei în celălalt...

Luaţi-vă acum banii... luaţi-vă amicele...

— Şi luaţi-vă mai ales adio! oftează din cap domnul bătrân.

— Păi le trimet eu câte-o telegramă!

— Sergent, însoţeşte pe domnul!

— Lăsaţi, ce atâta deranj? Mă duc singur la poştă!...

De fapt, domnul Eulampe era condus la a doua perchiziţie. La capătul coridorului, într'un gang şi mai întunecat, o săliţă mare cât a postului de jandarmi din Nepolocăuţi.

Un domn elegant şi cârn, se ridică imediat, se îndreaptă energic spre noul sosit, şi-i aplică cu franchețe palmele pe acele două părţi ale corpului, care la orice exemplar omenesc, nu numai la domnul Eulampe, poartă un nume inavuabil.

O figură pe care pacientul o mai văzuse la dansatoarele orientale din chiocecurile Cons-

tanței. Decât că acestea își aplicau palmele pe propriile lor părți dorsale, nu ale spectatorilor; apoi cădeau în extaz în cântecul giumbaralelor, și se învârteau pe loc, după canoane.

In loc de toate astea, agentul rămâne cu ochii în ochii musafirului și strigă:

— Te-am prins. Ce-ai aici? (Apoi, către sergent): Cine l-a perchiziționat? Domnul Bungețeanu? (Pe tânărul mic, vioi și simpatic îl cheamă Bungețeanu, mistue în gând domnul Eulampe.)

— ...Păi, se putea? Aici nici nu s'a uitat! Ce-i tocul ăsta? Un revolver!

Agentul scoate ceva din buzunarul dela spate al domnului Eulampe. Dar ce păruse un toc de revolver, era un porte-feuilles mai mare, în care acesta își păstra actele și corespondența curentă...

— Ce-i asta?

— Foaia de circulație, permisul de conducere, cartea de membru la Automobil-Club. Fotografia bunichii...

— Şi'n partea-astălaltă ? Bilete! Scrisori! Dela cine?

— Dela Lloyd George, Nelson, Maria Stuart!

— Parfumate. Mare șmecher! Ca să deruteze! Așa, unul la mână. Ia să vedem noi ce scrie Lloyd George... (agentul citește): „Zăpăcitule, ai fost aseară adorabil. Pa. Rândunica.“ Ce-i asta?

— Prima impresie a unei femei despre mine!

— Intimitățile nu ne privesc. Alta la rând: „Dracule să nu mă înșeli, că iau cianură. Vino curând. El a plecat. Miki...“

— A doua impresie a unei femei despre mine...

— „Ţignitule, eşti un măgar...“ — Ştiu, a treia impresie... Agentul trece: a patra, a cincea, a şasea impresie! Ia s'o vedem pe a şaptea: „Păpuşoi mic şi drag, nu uita că azi e ziua noastră. Adu şi două-trei Cordon-Vert. Zytta...“ Zytta! Asta parcă-i nume politic...

— Cam lucrez la restaurarea lui Otto...

— Cordon Verde...

— E forma sub care mă văd pe mine femeile, ca turburător al ordinei publice...

— Noaptea! râde tânărul mic, vioi şi simpatic, care, cu un convoi de agenţi şi gură-cască de prin biurouri, a revenit, neştiind ce se întâmplă cu o perchiziţie atât de lungă.

— Noaptea! De preferinţă. Dar poate fi şi la ora zece dimineaţa!

— Da, dumneata — cum văd — eşti mai mult pentru brigada de moravuri uşoare, domnule Eulampe...

Acesta tuşeşte; primeşte mănuşa:

—Hm!... ăăăă, asta... cum vă cheamă... pot să vă spun Luca Niculescu?

— Dimpotrivă: Gigi Ionescu.

— Ionescu, Ionescu... unde-am mai auzit eu de numele-ăsta. A da! *Visul unei Nopţi de vară!* Localizare de Topârceanu. Actul doi, scena trei... Titania, în pădure, îşi sărută amantul în somn, îi pune cap de măgar şi-i strigă: Dumitres... nu, Ionescule!

— Ce spui d-ta? Ionescu e nume vechi în familia mea!..

— Pricep. Apare'n cronicari la 1500, cu lăcustele şi ciuma lui Caragea!

Şi asistenţa e uimită de iuţeala cu care un arestat patinează la ora 5 noaptea, între Ne-

culce și Topârceanu, pe un metru pătrat de ciment și beci polițienesc. Tipul de mult a început să-i amuze. In definitiv, ziua a fost grea. Merită să-și descrețească fruntea. Iar pacientul, cu atât mai bine de el dacă operația i se prezintă ca o nimica toată...

Olandezele pe ciment, oricât de vertiginoase, nu-l fac însă pe domnul Eulampe să uite un punct de onoare... aluzia la brigadă...

— Ca să revin, domnule... pot să vă spun: Domnule Prefect?...

— Sunt un biet agent de Siguranță, clasa I-a, râde acesta, aprinzându-și țigara.

— Numai atât? Cu atât mai bine pentru familie; domnule agent de... (aveți un ac de siguranță?) îmi sunteți simpatic, păreți foarte inteligent (aș vrea să pot aprecia public materia d-v. cenușie)... dar m'ați ofensat adineaurea făcând prima oară în istorie o legătură directă între frivolitate și un membru distins al familiei Sibică. Rog, reveniți; altfel, mă supăr și plec.

Un sergent conduce pe supărat afară; acolo e dat în primirea altor doi, cari îl suie într'o mașină și-l duc la Siguranță. Un telefon sosise între timp de aici, unde mare nedumerire se iscase asupra cazului Eulampe Sibică. Se puneau în sarcina acestuia date grave, pe care un interogator serios, nu ca acel de până acum, luat de experți în scoaterea șperțurilor și secretelor de stat, aveau să i le smulgă. Cu finețe, cu șiretenie, să i le smulgă; nu cu bonomia și dispoziția la glumă de până acum.

Mașina oprește în fața unei impunătoare șandramale. Ceva cam ca trei șiruri de cabine de bae așezate, sub formă de etaje, unul peste

altul. Omul nostru e dus intr'un salonaş montat numai in pluş şi molii, la parter. Un domn inalt şi fin, cu ochii de pisică rătăcită pe o plaje şi nas de becaţină, ii iese cordial inainte.

— A, Domnul Eulampe Slătineanu, incântat de cunoştinţă, decând vroiam să am onoarea... Luaţi loc, mă rog... nu, nu acolo; vă rog, trage! Nici acolo, miroase a funingine dela sobă, aici, aici, aşa, lângă mine... lângă mine...

— Aşa da — işi spune mosafirul. — Delicat, prevenitor, manierat, şi mai atent ca o moaşe comunală...

Domnul Eulampe se pipăe, şi ar fi vrut să aibă vreo rană, o migrenă sau măcar un guturai, ca să i-l trateze amabila infirmieră din faţă.

— O ţigare... poate vroiţi una de foi... domnule Slătineanu...

— Prefer de foi... mulţumesc... de fapt: Sibică...

— Sibică-Slătineanu... cum vreţi d-v., domnule Eulampe... noi inţelegem situaţia... aveţi motivele d-v... nu'nţelegem, ca acei de dincolo, să vă luăm cu anasâna...

— Cu ce, mă rog.. ?

— Cu anasâna...

— Nici eu nu ţin câtuş de puţin! protestează domnul Eulampe, convins acum că anasâna e un termen familiar al experţilor ordinei publice, pentru dubă, caleaşcă, brişcă, landou sau orice vehicul de transportat prietenii la inchisoarea Dumbrava...

— Imi pare şi mie rău... tocmai eram la... imi daţi voe, pot să vă spun...

— Ia slăbeşte-o cu asta... N'am auzit la

telefon? Nu începe ca acolo! Aici ești la Siguranță!

Domnul Eulampe, prima oară fâstâcit, se face stacojiu ca un homar.

— ...ăăă... nu... eu... știți...— nu cumva aveți aici vreo toaletă?

Dă să facă trei pași spre o ușe care, după prag, ciment și parfum, i se părea dintr'un gen cunoscut...

— Moment! Moment! Numai câteva întrebări, domnule Eulampe, câteva informații! D-v. sunteți un om din lumea mare, aveți cunoștințe selecte... ați putea să ne spuneți unde am putea găsi la ora asta pe domnii...

— Aveți vreo treabă cu dânșii?...

— Așa, știți...

— Ca să le'nmânați vreun mandat poștal:..

— Exact... poate știți unde...

— Eu, domnule Luca Niculescu, ce să vă spun... Francette... Zytta... Maud... cam asta... dacă vreți adresele...

— Adresele! Tocmai, adresele... Unde șade de pildă dumnealui... (arată o listă) Știam că lângă Obor... dar am căutat...

— Obor?... Eu ce să vă spun?... Una stă în *A. D. Xenopol, istoric român No. 1.*

— Ia lasă-mă, domnule, cu femeile... d-ta dai zor într'una... parcă-ai fi Tony Bulandra! Domnule, sânt oamenii ăștia de o perfidie!...

Se apleacă la urechea unui subaltern care tocmai intră. Afară, zăngănituri.

Domnul Eulampe profită de ocazie... se sucește pe scaun... și țâșt! spre toaleta salvatoare.

— Ehei! stai că nu-i așa! Ai timp mata la

Dumbrava! Inţelegem prea bine emoţiile prin cari treceţi...

Domnul Eulampe simte tot sângele Sibicilor urcându-i-se in obraz:

— Eu, emoţii! Frică? Eulampe Sibică un fricos? Află, domnul meu, că aş fi putut fi orice in viaţă. După curaj, chiar detectiv! Dar atunci erai d-ta in locul meu noaptea asta. Şi-ar fi fost mai greu.

— Ei, de-acolo şi d-ta ai să ieşi cam greu...

— Deocamdată... e departe? mergem pe sus, pe mare, pe uscat?

— Mai mult pe sus... Deşi pentru intelectuali e o dubă specială... Domnul Eulampe, mi se pare, e profesor...

— Se spune... Dar e o eroare... Ştiu şi eu puţină cosmografie... Vin la mine băeţi, fete... Dar eu sunt şi rămân: domnul Eulampe Sibică.

Şi cu o reverenţă din melon, arestatul porneşte, urmat de un cârd de pinteni şi epoleţi, ca o puiculiţă grăbită, in suita de faetoane a unor cocoşi umflaţi cobză. (Deşi de fapt era viceversa...)

Un, doi, trei! jandarmi şi poliţişti acompaniază pe oaspe până la scară. De acolo, într'o maşină, inapoi la Poliţie. Interogatoriile s'au terminat. Au scos dela individ toate secretele şi toate dinamitele. Doi sergenţi il conduc in ultima sală din subsol, sub ochii a doi pungaşi şi o depravată, ce deschid pe furiş uşa unui beci pe gang, şi, impreună cu sentinela, fac mare haz că au mai „agăţat ceva boeri".

In sală, bănci lungi şi sinistre, jandarmi şi

gardieni cari aşteaptă ordine, o sumă de tineri.

— Ehei, baroane, aici ai fost?

— Bine că ai sosit, dragă... pe tine pesemne te aşteptau.

Mosafirul se săruta cu simpaticul Vladimir Blondor, cavaler de Bucov, amândoi încântaţi ca de o întrevedere pe un transatlantic.

— Dar ce cauţi aicea, baroane?

— Păi, nu vezi? M'au găsit în cămaşe... La Modern...

— Ca şi pe mine, numai, nu la Modern... —ăăă, uite-l şi pe Jean Marie! Dar tu? Nu cumva te-or fi luat fiindcă ai jucat acum trei ani pe Romeo?

— A candidat, săracul, pe o listă care, pe buletinul de vot, era vecină cu a Crucii de Oţel, adaogă râzând avocat Beroniade.

— Şi l-au înhăţat!

Cel puţin Mişu Beroniade, ca unul care mai fusese arestat, venise complet echipat. Agentul l-a găsit în pat, şi i-a spus: Regret, domnule avocat, dar sunt tot ăla!

— Foarte drăguţ din partea d-tale, se freacă la ochi avocatul, numai fii aşa de gentil, ia loc, iei o cafea, un lichior — ce vrei? — şi dă-mi voe să împachetez.

Cu soţia — tovarăşe ideală — trezită din somn, Mişu Beroniade îşi umple un geamantan cu rufe, îşi întocmeşte pledul cel mai bun, mai vâră în el două pijamale de interior, şi un costum bleu-marin, de ski...

— Vâră-l şi pe-al meu, dragă, fiindcă eu, fără tine, tot n'am să skiez; poate îl dai acolo cuiva...

In chipul acesta avocatul Mişu Beroniade era cel mai stăpân pe sine, fiindcă şi cel mai bine echipat.

Lângă el, profesor asistent de filologie romanică la Cluj, cu chipul tras şi palid, cu ochelari de inteligenţă surmenată, şi un pled galben pe mână,—Mafalda Grigoriu surâdea transcendental, în totul fiind intruchiparea bărbată pe pământ a Mafaldei. după unii, după alţii a lui Gandhi, după alţii a sfintei Eulalia.

— Profesore, iar arestat? (Şi el fusese la Dumbrava până'n ajunul Crăciunului.) Dar ce ţi-au mai găsit?

— Au mai descoperit, nemernicii, că sunt din Tecuci!

— Şi?

— Tecuciul e, pretind ei, una din organizaţiile cele mai tari ale Crucii de Oţel; iar cum, subsemnatul, am fost descoperit in registrele gimnaziului August Treboniu Laurian, de acolo, ca premiant intâi cu cunună în 1907...

— Grav, anul răscoalelor ţărăneşti!..

— Şi ca vaccinat de variolă în 1904, m'au găsit element ultra primejdios!

— Bine, măi, eu acuma văd: la voi au găsit motive serioase! Pe când pe mine m'au luat la poliţie, fiindcă m'au luat drept Slătineanu, măi!

— Eulampe Slătineanu? Ha, ha, ha! Păi şi pe el l-au arestat, măi! Şi ştii de ce?

— ?

— Pe motiv că-l cheamă Eulampe Sibică!

— Nu mai spune!

— A vorbit Vasiliu cu el. L-au dus cu primul convoi la Dumbrava.

— Atunci să ştii c'au inebunit!

Şi eu care mă bucuram că m'au arestat numai fiindcă am ochi verzi...

— Bine, tot asta probabil că e crima ta capitală...

— Ha, ha, ha!

Peste râsul unanim intră agentul tânăr, vioi şi simpatic. Are o listă. Face un mic apel. Zece arestaţi strigă rând pe rând: prezent!

— Aşaa! Acum, îmbrăcaţi-vă! Douăzeci de jandarmi! Agent Panciu, ridică-i!

Urmaţi de douăzeci de jandarmi, ce ies dintr'o încăpere din fund, cei zece citaţi, în frunte cu agent Panciu, ies pe o poartă din dos.

Peste zece minute, tânărul se întoarce cu altă listă de zece. Acelaşi apel, aceeaşi plecare.

Apoi, ultima listă:

— Vladimir Blondor.

— Prezent.

— Jean Marie Vauban.

— Zent!

— Iancu Cătălin!

- Aici.

(Cu ăsta-i grozav, şopteşte Vladimir Blondor, descinde din Avram Iancu!)

— Beroniade Mihail!

— Prezent!

— Grigoriu Cecil.

— De faţă.

— Lecca Sandu!

— Prezent.

— Banea Neculai.

— Prezent...

— Banea Dumitru...

— Prezent!

— Dracu' i-a pus să fie fraţi cu Ion?! rânjeşte un gardian.

— Vitan Ilie...

— Prezent.

— Etc. Etc...

—... Şi... domnul Eulampe Sibică, inchee tânărul mic, vioi şi simpatic, cu această atenţie in citarea numelui său, care umple pe domnul Eulampe Sibică de atâta recunoştinţă, că s'ar fi dus numai pentru asta, la închisoare (dânsul, printre atâtea convingeri ineradicabile, având şi pe aceea că „Domnul" nu e nume comun, ci un nume propriu, lăsat de Dumnezeu ca să anticipeze totdeauna pe cel de Eulampe Sibică.

Câte doi jandarmi iau furios, de fiecare braţ, pe fiecare „element primejdios", şi in marş forţat bat cimentul rece al ultimului gang. O poartă mare cască întuneric pe canaturile de tablă date larg intr'o parte. In stradă un autobuz scorojit aşteaptă sub presiune. Comisar Panciu reapare, preia comanda.

— Incărcaţi! strigă jandarmilor.

Se aud trei mişcări scurte, de capace cari s'ar închide.

Apoi, cu mişcări tot aşa de scurte, elementele primejdioase sunt urcate, câte unul de fiecare banchetă, între jandarmii respectivi. Comisarul ia loc in faţă.

— La Dumbrava cu ei, să-i văd in giulgiu de scânduri—le strigă rămas-bun o brută rămasă pe peron, — „giulgiu de scânduri" fiind termenul cel mai gentil pe care vocabularul forţei publice il are pentru ceeace in limbaj popular şi in *Cuvente den batrâni* se numeşte „cosciug"...

Duba sbârnâie; sare ca un gândac monstruos. Piețe, străzi adormite încă, fug în urmă. Un cucurigu sfâșie o ogradă.

— Un cocoș! strigă cel mai dispus dintre arestați.— Să-l înhațe și pe el, ca element turburător!

— Tacă-ți gura! Nu-i voe! se încruntă jandarmul-șef.

Duba sare mai departe. Piaptănă, tunde cheiuri și hale.

V

E ora când orașul celor trei L (al Lichelelor, Lașilor și Lupoaicei lui Traian), Bucara, e în plin delirium tremens... Barurile varsă șampanie și jazz pe gâtlejuri, crâșmele asvârlă țipete răgușite; străzile, în haznale, aruncă tot ce nu mai încape în oameni. Sub cerul turpitudinei, în baraca mare a jafului și putregaiului, soții beți își înșală țiitoarele cu propriile lor soții, nimerite la chef, în odăi capitonate; soțiile își identifică bărbații după femeile ușoare cu cari se întâlnesc în stabilimente; demnitari iscălesc decizii pe umeri de minore goale, în separeuri; agenți ai ordinei publice numără în localuri cota-parte pentru noaptea în curs; dregători scapă documente în poala amantelor spioane; alții le sustrag numai și vând la streini.

Pretutindeni, putreziciune, și noroi. O societate spurcată pe vremuri de porturile Levantului și mirosind și azi a băcănie, stimulată la viață: sus, de beție, comisioane și omor, la mijloc: de învârteală, dezonoare și bacșiș;

iar jos: de ciordeală şi păduchi, trepidează sub biciul zorilor, ca într'un dans universal al sfântului Vitus.

Şi o ţară întreagă, de aceiaşi laşi, lichele şi lupoaice romane, aşteaptă ziua ca, pe firele telegrafului, să-şi împrumute ritmul tânt dela metropolă; în vreme ce undeva, pe drumuri de iarnă, în dube cu jandarmi, tinereţea intra în întuneric.

Şi să nu fie veselă această tinereţe? Să nu se bucure? Să nu li se pară că duba care-i sdruncina dealungul halelor şi cheiurilor părăsite nu era o dubă, ci un faeton de gală care, pe un elizeu al suferinţei, îi duce în istorie?

Ştefan Vodă al Moldovei,
Fost-a pela noi prin văi...

Cântă tineri nevinovaţi, cei mai mulţi dela ţară, smulşi goi, în tăria nopţii, de lângă o mamă bătrână, dela icoana sub care abia se închinase Maicei Preacurate, din bătătura cu miros de busuioc în care, în visul lor de viteji, poposise adesea voevozii.

— Tacă-ţi clanţa! Nu-i voe! ţipă alarmaţi jandarmii; dar ei cântă înainte, se bucură că duba îi duce tot mai departe, pe poteci de ţară, şi-i desparte de o lume care nu-i vrea, dar pe care ei mai ales o refuză.

— Ce frumoasă e Bucara de departe, arată domnul Eulampe vecinului, oraşul care tremura de ultimele licăriri.

— Tacă-ţi clanţa, nu-i voe!

Şi oraşul murea în noaptea lui, în vreme ce undeva, cine ştie, după un crâng de sălcii îngheţate, Dumbrava răsărea în zori... Pe fun-

dul de sineală, răchitele aduse din spinare, încâlcite unele într'altele, păreau un popor de foste căprioare ce și-au încurcat coarnele, și-au încremenit așa, la izvoarele cerului...

Drumul însă era încă întunecat. Un hop puternic saltă până la cer victime şi jandarmi.

Halele, bălţi de cositor, mişcă în lumina felinarelor, goale, dezolate, adiate numai de odorile târzii ale sângelui închegat și lăturilor de peşte. Dela crâşmele dealungul lor, de cealaltă parte a cheiului, răbufnesc chiote de veselie împletite cu scârţâeli moţăite de vioară. Se mănâncă și bea bine și acolo. Fleici și mititei, frigărui îndrăcite, momiţele, fuduliile de berbec, ca rodul afânat al unor arbori năzdrăvani, toate pulverizate până în tavan de borşurile cu smântână, ciorbele de crap sau potroacele de măruntae, menite în zori, ca nişte băuturi de vrăjitoare, să dreagă gustul vinului şi limpezimile minţii şi să tencuiască cu dimineţi noi, pereţii gastrici ai chefliilor.

— Dealu Mare, mă!

— Incă o Grasă, băete!

— Mai dă din porfirul ăla, nea Dumitre!

Beţivi cari pleacă, beţivi cari vin.

Din fuga dubei, la fereastra unei crâşme, un cap de ţigancă tânără, se vede aplecându-se cu un sărut şi un buchet de flori peste pieptul unui măcelar făcut criţă. Pe uşa alteia, două femei în capul gol şi broboade roşii, se îmbrâncesc după un flăcău birjar care scapă de ele cu o scuipătură, sare pe capră şi dă bici cailor. O ceată de tineri mai sclivisiţi au ieşit din altă crâşmă şi le asaltează; în vreme ce, dela ultima şandrama de pe chei, se aud dansuri cu

clopoţei şi chiote, — o trupă, pesemne, în costum naţional.

Domnul Eulampe, până ce duba să o ia la dreapta, întoarce capul şi-şi aduce aminte că a mâncat odată în zori la hală cu un mare scriitor care ştia să mănânce cu poftă şi chiar cu degetele şi să povestească frumos amintiri despre vaci din Olanda; altă dată, cu un vestit mâncău al Bucarei, care l-a îndopat cu momiţe şi rinichi o noapte întreagă, numai şi numai din dorinţa de a-i demonstra că omul care nu mănâncă şi nu iubeşte zdravăn nu poate fi un fin intelectual. (Localizare gastronomă a credinţei după care Grecii lui Pericles nu admiteau că un suflet frumos poate sălăşlui astfel decât într'un trup frumos!)

— Ce interlopă e Bucara mai ales noaptea, oftează dânsul încă odată către Blondor, care dormea.

— Tacă-ţi fleanca, bă, n'auzi? îi replică gentil jandarmul, care nu dormea.

Tocmai bine, ca domnul Eulampe să arunce o ultimă privire acestei ultime licăriri a Bucarei putrede. Se mănâncă, da, şi bea bine şi acolo! Lumea e tot atât de fericită şi nu cu mult mai murdară ca în localurile dela centru. Nu e aci inima cetăţei? N'a pornit de aci (unde, pe locul halelor, era palatul Ghiculeştilor, acum un veac), odată cu baclavalele, sarailiile şi sugiucurile Iani-lor şi Aliilor, toată ingălarea fanariotă a Bucarei?

Drept e, Şleboviţa, râu cu nume slav şi izvorul în Levant, tot atât de sacră şi curată ca şi Gangele, şi cântată de poeţi mai mari ca autorii Ramayanei—sacagii cari strigau toată ziua: *Apă, apă, haap!*—curgea o leacă mai

prin oraş; dar era ca să-i blagoslovească maidanele cu mai mult mâl; şi ca din mâlul acesta să iasă, odată cu racii dela Herestrău şi plăticile dela Bordeiul şi Floreasca, birturile şi cofetăriile epocei.

Din acest mâl, prin urmare, cu ce bruma mai putea să aducă jegul greco-armeano-turc, şi contribuţia virilă a feciorului de casă ţigan sau argatului arnăut, a ieşit protipendada veacului, degenerată azi în high-life-ul brunet, găunos şi libidinos al Ruritaniei.

Din işlicurile princiare, caftanele şi giubelele vremii recent descinse din alviţă şi rahat, şi de aceea păstrând încă forma lor, dar cocoţate împreună cu barba respectivă, în caleşti, cu vizitiul în fustanelă, iatagan şi cartuşieră, pe capră, şi arapul în spate, coborau prinţii decavaţi de azi, Şerbanii expulzaţi din Apus sau fugind de acolo pentru vreo excrocherie, şi azi rămaşi numai cu pronunţarea franceză şi tremuriciul atavic.

Din Izvorenii şi Creţenii cari luau scaunele dela Iaurgeria lui Hagi Stoianoff, le aşezau în faţa palatului domnitorului, şi închiriau haimanalele străzii ca să ridice pentru doi galbeni poala jupâniţelor ce treceau, izvora acea „jeunesse dorée“ dela Scabia Lumei, barul Cavura, sau Gagà; din mustăriile din Tei şi dela hanul Mercuş, cu grătare de cârnaţi, horă şi jarcaleţ, unde:

Pentru musiu Gună
Toţi beau împreună
— Dă-mi o baclava
Pentru beizadea,

derivau *Ochii în plapumă* şi *Luzanele* actuale, cu „şambruri“ unde consoartele descendenţilor lui musiu Gună ţipă ca'n gură de şarpe, la anume ore, în braţele amanţilor.

Din balurile dela Hârdău şi Bossel, unde ciocoiaşii veneau după servitoare mascate, iar acestea veneau cu ciorapii şi ghetele în mână, îşi spălau picioarele în hârdăul dela intrare, şi apoi, se încălţau, descindeau seratele de gală şi ceaiurile dansante de azi, cum şi cochetele invertite şi parfumate cu Chanel.

Din Cilibi Moisi de pe cheiul gârlei, cu „un leu, un ciorap, iar celălalt gratis!“ năşteau auschniţii şi wiederii de azi; din Bărbucică, şi Ibricii caraghioşi înfloreau mirţii cu miros de măslină şi potârcii fezandaţi; iar agenţii electorali, mardeiaşii acestora, direct din „căuzaşii“ vechi cât lumea, din Trancii şi Geambaşii cari pe vremea Pantaziilor mureau ca şi azi la Buzeu ori Vlashka, sfârticaţi în crâşme de către opoziţie, cu singura diferenţă: vreun epitaf scris pentru ei de Cezar Boliac:

...Aicea răposează cu jale şi vecie
Ilie zis Geambaşu şi Trancă Temelie,
Ei fură 'n a lor viaţă iluştri căuzaşi,
Vestiţi în retevcie şi groaznici ciomăgaşi.

In sfârşit, din Roseţii — cari tapau pe domnitorul Ştirbey, iar când acesta nu le da de ajuns, ieşeau la paradă călare, cu pantalonul spintecat la spate, săltându-şi-l cât mai mult din şea, în nasul stăpânului a cărui caleaşcă o precedau,—se trăgeau toţi şantagiştii cartofori şi precupeţii politici ai actului mare al Restauraţiei.

Numai că strada Germană nu purta încă numele marei bătălii dela Smârdan—cea mai mare, dela retragerea lui Hanibal peste Alpi— strada Carol se numea ulița franceză; în locul harababurei dela Palatul Poştelor era un circ veritabil, unde domnişoara Francisca Suhr „excela în fiecare seară în producţiunea sa mimică pe cal, sub titlul „Matrosul pe timpul furtunei pe mare", ca să se mărite la sfârşitul stagiunei cu un prinţ localnic; iar furnizorii stomacului se numeau coana Uţa, Madame Mari dela Mielul Alb, Musiu Iani dela Ochiul lui Dumnezeu, Zdrafcu, sau chiar Hristopol din Stavropoleos.

Domnul Eulampe reface cu mintea paginele acestea ca nişte glastre vechi cu flori de endruşaim, ale Bucarei de altădată; şi mintea lui alunecă dela aceşti minunaţi strămoşi, la strămoşii şi răstrămoşii acestora, pe linia unui crud atavism de ingălare ce se confundă cu insăşi tradiţia şi care, îmbrăcând dulama de hermină, excelând în Dumitrascii de pripas ai Fanarului, provoacă pagina rară a cronicarului moldav.

...„că era acest Dumitraşco Vodă om bătrân, „Grec ţărigrădean de neamul lui, de Cantacu„zineşti, şi mai înainte vreme fusese vistiernic „mare în Ţara muntenească la Grigore Ghica „Vodă. Şi era om nestătător la voroavă, telpiz, „amăgitor, geambaş de cai dela Fanar din „Ţarigrad. Şi după aceste toate era bă„trân, şi curvar. Doamna lui era la Ţarigrad, „iar el aici îşi luase o fată a unei rachieriţe, „de pe Podul Vechiu, anume Arhinoae, iar pe „fată o chema Aniţa. Şi era ţiitoarea lui Du-

„mitraşco Vodă; şi o purta în vedeală între „toată boerimea şi o ţinea in braţe, de o să„ruta. Şi o purta cu sălbi de galbini şi cu „haine de şahmarand şi cu işlic de sobol şi cu „multe odoare împodobită. Şi era tânără şi fru„moasă, şi plină de suliman ca o fată de ra„chieriţă. Şi o trimetea cu careta domnească „cu siimeni şi cu vornici şi cu comisi, zioa „ameazăzi mare pe uliţă, la feredeu şi pela „mânăstiri şi pela vii în primblări, şi făcea şi „pre boieri de-şi trimetea giupânesele cu dânsa. „Şi după ce venea dela primblări, trimetea „giupâneselor daruri, canaviţe, belacoase, căci „i-au făcut cinste de au mers cu dânsa în prim„blare. Şi după ce s'au mazilit, au luat-o cu „dânsu şi au dus-o în Ţarigrad, şi au mări„tat-o după o slugă a lui, după un Grec.

„Căutaţi, fraţi iubiţi cetitori, de vedeţi ce „este omenia şi curvia grecească. Că el de „bătrân dinţi în gură nu avea; dimineaţa îi „încleia de-i punea în gură, iar seara îi des„cleia cu uncrop, şi-i punea pe masă. Şi „carne în toate posturile, cu Turcii dimpre„ună mânca. Oh, oh, oh! săracă ţară a Mol„dovii, ce norocire de stăpâni ca grecul aces„ta ai avut!“

Domnul Eulampe se gândeşte cât de curate şi morale totuşi, faţă de cele de odinioară, sunt vremile de azi...

Din stânga, a rămas de mult în urmă albul rece al cimitirului Bellu. Arbori uscaţi şi inchirciţi; parcă se căznesc şi nu pot să urce şi înflorească din lespedea funerară. Fără ei, nimic mai frumos ca un cimitir iarna în lună.

O cupolă iese pânditor, masonic, dintr'un tufiş, la stânga, in fund.

— Ce-i aia, bre? N'am văzut până acu.

— E crematoriul, nu ştii? Intri om cumsecade şi ieşi pe foraş!

In dreapta, cimitirul ovreesc se lăbărţează rar, încăpător, şi face semne în câmp, ciudate.

Apoi, se pare, un alt cimitir ovreesc, sau tot acela, — în Ruritania nici cimitirele, când sunt ovreeşti, nu mai sfârşesc.

In cele din urmă el cedează unei ferme model, care nu oferă iernii şi nopţii decât alinieri precise de garduri şi acareturi.

O frizerie bolnavă parcă de conjunctivită, face semne din ochiul injectat al unei firme care a fost odată roză.

O casă de gospodari! o casă cu prispă; o cârciumă, un chioşc de ziare.

Duba sare peste ele ca o gărgăriţă uriaşe; „cerbii" parcă se rup de ceva, cu fiecare din ele; unde le-au mai văzut? de când le sunt aşa de aproape? de când s'au legat aşa de strâns de ele, că le par acum praguri de case din cari işi iau ziua bună dela vreo mamă sau măcar mătuşică?...

Işi spun în şoaptă câte un cuvânt; îşi împărtăşesc vreo amintire de acasă:

— Nu vorbiţi, nu-i voie! strigă aceiaşi gură metalică de cerber în uniformă.

Dar legionarilor, ca şi jandarmilor, începe să le fie lehamite de astfel de ordine. Un nou cântec izbucneşte din piepturile tinere.

Pământul ţării noastre geme,
Pământul care ne-a hrănit..

. . . .

— Băeţi, suntem la cârciuma lui Nicolae Fătu! Mai avem un sfert de ceas! tresare unul care numai de două zile fusese eliberat dela Dumbrava.

— Bere Luther! strigă un altul, citind în drum, la lumina lanternelor, firma unei bodegi.

Alt chioşc de ziare, căptuşit cu petice, ca un mare zmeu evreesc; o biserică la care băeţii se închină.

— Nu vă'nchinaţi; nu-i voe! exclamă domnul Eulampe cu un ochi la jandarmii cari râd şi ei.

Alt hop, mai mare, amestecă de-avalma în dubă, elemente de ordine şi dezordine.

— Ei, de-acum ieşim în câmp! anunţă un alt erudit al puşcăriei.

„Cerbii“ îşi iau rămas bun dela ultimul Brici-al-lui-Cuza ieşit în cale, — firmă care îi salută cu drapel de tablă colorată, pe care, aplicat ca o insignă, joacă în vânt, impecabil zugrăvit, briciul celei mai naţionaliste frizerii a mahalalei.

— Răspundeţi cerbilor, ne salută ultimul drapel al lui Cuza!

— Cuza! Nu-i voe!

— Nici Cuza! ce Dumnezeu...

De acum duba o ia la stânga, pe un drum de ţară, strejuit în stânga de dâmburi, în dreapta de primele perii de răchită firavă.

La o mică răspântie însă, şoferul cârmeşte la stânga.

— Nu pe-aici, la dreapta, la dreapta! Pe-aici o luăm înapoi! protestează Beroniade.

După puţină controversă, se conchide că avocatul, ca totdeauna, are dreptate. Ne întoarcem la dreapta. De acum drumul e tot mai

anevoios; zăpadă proaspătă acoperă urma; sare din spiţe; loveşte în lanterne; îmbuibă saboţii.

Făcându-se că îşi caută drumul, şoferul opreşte încă odată. Se uită la agentul din dreapta. Schimb de priviri şi tăceri suspecte...

— Ce şi-or fi făcând semne? Ce vor cu noi? îşi şoptesc arestaţii.

Duba o rupe din nou; ca din nou să se clatine; alt schimb de priviri; duba le dă concursul? Ezită cu subînţelesuri; apoi gâfâie şi geme ca o bivoliţă bolnavă de lingoare; şoferul înjură acumulatorul.

— E ciudată, aş putea spune paradoxală, psihologia aceasta a şofeurilor, a conducătorilor de automobile, meditează domnul Eulampe la urechea baronului (aşa-l numeşte dânsul pe Vladimir Blondor).

— Ce psihologie? se întoarce acesta, profitând de faptul că jandarmii lor respectivi şi-au trecut câte un codru de pâine neagră cu slănină şi se îndoapă pe furiş.

— Cum, n'ai observat? Explicabil: Baron, mentalitate statică; preocupare în viaţă cu strămoşii... ratiocinează vertiginos domnul Eulampe care urmase pe Rădulescu Motru încă dela vârsta de şase ani, şi avea acest defect în viaţă că se simţea posedat de prea multă substanţă cenuşie, de îndată ce şedea cinci minute fără să facă nimic. Pletora aceasta de cerebralitate trebuia să se scurgă pe un canal avuabil şi permis de autorităţi; cei doi jandarmi, sub formă de supeu, erau de fapt concentraţi asupra unui nou sistem de tragere la ţintă, constând din a tăia cât mai repede între picioare, cu ochii ficşi înainte, halca de

slănină şi a o arunca din acelaş gest, fără să clipească, pe gât.

Filosoful din domnul Eulampe profită de această haltă guvernamentală, şi repaus pe loc al forţei publice, ca să dezvolte în timpanul muzical al baronului—baronul cântă la violoncel—un succint esseu asupra psiho-fizicei automobilistice, cu diversele ei tonalităţi: a) exultantă; b) deprimantă; c) exultantă şi deprimantă în acelaş timp!

Bivoliţa e chiar lăuză, geme, bâţâe, se repede şi dă brusc inapoi; parcă vrea să fete; şoferul, care pesemne nu descinde dintr'o moaşe, trece la altă serie de sfinţi.

— N'ai observat, baroane, proclivitatea aceasta a conducătorilor de automobile, de a pune totdeauna vina pe motor, carburator sau cel puţin baterie? Dacă niciuna din aceste piese nu dă greş, atunci trebue să fie ceva măcar cu bujiile. Acum, baroane, lasă-ţi puţin violoncelul şi strămoşii, şi concentrează-te asupra acestei probleme, care — pretinde un biet deţinut al Dumbravei —confruntă pentru prima oară tehnica modernă. De ce această ceartă veşnică între conducător şi automobilă? De ce?

— ?

— Stai, nu cugeta; mă podideşte materia cerebrală; îţi spun tot eu: e, dragă baroane, la mijloc, aceea ce Levy Bruhl, Ribot, ori Bagdasar ar numi: psihologia actului conjugal. Un sistem de legături conjugale, un menaj se stabileşte cu vremea între trăsură şi conducător; inţelegi: cohabitaţie, buget comun, participare egală la risc şi beneficii... se plimbă impreună... mor impreună... Ei, acum sesizezi?

Mintea ta s'a pus în mişcare? Are măcar 60 pe oră? Gândeşte: Căsătorie... bombăneli... suspiciuni... scandaluri... ceartă...

— Nu-i voie! işi reia libertatea de opinie jandarmul, cu ultima alică de slănină izbită'n omuşor.

In faţa unei râpe motorul s'a oprit deabinelea; şoferul face pe furiosul; apoi pune braţele cruciş; înfige priviri reci în profilul metalic al agentului.

Acesta se arată deasemeni foarte plictisit. Apoi iar şoapte, priviri cabalistice.

— Ce facem? se aude misterios.

Agentul se dă jos, măsoară câmpul; schimbă cuvinte cu jandarmul-şef, clatină amândoi din cap.

— Să ştii că vor să ne scape de sub escortă, îşi dau ghes doi arestaţi.

— Să ştii! se întoarce baronul către domnul Eulampe.

— Ai sesizat? replică acesta. Ceeace... Levy Bruhl, Ribot ori Bagdasar ar numi...

— Nu vezi? Işi fac semne! Sunt înţeleşi... se frământă un altul.

— Pe urmă, ce tot sunt opririle astea? E cu ochi şi sprincene...

— E cu ochi şi sprincene—reia domnul Eulampe — că aceasta e, condensată în pilulă — de Argol dacă vrei (ai nevoe? am în buzunar un tub întreg...) toată psihologia, tot secretul automobilismului modern, pe lângă care cunoaşterea reală a pieselor: pignon, jigler, Delko etc. rămâne un simplu joc de cuvinte pentru generaţia tehnică a prezentului.

Domnul Eulampe simte că nu mai poate de inteligenţă; intră până'n coate în ea; răneşte,

cară cu lopata de pe el, valuri de substanţă cenuşie. Şi procesul de ecuarisaj iese la lumina zilei sub forma acestor sclipiri, poate imagini, şi mai ales idei geniale, in care îşi suflă in geamul dimineţii, la un moment critic, florile reci şi imperturbabile ale speculaţiei sale metafizice.

Dar, în ciuda acestei metafizici, frământarea creşte.

— Să ştii că ne scapă!... Nu-i cunoaştem noi?...

— Fugiţi; nu fiţi copii; ce vă trăzneşte prin cap; e ciudată psihologia aceasta a mulţimei... Baroane, concentrează-te iar, iar vine o idee! De îndată ce mai mulţi membri distinşi ai rasei umane se află la un loc, işi pierd — ai observat?— identitatea psiho-fizică; şi, cum ar spune Mihail Dragomirescu, pe care l-am urmat dela 10 ani, fiind mai profund decât Motru, „se impâstează", intră într'o pastă „mobiloidă cu aparenţe celuloide" de instincte fumurii; acum, un ultim efort, degetul la tâmplă, apasă butonul minţei: Care sunt aceste instincte fumurii? Ei, nu vine? Ţi-o spun tot eu: sunt, baroane, frica, laşitatea, neîncrederea, punerea la indoială a celor mai bune intenţii şi sentimente ale forţei publice... De aici... transpiraţia, tensiunea arterială, temperatura, pipiul pe tine, gălbenarea. Prevăd că dacă nu isprăviţi cu năzbâtiile astea, toţi cerbii vor semăna zăpada cu arabescuri de izvoare, la cari se vor oglindi şi adăpa in veac sălciile plângătoare din marginea drumului. Eu care nu sunt cerb, dar posed psihologia automobilistului, vă pun toată problema într'o coaje de nucă, vorba englezului, şi vă rezolv situaţia

cu două silabe: Pană, dragii mei, e o simplă pa-nă de maşină, pardon: automobilă...

Moment de suspensie.

O comandă scurtă:

— Toată lumea jos!

Poftim, pană! Aţi văzut? Nu spuneam eu? Nu-i cunosc eu?

— Ne scapă de sub escortă...

(Acum, pentru cei ce n'au fost eroi în viaţă, e poate necesar o glossă: „a scăpa de sub escortă“ e un sistem favorit al forţei publice de a se scăpa sumar de prieteni şi cunoscuţi; îi dă jos din maşină; şi nu le cere nicio taxă; dimpotrivă, spune că maşina are o pană; iar ei să meargă o leacă pe jos, jandarmii arătându-le drumul; aceştia rămân tot mai în urmă; prietenii şi cunoscuţii uită să'ntrebe „unde suntem“ (jandarmii dealtfel s'ar supăra!) Şi când au rămas la o distanţă apreciabilă în urmă, sub cuvânt că domnii au vrut să fugă, jandarmii trag...)

Arestaţii se dau jos; tăcere, aşteptare: — Jandarmi, seama la prizonieri! Toată lumea, jos!

Domnul Eulampe s'a proptit în baston şi a sărit din dubă cel din urmă, în galoşii cari de data asta nu iau apă, ci zăpadă; o simte până la glesne.

— A, domnul are baston! In curând n'o să-l mai aibe!... rânjeşte comisarul.

— Nu-i nimic, cumpăr altul. *Georges,* calea Victoriei, 650 lei.

O salcie îi scutură chiciură pe faţă, ca şi cum ar vrea să-i atragă atenţia asupra ingratei aluzii. Tot aşa, baronul, cu un ghiont discret în şale.

— ăă... tocmai spuneam băieţilor, domnule

comisar... (aş vrea să vă pot numi Iacobescu) e ciudată, ciudată de tot psihologia asta a mulţimii... Dar să revenim la aceea a menajului...

Arestaţii s'au aliniat pe două rânduri; aşteaptă comanda următoare; comisarul are două minute răgaz, ca să învălue pe domnul Eulampe de sus până jos cu un zâmbet aproape duios, de simpatie:

— Domnul Eulampe şi cavaler de Bucov trec în faţă! Toată lumea: Drepţi! Inainte, marş! Jandarmii la urmă!

Comisarul merge în linie cu prima pereche.

— ăăă, cum spuneam—ca să profit de ultimele momente libere—domnule... Iaco...

...ăăă uite, în clipa asta, dimpotrivă, mi-ar veni să vă spun Vişinescu... aveţi ceva... nu ştiu... privirea galeşă... linia dulce... profilul... zic psihologia menajului e tot aşa de interesantă, domnule Vişinescu, poate mai interesantă decât psihologia mulţimii. Pardon, sunteţi însurat? Nu. Felicitări. Nici eu... Mersi... atunci putem vorbi între noi... In paşnica cetate a Mangaliei... sunteţi din Mangalia? Nu. Perfect. In paşnica cetate a Mangaliei liniştea vieţei cotidiane e turburată, afară de mişcarea nudistă şi arheologică din timpul verii, tot cursul anului, de câteva proverbe, cari, ca liliecí într'o clopotniţă, bat pereţii singurătăţilor ei sud-est-europene. Printre aceste proverbe, unul sună: „e mult mai plăcut să fii însurat, decât să-ţi cadă'n cap un candelabru într'o geamie". Autorul proverbului era un optimist. Eu întorc problema şi spun: „decât să te însori, e infinit mai agreabil să cazi în cap dela etajul ultim al Palatului Telefoane-

lor". — Da... da unde-i domnul Vişinescu?... Nu suportă discuţiile libere!... Cercul Analelor i-ar repugna... Pricep, parcimonie cerebrală... Hei, uite-l tocmai în fund. Vorbeşte cu jandarmii... la cincizeci de paşi în urmă...

In cinci minute comisarul lăsa şi pe jandarmi şi se îndrepta spre şofeur, care, mai în urmă, bodogănea sau se făcea că bodogăneşte cu un ajutor mecanic la un cauciuc al dubei.

Doi cerbi fac semne desperate spre domnul Eulampe. Acesta continuă prelegerea numai în prezenţa baronului. A ajuns la divorţul dirijat, şi căsătoria cu termen din legislaţia americană.

— Aiureli... aiurelile sfârşitului... îl călnează doi cerbi din urmă.

— Ultimele clipe se manifestă în chip aşa de felurit la unii indivizi...

— ăăă... căsătoria pe şase luni... americanii... divorţ dirijat... e o psihologie a actului... Ca zumzetul unui bondar ireal peste capetele în furtună, se auzea înainte aiureala domnului Eulampe Sibică.

Intre timp pe arestaţi îi munceau fel de fel de gânduri... Să o ia la goană în pădure... să se întoarcă brusc asupra jandarmilor şi să-i dezarme... Să se culce pe burtă şi să nu mai vrea să meargă înainte...

— Am fost proşti... trebuia să cerem să fim puşi în lanţuri. N'ar mai fi putut spune c'am fugit de sub escortă.

— E o ciudată psihologie... continua bondarul!

Şi domnul Eulampe avea dreptate cel puţin de data aceasta. Fiindcă nu era decât o ciudată psihologie a mulţimei aceea care vroia

ca, din piepturile sugrumate ale tuturor, prin nu se ştie ce magic semnal, toată panica să dispară deodată, şi, în locul ei, un imn bărbătesc să ţâşnească până la cer.

Pământul ţării noastre geme,
Pământul care ne-a hrănit;
Pământul ţării noastre strigă :
„De vitregie-s cotropit."

Sub clopotul nopţei imnul urcă, se involbură, pare că mărit cu voci de arhangheli. Măreţia din el cuprinde om şi fire; dumbrava se'nfioară; jandarmi şi comisar se apropie; îngână în mers cu arestaţii; agentul, ca să nu cânte, îşi aprinde ţigara; în scânteia brichetei, Viţan Ilie îi vede sclipind o lacrimă; cere să aprindă şi el; la lumina ei, ochi de comisar şi de arestat se întâlnesc şi înţeleg;

Domnul Eulampe e de mult furat de cântec; şi-a lăsat speculaţiile, cum şi un galoş în zăpadă; nu ştie nimic, merge ca un tambur major, bătând măsura cu bastonul. E mai uşor la un picior? Trebuie să fie un început din acea mult aşteptată uşurare de sub povara ideilor...

Pământul ţării noastre geme...

— Cine şi-a pierdut galoşul? întinde o mână în aer agentul.

— Ha, întoarcerea fiului risipitor... noua versiune a parabolei... Mulţumesc, domnule comisar. Imi iubesc galoşii ca pe doi copii gemeni... Şi cum vă spuneam... la paşnicii cetăţeni ai Mangaliei...

Dar domnul Eulampe n'avea noroc, şi pace. Comisarul era din nou înapoia frontului. Parcimonie cerebrală...

— Ce facem cu copiii ăştia, domnule comisar? întreabă jandarmul-şef.

— Ce să faci, domnule, dacă pe unii-i pune naiba, să cânte, pe alţii să-şi piardă galoşul...

Intre timp, domnul Eulampe se sprijină pe baron, să-şi pună galoşul:

— Să vă dau eu, cheia situaţiei? Să vă spun eu, de ce ceeace credeţi voi e o imposibilitate? Uite, galoşul meu! Păi, dacă vor să ne împuşte, credeţi voi, măi, că mai era nevoie să-mi dea înapoi galoşul?

— Pe loc, stăi! se aude o comandă răstită.

— Na, v'am spus eu, să-i dezarmăm?... tremură un arestat.

Dar, drept orice mişcare, arestaţii ridică braţele; întorc un zid de piepturi în baionetele din faţă.

Moment de suspensie.

— Jandarm-şef! Spune, te rog, să vie duba... răcneşte comisarul.

— E o psihologie a galoşului... conchide domnul Eulampe.

Sunt ajutaţi să urce în dubă.

VI

De după un dâmb, o umbră încovoiată sub cer, ca un bastiment înecat într'o radă. Fortăreaţa. Câteva lumini răzleţe, şi ele faruri naufragiate. E frig şi trist. Dacă Dumnezeu, la facerea lumii, ar fi vrut să desguste pe om

de a mai veni pe pământ, ar fi despărţit tot aşa de prost ca acum lumina de intunerec. Fiindcă e o îngânare sinistră, de cenuşiu şi negru, care explică în două cuvinte de ce cei vechi, în frunte cu Horaţiu şi Dante, aveau aşa de proastă părere despre acel loc unde cine se duce nu se mai întoarce.

— Stăi! ţipă cineva îndesat.

— Poliţia! scoate comisarul capul pe uşa dubei.

O mogâldeaţă se deslipeşte de o gheretă. La lumina farurilor i se vede spatele adus, in şuba căptuşită cu oaie, bocancii vâriţi într'un fel de foste cisme de blană, făcute ferfeliţă pela incheeturi şi tălpi, gluga trasă pe frunte. Un eschimos cu schimbul, rămas pe aici din vremi aluvionare.

Trage o prăjină orizontală, care se mai cheamă şi barieră; priveşte duba cu un ochi plictisit.

A fost primul post.

La al doilea, alt eschimos cu schimbul; aceleaşi strigăte şi prăjină. De acum, se putea spune că linia de despărţire s'a tras intre două lumi: lumea de-adineaurea, agonizând în viciu, fals şi murdărie; lumea tânără, care năştea intru Neam, Rege şi Hristos, la puşcărie.

Două minute în dubă, şi arestaţii sunt daţi jos deabinelea. Jandarmii iau la fel, în primire, şi la fel, la braţ, câte un arestat; pornesc cu toţii 'n sus pe o costişe înzăpezită, spre nişte căsuţe albe cari mijesc în noapte. In dreapta se desface o vale circulară, complet construită. E, aevea, fortăreaţa Dumbrava, zidită, cum se ştie, sub pământ, nivelul la care mergeau acum arestaţii fiind nivelul parapetelor de pe înălţimea cărora sentinelele făceau

de pază. Câteva triunghiuri mari de umbră estompau vârful gheretelor; în fața cărării se mișcau alte mogâldețe, desigur la fel cu cele două întâlnite.

Convoiul se oprește în fața uneia din căsuțele albe.

— Ce-i aici? întreabă unul.

— E grefa.

— Cum? vor să ne și judece, în noaptea asta? A, acum pricep eu de ce vroiau mai întâi să ne execute! râde, pururi egal cu sine, domnul Eulampe Sibică...

Și își aduce aminte că, numai cu o zi înainte, venise la această grefă să viziteze pe arestați din prima serie. Ce monstruozitate îi părea atunci, ca tineri pe cari-i știa curați ca mazărea'n păstaie, să fie ridicați din așternut, în ajunul sărbătorilor, de lângă mama, soția sau copilul lor, și târîți pe drumurile de țară ale Dumbravei, pe cari flăcăi nevinovați ca ei, umblau numai cu colindele!

Ce impresie grozavă-i făcuse închisoarea privită numai din afară, din aerul liber! O clopotniță neagră și afonă, o clopotniță care a tăcut, o catedrală de mucegai, dată, cu credincioși cu tot, de râpă.

Același: *Stăi! Cine-i!* i-a zăngănit la intrare, cu mișcări de armă; și atunci, ca și acum, dânsul s'a întrebat ce cățea căzută pe brânci, în lichenul putred și mușchiul mijind de sub zăpadă, își zornăe lătratul de aramă?

Atunci și închisoarea i s'a părut o aberație! Omului liber dintr'însul, care venea aci în vizită la prieteni în necaz, îi repugna ideia de a avea vreodată, relații mai intime cu o doamnă atât de perimată... Și cum ac-

celera atunci, la volan, ca să iasă la drum din zona infernală, uita dintr'odată, sau nu-i venea să creadă, că a fost într'un loc unde oamenilor li se lasă liber numai intestinul gros. Se uita la prietenul Onisifor Crai, care-l însoţea, şi vedea pe chipul lui aceeaşi nedumerire. Apoi la colonel Vasile Marin, superiorul închisoarei, care se întâmpla să fie alături, în maşină; avea un cap tipic, de ostaş, franc, simplu, bun şi drept—să-l pui la medalion! Un „poilu“ cu grumaz de erou şi inimă de copil... Dar, se mira cum pot exista pe lume, funcţionari de puşcărie, aşa cum, copil, nu-i venea să creadă că pot exista fiinţe care să stea o viaţă întreagă la spital, morga sau mânăstire, sau oameni de aceia, numiţi chirurgi, care să se joace cu măruntaele oamenilor aşa cum ar alege el, un pumn de fasole.

Acum, însă, când venea nu ca vizitator, ci viitor... vizitat, închisoarea îi apărea ca o doamnă nobilă şi nu aşa de perimată... Că îl aducea în anturajul şi poate chiar... graţiile ei, numai o pereche de ochi verzi, nu conta. Femeile sunt aşa de capricioase!

Din ce motiv, nu interesa, domnul Eulampe era acolo, la puşcărie. In faţa grefei, deocamdată, unde un plutonier se freca la ochi, şi cu o înjurătură printre dinţi, dar c'o privire care îmbrăţişa întreg convoiul, ca nu cumva să se supere cineva, aprindea, pentru a patra oară în noaptea aceea, lampa cu gaz, şi căuta registrele în cari să treacă o altă serie de păcătoşi fără nume. Această formalitate împlinită, poarta avea să se închidă peste o întreagă viaţă lăsată afară.

Cu această realitate, trebuia deci contat. Domnului Eulampe nici nu-i trecea prin minte că o spuză de oficiali bine intenţionaţi îşi dăduseră mâna ca să-l facă, din senin, să cumuleze posturile de martir şi erou naţional!

Dânsul ştia numai că o viaţă întreagă a regretat că Palace-urile, la cari a stat, nu aveau un etaj în plus ca să scuipe pe lume mai de sus. Şi iată că-i ieşea înainte puşcăria cu depărtarea ei orizontală, dacă nu verticală! Găzduire miraculoasă pentru a întoarce spatele lumei abjecte, în care — în lipsă de confort — te aşezai numai cu sufletul. Dar cu un suflet eliberat. Evadat din societate.

Domnul Eulampe Sibică aştepta, în rândul întâi, alături de baron, ca domnul „plotoner" să se frece încă odată la ochi şi să mai tragă o înjurătură de ansamblu, „mătania lor de dălhăuci, că au ieşit pe lume ca să-l scoale pe el, din somn!" Cât a trebuit domnului plutonier ca să asocieze direct „mătania" cu cei prezenţi, a părut domnului Eulampe o eternitate.

O eternitate în care intra.

O ultimă aruncătură de ochi. Câmpul, scăpând de cocoaşa neagră a închisoarei, ca şi când aruncase ceva de pe umeri, sărea în zări zglobii. Numai portativul liniei ferate mai amintea de glasul şi mersul oamenilor. Dincolo de ea, până departe, zăpada vorbea cu Dumnezeu. Ai fi spus chiar, că Dumnezeu, pentru mai multă preciziune, îi chiar scria ceva cu styloul zvelt, al plopilor.

— Ce tăcere! aruncă un abur de pe gât baronul.

— O tăcere nemaipomenită! accentuiază,

dornic totdeauna să distreze, domnul Eulampe. Dacă Bucara ar fi puţin mai aproape, ai auzi brotăceii făcând gargară în Cişmigiu şi racii căpătând pojar şi temperatură în ciaunurile din restaurante.

— Eu, relansează baronul, aşa tăcere n'am mai pomenit, decât la moşia mea, Voroneţi. Acolo, dragă domnule Eulampe Sibică, crede-mă, sunt nopţi când auzi cum se iubesc porumbeii, şi năpârlesc, în codru, licuricii

— Moşie... licurici... mofturi! Să vii la mine la hotel, la ora asta, să vezi tăcere! Auzi până şi cum, între două trenuri, procreiază copii, pasagerii.

Un hohot de râs cuprinde câteva fălci de cerbi, tocmai în clipa în care, cu registrul la braţ, urmat de comisar şi alţi doi slujbaşi, îşi face apariţia plutonierul major. Acesta crede că râsul e pentru el.

— Gura! Vă rog, gura!

E mic, gras şi rubicond. Nu se poate o mai reconfortantă gamă, pentru o apariţie, în zori, de militar.

O scurtă trecere în revistă. Arestaţii, înşiruiţi din nou. Şi porniţi mai departe. O cotitură de drum. Apoi un drum îngust, în pantă. Ca pe un tobogan pavat cu omăt, arestaţii alunecă buluc, pe gura de pâlnie a fortăreţei.

Mijeşte din fumul pietrei, pe creştetul zidirii desfăcute din noapte:

FORTUL Nr. 13

V

Domnul Eulampe are o tresărire de fericire: 13 totdeauna i-a purtat noroc!

Adresează o privire de recunoştinţă cărămizii bolnave de o veche eczemă, în haina căreia fortăreaţa îşi scoate, spre noii sosiţi, pântecul rotund de bastion.

Dar n'au ajuns să se apropie bine de intrare, că un strigăt îndesat şi un ţăcănit sec, metalic, sparg tăcerea. E ofiţerul de gardă dând comanda, şi sunt soldaţii rânduiţi de o parte şi de alta a intrării subterane, încărcând armele şi, cu ele în poziţie, primind convoiul mizerabililor. O măsuţă apare într'un colţ. La ea alt plutonier somnoros şi neras. Apelul. Fiecare deţinut, înscris cu grije —vârstă, înălţime, semne particulare — în registrul închisoarei. Pesemne, mâine, trebue să li se elibereze carnete de identitate şi reducere pe C. F. R.! Apoi poarta mare se dă într'o parte şi se intră într'o curte circulară, spre centura interioara a fortului; aceeaşi cărămidă afumată şi scorojită. In pântecul ei, o poartă la fel cu cea dintâi se desface spre încăperile sinistre dinăuntru. Dar, până la ele, deţinuţii se văd într'un gang întunecat. E gangul ce desparte interiorul centurii în două. Se păşeşte acum pe un fel de podeţ. La capetele lui se vede apă. E vadul subteran al fortăreţei, care, în vremea războiului, trebuia să inunde, în cazuri de invazie, pe inamic. Vadul e împănat dedesubt cu suliţe ascuţite, ingenios fixate cu vârful în sus. Dacă cineva ar trage podul, ar cădea toţi bâldâbâc în apă, cu

diverse părţi inexorabile ale trupului, în ţepile indiscrete.

Domnul Eulampe află această măgulitoare ştire dela un plutonier amabil, şi se pipăe vag, la partea inexorabilă.

Pe poarta mai larg deschisă, decât cea dintâi, trec doi câte doi pe gangul în continuare; din el se desfac galerii subpământene, unele mai întunecoase ca altele. Prin unele lucesc gratii. Te aştepţi să vezi în dosul lor hiene dând târcoale neurastenice, pe un metru pătrat. Sunt celulele pentru deţinuţii cei mai gravi. Noii sosiţi, slavă Domnului, nu sunt duşi spre ele. Ci porniţi pe galeria cea mai largă, nu mai puţin înoptată. Lumea bâjbâie aproape, fiindcă nicio lampă nu pâlpâie la capătul coridorului. Dar, până să se dea de fundul păcătoasei vizuini, o poartă boltită se deschide în stânga; lumină puţină se face într'o sală dreptunghiulară, unde, în fum şi frig, o lume întreagă stă în picioare. De o parte şi de alta, dealungul zidurilor, paturi de scândură, mai strâmbe, mai drepte, cu goluri între ele şi nimic de-asupra, cel mult ici şi colo, vreun trup ostenit care a căzut îmbrăcat, de somn şi pacoste.

Noii sosiţi se recunosc cu cei vechi; salutări, aclamaţii că au ajuns la puşcărie! Ai impresia că sunt toţi autori dramatici în noaptea premierei. Işi spun unul altuia, peripeţiile. Cei mai mulţi s'au dus singuri să se predea. Alţii au aşteptat câte două ceasuri să le vie rândul.

— Eu am sunat un ceas...

— Poliţia?...

— Nu, explică domnul Eulampe, am sunat valetul dela hotel să-mi scoată fracul, şi

să-mi aranjeze hainele verzi. O întreagă miză în scenă. Altfel cum aş fi putut fi arestat?...

— Hă, hă, uite-l şi pe Beroniade! Parcă vine dintr'un voiaj în America.

Mişu Beroniade, de toţi iubit, durduliu şi blond, cu pântecul legănat în mers ca'ntr'un vals din Cavalerul Rozelor, işi face apariţia. Intârziase puţin pe afară... In mână, valiză corect învelită în sacul de pânză — totul e corect în Mişu Beroniade — pe braţ, pledul perfect întocmit; beretă bască, sub paltoni i se vede costumul de ski.

— Trebuia să merg de anul-nou la Chihaia, cu o mare partidă de skiori. In loc să o iau în sus, însă, am greşit drumul, cum vedeţi, şi am luat-o în jos, spre Dumbrava... O uşoară patinare!

Râde din ochii vioi şi fără gene sau, ceeace-i tot una, cu gene blonde ca nişte tulee de bibilică la frigare.

Prietenul lui, Romeo, director general al revistei naţionaliste *Basta*, a fost dela poliţie bucuros că-şi vede colegul şi-l felicită şi acum că „*N'a* scăpat“.

— Inţelegi, ar fi fost un dezastru, declamă acesta; eu închis şi tu pe afară, pe vremuri atât de infailibil prielnice eroismului şi jertfei cruciate...

Pe Romeo, tânăr, frumos şi brav, cu sânge de general francez în vine, îl cheamă de fapt Jean-Marie Vauban. Dar chiar dacă l-ar chema Dumitrescu, băeţii tot Romeo i-ar spune. Că l-a pus naiba, să fie actor mai acum câţiva ani; ar fi cum ar fi, dar a mai avut nefericirea să fie, din balconul Capuleţilor (în regia Soare Z. Soare) primul Romeo reuşit, la

Teatrul Naţiunii, din Bukara. Un Romeo, se spune, atât de reuşit că, dacă ar fi stat la faimoasa scenă din balcon, numai câte un membru al celor două familii rivale, ele s'ar fi împăcat şi soarta tinerilor amanţi ar fi fost cu totul alta, cum şi a spectatorilor... cari n'ar mai fi avut să asiste la nenorocirile următoare... Ba chiar soarta piesei, care n'ar mai fi existat!

Poate fiindcă spectatorii n'au asistat, sau cine ştie din ce alte motive, supărat, Romeo a părăsit Teatrul şi a rămas numai cu Naţionalul. Adică s'a făcut naţionalist, pe cale să devină unul din cei mai sinceri şi mai aprigi „cerbi" ai mişcărei. Numai că e şi Romeo! Fatalitatea îl urmăreşte. Toţi preferă să-i spună Romeo, în loc de Vauban. Mişu Beroniade mai ales, prieten şi coleg de şcoală, nu i-o iartă, amintindu-i-o, la masă, la plimbare, la culcare.

La care intervenţie, Romeo, care e amic bun şi înţelegător de glumă, îi răspunde, când „daignează", numai cu un cuvânt: sauve qui peut, sauve qui peut! Care nu ştiu la ce va fi făcând aluzie — se pare tot la o scenă cu balcon, dar de data asta a lui Mişu Beroniade. Fapt pentru care acesta tace mâlc.

Nu înseamnă că nu sunt amândoi băeţi admirabili, de inimă şi adevărată inteligenţă, de perfectă lealitate; Mişu, mult mai cult, Romeo, mult mai mare orator; Mişu foarte diplomat, Romeo foarte tenor — specialist în muzica lui Debussy pe cuvinte de Verlaine, în cântece de chef ungureşti şi romanţa: *Pentru ochii tăi cei dulci*, pe care o cântă cu ochii închişi şi gura punguliţă, ca să nu piardă

cuvintele... Şi tot le pierde, fiindcă le uită.

Dar cu toate aceste derogări, studert emerit: specialitatea principală: Dreptul şi moartea —jertfa legionară; secundară: femeile şi predilecţia în vorbă pentru cuvântul „subtil“!

Jean-Marie, Jean-Marie, unde-mi eşti? Ce harangă mai ţii tu în clipa asta, ce femeie mai dai gata? Infinită simpatie reflectă tipul, frumos, brav şi cordial, cu profil de pictor dela Barbizon, voce de caterincă şi indolenţe de balet rusesc.

— He, he! Uite şi baronul. Ura, trăiască nobilimea!

Urmat de liberţi, un tânăr patrician îşi face apariţia, încheindu-se la pantaloni. A întârziat şi el pe afară, şi-i chiar Vladimir Blondor, vecinul de dubă al domnului Eulampe. Vladimir Blondor, cavaler de Bucov, e de statură mijlocie, are o mână bandajată, ochi mari galeşi şi gravitate distinsă, dar uşor mucalită, peste tot chipul.

— Dar tu n'ai cu tine nicio buleandră?

— Nu sunt eu una? sfârşeşte cu ultimul nastur, baronul.

— Şi are dreptate, explică domnul Eulampe, mare specialist în cosmografie şi etimologii populare.

Fiindcă Vladimir Blondor e mai mult decât „baronul“, cum i se spune; e un cavaler la propriu şi la figurat. In vinele lui curg picături din sângele cavalerilor de Flandra, abătuţi în vremi, cu negoţul şi vitejia, ca şi condotierii Veneţiei, prin părţile noastre şi lăsând în Ruritania, în afară de plozi cu galeşi ochi albaştrii, cuvântul „fleandură“ — dantelă de Flandra, de unde prin aceiaşi eti-

mologie populară: buleandră, bulandră, blandră. blandor, Blondor.

Mai încolo, sosit mai de mult, rezemat de masă, un picior peste altul, aprinzând ţigară după ţigară, pe care o fumează cu capul uşor plecat şi cotul în coastă, susţinut de palma stângă, cu bolta frunţei ieşind olimpic din desişul răzvrătit, a două ciufuri negre cârlionţate, Onisifor Crai, directorul *Zodiacului*.

Invălue pe cei dimprejur cu pufăeli dese şi o ochiadă vânătă, trimeasă oblic de jos în sus din ochi de alică. Onisifor Crai. Bun poet, inteligenţă, cultură. Un om făcut cu maiul. Totul e greu în Onisifor Crai: privirea îndesată, glasul de malac, umerii bătuţi, boiul, răzbunarea. Dar mai grea îi e acum inima, fiindcă a lăsat acasă pe coana Litzi — tovarăşe rară, femee superioară — şi pe Bomby, o ciută de copilă, cu ochii vineţi ca şi ai lui, şi suflet răsărit, de om în vârstă. La acest suflet mai are el puţină nădejde. Fiindcă, nu vă uitaţi că Bomby e numai în clasa doua de liceu—numai nota zece şi din când în când vreun nenorocit de nouă! Dar ea-i fată bărbată; coaptă la minte, ca o castană, şi cultă de toţi julvernii şi toate şerloacele din trecut şi prezent; prin şerloacă se înţelege în graiul ei orice carte referitoare la aventurile prietenului copiilor, Sherlock Holmes; iar cât priveşte celălalt, şi mai mare prieten al copiilor, autorul de călătorii, nu-i Bomby aceea care în clasă, odată, când doamna le explica despre bumerang şi felul cum e întrebuinţat de triburile africane, s'a ridicat în picioare şi a strigat:

— Ştim, doamnă, asta o ştim de mult din Jules Verne.

După aceste cărţi, scrieri mai mari pe lume nu sunt decât romanele lui Wallace şi Cezar Petrescu. Iar pentru „reculegere şi meditaţie“, cum spunea ea: Patericul, Biblia, şi opere complete de Dragoş Protopopescu!

Dar Bomby, oricât de Bomby, e elevă; are profesoare, colege. In sine va putea judeca ea, destul de matur, arestarea tatălui; îşi va da seama că nu-i decât o distincţie istorică — al doilea premiu naţional ce se acordă laureatului. A, şi apoi n'a fost nostimă arestarea?

Crai abia încheiase numărul de Crăciun al *Zodiacului*, a cărui primă pagină o aşternuse toată cu un articol de furibundă dragoste de sărbători, pentru neamul omenesc, iar, ce mai rămânea, dragoste arzătoare pentru Hristos, Rege şi Naţiune. Când să intre în casă, trei mogâldeţe sar din umbra gardului, la scară, şi trei revolvere i se pun în faţă.

— Domnul Crai? tremură revolverele.

— El, în persoană...

— Sunteţi invitat până la poliţie.

— Pentru ce?

— O, numai cinci minute, aşa ca...

— Să mă'ntrebaţi cum e vremea?!...

— Să ne daţi o declaraţie...

— V'o dau acum... Mâine, puţin soare... timpul relativ frumos... ger uscat... 10 grade sub zero...

Intre timp a deschis uşa şi intră în casă urmat din dreapta, din stânga şi din spate, de cele trei revolvere. Din prima uşe din dreapta iese coana Litzi, doctoriţă emerită, cu mânecile suflecate, în halatul de operaţie, ca una care cu două secunde înainte, din pântecul unei mame, cu forcepsul, lansase pe lume un nou pretendent la bucuria omenească.

— Oiaiau, oiaiau, oiaiau!

— Ce-i asta? ce-i manifestaţia asta ostilă?... se'ndreptă un revolver spre uşa pe care sosea primul număr muzical din repertoriul vieţii.

— Un prunc, care-o fi vrând să ştie când cade guvernul...

— Foarte rău, foarte rău, copiii la şcoală!... D'aia am ajuns unde-am ajuns!

— Dumneavoastră cred că aţi ajuns foarte bine... In odaia de lucru a unui laureat al poeziei naţionale, zâmbeşte poetul introducându-i în biurou.

— Bomby, Bomby! strigă coana Litzi, care, ocupată cu noul ruritan, trebuia să-şi reia oficiul. — Lasă lecţia şi vino să vezi şi tu o arestare autentică!

Bomby sare de pe scaun ca o făzănică. De când vroia să vadă un Wallace sau Sherlock Holmes aplicat! Dă buzna în biurou şi deabia aşteaptă să vadă cum se comportă partenerii...

— Trebue... scuzaţi... trebue să facem şi o mică percheziţie...

— Mă rog, ca la dumneavoastră acasă... Bomby, cere o dulceaţă pentru domni... Vreo cafeluţă? Dulce, fiartă bine, ginglrlie?

— Mersi, nu fumăm.

— Vai, tată, şi tu... habar n'ai!... nu ştii, că detectivii niciodată nu iau nimic?

Mânile, cari de mult vârise in buzunar revolverele ridicule, încep acum să intre grosolan în vrafurile de hârtii şi cărţi; un esseu despre „Generaţia lui Dumnezeu“ abia aşternut pe hârtie se întâlnea în acelaşi viol cu scrisoarea unui abonat la *Cugetarea;* o poezie face un singur cocoloş cu un extras din Mon-

therlant; o pagină de curs, cu o scrisoare dela Charles Maurras.

— Vai, domnilor „detectivi“ — vorba lui Bomby. Pentru Dumnezeu... sunt manuscrisele mele... nimic politic... credeţi că le-aş fi lăsat eu brambura?...

— Ştim, domnule director... dar ştiţi, protocolui...

— Vai, tată, tu parcă n'ai citit nimic din...

Şi Bomby se apleacă să ridice de jos o foae care scăpase grabei agentului.

— Na, mi-aţi luat şi o recipisă! Schmid, fabrica de curăţătorie chimică!

— Şi reţeta mamei de baclavale!... Vai, tată, înţelege odată... aşa se face în împrejurări d'astea... Ori faci percheziţie, ori nu faci! Nu? domnule detectiv?

Şi se apleacă să ia de jos foiţa. Copleşit de atâta amabilitate, agentul se repede să-i ia înainte.

— Pardon, v'a căzut ceva din buzunar! — se apleacă din nou fata. O batistă înfofolită. Dar când să o ridice, simte în ea, ceva tare. Desface. Un browning mic lucea ca un vierme monstruos într'o gogoaşe de mătase.

— Pardon, batista! roşeşte agentul.

— Ciudată batistă are domnul detectiv!... i-o întinde Bomby cu o reverenţă.

Percheziţia s'a terminat; sacul a golit biuroul. Agenţii poftesc la rândul lor pe poet să-i urmeze.

— Bomby, văd că Litzi e încă ocupată în odaia de alături, cu înmulţirea abjectei speţe omeneşti; nu vreau s'o deranjez. Spune-i să nu m'aştepte astăseară la masă.

— Vai, tată, şi tu... nu era vorba să mergem la cinematograf?

— Ei, spune-i şi tu... că doar nu mă duc la cafenea. M'aşteaptă oamenii... Nu pot fi nedelicat!...

— Oiaiau! Oiaiau! Oiaiau!

O sărutare lasă în pragul casei pe copilă; urmăreşte pe tată-său, între cei trei, cu revolverele scoase, coborînd scările, dispărând în curte. In raza felinarului mai vede o ultimă oară, spatele indesat al părintelui:

— Tată, tată, se aude un ţipăt de satisfacţie.

— Ce-i Bomby? se'ntoarce mirat părintele.

— Tată, a fost exact, da ştii, exact ca 'n Sherlock Holmes!

O copilă, care a pus pe un plan atât de literar arestarea părintelui, ştie aşadar să o ia la justa ei proporţie. Dar, de bine de rău, ea trebuia să se ducă a doua zi la şcoală, şi a treia zi, şi a patra; în ziare avea să apară numele tatei, asociat cu calificative alarmante, incadrat în articole de lege prevăzând dela trei până la zece ani recluziune; colegele au să vină, au să şoptească, au să arate în recreaţie cu degetul pe Bomby.

De toate acestea, îi era inima grea lui Onisifor Crai şi in ochii lui de jder, se uita mai atent domnul Eulampe Sibică, parcă pentru a citi drama care se juca la rampa lor intunecată.

Se mai uita şi jur împrejur, la încăperea vastă cât o sală de cinematograf în Slatina (a doua capitală a Ruritaniei, — vine dela Stella Latina). Ghemuită de umbre prin unghere, se lăsa luminată veşted, la mijloc, de un singur bec electric. Becurile electrice, în toate sălile poliţiei şi siguranţei statului, poartă — aţi observat? — totdeauna, sub abajurul rece, de

metal, o injecţie de suspect şi lugrubu. Te fac să te gândeşti imediat la crimă. Altfel sunt — se gândea domnul Eulampe Sibică, pradă mereu matafizicei — becurile dela Şcoala de Poduri şi Şosele de pe când urma acolo domnul Xenofon Sibică, vărul mai mare al d-sale; sau dela Spitalul Colţea, din vremea când acelaşi domn Eulampe, se trata ziua contra apendicitei, iar noaptea făcea dragoste cu infirmiera, pe viitoarea d-sale masă de operaţie. Cele dintâi aveau în ele prea multă lumină, o lumină făcută pentru epùrele minuţioase de pe planşete şi respirând severitate şi matematică profesorală; cele de-al doilea erau parcă de omăt pulverizat, şi miroseau a vată şi aspirină.

Pe când cele în chestiune te privesc ca un ochi bolnav de conjuctivită, de pe urma căreia, contractând-o prin simplă sugestie, simţi precis că vei muri sau vei rămâne toată viaţa idiot. O senzaţie de om care trăeşte, şi deci e numai idiot, avu şi domnul Eulampe, tot proectându-şi metafizica inaltă asupra becului miop. Şi ca să se trateze de această conjuctivită, începu să-şi frece ochii verzi, şi să şi-i plimbe pe entităţi mai interesante. Ca în jurul lămpii din imaginea lui Plato, începu atunci să rotească umbre pe pereţi. Şi iată, în primul rând, soba mare, de tuci scorojit, vărsând sânge de jar anemic pe gura cârpită cu mică; strănutând fum prin încheeturile burlanului. Acesta se împiedica prin mai multe sârme, se deşăla şi descheia pe la coturi, se culegea din nou şi izbutea să fugă pe fereastra cu gratii, în aerul rece şi albastru din curte; câte un geamantan sau cufăr aruncat anapoda, căprio-

rele joase, aşezate în şir deoparte şi cealaltă a sălei şi susţinând scândurile cari astfel constituiau două rânduri de paturi de-alungul zidurilor; fortul, în sfârşit, fortul de afară, pe crenelurile căruia se profilau sentinelele, bătându-şi bocancii de frig şi plimbându-şi, cu arma la umăr, şuba prin faţa unei mitraliere ce făcea, în zori, un bot îngheţat de ied negru. Domnul Eulampe se întreba zâmbind, cam ce-o fi vrând să însemne arma aceasta îndreptată exact asupra ferestrei — discurs inoperant, fiindcă spus de atâtea ori. Şi, dela locacitatea superfluă a ţevilor de metal, trecea la aceea mult mai vie a unei Juliete feline, care, la picioarele mitralierei, pe o deschizătură de crenel, trebue să fi fost cam pe la începutul senzaţiei, de vreme ce se deşira într'o armonică de miorlăit dulce-dureros, sub insistenţele unui Romeo (nu tot acela!) mare şi vărgat, pe care oricine l-ar fi luat, dacă nu făcea ce făcea, mai de grabă drept o imensă îngheţată de fisticuri cu frişcă.

Cu gura în ceafa parteneră, mut ca un cântăreţ din orgă şi sigur pe sine ca un Plantagenet, acesta bătea ca din ramă, cu picioarele dinapoi, şalele preopinentei, asigurându-şi astfel răbdarea ei, cum şi acel echilibru elementar pentru ca din trupul advers să facă un mic vas-fantomă, cald şi muzical, pe apele plăcerei inefabile.

O felină! Singura femee pe care n'am avut-o! — zâmbeşte cu mirare domnul Eulampe, foarte sensibil la sărbătorile pământului, dar pentru care parcă trecuse veacuri de când se găsise şi el în braţele uneia... In vreme ce, cu svâcnituri dinapoi, orga Julietei se transforma într'o clarinetă sublimată la cer.

Detaliu nou pentru amatorii de folklor muzical, dumnealui acompania pururi cu o notă mai jos, spasmul dumneaei, realizând, într'un decor absolut nou, şi la 14 grade sub zero, caricatura reuşită a duetului Coriolan. — Volumina din cunoscuta simfonie a lui Beethoven.

Cele două animale se desfac apoi dintr'odată, întorcându-şi spatele; dar pururi legate prin nu ştiu ce taine lăuntrice, rămân indiferente unul altuia „comme si de rien n'avait été", contemplând cu un ochi blazat peisajul. La fel şi domnul Eulampe. Contempla înalta ordine de stat care făcea, ca din vârful unui fort, o mitralieră din cele mai patriote şi războinice să păzească cu atâta sfinţenie, numai leşinul paralel a două feline în goană matinală după acel infinit pe patru labe pus la dispoziţia lor de Dumnezeu.

De'la atât de onorabilul lor efort, de a reduce pe Einstein la o formulă aşa de simplă, ochiul domnului Eulampe se adresează unor peisage mai odihnitoare; animale mult mai apropiate, din sală.

Câteva horcăituri îi aduc aminte că şi eroii dorm. „Cruciaţii" îşi meritau poate întâia oară numele, fiindcă pe scândurile goale, cu câte o şindrilă lipsă, pe spate, cu capetele şi picioarele atârnând chinuit, unii, pur şi simplu, se răstigneau în somn.

Cam pe la mijloc, nu aşa de aproape de sobă, cu căciula neagră de oaie in cap, într'un palton de licean, dormea pe burtă — între Niţă valetul şi Rafailă secretarul, ridicaţi la propria lor cerere odată cu dânsul — dormea în barba-i căruntă, general Vivi Brancovan.

Doamne, de ce n'am eu talent, ca să scriu

un roman cu Vivi Brancovan! Aş incepe spunând că Vivi Brancovan, prinţ de curat sânge domnesc, dar mai ales prinţ de suflet şi de faptă, a fost de Dumnezeu — lucrul e cert — făcut, ca să-l împace pe domnul Eulampe cu lumea. General Vivi Brancovan! Mai pe scurt Vivi! — vine dela *vivat*, intrebuinţat la chef de Ruritani, ca dovadă că se trag din viţă (de vie) latină. Unii ar spune, că Vivi mai fusese făcut şi ca să trimeată undeva pe toată lumea — una din curiozităţile acestui os domnesc, printre noi, fiind de a se introduce in familia oricui, pe calea prietenoasă a vocabularului... Cert e că, amestec neprevăzut de eroic şi burlesc, de sublim şi naivitate, de rafinare şi candoare, de glumă şi elan, de jertfă şi cotidian, el a venit pe lume romantic şi medieval, călare pe bravură şi legendă, una desăvârşind-o în cealaltă şi pe amândouă ascuţindu-le — cu vârf de sabie sau de spirit — în fabulă şi anecdotă. Uman ca un erou de baladă populară, frumos ca romantismul lui Hugo, sinteză ambulantă de extreme, condotier al idealului, Gavroche sexagenar, Cyrano cu vorbă de cafenea şi vână de armăsar (vezi şi Ezechiel, faimosul capitol!) mai presus de orice: un soldat rănit, care-şi aduce aminte de tronuri. De tronurile Bizanţului, ocupate în veac de strămoşii cari i-au lăsat în sânge un drapel de pară şi în inimă, istorie. In vinele lui curge, da, istorie, şi este ea care-i face nasul acvilin, barba de împărat şi sufletul de copil. Este ea, cu ajutorul căreia, cu un gest de magie şi legendă, acest bazileu al caracterului face dintr'o tiară o chivără de bufon, şi din aceasta iară o tiară; după cum de virtute

face haz, iar dintr'o glorie o tumbă, ca din această tumbă să ţi se ridice iară în picioare şi din nou să ţi se arate ochilor în purpură şi hermină...

Un voevod trăznit, cu fruntea în nori şi picioarele în praf, un voevod în pijama, un voevod pe oala de noapte, dacă vreţi; dar nu mai puţin un voevod.

Voevodul soldat. In el soldatul şi-aduce aminte că a domnit; domnul şi-aduce aminte că a servit, şi amândoi ştiu că *a stăpâni* este de fapt infinitivul lui: *slujesc.*

In războı, cele mai mari bătălii; eroi căzuţi lângă el; lângă eroi, de mai multe ori rănit de moarte; curajul lui, legendă printre ai lui, legendă tot atât de populară şi la inamic; colonelul năzdrăvan, cum era numit şi pe un front şi pe altul, făcea totdeauna ce vroia, fiindcă totdeauna era gata să moară; dacă se juca cu moartea, cu atât mai mult se va juca cu oamenii; unui comandant de corp de armată, în vizită pe frontul lui, i-a tras o ruritană înjurătură drept răspuns la un ordin dat cu imbecilitate; acesta n'a avut curajul să-l trimeată în judecata nici unui consiliu de război, mai puţin să-l impuşte: fiindcă, în după amiaza aceleeaşi zile, era nevoie ca un ofiţer superior să moară; colonelul năzdrăvan se târăşte atunci singur prin gloanţe până la tranşeea germană din faţă, ca să scoată din sârmele ghimpate şi aproape din ghiarele inamicului un rănit, din al cărui buzunar se ştia că putea cădea in mâna acestuia documente importante.

Alte ordine au fost călcate la fel; ca, de pildă, la lupta de pe creasta Ranei, unde a

trecut prin gloanţe cu mult peste linia de înaintare poruncită şi a căzut rănit la ochi, dar după ce, aproape în chip miraculos, ocupase o poziţie care în ochii tuturora păruse impregnabilă. Actele colonelului Vivi ţineau într'adevăr de domeniile miracolului; în aceste domenii, dânsul trecea cu uşurinţă, fără alt paşaport decât o înjurătură întru Domnul. E ceeace chiar i-a spus cu limbă de moarte un general care a căzut alături de dânsul şi ar fi murit chiar în braţele sale, dacă în clipa aceea o schije nu l-ar fi doborît şi pe Vivi.

Dar colonelului, astfel de întâmplări, nu i se păreau deloc miraculoase; şi nici nu se deranja să le povestească, decât poate după multe rugăminţi, cărora le rezista adesea eroic, singurul lucru căruia nu-i putea rezista fiind necesitatea scaunului, cum şi aceea de a spune din când în când un cuvânt în strictă legătură cu funcţiile noastre organice; limbajul lui constituia atunci un fel de Arca lui Noe, cu toate dobitoacele Domnului, cum şi cu ce fac ele zi şi noapte, înăuntru; Arcă, faţă de care orice povestire sau anecdotă spusă de altă persoană, — fie aceasta chiar Anton Pan, Bogdan-Piteşti sau Rabelais!—devine palidă ca o muscă ţinută trei ierni în şir între două geamuri.

Cine ar putea, de pildă, da comanda pe care în războı, în clipele cele mai critice, colonelul o da trupelor sale? Dela Murat la Gustav de Vasa, dela Washington la Vauban şi dela Marlborough la Valter Mărăcineanu, toţi marii comandanţi au fost de acord să spună trupelor ceva foarte scurt şi îndesat, care în esenţă se reduce la: Inainte, băeţi! După mine, băeţi! sau: cu Dumnezeu înainte!

Credeţi că aşa se întâmpla şi cu Vivi? Aşi! Cât de nouă şi pitorescă ieşea uzata comandă din gura colonelului Vivi! El se aşeza în fruntea soldaţilor, îi măsura cu monoclul sever al dinastiei şi le striga: Mă! (aşa şi pe dincolo), spuneţi drept (aşa şi pe dincolo) v'aţi trecut ori nu pe voi?

— Nu, să trăiţi, dom'le colonel! răspundeau intr'un glas vultanii.

— Atunci, după mine, mă!... (aşa şi pe dincolo)...

— Fiindcă, explica mai departe generalul, asta-i tot, măi băeţi, în materie de război. Să nu te treci pe tine!

Domnul Eulampe Sibică, trecând dela partida de dragoste a Julietei de afară, la cel care dormea pe burtă în paltonul de licean, îşi depăna în minte toate câte circulau în jurul numelui de general Vivi Brancovan. Când, unul din cerbi, cu un căscat enorm, spune: apoi să mergem să ne culcăm şi noi, că uite, generalul a adormit pe burtă.

— A, să vă spun, copii, de ce eu dorm totdeauna pe burtă! sare, ca un viezure, generalul. (El nu dormea deloc, ci se lungise numai pe burtă ca să poată mai bine asculta „starea de spirit a trupei.)

— Ei, de ce credeţi? Foarte simplu, copii: ca să nu-mi tocesc mapamondul. (Negreşit, tot ce spune generalul apare aci tradus palid, în esperanto.)

Cerbii izbucnesc în râs. Generalul se bucură. Cât de bătrân şi obosit, de pe scânduri de puşcărie, singura lui grije e să-i remonteze. Cu glume, cu scabrozităţi, să-i remonteze!

— Dar parcă a vrut unul să ştie cât e ceasul.

E 5 fără un sfert, copii! Şi aceasta mi-aduce aminte, copii, de debutul meu ca porc în viaţă...

— Spuneţi-ne, domnule general, sar pe dânsul cerbii. Trebue să fie interesant:

— Să vă spun, copii... Era acum treizeci şi cinci şi mai bine de ani... Eram locotenent, dat dracului... Ce! Locotenent, 25 de ani!... Mă duceam des la Walter, cafeneaua de pe atunci, cafeneaua literaţilor... venea acolo Caragеale, Coşbuc, Romaşcan, Maiorescu, Delavrancea... şi eu singur mai tânăr şi mai cu moţ! Ofiţer printre ei!... Pe lângă bum, pe lângă bum... Dat dracului! Erau doi ofiţeri cari frecventau cafeneaua: io (din obicei căpătat dela străbunii lui, Ioaniţi, Generalul spune totdeauna io, în loc de eu!) şi un general de administraţie, Băsescu, Dumnezeu să-l ierte, care venea la o altă masă şi citea timp de un ceas un jurnal întreg. Apoi pleca. Fără o vorbă, fără să se uite, fără să salute pe cineva. Odată ne găseam la câteva mese de lângă el: io, Caragеale, Coşbuc, tot grupul... Generalul citea mai adâncit ca oricând. Caragеale, n'are de lucru, îmi spune: mă, Vivi, tu eşti băiat deştept, ori ba? Dă o probă. Fă o farsă zaharisitului ăstuia, dar ştii, una să nu mai calce pe-aici, iar tu să calci sigur pentru zece zile carcera... Aveam un cult pentru spiritul lui Caragеale. Io! Misiune dela el? Vivi, băiatule, îmi spun, acum ori niciodată! Comand un şwarţ cu rom ca să-mi stimulez ganglionii, şi încep să-mi masez lobul frontal; când, iată ideia, trece un ţigănuş cu ziare:

— *Adeverul*, conaşule, nu luaţi *Adeverul?*

— Aisic... măi, ţigane, eu cu *Adeverul?* M'ai văzut vreodată?

Dar deodată lobul frontal citat îmi scăpără. Chem pe țigan, înapoi:

— Mă, țigane, ziar nu-ți cumpăr, dar vrei tu să câștigi un ban? Uite, du-te colo la domnul general și vinde-i lui *Adeverul*.

— Dar, conașule, are... taman citește, mânca-l-aș...

— Ce-are aface, tu îi mai întinzi unul...

— Conașule, mă bate, zău, să trăiți...

— Mă, vezi tu, colea... polul e-al tău...

— Haordeo, conașule, mă duc...

— Mă, da, auzi tu? El, având ziarul, o să te repeadă... tu trebue să stărui...

— Aoleo, conașule, mă bate...

— Mă, țigane, polul!... In sfârșit, după ce vezi că refuză mereu, tu mai faci un pas spre el, și-i spui: săru'mâna, dom'le general, dar hăți putea măcar să-mi spuneți și mie cât îi ceasu.. mânca-v'aș... El o să scoată ceasul, și o să spună: cinci fără un sfert, cât e... Și tu răspunzi: atunci, mânca-v'aș, sunteți așa bun, conașule... (îi spune restul la ureche...) Ințelegi? Și apoi fugi!

— Aoleo, mă bate dă mă rupe, conașule...

— Mă, tu fugi spre mine, te apăr eu... uite doi poli. Na trei. Șterge-o...

Țigănușul se duce tremurând. Noi urmărim scena...

Țiganul: „*Adeverul*, a apărut *Adeverul*, nu luați, conașule?“...

— Aisic... mă, țigane, nu vezi că l-am, răspunde generalul cu ochii în ziar...

— Da, mă rog, conașule, atunci sunteți bun, mânca-v'ași să-mi spuneți cât e ceasul?

— Aisic... mă, țigane... Cinci fără un sfert, răspunde generalul și mai absorbit în ziar...

— Atunci, săru'mâna, conaşule, mai am o rugăminte, mânca-v'aş... să vă trăiască...

— Aisic... mă ţigane, spune şi pleacă odată!

— Să fiţi aşa de bun, conaşule, şi la cinci fix să mă pupaţi undeva!

— Ţigane, lingura şi strachina!

Şi fugi! generalul după ţigan, prin cafenea, cu jurnalul în mână şi ochelarii pe nas. Da io, cum ţiganul fugea spre mine, ies generalului în cale şi alarmat, cu ochii holbaţi, îl întreb, io: Da ce s'a întâmplat, dom'le general, de fugiţi aşa?...

— Lingura şi strachina lui, dă ţigan... închipue-ţi, dragă... ţiganu-ăla vine la mine, mă întreabă cât e ceasul, îi spui, şi el, în schimb, mă roagă ca la cinci fix să-l pup undeva!...

— Cinci fix? — Se uită Vivi la ceas — Ei... păi ce fugiţi aşa, domnule general, că, slavă Domnului! mai aveţi un sfert de oră!...

A fost o nebunie... Farsa a făcut ocolul întregei Europe sudestice, plus insula Capri, unde s'a povestit de un general român la pensie, lui Tolstoi; pe mine m'a costat exact zece zile carceră, cât ceruse Carageale; în schimb, m'a avansat la gradul de general de divizie în grupul Carageale-Coşbuc-Delavrancea... Ei, şi acum, copii, rugăciunea! Tot mai sunt două, trei ceasuri de dormit până mâine.

— Părinte, rugăciunea!

De pe o margine de scândură, se deşiră trupul lung şi uscat al părintelui Joia. Are ochi mari, cercănaţi, cu lumini de mangal încins; faţa uscată, trasă, măslinie, barba ascuţită şi resfirată, figură de ascet sirian, evocă Biblia şi deşertul; figură ce s'ar lăsa bucuros sucită după un gât de cruce, de mâna chinuită a lui El Greco.

Apariția părintelui printre cerbi cădelnițează cu sfințenie, atmosfera profană a anecdotei. Părintele Joia! Prestigiu mare. Unul din cei mai buni fii ai ortodoxiei din părțile acestea; cu o viață neprihănită în urmă; curaj și energie cu cari fețele bisericești de mult ne-au desobișnuit; ascuțit și știutor la minte; focos la vorbă, ca un diacon de curte veche; hotărit, dar simplu și modest ca un călugăr de țară. Printre cele dintâi anterie cari au fâlfâit în preajma arhanghelului dreptății, dânsul și-a risipit timpul, banul și cuvântul, și-a slăbit trupul în lupte, rugăciuni și abstinențe pentru pricina ortodoxă, de a cărei sănătate sfântă și sfântă vrednicie e convins, tot atât de mult cât și de adevărul Scripturei; și a fost printre întâii mucenici ai crucii, dela început și până la așezarea ei la mormântul soldatului necunoscut. Când, împreună cu părintele Voroneț— adevărat călugăr voronețean, cap de discipol din Emaus, prinț episcopal al bisericei — a fost lovit cu patul puștei de urmașii eroului necunoscut, fiindcă împreună cu studențimea, a vrut să pună o cruce creștină la căpătâiul acestuia. Apoi, arestat. Apoi iar, ridicat din așternut, cu 39 de grade pe dânsul. Vina? Ci-că ar ascunde cerbi—și încă din cei mari— prin curtea bisericii: Tufele de soc și bozie n'au trădat nimic. Cu atât mai mult atunci sfinția sa a fost scuipat și lovit. Cum, nici până acum, de urma cerbilor nu s'a putut da, vina părintelui a crescut. La ora aceasta ea trebue să fie echivalentă cu crima de înaltă trădare față de stat, Isus și partidul dela putere.

Părintele Joia ingenunche în mijlocul încă-

perii. La fel ceilalţi, pe cimentul rece, sau pe scânduri, care cum a fost surprins de clipa evlaviei.

Mânile se împreună spre tavanul de var, crăpat, al încăperii. Părintele Joia se roagă. Apoi diaconul Păsărea — tovarăş de suferinţă--frumos, sfios şi îngrijit ca un mire, dă tonul; glasul lui se înfiripă, după el altele, tinere şi bătrâne, corul se învolbură:

Cu noi este Dumnezeu;
Inţelegeţi neamuri şi vă plecaţi,
Căci cu noi este Dumnezeu.
Doamne al puterilor, fii cu noi,
Căci pe lume, afară de tine,
Ajutor întru dreptate nu avem;
Doamne al puterilor...
mântueşte-ne pre noi...

De trei ori, strofa minunată urcă la cer. Unii, ca domnul Eulampe Sibică, o aud acum întâia oară în viaţă. Cuvântul ei de evlavie potolită, şi nespusă frumuseţe simplă, melodia jumătate plâns, jumătate exasperare, întreaga ei atmosferă de părăsire şi restrişte topeşte inima şi-o urcă, potir de smirnă, la Domnul.

Când cel din urmă „Doamne al puterilor“ se arcueşte din glasuri înecate, tavanul închisoarei s'a spintecat ca o catapeteasmă; varul s'a transfigurat în argint; din el, până la cer, lumină nevăzută tencueşte un curcubeu de care mai atârnă lacrimele, ploaia din urmă a sufletului.

Prin această ploae, de acolo de sus, pe o ramă de rază, pe balustrada de altar a cerului, se apleacă asupră-le, cu zâmbetul grav,

din buza strânsă și frământată, cu ochii poruncind hotărîre, bărbia urmând porunca ochilor, cu fruntea limpede și părul in vârtejuri, figura jumătate aevea, jumătate de aiurea, figura inspirată a Arhanghelului.

...Unde e acum? In cer sau pe pământ? Adăstând la ce margine de pădure, sau aruncat în vreun lac? Dat pradă lupilor sau numai oamenilor; sau, cuminte, adăstând în pragul vreunei case de gospodar la marginea orașului; tot pe acolo, în palatele prinților; sau la țară, printre moșnegii cari i se închină; ori la munte, printre stejarii care-i seamănă? Acum, arhanghelul le apărea pe catapeteasma spirituală a închisoarei, jumătate pe pământ, jumătate în cer, real și ireal; totdeauna le apărea așa: sfânt și soldat, cu fruntea în aureolă și sulița în grumazul balaurului — chiar când se găsea, ca în vis, la masă cu ei, sfărâmând ceapa cu pumnul, sau departe, zidind cu voevozii de odinioară „biserică iscusită la loc desfătat".

...Doamne al puterilor
...mântuește-ne pre noi...

Ruga spărgea o ultimă oară bolta închisoarei. Urca acum atât de sus, că vorbele ei, în volute de melodie, se făceau inele, ca acelea în jurul frunților de îngeri.

— Postul No. 6 bineeeeee!

— Postul No. 7 bineeeeee! răspund de afară, de sus, pe metereze, sentinelele. Bat cismele de zăpadă și înjură de toți sfinții, că așa ger n'au mai pomenit.

Un arcuș final de cotoi în extaz.

Şi arestaţii se despart de Dumnezeu şi arhanghel, ca să-şi ia din nou locul lângă el, în somn pe scânduri.

Puţini se desbracă; şi numai dintre aceia cari, arestaţi a doua oară, ştiuse rostul şi venise pregătiţi. Nostim, Grigoriu, zis Mafalda Grigoriu, zis şi C. Grigoriu-Gandhi, zis şi Fakirul din Bucara. Om cu ştiinţă de carte, sfială de moarte, logodnică şi ochelari.

Patru lucruri pe cari le posedă la maxim; de cari e posedat la maxim... Mult prea savant, mult prea miop, mult prea sfios, dar mai ales mult prea logodit... iată că cel puţin unul din excese îl slujeşte acum; fiindcă, o mână delicată de femee îi umpluse geamantanul cu o pernă cu puişorul respectiv, o semiduzină de batiste „bleu-ciel" cu ajur şi monogramă; perie şi pastă de dinţi, hârtie de scris „mauve", marca Rosidor, învecinată dinadins cu un „sachet" de levănţică, papuci cu ciucuri, şi o scufiţă roşie care, aşezată pe creasta de fildeş rar a scăfârliei sale profesorale, îi da aerul unei găinuşe de munte în menopauză.

— He, he, ia uitaţi-vă la Gandhi, parcă-i un fakir în drum spre crematoriu! — exclamă generalul.

Dar când să închidă geamantanul conjugal, dintr'un colţ se risipeşte jos un pachet de capoate englezeşti.

— Da astea cine ţi le-a mai dat? Prefectul de poliţie?

— Astea le-am pus eu singur, domnule general, ştiţi, aşa, pentru orice eventualitate...

— Ha, copii, ascultaţi, copii! Să vă spun eu una cu „pentru orice eventualitate", face ochi

mari și întinde brațele generalul. Cerbii lungiți pe spate ciulesc urechile, generalul se ridică într'o rână, își pune monoclul, se scarpină în barbă:

...La un seminar teologic, ora de lectură... Un băiat citește; în cursul citirii, expresia: „pentru orice eventualitate".

— Cine poate să-mi explice această expresie? întreabă profesorul. Ionescu C. Ion, poți să dai un exemplu?

— Domnule profesor, în oraș vedem foarte multe automobile; ele au patru cauciucuri, dar mai au și un cauciuc de rezervă, pentru orice eventualitate.

— Perfect, Ionescule, alt exemplu, Niculescule.

— Domnule profesor, tată-meu e plugar; el e om bătrân și, când pleacă cu căruța la drum, el ia și pe fratele meu mai mare, pentru orice eventualitate.

— Bine, Niculescule; cam te-ai luat tu după Ionescu; Ciacâru S. Dumitru. Ia, încearcă și tu, să vedem, merge? (E cel mai leneș și prost din clasă.)

— Domnule profesor — începe Ciacâru — călugării, fiind călugări, n'au, după canoane, voie să aibă nici soție, nici să se atingă de femee; dar, totuși, ci-că Dumnezeu i-a făcut bărbați pentru orice eventualitate...

— Postul No. 6 bineeeee!

— Postul No. 7 bineeeee!

— Miaaauuu!...

VII

Domnul Eulampe a pus capul in palmă, palma în gulerul ridicat al blanei şi pe unghiul antebraţului a lunecat, ca pe gura unei fântâni de vis, vis fără urmare; trezit în sus de o horcăială lugubră, jumătate tuse măgărească, jumătate răcnet de hienă operată. Tusea unuia de lângă uşe. Se dă jos să-l vadă. Cap osos, faţă aprinsă şi nerasă; ochii înfundaţi, gura băloasă; atârnă din pat, pe braţul întins în afară, ca după svârcoliri din cari nu-i mai rămăsese de luat decât această ultimă poziţie.

Un bătrân de alături scoate un cap de cucuvea. Şi cu voce piţigăiată, într'o rână, explică:

— E Andrei Vecerda, bănăţeanul. L-a arestat odată cu mine. Când i-a dat comisarul un pumn în piept, el a luat ţinută de drepţi şi a strigat: Trăiască Regele! Comisarul a vrut să-i mai tragă una, dar el s'a dat doi paşi înapoi, şi măre, i-a trimes un scuipat drept în mijlocul frunţii, că să fi vrut nu-l nimerea mai bine. Numai că scuipatul era roşu de sânge. Atunci mi-am zis: păcat de aşa ochitor că mult n'o mai duce...

Moşulică clipeşte din ochii de momiţă; întoarce spatele, dar epureşte trage cu ochiul la mosafir, doar-doar s'o depărta. Apoi, de cum acesta face câţiva paşi, se ridică iar într'o rână, şi, ca o cobe, se apleacă asupra offticosului, parcă aşteptându-i sfârşitul.

Domnul Eulampe se depărtează şi pune un lemn în sobă, urcă pe un scăunel, des-

chide fereastra. Numai aerul care năpădeşte il face să simtă duhoarea nemaipomenită din sală. Efluvii de măruntae coclite, emanaţii de stârvuri trec pe lângă el, în goană parcă ele înşile să se spele în prospeţimea de afară. Parcă cineva a spintecat o holocaustă de porci, miei şi curcani şi i-a aruncat în bătătură.

La fortul Nr. 13 postul Nr. 6 s'a schimbat; sentinela nouă poartă şoşoni mari, căptuşiţi cu blană, până în genunchi, în loc de bocanci, şi căciulă albă în loc de neagră. Mitraliera parc că e mai de ghiaţă, ca înainte.

Numai cotoiul şi pisica sunt tot acolo, dar şi mai streini unul altuia — parcă mirându-se că mai au ceva în comun; încercând să se despartă, dar traşi ca de un elastic, înapoi; şi în total subscriind cu antracenul blazat, al ochilor, versul celebru al lui Ovid:

Post coïtum animal triste...

Puţin înviorat, domnul Eulampe îşi poate, mai în voie, arunca o privire asupra adormiţilor. Pe lângă multe chipuri luminoase, cunoscute, brave, atâtea figuri interlope—mutre zdrenţăroase şi nerase de plăcintari levantini; suspecte de apaşi, ori simpatice de golani. Au fost luaţi cu japca? In vederea triajului? Când îl vor face? Domnul Eulampe are un fior. Promiscuitatea îl cutremură şi coboară; e cel dintâi atentat la buna sa părere despre sine.

Şi, doamne, ce sforăituri, ce răcnete! Abia acum îşi dă seama. Umoriştii au comparat sforăitul cu sirenele. Cari sirene? Din ce porturi de infern? Ce tartar sonor şi-a spurcat

afară lighioanele? Nu e una ca să nu trăiască în omuşoarele acestea furioase! Ele se avântă în fumerole de şuere, asvârlă tromboane de lavă mucoasă, se gudură ca o haită, ţăcănesc ca mitraliere îndopate cu sifon, scâncesc ca nişte feţi lepădaţi, sâsie ca o partidă de gâşte capitoline, lovite in corpore de tignafes.

Şi toate astea, dintr'un omuşor! Dintr'o membrană. Dar ce trebue să cunoască această membrană?! Coarda vocalică a unei privighetori cunoaşte tot cerul nopţilor de lumină, toată nesfârşirea de taină şi tăceri, care coboară din lună în căpşorul ei nătâng, sub fruntea ei de primadonă! Grohăitul porcilor cunoaşte toată puterea şederilor în mâl, tot fleşcăitul cărnii şi toată bălăceala. Uşor, nesigur, sforăitul câinelui e supunere trează şi credinţă. Torsul pisicei e poezia depărtărilor, subtilitatea nostalgiilor de codru şi sălbăticie, fineţea şireteniilor acumulate. Mai pe scurt: e în toate acestea o aromitoare grafologie supra şi sub animală. Dar omuşorul nostru? Ce dedesubturi ale firii omeneşti se scurg pe acul acesta fără placă? Ce drame din strămoşi se vaetă, ce drame ale sângelui se vor jucate sub această baghetă, ce nostalgii, ce vise lâncezesc? Ce fermentare adâncă de cer şi de puroi îşi trimete echivocul, se vrea lichidată şi nu poate ajunge la expresie în pieliţa aceasta, care ar putea sta tot atât de indiferentă pe nasul unui ornitornic, sau termina un prozaic moţ de curcan?...

Domnul Eulampe ascultă şi se minunează. A auzit sforăind un om, dar niciodată n'a auzit sforăind omenirea! Şi lupta aceea permanentă între suflet şi sânge o distinge în

graiul acesta al fiinţei noastre înoptate, cu volute aeriene din când în când, dar mai ales cu grohăiri furibunde de porci trimeşi la abator.

— Abator, da. Animale trimese la înjunghiere. Să fie panica arestării care le emoţionează şi mai mult omuşorul? Grija zilei de mâne, presentimentul morţii?...

Strâmb atârnaţi, negri şi căscaţi, par acum un trib de antropofagi strânşi cobză pe două punţi de galeră şi aruncaţi oceanului.

Dar, iată-i avântându-se din nou la luptă; provocându-se, asmuţindu-se, întrecându-se unul pe altul. Răcnetele se alungă, se încaeră, se sparg. Sunt jaguari, sunt lei şi leoparzi cari se ridică în două labe, se reped şi încalecă; şi sue cu ei cu tot, întreaga menajerie în picioare.

Uriaşă, grea de piatră şi ciment, încăperea pare că se ridică dintr'o parte.

Numai generalul nu sforăe. Cu nasul habsburgic în căciula ţurcană, şi faţa palidă în barba pe alocuri patinată de tutun, în paltonaşul de colegian, el doarme înainte, pe burtă, „ca să nu i se tocească mapamondul".

Din nu se ştie precis ce parte, fâşneaţă, aflătoare în treabă, o piculină aeriană şi-a luat sborul şi se sparge sus, de tavanul bine primitor...

VII

Sub tavanul acesta de răcnete şi filosofii volatile, sfâşiat din când în când de tusea ofticosului, spasmele vreunui vorbitor în somn

sau ticăelile de cucuvea ale moşneagului, domnul Eulampe a mai adormit de două ori, ca să se trezească acolo, unde l-am lăsat, în braţele celei mai blonde dimineţi aduse după gâtul—mai precis: gulerul său (rabattu, 39).

Prima impresie: Parcă n'a fost chiar aşa de rău! Eul uşor deteriorat. Ca după un pachet de aspirină. Două, trei duzine de coaste deplasate! Un umăr mai timid—şi parcă şi mai jos—decât altul. Piciorul drept imitând pe la încheeturi burlanul. Incolo, nicio sinucidere. Nici chiar coşmar; creerul pacientului aşa de activ în deobşte, sub presiunea limpede a dimineței, se proecta acum ca un covor de Belucistan după un bal la curte. Cu, poate, câteva flori şi vreo batistă căzute ici şi colo. Se ridică în blană, fiindcă aşa dormise, îşi ia cu bastonul melonul dintr'un piron, se gândeşte câte gioarse de pungaşi va fi folosit acest piron. Se ridică pe jumătate: cu dreapta îşi pipă,e discret, apoi tot mai exaltat lobul frontal; constată: a) că e al lui; b) că în loc să-i facă impresia unei ceşti de cafea răsturnate, lobul, după datina dobândită în familia Sibicilor, e acelaşi caliciu clar de floare, gata să răsfrângă cerul rece şi inedit de afară.

E drept, pentru a se întrema către această viziune, domnul Eulampe are mai înainte nevoie să-şi pipăe circumstanţial şoldurile şi acele perechi de coaste cari, intâmplător, mai erau la locul lor. Printre ele, o insurgenţă întreagă! Tot aşa cu amigdalele! Domnul Eulampe îşi trimete drept curieri, doi pumni zdraveni sub bărbie, strănută şi pronunţă cât se poate de tare şi răspicat cuvântul: *apsisisidria!* S'a făcut!

E sistemul său străvechi, de a se trezi la viață și relua contact cu propriul său organism. Practicat cu succes după toate momentele sale de eclipsă psiho-fizică, după câteva nopți de chef în șir, după o noapte dormită cu vreo vedetă în turneu, sau o oră de seminar la Rădulescu-Motru.

Să recunoaștem că niciuna dintre aceste nenorociri nu survenise în noaptea precedentă, pentru a alarma prea mult pe deținătorul ingeniosului sistem. Dar nu-i mai puțin adevărat că — pentru oricât de grave motive (ochi verzi, haine verzi, etc.), domnul Eulampe, într'un timp relativ scurt — cât ai zice: cuțit, sau cel mult: Clitemnestra! se pomenise din patul parfumat cu Guerlinade (ultima creație) al Francettei, pe scândura cu miros de ploșniță, în sala de o promiscuitate ventilată numai de duhoarea unor trupuri culese după stradă și urletul șacalilor cazoni din forturi.

L-am fi lăudat prea mult dacă am fi spus că a dormit tot timpul. In curs de trei ceasuri, l-am văzut trezit de două ori. De și mai multe ori s'a deșteptat singur, să se întoarcă pe partea cealaltă,—somnul în astfel de condiții fiind un fel de ușe rotativă, dând drumul când unei jumătăți a trupului când celeilalte, în eternitate.

Acum, pe coccis, ratiocinează asupra avantajelor și desavantajelor pe cari noua sa situație — mai precis: poziție — le va proecta asupra importantei sale persoane.

...Așa dar, o închisoare de trei-patru zile, hai să zicem o săptămână! Primo: mâncare sumară, vin deloc, ergo: dare de pe sine a 4-5 kgr., adică readucerea siluetei eulampiane la

acea normalitate reclamată de bunul gust, şi eleganţă, cu corolarul lor: succesul în viaţă. In speţă, va avea să sufere de pe urma acestui proces de retuşare fesa dreaptă, care, profitând de acea asimetrie caracteristică trupului omenesc. a găsit de cuviinţă să ia de câteva luni înainte, fesei stângi, rămânând în vădit avantaj faţă de dânsa. — Treaba ei, dacă va fi adusă la ordine acum, dă din umeri domnul Eulampe — dat fiindcă niciodată insurgenta n'a găsit cu cale să-l consulte, nici să-i arate vreo raţiune cât de mică, pentru mania aceasta de a lua înainte partenerei sale.

Această reintrare în normal se va vedea însă, din prima zi, contracarată de imposibilitatea executărei celor 7 figuri favorite din sistemul Müller, dimineaţa (lipseşte patul, pentru figurile pentru burtă; în schimb, cimentul de pe jos abundă în scuipături, flegmă şi mucuri de ţigară). Ergo: cât mai multă plimbare pe afară, cu eventuale alergări după pisici şi câini — dacă sunt — aruncări cu piatra în vrăbii şi alte păsări—dacă sunt—râniri de zăpadă, tăieri de lemne şi alte îndeletniciri tolstoiene.

Secundo: dela Valjan — nu avocatul, eroul lui Hugo,—şi până la Dostoievski, se ştie că, din abundenţă de ore libere şi lipsă de parale (autorităţile luându-le tot de pe dânşii), puşcăriaşii suferă de o boală care dela Horaţiu se numeşte oţium. Domnul Eulampe va profita de acest oţium, pe care până atunci nu-l cunoscuse în viaţă, decât dela 8 dimineaţa la 6 seara, când dormea (noaptea fiind foarte ocupat cu Liga pentru înmulţirea popu-

lației prin Spori). Ergo: își va aduce de acasă aparatul de masat gușa și-și va consacra orele libere întru readucerea la realitate și a celei de a doua protuberanțe dăunătoare plasticei eulampiane.

Restul de timp, va înjura în gând guvernul.

Aceste trei sacre exerciții împlinite, domnul Eulampe nu vedea de ce n'ar sta la pușcărie, patru-cinci zile, chiar o săptămână!

Ce se va întâmpla la capătul acestei săptămâni care—ca și săptămâna lui Isus, alt mare nedreptățit — se va chema de toată feminitatea Bucarei săptămâna patimilor lui Sibică (se poate admite și forma prescurtată: săptămâna sfântului Eulampe, sau săptămâna Sibică, pur și simplu)?

Analizând mai de aproape problema, putea distinge avantaje netede, decurgând din închisoare pentru dânsul, sub capitolul: a) moral, b) politic, c) erotico-social, d) artistico-literar.

a) Din predilecția înăscută de a întoarce spatele la toată lumea, domnul Eulampe n'a căutat niciodată să treacă drept un om prea serios. Știa dela regina Cristina a Norvegiei, că seriozitatea e sora siameză a ipocriziei. Iată-l acum pus alături de proscriși ca Luther, Dante, Savonarola, Dostoiewski, și alți mari serioși. Il jena, dar în cele din urmă, sub titlu de curiozitate, admitea.

b) Artist de rasă, diletant de profesie, domnul Eulampe n'a daignat niciodată să ia politica în serios. Ea-i aducea aminte de cuvântul cu care un lord englez a stigmatizat odată Europa: Ah, ce continent plăcut, numai păcat că-i plin de streini! Așa era politica pentru dânsul: un ținut, poate, foarte plăcut, cert,

foarte remunerator, dar păcat, prea plin de politicieni, de sclavi, adică, de ieftini salahori ai succesului. Un *domn* n'are ce căuta acolo; indeletnicirea nu-i pentru un om care se spală de 3 ori zilnic pe mâini şi dinţi, şi nu miroase 365 din cele 365 ale anului a ulei de măsline.

Acum însă a păţit-o! E mare om politic! Situaţii, onoruri!—desigur i se rezervă de pe acum un post de împărat în ţară sau streinătate; până la împlinirea formalităţilor şi efectuarea plebiscitului, o statuă se va ridica în Cişmigiu, Arcul de Triumf se va repara pentru primirea sa, la Şosea; şi o cruce se va aşeza pe cel mai înalt pisc al Carpaţilor, spre a însemna locul, unde eroul ar fi preferat să cadă în apărarea patriei. Sau la mormântul eroului necunoscut, dacă acest erou va conveni să iasă odată, din anonimat şi să se lase cunoscut sub numele de domnul Eulampe Silică... Banchete, a, cât despre banchete! Săptămâna eliberării sale, prin opoziţie cu săptămâna arestării, va fi o săptămână echivalentă numai cu aceea a ieşirii poporului evreu din captivitate, întrecându-se să ia parte la festivităţi cele 75 prefecturi de judeţ, Academiile şi Societăţile Culturale, Societăţile de profilaxia tuberculozei, de temperanţă, şi apărarea creditului, văduvele şi orfanii de războí, orbii, invalizii, coloniile şcolare.

Toate acestea, când te gândeşti, începând chiar de Lunea cealaltă, cel mai târziu. Când, cedând sentimentului popular, Primăria Municipiului se va grăbi poate, să aleagă şi terenul pentru un Panteon unde să fie aduse

— dea Dumnezeu cât mai târziu—rămășițele viitorului defunct al Dumbravei.

c) Francette și cele șase colege ale ei, de cult eulampian, îl vor primi cu lacrimi de bucurie la bariera orașului; până'n centru vor face din el un fel de Byron, martir al iubirei și al suferinței; il vor numi zi și noapte erou național, și amant „en titre" la garderobierele tuturor barurilor de noapte ale Bucarei.

d) Ca să nu-și piardă supleţea eului, ca un aruncător cu discul, domnul Eulampe a scris în viață: poezii, drame, nuvele, biografii savante, studii, romane, pamflete — tot ce după împrejurări poate exersa tendoanele spiritului și da acea libertate de mișcări care e sacra voluptate a artei și singura noblețe de sânge a cuiva.

Un gânditor îi amintea totdeauna că „dorul de a ieși din mijlocul lumii s'a dovedit pururi, ca instinctul creator cel mai puternic". Domnul Eulampe, care se mândrea că e omul cu cele mai puţine cunoștințe din lume, și care lua trenul și pleca în Scoţia, ca să nu devină prea prieten cu cineva, scria ca să iasă din mijlocul lumii, dar mai ales ca să se așeze deasupra ei.

Pasiunea lui de singurătate era și o inițiare literară; literatura fiind pentru dânsul suprema ieșire din vulg; un campionat de noblețe.

Versul, în această singurătate, ca o pasăre a paradisului, îl vizita; dar el prefera ca umbra pasărei să treacă, decât să se lase fixată pe pământ; proza deasemenea îi plăcea; in el dormita un pamfletar, așa cum în grecul lui Pericle moțăia un atlet; cuvântul îl vroia ca boiul încordat și strălucitor de oliu, al unui

alergător de olimpiadă; dar diverşi coafori avantajoşi ai scrisului ruritan confundau graba gândului, care se revelă, cu viteza cuvântului, care se tipăreşte; şi scriau câte douăzeci de volume unul după altul în speranţa că vor nimeri unul bun; domnul Eulampe prefera să nu scrie nici volumul bun, decât să măzgălească în aşteptarea lui, treizeci de romane proaste; acestea i-ar fi rămas ca o aciditate de bere, ce te împiedică să mai guşti cotnarul; ca o vulgaritate pe limbă, ca o cocleală în cerul gurii, care te ruşinează să mai bei; aşa cum ţi-e ruşine să iubeşti o femee frumoasă, după ce ai avut rău de mare.

A, scria uneori brutal; seninătatea lui proverbială căpăta urme de grimasă; dar grimasa nu era a sa; ci a unui lorgnon prin care privea societatea.

Ori, o societate e o adunare de seigneuri şi în toată Ruritania nu era unul; proza lui devenea atunci dispreţ şi cu dispreţul, se răzbuna: ceeace e tot o înălţime şi tot o izolare; izolarea pe culmi şi în adversitate, sau numai la etajul al cincilea, în scuipatul trimes din balcon.

Domnul Eulampe se visase un Herodot minor, citindu-şi capitole din Istoria sa mulţimilor adunate la Olimpiade; în lipsă de Eladă şi Olimpiade, făcea şi dânsul ce putea: scria, uneori chiar cu acid sulfuric, istoria unei societăţi, de descendenţi laşi ai lupoaicei romane.

Aceasta îl şi adusese aci (de ce n'ar scrie atunci mai departe?...)

Dar scrisul domnului Eulampe fusese totdeauna pentru dânsul o treabă a dumnealui particulară, care nu privea pe nimeni —

cel mult pe posesorul hainei pe care ceva din acest scris uneori se depunea. Publicul insă n'avea ce căuta — citindu-l, nici criticii—comentându l.

Acum, publicul se cam conforma; capodoperele sale tipărindu-se în ediţii de 200 până la 500 de exemplare, din cari, în curs de 10 ani, să zicem, se desfăceau, 20, chiar 30 de exemplare, după numărul logodnelor, botezurilor, ruperilor de turtă, cununiilor şi nunţilor de argint ce avusese loc de-o parte şi alta a Carpaţilor, în vasta familie a Sibicilor.

Criticii insă, mai puţin. E drept, băeţi culţi şi inteligenţi au înţeles, şi tăcut mâlc. Dar unul mare, Zarifopol, l a lăudat; şi bietul, a murit în acelaşi an (să sperăm că nu chiar din pricina asta); un altul, mare istoric, se spune că-l la dă deasemeni, într'o carte; de nu i s'ar întâmpla, Doamne fereşte, la fel! Noroc că lauda acestuia e mai mult ambiguă... Istoricul are deci toate şansele să mai trăiască.

Nu-i vorbă, Dumnezeu, in toată afacerea asta, s'a arătat, ca totdeauna imparţial; fiindcă şi cine l-a injurat mai mult, a ajuns la balamuc; ceeace e totuşi foarte rău, pentru domnul Eulampe, nu pentru nebun — fiindcă acesta tot iese el odată, din balamuc, şi atunci să te ţii!

Toate aceste, motive în plus ca domnul Eulampe să rămână la concepţia sa despre literatură, ca o treabă a sa personală, în care nici cititor nici critic n'are dece să-şi vâre nasul. Aceasta insă să nu descurajeze. Concepţie libertină? Ferească Dumnezeu de bigotismul cocotei şi seriozitatea libertinului!

Râs, zeflemea? Nu-i ironia „expresia do-

rinţei de a omori emoţia"? Deci, o nobleţe în plus, un campionat?

Dandysm? Cine-a spus că dandysmul introduce calmul antic, în sânul agitaţiilor moderne?

Pentru scrisul acesta sonor, libertin şi zeflemist, rareori o legislaţie mai severă ca a sa.

Şi, lungit pe scânduri, domnul Eulampe nu găsea ceva mai bun de făcut, în prima sa dimineaţă de puşcărie, decât să-şi revizuiască— pentru a câtea oară?— conştiinţa, şi să jubileze cu gândul la acele triumfuri interioare pe cari numai el le ştia—singurul său cititor asiduu şi singur martor al unei discipline literare de fier!

O disciplină, care făcea din literatura sa un fel de republică greacă, în care forul acceptă mulţimile, cu o condiţie: ca aceste mulţimi să fie încadrate în statui. Nu încadrate în fanfarele insultătoare ale criticei de ocazie, nici de pompierul cretin al reclamei şi mai cretine, ci de statui.

Un for, adică, în care să se toarne toate libertăţile, mai precis, neprejudecăţile, dar cu severitatea absolută, a frumosului: prejudecata fiind o femee care nu-şi ia amant, dar trăeşte cu frate-său; frumosul fiind singura lege care nu poate fi călcată, singura superstiţie raţională, singurul cult valabil, şi puritanism posibil.

Domnul Eulampe deci: a) scria cu libertatea cu care: b) cânta, c) dansa, d) sbura, e) mânca, f) se îmbrăca, g) iubea,—toate erau acte auguste ale vieţii, egale în faţa lui Isus şi-a lui Apollo,—cu cel dintâi având comun predilecţia pentru Magdalene,—motiv pentru care

domnul Eulampe, intrând în biserică, mergea atât de neobişnuit de departe cu respectul, că-şi scotea pălăria; cu fratele Apollo putând avea ceva mai mult în comun de n'ar fi fost repulsiunea clasică a zeului şi-a plasticei eline pentru părul negru, guşe şi haina pe talie...

Dela Aristotel la Auguste Comte şi dela Hegel la Metz şi Rădulescu-Motru toate creerele de lux ale omenirii se căsnise să dea o împărţire a ştiinţelor. Domnul Eulampe, fără niciun efort cerebral, izbutise să dea singura ierarhizare valabilă, şi oarecum onorabilă a bietelor ştiinţe chinuite veac cu veac şi decadă cu decadă, de oricine crede că poate fi oricât de imbecil numai să fie de profesiune filosof. Şi atunci, în sistemul aşa zis eulampian — sistem cu sens şi fără niciun *y* înăuntru — ştiinţele universale apar în număr fatal de 9 (vezi mai sus), repartizate la două categorii distincte (nu-i mai bine decât 3, sau 4, sau 5?...)

Primo: ştiinţele care au de scop sublimarea spiritului.

Secundo: ştiinţele care au de scop sublimarea trupului.

In prima categorie: primele patru ştiinţe mai sus citate. In a doua categorie: ultimele cinci (două fiind trecute aici natural sub tăcere). Să observăm, dela început, că în sistemul eulampian orice ştiinţă n'are voie să fie ştiinţă, dacă nu este de fapt artă şi n'are voie să fie artă, dacă nu-i act natural — hotarele fiind cu desăvârşire şterse între aceste trei speţe a căror diferenţiare a extenuat filosofiile veacurilor. Luaţi — la repezeală sau cu binişorul—pe fiecare din cele nouă surori:

vă va fi imposibil să le separaţi de frumuseţea şi sensul divin—adică al naturei — pe cari le posedă toate, într'o esenţă mai mult sau mai puţin puternică.

Mult consum de substanţă cenuşie, cum şi încordarea până la apoplexie a câtorva ganglioni cerebrali, l-a costat pe domnul Eulampe problema cardinală, pacostea filosofiei: teoria cunoştinţei. Anume, de a stabili dacă e bine şi raţional şi salvator pentru umanitate ca prima categorie de ştiinţe să poarte numărul 1 şi a doua numărul 2, şi nu este infinit mai bine ca a doua categorie să poarte numărul 1 şi întâia să poarte numărul 2...

Dar şi aci, proclivitatea metafizică a domnului Eulampe Sibică a triumfat; d-sa decizând ca stimatele categorii să rămână pe loc, aşa cum sunt, categoria No. 1 fiind de fapt identică cu categoria No. 2, sau în orice caz ele interprenetrându-se într'atâta, încât contrar sistemelor din ultimele 24 de secole, e absolut indiferent care e întâia şi care e a doua, fiecare din cele 9 ştiinţe precedând pe cealaltă, numai după orariul pe care exemplarele umane şi-l fac între apusul şi răsăritul soarelui.

Detalii: La litera a) a sistemului — căci, ne-am înţeles, îl vom concepe de acum înainte ca pe un sistem — intră orice scris omenesc cu singură condiţie: să fie poetic.

Prin urmare: dela poemul propriu zis, la cronica dramatică, sau atât de fragilul bileţel de dragoste, dela pamflet la antropologie, dela articolul de ziar la arheologie, şi dela o cimilitură oarecare la enigmaticul document politic, tot poate fi scris dacă aspiră la poezie; adică dacă e frumos, electric, dacă

are în el spasmul revelaţiei, transfigurarea, fie şi pentru o clipă — dar o clipă fericită — a vieţii.

O pagină filologică, de pildă, o etimologie de Ovid Densuşianu (marele linguist francez, unii îl cred ruritan, dar e o eroare!) e infinit mai poetică — şi deci mai bună literatură — decât toată poezia atât de prozaică, a competitorilor de premii naţionale; după cum nu există o literatură mai bună, de o poezie care să atingă intangibilul, irealul, ca pactele pacifiste ale Genevei; după cum un necrolog de genialul Iorga n'are o rimă, dar are în el mai multă poezie decât toate poeziile, dramele, şi tragediile istorice şi în versuri ale aceluiaşi — plus, dacă vreţi, partea a doua a Paradisului lui Milton; după cum o şarje de pamflet, ori o pagină de biografie voltairiană e mai eterică decât tot Purgatoriul lui Dante, un esseu de Macaulay sau Meyken, mai purpureu decât întreg Ariosto; o inscripţie de băcan roman pe o piatră de for, mai sufletească decât toate declamaţiile lui Pyndar; o pagină galantă de Boccacio mai electrică şi revelatoare ca toată drama spaniolă; o pagină de Bergson, Guyau sau Felix le Dantec mai inspirată ca o bună parte din poezia franceză contemporană.

Prima lege eulampiană deci pentru speţele din grupul a): Să scrii, dar cu condiţie să scrii orice. A doua lege: Să scrii orice, dar cu condiţie ca orice să fie poetic.

In corolar: excluse dintre ştiinţele literaturii, şi interzise oricărui om bine crescut, care nu iese ziua 'n amiaza mare în pijama; pedagogia, ca fiind rău mirositoare; estetica, descinzând din Onan şi fiind echivalentă cu a

sta in faţa unei femei extraordinare şi a-i vorbi după un chef, la trei dimineaţa, de Vischer şi Baumgarten, in loc de a o poseda; cum şi ştiinţele, insultătoare de bun-gust şi bună inteligenţă, ale tuturor profesorilor de pe lume.

Mai departe: la litera b) intră în ştiinţele muzicale: imnul negru (cea mai mare melancolie a lumii) exit: muzica italiană (ca fiind de o gravă neseriozitate); Chabrier este proclamat superior lui Bach fiindcă ştie să râdă; Cesar Frank, cel puţin egal cu Beethoven; Tchaikovski e trimes la muncă silnică pe viaţă; şi rămâne nepieritor Wagner — ca nesănătos — şi ca foarte sănătos! cântatul în bae...

(In subsidiar, şi pentru instrumentişti: se recunoaşte clasica superioritate a pianului, asupra vioarei şi a orgei asupra amândorura, şi se începe o nouă numărătoare a erei creştine dela data la care banjoul, saxofonul şi armonica au omorit fligornul şi piculina.)

P. S. Nu se uită o menţiune foarte onorabilă pentru muzica atât de fragedă şi copilărească, muzica primitivă a subsuorilor, cum şi altor scoici absconse ale inevitabilei sonorităţi animale.

Marele primitiv, domnul Eulampe, se fixează mai bine în rână şi-şi examinează înainte sistemul.

Grupul c) Se aclamă mântuirea lumii prin inventarea jazzului şi se exclud dintre ştiinţele dansului, cari s'ar putea numi modest: ale gambei şi şoldurilor: cazaciocul (ca inutil) şi ca tot atât de inutile: ceardaşul, mazurca, sârba, polca, dansul cu batista pe spate, la neamurile balcano-uralo-altaice în varieteuri

sau cu balonul la dansatoarele anglo-americane.

La litera d) se proclamă ca fiind cel mai perfecţionat instrument de pace între neamuri: aeroplanul, ca unul care face inutil războiul prin uciderea omului din senin şi se raliază la ştiinţa sburatului, care e definită: ştiinţa înaltă de a flirta cu lumea de dincolo — toate celelalte ştiinţe ale vitezei, ca: automobilul, foot-ballul, goana după femei, voiajul, toate fiind făcute să grăbească viaţa şi să facă moartea să vină pe nesimţite.

Trecând la categoria a doua (ştiinţele de sublimare a trupului) la litera e) sistemul eulampian, mai ortodox ca oricând, revine la legea prinţului de Ligne, egală cu a lui Newton în gravitate, după care: „e mai uşor să faci dintr'un rândaş un mareşal, decât să-l faci să ţină furculiţa“ şi consideră arta de a mânca frumos, egală cu arta lui Praxiteles, rolul ei fiind la fel, de a transfigura prin linii cele mai urâte forme sau gesturi ale omului: deschiderea gurii, clănţănitul, masticaţia, ingurgitarea. Priviţi lebăda, cel mai graţios animal. Mestecă ea vreodată? Sughiţă? Işi suge gingiile? Comandă ceva cu scobitoarea între dinţi? Bea apă cel mult, uneori. Şi chiar atunci ce disgraţioasă devine! Ca să nu mai vorbim de rudele ei scăpătate, raţele, găinile, deadreptul ridicule la ora dejunului. (Mai ales că se mai uită şi în soare!)

Sistemul prevede deci, trăsnete împotriva cuţitului la gură, coatelor nelalocul lor, scobitoarei la locul ei, pălăriei în cap, toate acte de demenţă ce se pot vedea simultan în grădinile de vară — fără ca doctorii sau poliţia

să intervină — practicate cu furie de nobleţea
de sânge, sau numai de şperţuri, ruritană.
Mai departe: se proclamă breakfastul englez
ca cel mai bun dejun din câte se pot imagina,
dar în schimb acele deserturi engleze cu nume
de „savoury", se ard pe rugul lui Savonarola,
ca fiind pesemne, născocite spre a da ten
urât la femei, erizipel la bărbaţi; se privesc
cu simpatie sau numai concesiv grape-fruit-ul
şi cantalupul la inceputul mesei; după piersi-
cele cu obraz muşcat de Scoţiană se declară
mărul ca rege al fructelor, precum tomata, re-
gina bucătăriei; afinele japoneze ca cel mai
bun fruct după masă, melcii de Burgonia ca
cel mai bun fruct înainte; iar dovleceii um-
pluţi cu smântână, ca singurul lucru pentru
care poţi condescinde a trăi în Ruritania.
La grupul f) Se declară bine îmbrăcaţi numai
oamenii cari nu ştiu că se îmbracă bine
şi — împotriva ideei ortodoxe — prost îmbră-
caţi: nemţii, miniştrii, ofiţerii în concediu, chel-
nării Duminica şi totdeauna bancherii...
Se pune pălăria de paie pe acelaş plan in-
ferior cu macaroanele, şi se declară cea mai
elegantă: pălăria tare, dar se proclamă elibe-
rarea frunţii şi scăfârliei de orice tiranie de
fetru sau altfel, în timpul verii, pentru toată
lumea, dela studenţi şi până la mitropoliţi;
promulgându-se în sfârşit pentru bărbat egali-
tate absolută, în materie vestiară, cu femeia,
animalul cel mai avansat în garderobă. Se
acordă deci bărbatului drepturi constituţionale
egale, la orice fel de materie şi culoare de
îmbrăcăminte, dela Chantongul moale ca un
tulei, la mătasa albă tricotată a Veneţiei, dela
fracul roşu, tricourile decoltate până la gât şi

mâneci, şi dela aceasta la pantofii de şopârlă cafenie sau crocodil albastru.

La litera g). Cu mult celei mai importante dintre ştiinţe, amorul! se fac onorurile cuvenite,—amorul fiind aşezat pe planul şi conceput după modelul unei simfonii de Beethoven, în speţă: o cursă ideală în viaţă, şi în doi, în căutarea infinitului, cu o temă principală: amanta de drept, trei sau patru contra-teme: femei de un farmec opus amantei de drept, şi o sumedenie de variante întâmplătoare pe temele de mai sus, şi mai ales, tema principală, pe care să le analizeze, desvolte şi exalte până la exasperare.

Se exclud de bună seamă, din templul acestei „ars optissima", se isgonesc din această splendidă republică a infinitului, soţiile — cu excepţia câtorva, foarte puţine, ale altora — aceste elemente incongrue, maladive şi malodore fiind în sistemul eulampian decretate drept calamităţi ale vieţei, una cu: sardelele coclite, missele engleze, cămăşile scrobite, câinii, cari iţi sar pe smoking, copiii deştepţi, dansatoarele cu balon, sacâzul şi seminţele, claksonul, lamele de ras după întrebuinţare, oamenii cari stropesc, Duminicile, la conferinţele lui Trancu-Iaşi, sufragetele şi piramidele romane.

Se devalorizează şi trece la inflaţie, ca femeie, franţuzoaica, nedepăşind ca ideal de frumuseţe bomboana; şi puţin italianca, fiind prea geometrică şi, afară de părul negru ca smoala, neavând în ea niciun satanism.

Şi se recomandă pentru tema principală, sugestia permanentă de infinit-palpabil, femeia de aproape intangibile nuanţe—timpul nordic prevalând—femeia, cu părul roşcovă, ghindă

ori cel puţin havană şi ochii interlopi; cu nasul în niciun caz lung—fiindcă... „toujours long nez a gâté belle figure“ — ci mic fără să fie cârn, cu vârful volubil şi nările în freamăt; cu gura nu mică — ce idee să ceri gură mică la femei? Poate ca să ascundă dinţii urâţi! Cu gura mare şi vinovată ca un mac strivit în palmă, ca o garoafă ţinută 'n dinţi, — ah! gura parcă pururi în convorbire desfrânată cu ochii — din această corespondenţă secretă ieşind la lumină toată taina eternului femenin. In sfârşit femeia cu trupul sfânt, de preacurată, în pura lui senzualitate; dar o prea curată sportivă, cu pielea rece şi aspră şi albă ca a bobului pe grâu, cu umerii drepţi şi sânii oblici, cu boiul svelt şi încordat, sbârnâind pe lângă tine ca o rachetă. Un trup gureş, dar sugerând, ca trupul de fecioară, în neştiuta lui desăvârşire senzuală, aproape o imposibilitate a păcatului.

In funcţie de o atare concepţie a femeii, se dă odată pentru totdeauna definiţia amorului, numit după dispoziţie: infinit pe patru labe sau infinitul orb, ca şi cel al lui Beethoven.

Asupra grupului de ştiinţe h) şi i) sistemul eulampian insistă cu o voluptate şi amănunţime asupra căreia cu părere de rău trebuie să trecem, ideile mari ca şi manuscrisele aruncându-se adesea la coş, din lipsă de spaţiu; vom menţiona numai că filosoful Sibică e cel dintâi dintre moderni cari ridică la adevărata lor valoare artistică, aceste două ştiinţe, punându-le absolut în rând cu celelalte şapte graţii ale republicei eulampiane. Ba încă dumnealui s'a retras pe câţiva munţi şi a pierdut ani de meditaţie, ca să examineze dacă nu ar

fi bine ca sistemul său, în loc de ştiinţele literare, să înceapă cu aceste două. Şi dacă, în cele din urmă, s'a abţinut, a fost numai datorită frazei lui Nietzsche: „orice estetică e o chestiune de stomac" şi faptul general că ştiinţele psihice în orice caz, se întâlnesc cu cele fizice, pe calea veche a intestinului gros şi au ca ţel, ca senzaţie supremă, tot starea de beatitudine, numită de Aristotel catharsis.

Vom menţiona numai un amănunt autobiografic, ce i-a revelat toată măreţia, tot absolutismul auto-purgaţiei-grosso (modo)-intestinale, şi l-a iniţiat în tot cultul acestor două ştiinţe, de o sensaţie atât de fină şi legislaţie atât de imuabilă, aceste două arte pure, de fapt, dar murdare pentru puritanii constipaţi, arte ce se găsesc decând lumea, în noi, dar nu şi în Larousse sau Encyclopoedia Britannica.

Domnul Eulampe a avut un strămoş, conu Haralamb, zis conu Lambe Sibică, un mare filosof el însuş, care a lăsat în urmă-i şi el un mare sistem de datorii. Ei bine, conu Lambe nu vorbise treizeci de ani cu un prieten vecin; se mutase în a şaptea stradă, numai ca să nu mai dea ochi cu el; dar iată că, după treizeci de ani, aude că prietenul şi-a refăcut casa şi a adus dela Londra un water-closet. Conu Lambe, a doua zi, către nouă, ora sa de scaun, se şi înfiinţează la prieten, se împacă, îl sărută; după cinci minute îi cere voie să treacă alături, să încerce minunăţia. De atunci, douăzeci de ani în şir, cât a mai trăit, conu Lambe era în fiecare zi la nouă dimineaţa la casa prietenului, da bună dimineaţa, trecea alături, termina, mulţumea şi pleca fericit, acasă.

— De-aşa vremi se 'nvrednici această ştiinţă, a opta a sistemului meu, îşi spune domnul Eulampe, răsucindu-se pe scândura primei sale dimineţi de puşcărie.

— Această artă, da, a opta a sistemului meu, dar despre care nu se pomeneşte nimic la Dumbrava, — cască el ochii în toate direcţiile.

Şi observă, după o lentă fericire care se vesteşte'n trup, că e ora 9, ora ancestrală.

VIII

Ca muşcat de cancer sare în sus: unde e oare toaleta la Dumbrava? Vestiarul l-a văzut: un piron în toată cazemata; dar n'a auzit pe nimeni vorbind, n'a văzut pe nimeni căutând... Ori a fost numai distrat cu distribuţia asta grea a ştiinţelor? Totuşi aşa ceva trebue să existe. Cert, nu înăuntru...

Sare în sus, îşi strânge mai bine blana pe talie, îşi ia bastonul, melonul, galoşii de sub pat, îşi înfăşoară după gât fularul (Sulka, 12, Rue de Rivoli), şi sprinten, neşifonat, fredonând:

Kleine, entzückende Frau,
Bitte, schau in Spiegel genau...

porneşte vag în căutarea locului, ca în căutarea unei femei la curse.

— Trebue să fie scris undeva, pe un culoar...

..Denn in Spiegel steht geschrieben:
Man muss nur lieben
Die kleine Frau...

Culoarul o ia la stânga; iată nişte gratii, domnul Eulampe face ochi mari; întunerec de nepătruns înapoia gratiilor de fier; sunt celulele criminalilor primejdioşi; primejdioase toate ! goale, parcă mai primejdioase !

— Nu-i aici, îşi spune bucuros domnul Eulampe.

Cască ochii de cealaltă parte.

In dosul unei porţi jumătate trântite se desfăcea din ceva, care semăna jumătate a băltoacă, jumătate a hazna, un alt gang; era unul din drumurile subterane ale fortului, cazematele unde şedeau acum cerbii fiind odată inima fortăreţei, ultima redută. Gangul trebue să fi fost închis la o distanţă apropiată, căci părea tot atât de sinistru ca şi celulele de separaţie.

— Nici aici, îşi spune, tot aşa de bucuros, domnul Eulampe. Şi, păşind peste podul umblător, se simte izbit în faţă de un aer tare ca o minge de football. Prin curte, cerbi, mai tineri, mai în vârstă, mai înfloriţi, mai zgribuliţi. Unii abia apucându-se să se închee, alţii să-şi spele mâna în zăpadă, alţii numai să se ridice de jos.

Anume semne trădau anume direcţii; grafologia lor, o ştiinţă de data asta pozitivă.

...Denn in Spiegel steht geschrieben...

Şi, ocolind cu o rimă germană statuile pe vine ale deţinuţilor, încremenite în poze eterne dealungul zidului, domnul Eulampe Sibică se găseşte în faţa unei uşi date larg într'o parte.

In ciuda îngheţului, îşi dăduse seama că duhoarea creşte pe măsură ce dânsul se apro-

pie de sediul olfactic. Dar n'ar fi putut niciodată crede ochilor că atâta autoritate fecală se putea găsi concentrată la un sediu atât de modest...

...Man muss nur lieben...

In jurul unei guri de ciment înfundată cu bucăţi de jurnale, cartoane, aşchii, bleauri, şi mai ales lături de indiscriptibile proveniențe, gheţari castanii în miniatură, mont-blancuri violete, verzi sau cafenii, stalactite, piramide de cel mai pur stil roman, duceau materia la cer cu nemaipomenită îndârjire.

...Man muss nur lieben
Die kleine Frau...

In cuadratura sus-numitului mont-blanc, piscul jungfrau lucea de ger şi ciocolată.

Domnul Eulampe, neavând cu el patinele, n'are nici curajul să se aventureze pe această Elveţie în miniatură. Totuşi ceva trebuia făcut.

La intoarcere, intâlneşte pe Mişu Beroniade. E limpede şi rotund la faţă; şi poartă, pe lângă simpaticul lui aer imperturbabil, şi acum, beretă bascâ şi cazaca bleu-marin de skyor.

— Un skyor! Nimic mai potrivit!

Cu atât mai mult cu cât, băiat drăguţ, bonom, subţire şi inteligent, având o minte pururi stăpână pe sine, iar ca stăpână a inimii, — foarte frumuşică — o scoţiană, Bessy, cu capul mare, Mişu a mai fost închis la Dumbrava primele două săptămâni şi cunoaşte pe aici, pietre, oameni, fiare, mai bine decât cunoaşte un vânător petecul favorit de pădure.

— Dragă, ce să spun? Dumbrava e un loc adorabil... Se doarme bine, confort, societate, nimic de zis... dar e o problemă... N'aveţi, în definitiv, pe aici vreo columnă, vreun Arc, pe care...

— A, e problema care m'a confruntat din nefericire şi pe mine, din prima zi a sosirii mele, în această închisoare—Mişu Beroniade, aţi înţeles, are multă tărie în el, dar mai tare ca orice, vocea stentorului roman din cei mai buni dialecticiani ai tânărului barou al Capitalei.

— Dar de ce eşti îmbrăcat în skyor? alunecă domnul Eulampe...

— A, să vezi, era ora 9 dimineaţa; o dimineaţă ezitantă, rece şi neguroasă...

— Ca dimineţele războinice din tablourile lui Grimani.

— Mă scol cu soţia, mă spăl, mă îmbrac cu soţia, în costumul bleu-foncé de sky, ai înţeles: mă pregăteam cu soţia pentru o partidă de sky la Sinaia, pentru care trebuia să apuc...

— ...cu soţia...

— Exact, râde Mişu, care se place tachinat... să apuc acceleratul de Sinaia. Când, ce crezi că se întâmplă? Abia-mi pusesem cazaca pe mine, şi cioc!

— Iţi puseseşi cioc?

— Cioc la uşe! Ei, deschid. Mă uit. Cine crezi că era? Comisarul. Acelaşi, dar exact acelaşi care mă eliberase în ajun. Om, nimic de zis, foarte cumsecade. Fenomenal! Eu înţeleg, îi zâmbesc, îi cer voie să-mi iau ple-

dul şi un geamantan cu cărţi, linjerie şi plec...

— Cu soţia...

— De data aceasta, din păcate, nu, nene Eulampe! (Mişu Beroniade are un singur defect. Spune domnului Eulampe „nene" şi se crede mai tânăr ca acesta!)

— Dar să revin asupra problemei... Am fost din prima zi confruntat cu ea. Nene Eulampe, fenomenal, da, fenomenal! Bref! Ce să-ţi mai spun? N'ai literalmente, dar n'ai! Atunci, o stratagemă. Am cerut voie colonelului să vizitez fortăreaţa. E un om admirabil. Admirabil. Avea încredere în mine. Ştia dealtfel că un cerb nu poate fugi.

— Nu citise pe Lafontaine.

— Şi am găsit ceva admirabil. Bref, o galerie unde nici dracu' nu se duce.

— Apoi, spune, dragă.

— Dar, îmi juri că nu spui!

— Pe columna lui Traian!...

— Absolut la nimeni nene Eulampe.

— Pe palatul Justiţiei!

— Nu de altceva, dar am aranjat aşa ca să fie colţul intelectualilor. Ştii mata, mai ştie Vauban, o să mai spui şi lui Onisifor Crai, cred că o să primească... Ştii aşa, ca să fim între noi...

— Să ne întâlnim, să discutăm...

— Să dăm ceaiuri literare. Ha, ha, ha! Nene Eulampe, credeam că la Dumbrava eşti numai cel mai elegant, dar văd că ai şi moralul cel mai ridicat...

— Moralul o fi el ridicat, dar eu tare aş vrea să mă pot coborî în clipa asta.

— Uite ici, nene Eulampe, am sosit.

— Nu suflă alizee? Cam sufăr de otită...
— E calm și adăpost ca pe marea de Marmara...
— Nu miroase? cam sufăr de olfactism...
— Puțin, dar foarte puțin, a trandafiri de Macedonia..
— Are ferestre, are lumină, parchet pe jos, robinet?...
— Dar juri că nu spui!

Colțul intelectualilor era într'adevăr un colț de zid, cam la două sute de pași în dosul sediului principal al auto-purgației grosso-modo-generale, cotind imediat și coborind într'o galerie subterană, în semicerc, foarte îngustă și mai întunecoasă; o mare Roșie mai mult decât de Marmara, tapeta intrarea, o geografie de șipote, lagune și canaluri ce proveneau pesemne dela comoții cosmice și straturi zoologice diferite, culorile ei cu greu putând fi reduse la un spectru armonic, de zăpada care îngheța tonurile și așeza reflexe complimentare.

— N'ai o gondolă, ceva? Ori skyurile!

Virgil ia ușor pe Dante de mână.

— Acum e mai greu, nene Eulampe...
— Pardon, Dante!

Transbordarea făcută, coridorul Macedoniei se anunța din întunerec. De fapt uitându-te mai atent, observai că Elveția de adineaurea, se îndulcea aici într'un Tirol de pudingi cu fructe, maioneze, creme „à la glace“, sau numai „marrons glacés“ — toate în splendidă formă, dar de o rară modestie, de vreme ce primeau să vină în șir, cu sarailii pripernicite sau arse baclavale.

Drept e însă că—contrar situaţiei din poem—pe aici se putea trece. Dar tot eroic.

Instinctiv, domnul Eulampe îşi pipăe şalele.

— Acum stai să-ţi explic! îl apucă de braţ conştiinciosul Cicerone. Va să zică, încă odată, cazematele unde stăm noi constitue centrul fortăreţei de odinioară. Cred că ştii ce era cu podul mişcător, vadul de dedesubt, suliţele înfipte cu vârful în sus...

— Ca să cadă nemţii cu turul pantalonilor în ele...

— Ha, ha, ha, nu Nemţii! Vezi că şi d-ta faci eroare? Nu nemţii. Cred că ştii că fortul a fost făcut de regele Carol, în 1897...

—A, deci cu mult după pacea dela Cuciuc-Cainargi şi mai mult după concordatul dela Worms, îşi pipăe domnul Eulampe iar şalele.

Mişu se provoacă lesne la Istorie.

— Da, cert, cu 160 de ani dela pacea dela Cuciuc-Cainargi şi cu 413 după concordatul dela Worms, dacă te pui pe planul acesta...

— 412!

— Pardon, concordatul dela Worms a avut loc în 1521, deci exact 413 ani. Cum am spus eu. Şi a costat 80 de milioane lei...

— Concordatul?

— Nu, pardon, fortul. Fortul! Când te gândeşti, ce lucrări se făceau pe atunci... Fenomenal! Da, ştii, fenomenal! Curtea prin care am trecut noi, şi avem voie să ne plimbăm, nu circulară, adică merge de jurîmprejurul ce leului de casemate, care el însuş e...

— Circular...

— Exact! Aici unde ne găsim noi (domnul Eulampe se uită la cele de pe jos) era prima centură, adică ultima în materie de apărare,

a fortului. Trei metri grosime, zece înălţime, sus creneluri, ai văzut sentinele, cari acum ne păzesc pe noi, dar atunci...

— Pe vremea concordatului dela Worms...

— ...păzeau armata română, păzeau fortăreaţa... După această centură, o altă curte circulară, şi apoi altă centură, cu galerii subterane şi ziduri la fel, şi apoi altă curte şi altă centură, zece la număr, şi de o rază tot mai mare, nu-i aşa? toate având spinarea întoarsă spre Dunăre, şi gura de intrare, deschiderea, spre Bukara, la câmp, la nord, ceeace înseamnă că... ia spune d-ta, nene Eulampe, ce înseamnă asta?

— ...de, eu... ce să spun, dragă Mişule, înseamnă, cred că eu cu vremea am să...

— Vezi că n'ai spirit istoric? Inseamnă că fortăreaţa era destinată să ne apere nu dela Nord, nu împotriva Nemţilor, cum credeai adineaurea, ci dela Sud, împotriva cui? împotriva Bul...

— ...garilor...

— Vezi c'ai priceput?...

— Explici clar... documentat... analizezi, desfaci ideia... numai, dragă Virgilică, al meu, eu credeam că mă aduci la „colţul intelectualilor" şi pe cât te aud ne aflăm în amfiteatrul de cursuri al şcoalei superioare de război. Apoi, încă o obiecţie, te lăudai că n'ai spus până acum decât la doi intelectuali, mie şi lui Vauiban, dar uitându-mă'mprejur văd că ai maspus la doi porci, un câine şi un cotoi...

— Eu să-ţi spun, dragă nene Eulampe, porcii nu se putea... sunt ai plutonierului;

...Băiat bun... Ne face servicii... Indispensabile... absolut indispensabile.

— Dar câinele... a, mi'nchipui, tot servicii...

câinele Azor! Trebue să fie al lui Grigore Alexandrescu...

— Iar cotoiul...

— Pe-ăsta-l știu... e cel de azi dimineață... Un epicureic, un libertin, Romeo!

— Cum?

— Nu, nu, Romeo al II-lea. Băiat bun. Indispensabil, absolut indispensabil.

Un porc dormea pe gușe; colegul lui arheolog, făcea săpături cu râtul în adam-klissiul delapidat din față; pe același zid, câinele, din altă școală — poate a domnului Tafrali — își arată în felul lui, cu piciorul săltat, dispreţul pentru teoriile râmătorului.

In vreme ce, mai departe, la locul cel mai curat, dar nu mai puţin învecinat cu un Janicul de tortă perimată, cotoiul își torcea plăcerile din zori în citatul de adineaurea, dicton al lui Ovid.

— Hai, nene Eulampe, hai!

— Ciudat lucru — răspunde Dante lui Virgil — cum uneori ai senzaţia că te doare măseaua și trebue, dar trebue să faci ceva, și când la o adică, poftim, nu-ţi vine... Știi, ca'n schiţa lui Carageale... când să ţi-o scoată, poftim, ţi-a trecut!

— Fenomenal... Da știi feno... fenomenal... exact ce s'a întâmplat și cu mine...

— (Intâia oară... probabil)... Mă scuzi, lasă că mai venim noi... Și poate rândul viitor îmi explici și chestia aia cu tratatul dela Worms...

Inapoi, Dante, la rându-i, trage de mână pe Virgil.

Băltoaca le mijește din nou, cu ziua de afară.

— Dacă știam că ne mai intoarcem din

Infern — face un hop domnul Eulampe — ne lăsam pantofii afară.

— Ca Turcii!

— Nu era nevoe să-i citezi...

Afară se putea respira. Domnul Eulampe se uită jurîmprejur, pe sus, nu cumva plouă cu ceva vespasiane.

In schimb, le cade în față Romeo (celălalt Romeo) Vauban, înalt, frumos, o beretă cu colțuri i-ar lipsi pe ochi și ar fi, în perfect acord cu tablourile dela Ufizzi, un tânăr condotier toscan din veacul al cincisprezecelea. In lipsă de tocă, poartă—puțin într'o parte, gen Leonard — căciulă de astrahan, rotundă, mătăsoasă, călduroasă, și o blană admirabilă; tipul se îmbracă bine (cel puțin la închisoare) și a venit pregătit, ca unul care deasemenea știa unde va fi dus.

Imită la „nene" pe iubitul lui Beroniade, deși e mult mai bătrân ca acesta.

— Culoarea nu-i deacum, să știi, e originală... face posesorul pantofilor vârîndu-le botul în zăpadă.

— Vezi? cafenie! Ca să se asorteze cu gulerul blanei! Da ce blană are nenea Eulampe! Cum, nu știai că te arestează?

— De unde să știu? Tu văd că te-ai pregătit ca de bal mascat la „Principele Mircea"! Ce reprezintă costumul ăsta sub blană? Un Pierrot, o gondolă, un curățitor de coșuri...

— Ha, ha, vesel e nenea Eulampe ăsta, vesel, dispus, jovial și la pușcărie! E o pijama, ene Eulampe, am apucat să-mi iau pijamaua!

Romeo Nr. 1—pe lângă mult farmec — are l ale lui. De pildă: voce caldă; se ascultă ace olandeze când vorbește; mai face

mâna potir, braţul unghiu dictat cu sfinţenie de oglindă; pentru toate acestea e orator; cum şi fiindcă face ochi mici, ca la un chef cu cântece ungureşti, şi intrebuinţează pentru fiecare noţiune câte trei cuvinte pleonastice. De pildă, il întrebi cât e ceasul. Oricine ţi-ar spune ora. Romeo va face gene Greta Garbo, mâna potir de lumină, braţul unghi 45 de grade şi va răspunde cu o reverenţă de cavaler care ţi-ar prezenta cupa Saint-Graalului... desigur, e mai mult ca sigur, e fatal să fie ora cinci şi zece minute!

Cei doi il iubesc şi preţuesc cu atât mai mult! Dar le place să-l antreneze in discuţie. Subiectul e acum: „moartea, jertfa legionară!“

...— Las'că e bine — cravaşează el, ca un locotenent de Roşiori—e foarte bine, e perfect de bine, nene Eulampe, cum ii spuneam şi lui nenea Mişu; era util, era necesar, era strinsgent ca şi intelectualii mişcării să participe la inchisoarea unanimă. Pe urmă, ştii ce ecou, ce răsunet are asta, afară? Intelectualii la puşcărie! Nenea Mişu Beroniade, nenea Onisifor Crai, nenea Eulampe Sibică!...

— Nenea Jean Marie Vauban!

— Nu, eu, eu sunt un umil modest luptător. Mata, nene Eulampe.

— Da eu n'am nicio pretenţie... eu nu vreau decât să ies.

— Stai c'ai să ieşi... dar nici aşa... trebue un mic stagiu de suferinţă, sacrificiu, jertfă legionară...

— Nu afară, nu mă interesează... Afară, n' 'nţelegi?...

— A, păi ce nu spui, nene Eulampe. An de un loc... din

— Ştiu, arată acesta cu mâna...
— Nu ăla!
— Ştiu, arată Mişu cu mâna...
— Nici ăla! Am eu unul nou, veniţi. Stai, pe unde-i mai drept? Da, pe-aici.
— Şi... va-să-zică, te aşteptai la arestare, bate domnul Eulampe, monete de conversaţie pe drum.
— Să vezi cum a fost, sau, mai bine, zis cum s'au petrecut lucrurile, nene Eulampe... Era o dimineaţă vagă, imprecisă, subtilă, ca un acord din Debussy; ora cinci, abia îmi petrecusem dama la scară şi-i dădusem drumul într'un taxi; cum şedeam lungit în pijama, şi, fredonând *Pentru ochii tăi cei dulci*, strofa penultimă, îmi savuram deliciile apuse, ale unei nopţi care fusese, când aud: cioc, cioc! Mi-am închipuit, sar din pat, deschid:
— De când vă aşteptam, le spun subtil. Dar îmi daţi, cel puţin, voie să-mi iau şi pijamaua... Au înţeles şarja şi m'au lăsat să-mi fac geamantanul. La mata cum a fost, nene Eulampe?...
— Ce să-ţi spun, nene Vauban, a fost greu, tare greu, enorm de greu... întâi m'am dus, ştii, la sediul central, cum s'ar spune... când colo, dragă, troiene, parcă ninsese toată noaptea... imposibil să intri; apoi m'a dus Mişu, ştii, dincolo, unde pretinde el... Alte troiene, alt viscol şi pe-acolo...
— A, mata vorbeşti de asta, am înţeles, am priceput! Ha, ha, ha, şi eu care vorbeam de aia!... ştii, chestia gravă, dureroasă, serioasă.
— Apoi mai serioasă ca asta...
— In sfârşit, uite, am sosit... Aici. Da, ce-i? (General Vauban cască ochii, undeva) nu, nu

se poate, domnule, şi-au băgat nasul şi aici... Şi, domnule, dacă nu le-aş fi spus! Doar i-am chemat pe toţi, le-am ţinut un discurs, o harangă, şi le-am spus că acest loc trebue să rămână un privilegiu, un favor, un apanaj al intelectualilor...

— A, am priceput, dincolo: „colţul“, aici: „cloaca intelectualilor!“

— Acum să-ţi explic, nene Eulampe. Aşadar casematele, unde stăm noi acum, constituiau centrul fortăreţei de odinioară...

— Ştiu, regele Carol, concordatul dela Worms! Treci la chestie şi spune ce-i cu asta.

— Păi asta vroiam să spun; în zidul acesta de centură, sunt, cum vezi, deschizături pentru gurile de tun. Ei bine, la prima arestare, le-am luat la rând, nene Eulampe, şi încercat. Şi m'am oprit la asta, o vezi?...

— Nu prea...

— ...care se întâmplă că are gura spartă şi zidul scobit jurîmprejur, încât cu ciubucul ăsta...

— Praxiteles îi zicea friză...

— ...care vine din jos şi iese, se rotunjeşte, pătrunde subtil, în afară, formează un fel de bazin, o cuvetă, pe care te poţi aşeza ca pe un scaun.

— In principiu... Fiindcă, de fapt, s'au aşezat de mai înainte cerbii...

— O ignominie, o profanare! Ii fac să iasă la ordin de zi...

— Cum văd au ieşit de mult! Dar spuneai că fortăreaţa are câte ziduri-centură ca acestea?

— Patrusprezece!

— Cincisprezece precis! intervine Mişu Beroniade.

— Ei, treci la centura a doua, mâine la a treia, şi aşa mai departe; n'o să stăm aci mai mult de două săptămâni... Da cine-i matahala aia de colo, bre?

Privirile celor trei sunt luate, într'adevăr, de un spectacol nu prea obişnuit. De pe acelaşi „zid-centură" care făcuse faima explorărilor lui Jean Marie Vauban, dar tocmai dela celălalt capăt, pe o scară gata să se nărue, cobora somnambulesc o ființă deşirată, lungă, palidă; ochelari de miop pe nas; un fular lung şi lat ca un patrahir, atârnându-i până jos de pe gâtul ca de cocostârc, aplecat să înghită o broască; iar pe ureche o beretă-bască, largă, din acelea care cad într'o parte şi constitue cel mai caraghios şi barbar acutrament din câte pot poci pe cineva.

— Gandhi!

— Mahatma!

— Mafalda Grigoriu!

— Gandhi, el e!

— Gandhi, Mahatmo, Mafaldo! se reped la el, câte trei.

Dar apariţiunea le face semn, misterios, dela mijlocul scării.

— Ssst!

— Da ce-i? S'a deschis cerul? Ai primit tablele legii? Ai vorbit cu Dumnezeu?

— Ssst!—cu sentinela!—cade în braţele celor trei, ca Isus de pe cruce, matahala leşinată jumătate de frică, jumătate de oboseală.

— Ai vorbit cu sentinela? Ce-i? Spune! haide!

— Nu vrea să se afle...

— De ce?
— E din Banat.
— Na-ți-o! Și?
— Și rândul trecu, la prima arestare..
Mafalda lę cade iar în brațe.
— Spune bre! Ce-i cu tine. Ai născut? Ce naiba!
— Rândul trecut, la prima arestare, neavând ce face, culegeam dela el cuvinte regionale, pentru lexiconul meu. Știi, am un lexicon. Manie filologică... Prieten cu Barbu Lăzăreanu... (Se șterge de sudori.) Acum, văzând că se'ngroașe cu atâți deținuți, m'am dus la el și i-am spus: uite-așa, uite-așa.
— Foarte răspicat! Bravo!
Mahatma vorbește rar, cu ochii pe sus, parcă tot căutând acvila romană la orizont, peltic uneori, și totdeauna ca de pe lumea cealaltă.
— Și el mi-a spus: ghină, ghină-aici!...
— Știu: *ghină* pentru *vină*: palatalizarea labialei!
— ...Eu mi-s bănățean și știu ce-i așeia! Mi-a arătat locul de unde pot să iau scara: din căruța aceia de colo, de cărat zăpada; și când am nevoie, mă urc sus, tiptil, și gata socoteala...
— Măi, păi asta-i lucru mare, măi! Revoluționar!
— Unde pui, că de sus, mai trag și o privire asupra Capitalei!
— Și ce naiba vezi?
— Nu văd pe naiba. Imi inchipui că-mi văd nevasta; inchipuiți-vă, sunt cu ea in luna de miere!
— Nu mai spune, Gandhi, și tu aici, pe creneluri, dânsa in Capitală!

— Păi, merită să te sui şi în turnul Eiffel! tuşeşte domnul Eulampe. — Şi bereta asta e special pentru luna de miere...

— Ea a cumpărat-o, avem două la fel...

— Ei bine, atunci, da, merită să te sui, merită să te sui... dar spune, fiindcă asta mă interesează şi pe mine, cum faci când nu mai este el şi „mi-s Bănăţeanul" de santinelă. Ce faci cu lexicul, adică...

— A, avem semn, vi-l dau eu, pe care el îl dă şi celorlalţi: Uite-l! Şi Gandhi se apucă misterios de nas, cu partea de jos a palmei, dă capul de trei ori într'o parte ca o dansatoare spaniolă (cu beretă).

Toţi trei îl imită.

— E uşor!... Dar spune, cum faci? Cu santinela aşa, lângă ea, în nasul ei...

— Ei bine, a fost aproape azi, în semn de reluarea relaţiilor... Nu ne-am văzut de mult... Am însă pus la dispoziţie întreg sectorul acesta, mâne trec mai departe...

— Tot zidul ăsta înconjurător...

— Păi, eşti mai fericit ca Hadrian...

— Nu ştiu cum era zidul lui, dar să vezi ce creşte pe al meu... E acoperit cu pământ, sus, ştiţi? şi cu un fel de muşchi care ţine şi iarna!

— Te plimbi ca pe Riviera...

— Şi mai tragi un ochi Capitalei! Fiindcă veni vorba de Hadrian, Impăratul îşi făcuse la la el, la ţară, un zid înalt, cam ca ăsta... Poate şi cu creneluri. Când soarele bătea, să zicem, de partea asta, el se plimba de partea cealaltă a zidului. După amiază, invers. Aşa şi tu. Poţi schimba poziţia. O zi cu faţa spre Sofia, o zi spre Capitală.

— Nu, că'n Sofia n'are soţie!

— Ei, are, n'are, hai, nene Eulampe, sus, ce mai aştepţi!

— Ştii că de un ceas, sărmanul, e in căutare...

— Hai, sus, fă semnul, Gandhi; hopa, curaj, hai!

Domnul Eulampe se simte luat pe sus, şi aşezat pe prima treaptă a scărei. Face un pas, dar se opreşte un moment; se clatină şi se dă jos imediat.

— Ce e, ce s'a'ntâmplat?

— S'a făcut?

— S'a făcut? Ei, in sfârşit, bravo!

— Când vă spuneam eu că-i un zid miraculos!

Şi cei patru muşchetari se intorc râzând şi din această ultimă a lor aventură...

Cotesc şi intră din nou, in curtea principală. Furnicând la ora aceasta de cerbi, ca Bucegii.

— He-hei, cei patru muşchetari!

— He-hei, baronul!

— Ei, cum aţi dormit? Eu, ca pe patul lui Procust, dar unul mai larg, mai simpatic, al lui Camil Petrescu!

— Dar ce eşti aşa de provocator? In cămaşă şi cravată verde, aşa te-a arestat?

— Păi, să vezi, dragă Eulampe! Era o...

— Ştiu, o dimineaţă...

— Te'nşeli, o seară... era chiar seara cu bucluc; eu, peste zi, fusesem aci, la Dumbrava, ca să insoţesc pe ultimii liberaţi din ziua aceia. Mai rămăsese, ştiţi, doi-trei. Am venit in mare ţinută; cum mă vedeţi acum; seara, eram cu toţii la masă la Modern, când vine vestea cu

bucluc; am terminat cina, am plecat; prin sală, toată lumea zgâindu-se la noi, iar dela o masă, numai ce văd un ţânc, băiatul unui profesor universitar, dar pe atât de mic pe cât de mare e tată-său; ţâncul se ridică solemn dela masă şi vine la mine:

— Cum de îndrăzneşti, d-ta, într'o seară tristă ca aceasta, să sfidezi toată lumea de aci, în cămaşa şi cravata asta?

Şi ridică pumnul la mine. Eu mă opresc; îmi scarpin puţin buza de sus; apoi îmi bag mâna tacticos în buzunar, o aşez pe revolver; ţâncul se înfăşură ca un melc, şi dispare în casa lui.

— Bravo, te-ai purtat ca un baron de baladă scoţiană!

— Scârţ! ce vreau să spun e altceva; peste un ceas s'a zvonit în tot oraşul că Vladimir Blondor, a ucis pe băiatul profesorului.

— Adevărat, şi eu am auzit asta, la poliţie.

— Tot la poliţie am auzit şi eu. Fiindcă, de cum am intrat jos, la gardieni, comisarul îmi strigă:

— D-ta eşti Blondor? Baronul asasin? Scoate revolverul!

Il scot şi i-l întind cu un zâmbet:

— E descărcat!

— Va să zică, ai omorît şapte, nu unul!

Şi cu o teribilă vână de bou, îmi trage una peste mână. Aici.

Baronul arată mâna dreaptă, a cărei încheietură era vânătă şi se mişca parcă scoasă din ţâţâni.

— Da unde aţi fost în procesiunea asta, impunătoare? Cu Mafalda în frunte?

— Am urcat scările văzduhului!

— Şi-am coborît tot cu conştiinţa încărcată!

Mişu Beroniade spune ceva, la ureche, baronului.

— Apoi, de ce nu mi-aţi spus! Vino, dragă Lămpică, încoa'! Am eu sistemul meu! Ce catacombe, ce ziduri, ce creneluri! O casă de gospodar! Vino, să te prezint!

Procesiunea ajunge la poarta cea mare, care tae, cu o boltă sinistră, zidul-centură. Baronul face un semn sentinelei, acesta îl lasă să treacă:

— Dar ce, şi tu eşti Mafalda, Baroane?

— Voi uitaţi că timp de două săptămâni, cât aţi fost arestaţi, am venit zilnic să vă văd. Rezultatul e că mi-am făcut şi eu prietenii... Mai cu o vorbă, mai cu un ban...

— Om prevăzător...

A doua curte interioară, e tot circulară ca întâia, dar mult mai largă. In stânga sunt deţinuţii comunişti; îi recunoşti după pistrui, şi nas, au toţi mina inteligentă şi agresivă; unul poartă lanţuri de picioare.

Mai încolo e cazemata căpitanului Puroiu, condamnat pentru spionaj. Mişu — tot Mişu —îl recunoaşte şi ni-l arată cu degetul, rezemat, cum stă, de un stâlp, în uniformă de ofiţer, beretă-bască şi şoşoni.

— Vedeţi? In cazematele din partea asta, din stânga, la fel de altfel cu ale noastre, fiindcă toate sunt după acelaşi tip—explică stentorian şi istoric Mişu Beroniade — se spune că-i va aduce pe cei trei... dacă nu-i va fi şi adus...

— I-a adus, spune baronul, misterios...

— De unde ştii?

Tăcere.

Au ajuns la o poartă de tablă, tăiată în

boltă ca şi cea de adineaurea. Pe frontispiciul ei:

Fortul Nr. 13

Domnul Eulampe nu poate trece fără să se exalte:

— Dragă, nimic nu mi-a plăcut mai mult, astă noapte, când am trecut printre baionete, sub poarta asta, ca această cifră: 13. Fortul Nr. 13! De treisprezece se leagă cele mai fericite evenimente ale vieţii mele: Intr'o zi de 13, am scăpat de rochiţa de catifea şi mi-a pus mama pantaloni lungi; într'o zi de 13, am fumat întâia oară, m'am ras întâia oară, am mers la femei întâia oară, am mâncat cantalup, am câştigat la loterie, am avut pe cea mai frumoasă femeie, m'am lăsat de poezie, m'am operat de apendicită, am divorţat...

— Acum să-ţi explic... Aşadar, cazematele unde stăm...

— Ştiu! Dacă vrei, fără cazemate şi fără istorie! Altfel, prefer pe mâine!

— Stai, Lămpică dragă, ascultă! De-aci am ieşit, aşadar, în câmp...

— A, va să zică, nu mai e cu zidul-centură, etc. etc.!

— ...Până la celelalte forturi e distanţă... o poţi şterge dacă vrei... o iei drept pe linie şi eşti într'un ceas la oraş... Dar, un cerb nu fuge niciodată — De oţel!... Mi-am dat apoi cuvântul, — cine din voi mişcă, îl culc la pământ...

— Ca pe fiul profesorului...

— Dar, ce vroiam să vă spun... a, da... Ei bine, vedeţi căsuţa aceia, albă, în faţa aleei

de răchite... e pichetul, şi e grefa unde am fost opriţi astă noapte... imediat apoi, casa colonelului, vorbitorul, garajul, mai încoace, risipite în câmp, la grădinăria închisoarei, de fapt, casele plutonierilor. Aia mai răsărită, din margine, e casa plutonierului Stalin, cel mai simpatic dintre toţi, gras, rotund, bondoc şi plin de răspundere. Ei bine, domnule Eulampe, e o casă cu trei încăperi, un dormitor şi un salonaş. Toate curate, albe, văruite ca un vers de Alecsandri — le lipseşte barza de pe streaşină şi verdeaţa, ca să fie un pastel, o adevărată căsuţă „înălbită, de Paşti, în satul vesel". Cu o mică deosebire, pe care dealtfel n'o putea prevedea Alecsandri—şi care rămâne în sarcina succesorului său, Ionel Pillat — aceia că, de pe prispa din faţă, până să ajungi la bucătărie, luând-o imediat la dreapta, plutonier Stalin, de o rară inventivitate, a tăiat o odăiţă intimă, cu un ventilator în stânga, şi un scăunel la mijloc, iar mai sus, în faţă, la înălţimea oricărei mâini, ca un fruct care nu-i oprit, ci te aşteaptă să-l culegi în palmă, un mic mâner de cristal, de care, de cum tragi, auzi, ca din depărtări de mit, toate susurele Castaliei. Acolo, dragă domnule Eulampe, care ai nume clasic, şi deci trebue să simpatizezi cu Castalia, acolo am fost eu, prin bună înţelegere, cu plutonierul, azi dimineaţă, şi voi fi în fiecare dimineaţă, pentru suma modestă de 5 lei, şi actul sacru dela ora nouă...

— Ora nouă? Ora ancestrală! Acum văd şi eu, că sunt de viţă nobilă...

— Ora sfântă a strămoşilor mei, cavaleri de Flandra, din vremi când au descins cu

Ronsard, și carele cu dantelă, pe plaiurile lui Ștefan și până azi, când ultimul lor vlăstar a descins cu intercolită și'n cămașe verde, în incinta Dumbravei.

— Și cum, adică? Pot veni aici în fiecare dimineață, să... și să plec?

— Vezi bine...

— Ca strămoșu-meu Haralamb?

— Ca strămoșii mei, ți-am spus! Ai și tu în linia asta?

— Și'ncă ce strămoși! Dacă ai ști ce plăcere îmi faci! Va să zică, voi putea să plec în fiecare dimineață, la ora 9 fără un sfert, să mă opresc în prag la 9 fără cinci, să spun: bună dimineața și să întreb ce mai face doamna Stalin, revoluția rusă, apoi să trec alături, să-mi fac rugăciunea matinală, să ies, să mulțumesc și să mă întorc frumușel acasă...

— După ce ai lăsat cinci lei pe policioară...

— Extraordinară, puterea atavismului!

Și domnul Eulampe, care acum era sigur că a avut strămoși, simțea bătând într'însul tot clocotul ancestral...

Dar pateticul unor momente de așa nobilă tensiune, făcuse pe cei cinci să nu observe că încet, în urma lor, se adăogase un întreg convoi. Deținuții, unul câte unul, doi câte doi, observase din prima curte că „domnii" ăștia umblă iar după un „colț al intelectualilor". Cum fiecare aspiră să fie, sau să treacă drept intelectual în Ruritania, nici ei nu vroiau să scape ocazia. Și-atunci, în taină, s'au strecurat și ținut după ei. Acum sosise toți, din urmă. Nu un Pahod na Sybir, ca în zori, ci adevărat Pahod na Stalin. Așteptând în pragul casei, electrizați de tiradele ancestrale ale

baronului şi domnului Eulampe, şi gata să se arunce în foc cei dintâi, dacă e nevoie...

— Apăi nu, asta nu, nu se poate... domnule, nu te poţi mişca, fără să dai de vulg — izbucneşte baronul, cu atât mai puţin democrat, cu cât abia reluase contact cu strămoşii.

Domnul Eulampe îl ia de braţ şi-i gurue, ca să-l împace:

— Lasă, lasă, nu te supăra, baroane; ai fost extrem de gentil; viu eu altădată, mâine, poimâine, mai am eu ocazii...

Şi, la un gest de toiag, cu domnul Eulampe în frunte, procesiunea pelerină, ca'n marşul din Tanhäuser, o ia înapoi, în jos, după râpe, prin glod şi prin zăpadă, spre Fortul Nr. 13...

In curtea legionară cei cinci se lovesc nas în nas cu generalul, umblând repede, în sus şi'n jos, cu capul în piept şi urechile blegite de căciulă, cu mâinile la spate:

— Ce mai faceţi, domnule general?

— Imi fac cei o mie de paşi matinali. Bun contra prostatei. Da cu voi ce e, măi, unde aţi fost până acum? V'aşteaptă cu ceaiul...

Domnul Eulampe îi traduce Odiseia sa, în limba ruritană.

— Ei, şi? măcar sper că la urmă...

— Aşi! Am păţit şi eu ca acela care s'a dat jos, într'o staţie, şi a întrebat pe şeful de tren unde e; dar şeful era bâlbâit, aşa că până să-i spue...

— A, la capitolul ăsta, să vă spun eu una bună... copii ascultaţi, ascultaţi copii, ei voi, măi de colo! da să ştiţi, copii, că e anecdotă adevărată, trăită, şi care, în plus vă poate servi şi vouă aici, fiindcă, precum v'am mai spus, copii, eu spun anecdote, spun porcării

— şi voi, ştiu bine că spuneţi: nebun mai e, purcel mai e, generalul ăsta—dar ele au totdeauna un miez de adevăr sau de sens moral. A, copii! Eulampe, dragă Eulampe, baroane, o să râdeţi să vă prăpădiţi! Eram pe valea Caşinului, Nemţii în faţă... când, într'o zi de toamnă, ce-mi vine mie, să plec şi eu în recunoaştere, cu patrula; asta face enorm efect la trupă. Io, colonel, scârţ! Copii dragi, şi m'apucă o aia pă drum; am feştelit-o, ce să mai spun? Spun patrulei să plece mai departe, şi eu descalec, ascund calul într'un tufiş, şi, mai încoace, pe lângă drum, iau poziţia de onor; da, n'ajung eu la jumătate, că poftim, cam la o sută de paşi, o patrulă germană venind drept, dar drept spre mine! Io, ce fac atunci, io, ascultă Eulampe, ascultaţi copii, că-i foarte interesant: mă ridic uşor de pe vine, îmi retrag înapoi în mine tot... mă rog, mă închei, şi ţâşt, după burta calului. Ei bine, copii, patrula trece la zece metri de noi, cu capul în pământ; nu ştiu ce vorbeau; n'am mişcat şi am scăpat ca prin urechile acului. Morala, copii; că eu de aceia spuneam, e în orice anecdotă, în orice porcărie — mă, da să ştiţi că s'a'ntâmplat, mi s'a'ntâmplat, mie, colonel Vivi Brancovan — zic, să ştiţi că e o morală. Şi aceia e: că omul fricos, în război, se trece pe sine, pe când omul brav şi curajos, numai retractează în sine.

VIII

In salonul Nr 1, cazemata dela mijloc, a primului transport de deţinuţi, ceaiul pe sfârşite; cinci intrăm: o ceremonie tristă.

Nu departe de intrare, în spaţiul rămas liber între zidul din fund şi paturi, câţiva cerbi, cu mânecile suflecate, stau în picioare şi împart ceaiul.

Acesta era adus în găleţi ordinare, aşezat jos, pe ciment. In faţă Ion, unul din fraţii cu blazon, băiat foarte îndemânatic, cap brav, suflet voinic, pricepându-se la bucătărie, a preluat comanda culinară. Din găleţi împarte ceaiul în căni de tablă smălţuită, cu o lingură mare de ciorbă; în cană, un altul aruncă o linguriţă mică de cositor, alăturând un sfert de pâine neagră—de cazarmă—şi trecând-o unui alt cerb care o aduce la masă şi o aşează în faţa destinatarului. Masa, compusă din două tarabe lungi, aşezate cap la cap şi vârîte între cele două rânduri de paturi, aşa ca să lase abia loc de trecut, era din lemn murdar şi tocit, ici-colo crestat cu nume apuse, de mari clienţi de odinioară, ai închisoarei, (sic transit!), iar prin mijloc cadrilat de o sumedenie de ţintare incrustate cu cuţitul ori tibişirul, şi aducând aminte de momentele de recreaţie, cele mai înalte, ale predecesorilor în cazemate. Cei cinci rămân cu braţele încrucişate, în faţa cănilor fumegânde. Se găseau de câteva ore, în închisoare, intrase întâia oară sub bolţi de întunerec, la lumina baionetelor numai, bâjbâise prin ganguri negre şi îngheţate, trăsese pe nas infama odoare de funingine şi sobă, amestecată cu sudoarea picioarelor, suflarea încinsă a ofticoşilor şi duhul rău al exalărilor fără nume; cu trupul transformat în cuburi, pe scândura mizeră cu miros de păduche, dormise, apoi, în aer liber, făcuse acea nemaipomenită odisee în Helada

fecalei, cu stânci şi promontorii care şi acum le insultau decenţa elementară a pupilei. Şi parcă n'avusese încă senzaţia puşcăriei.

Dar iată că se găseau acum în faţa unei căni smălţuite şi linguriţe de cositor şi tot sentimentul de declasare, asociat cu puşcăria, venea la ei, îi încercuia, le lua piuitul, îi apăsa, li se înfigea în gât ca o ghiară.

Forturile, cu zidul lor de 5 pe 15, sentinele şi mitraliere, nu le barase orizontul, le luase chiar în râs; dar furculiţa de cositor trântită pe masă, trasa definitiv şi fără greş, linia de demarcaţie între lumea de „acolo" şi cea de „aici", puţurile de întunerec şi murdărie, care la fiece pas se căscau sub picioarele lor, nu le absorbise, nici măcar, mânjise personalitatea; dar în ceaşca de smalţ ei, parcă, îşi beau mândria şi trecutul, îşi înecau identitatea.

Şi atunci domnul Eulampe, mai ales — pentru care am văzut, că închisoarea era mai întâi un prilej de metafizică orizontală—se întreba, de unde omnipotenţa aceasta în viaţa cuiva, a ceştei de ceai şi linguriţei?

Nici nu erau, să ne înţelegem, de o înfăţişare respingătoare, ceştile şi linguriţele, noi nouţe, cu smalţul sau metalul intact şi buzele alunecoase, ceaiul, fără să distribue miresme, nu fumega mistic ca dintr'un samovar al Pytiei! dar nu era nici violet, nici portocaliu, ci natural la faţă, iar codrul, pâine sănătoasă, gustoasă şi digestivă, de cazarmă.

Şi atunci, de ce? De ce sugestia asta, de dezastru moral şi abdicare?

Domnul Eulampe sughite cu o sorbitură, şi-şi svârle gândul pe şea.

— Nu, nu, cana de smalţ, linguriţa de co-

sitor, codrul de cazarmă nu sunt rele, dar nu sunt de acasă; zidurile cu creneluri, beciurile cu întunerec, sentinelele şi mitralierele, n'au echivalente în viaţa de familie, în trecutul cuiva; ele sunt ca obstacolele la cursele de cai; le treci, sau cazi în nas; altceva nu-ţi spun. Ele nu evocă. Pe când aceste trei nimicuri sunt toată copilăria, sunt toată viaţa de familie, sunt toate dimineţele tale.

Mama ţi le-a adus întâia oară, la căpătâi, trăgând transperantul, şi apoi plapuma, şi descoperindu-te, ţie şi ei, cu trup de fetiţă, în cămăşuţa cu ajur, sau capotul de lână... Ţi-a strâns în braţe mijlocul cu frăgezimi de călţunaş şi miros de azimă caldă, te-a sărutat în cârlionţul de aur şi ţi-a întins farfurioara cu brâu roşu pe margine şi flori şi păsărele pe tot locul; spre marginea unde de obicei ţi-o aşeza la gură, tu vedeai regulat, după alte flori şi păsări, un mic cintezoi în jachetă roşie, dându-se uţa pe o cracă albastră; cânta cintezoiul de pe ceaşcă, sau cintezoiul din grădină? Era tot una... Fiindcă mama tocmai acum te întreba, cu vârful linguriţei, dacă mai vrei zahăr, iar tu, până să spui că da, te pomeneai cu o şuviţă lungă de smântână lipindu-se de buza de sus şi trebuind să fie adusă la ordine cu oarecare cazna, până ce mama să-şi reia alăptarea aceasta care continua biberonul, după cum biberonul imitase legătura sfântă cu trupul dătător de viaţă al mamei preacurate. Mai târziu, au venit chiflele pârâind între dinţi; pâinea prăjită la gura sobei de baba Ilinca, în unt pe miere, marmelada, şi dulceaţa de smeură, pricomigdalele, gofretele, torturile franţuzeşti şi cake-urile engleze, cu stafide.

..Apoi, când tu erai mai mare și mama se întâmpla prinsă de treburi, cafeaua cu lapte adusă chiar de Zina, fata din casă, cu păr gătit și șorț alb, de rândunică, o rândunică cu care e drept, nu se face niciodată primăvară, dar se face totdeauna dimineață; tu te frecai la ochi și prin degete, urmăreai cum îi joacă de bine zulufii în perdele; făcea lumină, tu îți scoteai cartea de sub căpătâi, o așezai pe măsuță, te ridicai în cot și, în timp ce ea îți trăgea tava aproape, o întrebai dacă n'ai să întârzii dela școală, și mai trăgeai o privire la începutul „Retragerii lui Napoleon în insula Elba".

Dar de Paște sau Crăciun, la țară, până târziu, în ani de studenție și doctorat, era mama care îți aducea cafeaua, cu laptele pistruiat de grăsime, cu cozonacul care „iar a ieșit prost" deși totdeauna ieșea admirabil, în ceașca mare, cu margini aurii, din care adolescentul, cu aspirații de poet, bea ca din cupa dela Montpellier!

Și anii de tinerețe în capitală.... cafelele cu lapte și un corn, sau numai caputinerile, băute pe terasele respirând ca niște presuri stropite dimineața. In voiaj, cafelele cu lapte neîntrecute ale Vienei, grase și dulci ca niște bucle de fată, și tot așa de bine coafate; cafelele cu lapte din vagonul-restaurant, în ceașca de porcelan scobită și pântecoasă, clănțănind ca o bătrânică în mersul trenului, cu albii cârlionți de unt alături, cu pâinea prăjită, borcănașele cu marmeladă și biscuiții care ronțăe; la Florența, în Piazza della Signoria, în fața Loggiei faimoase și faimosului David (cam rahitic) al lui Michel An-

gello; la Veneţia, la Florian in Piaţa San Marco, cu bucăţelele de zahăr impachetate ca nişte secrete de stat; sau la Cap Martin, pe vreo terasă cu măslini la poalele Montagelului, grase de smântână, şi parcă aduse atunci dela fermă, cu melcii şi cu scoicele de cremă proaspătă; la Paris, cam proaste, dar cu minunatele cornuri cu unt, pe şi mai minunatele terase; sau la Londra, cu o intreagă artilerie de breakfast imbatabil, hering afumat, şuncă, slănină şi tomate prăjite, ochiuri la capac, marmelada de portocale şi chelnerul in frac:

— ...Any more coffee Sir?

— No, thank you!

— Thank you, Sir.

— ...Incă puţin ceai, domnule Eulampe?

— No thank you, adică nu, da... iartă-mă, visam, dragă camarade, nu, nu mai vreau nimic! se bate domnul Eulampe cu mâna peste ochii in albăstruiul cărora, ca in versul lui Heredia, parodiat, dispărea ciocul de galeră al fracului unui chelner londonez...

Ei bine, această poezie a diminetilor vieţii, o simţea domnul Eulampe strivită acum sub codrul mizeriei, inecată acum in cana de smalţ.

Nu era aceasta un sfârşit? O siluire de personalitate şi un prizonierat? O coborire in neant, o intemniţare de tine? O ingropare?

Şi nu era aceasta o imensă singurătate?

Domnul Eulampe, drept răspuns, se lasă pe spate, pe patul său de scânduri, cu mâinile sub ceafă, poziţia orizontală fiind in genere poziţia marilor contemplaţii. Clasicismul francez nu s'a născut din fotoliul lui Molière?

Sistemul ştiinţific al domnului Eulampe Sibică, nu din dimineţile sale prelungite în pat? La fel, filosofia închisoarei trebuia să ia naştera din poziţia orizontală, adoptată de domnul Eulampe, ca mijloc prim, de a combate asperităţile regimului...

Şi câtă dreptate avea! Fiindcă nu apucă să se întindă, că sângele îşi încetinează revoltele, tâmplele, care băteau până acum, îşi închid clapele, şi capul, ca un ghiozdan bine întocmit, îşi culcă toată ştiinţa în cuibul palmelor. Dela acest cuvânt de ordine dat de sus, calmul se împrăştie ca o medicină în tot trupul, ganglionii intră fiecare în uşorul lui, cartilagele, ca nişte coarde de vioară, încalecă pe căluşuri, un omoplat face „pendant" perfect celuilalt şi amândouă ţin trupul ca 'n palme, în dulcea balanţă a echilibrului de sine; până şi acei greeri ai oaselor, cârceii, îşi potolesc ciripitul oţios, iar retina, această domniţă a realităţei, film viu, al înşelărilor de sine, mai puţin injectată de sângele plecat prin trup, în voiaj de plăcere — trupul e totdeauna o plăcere — îşi rostogoleşte seninul peste o lume mai bună, fiindcă răsturnată...

Mesele, cănile de pe mese, pălăriile din cuie, capetele deţinuţilor, toate par că se apleacă spre dânsul dintr'un fel de dorinţă de a ceda visului, de a se preda, de a-şi pierde afirmarea acela de sine pe care, contrariu aşezărei pe pântece, o dă numai linia verticală.

Dar, bun şi concesiv, nu numai din pricina poziţiei orizontale a domnului Eulampe, părea personajul care, urmat de o droae de cerbi, intra tocmai acum în sala Nr. 1.

— Doamne, îşi spune, în gând, domnul Eulampe, dă-mi o rană, să pun la ea pe colonel Vasile Marin.

Fiindcă, bun de pus la rană era într'adevăr colonelul. El aducea mai intâi o pătură generalului.

— E singura pe care o are închisoarea momentan, domnule general, am cerut şi sper să ne vină, pentru toţi.

— Apoi cinci rogojini şi cinci perne, cine vrea, până la sosirea mai multora?

Doi soldaţi le desfac în faţa noastră; cu un gest aproape timid şi mai timid zâmbet, dânsul arată spre Onisifor Crai, domnul Eulampe, Vladimir Blondor, Mişu Beroniade, Jean Marie Vauban.

— A, maică dragă, Marinică dragă — exultă generalul — vino să te pup! Unde vrei, te pup, Marinică. Ia uite domnule, ce mi-a dat el mie! pătură, rogojină, aşa chilipir n'a mai dat peste mine din vremea războiului! Da voi, copii, copii dragă, voi să nu vă supăraţi, şi să spuneţi la naiba cu generalul, ia uite ce i-a dat lui! că io sunt mai bătrân, copii, mâine-poimâine, mă ia dracu... pe când voi, he, he, până la 70 de ani, mai aveţi timp de aşa pleaşcă... Să nu râdeţi, copii, dar toată afacerea asta a căzut peste capul meu, măi, a căzut aşa, ca o pleaşcă... Copii, ascultaţi, şi tu, Marinică dragă, că ai lucrat sub mine şi ştiu că erai mai puţin prost ca ceilalţi, copii, măi, ascultaţi (şi te lua de mânecă şi te trăgea spre el) dacă io am ajuns, io, un ignorant, să vă comand pe voi toţi, atâţi intelectuali, profesori, directori de ziare, şi să vă aduc aici, asta, măi, onoarea asta, vă jur că

eu n'am cerut-o, ci a căzut, așa, pe capul meu, ca o pleașcă... Uite cum a fost, copii, ascultați... Și tu, Marinică... Știți că eu făceam politică cu porcul de Vlăduță al Tatei, mare boier și cavaler de industrie al presei române, ale cărui campanii încep cu un mic parapon pe factorul constituțional și sfârșesc cu un mare post la telefoane; antîsemit de sânge și neputând suferi pe evrei nicăeri, decât lângă el, în grase consilii de administrație; dinastic, când se oferă o vacanță plenipotențiară la Paris, și antidinastic, de îndată ce ea s'a ocupat cu un altul, maniist feroce când se oferă un mandat, și antimaniist, de cum Maniu cade dela putere... — extremist de dreapta, în sfârșit, dar cu condiție ca dreapta aceasta să nu știe ce face stânga — restaurator în calitate de Vlăduță al Tatei, al lui Vlad Țepeș în politica ruritană, dar reducând țeapa proverbială, la mătură, în timp de război, și, în timp de pace, la rolul de passe-partout pentru deschiderea oricăror ghișee! iar, când nici de aceasta nu mai e bună, la rolul de simplă scobitoare, pentru asvârlit în nasul celor cinci partizani din toată țara, tot ce i-a rămas murdar între dinți...

— După ce a mâncat orice...

— Dar să nu ne depărtăm, copii, vreau să spun: acel băiat al lui tată-său...

— Dar nu și tată al vreunui băiat, ceeace înseamnă că s'a jenat, și n'a vrut să repete greșala tatălui...

— Da, l-ați ghicit, copii, eu general Vivi Brâncovan, am fost așa de prost și am făcut politică tocmai cu acest Vlăduță al Tatei, care

căzuse la vremea aceia, printr'un atac de epilepsie naţionalistă, cu şezutul în ţeapa lui Vlad Ţepeş...

— Ha, un Vlad Ţepeş à rebours!... — ...dar pe care eu am să-l trec prin ţeapa floretei mele, imediat ce ies de-aci, şi-am să vi-l servesc la frigare, de Crăciunul viitor, ca să spuneţi şi voi, copii, dacă aţi mâncat vreodată carne de purcel de lapte mai bine întreţinut. Ei bine, io, porc, făceam politică cu purcelul ăsta, io! Şi aveam şefia a două organizaţii; când, acuma, de alegerile acestea din urmă, la club, chemat cu toţi ceilalţi şefii de organizaţii ca să stabilim listele de candidaturi, numai ce mă pomenesc cu listele mele, de Bukara şi Vlashka, he, he, de mult întocmite, fără niciun aviz din partea mea, fără să fi fost măcar întrebat, mai mult, fără ca io sau vreunul din cei pe care îi cunoşteam io, să figureze pe ele; erau numai noi sosiţi, din aceia care se înscriu într'un partid în ajunul alegerilor şi ies din el după alegeri. Îi spun atunci lui Vlăduţă, parcurgând listele şi apoi sfârticându-l dela buric în sus cu o privire, io:

— Care va-să-zică, cum văd, io am mâncat rahat, io!

— Da, răspunde acesta imperturbabil.

— Atunci — spun eu, sculându-mă de pe scaun, cu o reverenţă — îmi dai voie?

Şi cum holba ochi de viţel făcut pe loc cu o broască, îi trag, copii, o palmă, că au luat vânt listele de alegători din faţă şi nu s'au oprit decât în biroul de alegeri din Vlashka şi Bukara. Apoi, ca şi el de rece şi imperturbabil, îmi iau pălăria şi plec, io!

— Foarte bine! Nu se poate mai bine, domnule general.

— Stați, că asta-i numai prima parte. Copii, ascultați, ascultă dragă Sibică, partea doua acum, că-i mai interesantă. Cam la o săptămână după aceia, primesc o scrisoare dela un om, pe care nici nu-l văzusem la față, până atunci, prin care mă invită — „ca un omagiu, spune acolo copilul, trecutului meu de cinste și bravură, în războiu sau pace" (probabil „pace", e aluzie la pățania dela Club!) — să candidez „în mod absolut necondiționat", în fruntea listei de Oradia. Ei, am primit cu bucurie și, copii, am și intrat la apă! Tribunalul din Oradia nu vroia să-mi primească lista, cutoatecă era absolut în regulă; iau trenul și mă duc la ei cu revolverul: Așa și pe dincolo, io, inscrieți-mi lista că, de nu, tot ce până azi știința profană a numit creer, se va numi piftie!

Triumfător, io! — o iau înapoi la Bukara; când sosesc... disolvarea! Copilul, amenințat cu moartea, trebuia să dispară; mă chiamă la el, și-mi predă comanda supremă. (A căzut pe capul meu ca un trăznet!) Zic, io: Dragul meu, copilul meu, nu se poate (ascultați, copii, ascultă Vladimire, că e interesant!) Zic, cum se poate? sunt in mișcare băeți mai vechi ca mine... e Moțu, e Climă, Vanea, e Gârneață dela Iași, viteazul Hristake, sau, căpitane, e tatăl d-tale, maiorul! (așa zic io în glumă tatălui căpitanului, io!). Dar copilul nici n'a vrut să audă, mi-a dat ordin scris la mână! Io, m'am ridicat, io, l-am salutat militărește, el mi-a pus o cruce — nu cea albă — pe piept, m'a îmbrățișat și a plecat. Așa că vedeți,

copii, ascultă Beroniade, că acum e interesant: copii, Marinică, voi toţi, să nu spuneţi că generalul ăsta, e-un porc, că s'a pus aşa ca păduchele'n frunte, sau că s'a suit ca scroafa'n copac. Eu n'am cerut, copii. A căzut, aşa, pe capul meu, ca o pleaşcă! Dar, fiindcă aşa a vrut şi poruncit el, eu rămân aci, alături de voi, la postul meu, pe viaţă şi pe moarte.

— Trăiască general Vivi Brâncovan...

Generalul se ridică, aproape transfigurat. Tăcere. Emoţie.

— ...Şi ca altădată, comandant, eu îmi întreb trupa: Mă, fir'aţi ai naibii, v'aţi trecut pe voi, ori ba?

— Ba, să trăiţi, domnule general, strigă'ntr'un glas deţinuţii.

— Atunci, după mine copii...! — la bucătărie. Să vedem ce dracu' crăpăm azi!

Şi, cu peria de dinţi în mâna dreaptă, înaintează urmat de câţiva cerbi, în pas milităresc. Toată lumea nu mai poate după dânsul. Cei mai slabi îşi fac inimă, când îl văd. La uşe, se întoarce însă, şi, inepuizabil în improvizaţii, mai trânteşte una:

— Da ştiţi, copii, ascultaţi, copii, că acum e mai interesant. Ştiţi voi, copii, cine ies foarte nenorociţi din toată dănănaia asta? Colonel Zaiafet şi colonel Vasile Marin... comandanţii de aci... fiindcă unul a fost coleg cu mine şi tovarăş de chefuri o tinereţe întreagă, iar celălalt mi-a fost elev şi mi-a fost sub comandă. Ei, săracii, sunt cu sufletul de partea mea, dar cu datoria de partea cealaltă, ei ar vrea să ne fie cât se poate de binevoitori, dar ceilalţi vor să ieşim de aci pe targă, ceeace înseamnă că se găsesc, săracii, în dilema grecului!

— Care dilemă?

— Cum, nu cunoaşteţi dilema grecului? A grecului care înghiţise o sfoară şi nu ştia pe unde s'o scoată?

...Şi, cu peria de dinţi, ca drapel, în drum spre bucătărie, generalul mai spune una, ireproductibilă în paginile acestea, eroice şi caste...

IX

Bucătăria era o cazemată mai mică, venind imediat după sala Nr. 1, pe care, din spirit de camaraderie şi vecinătate, o tămâia de dimineaţa până seara, şi pe uşe şi pe fereastră, cu fumul unui burlan frânt din coaste, ce da în curte, pe un geam cu gratii dar fără geam. cum şi cu un miros greu de seu, funingine, legumă putredă, râncezeală de vase şi lături amestecate în proporţie egală O maşină de gătit din tablă ruginită, ocupa centrul, înconjurată de găleţi, pe jos, cu diferite misiuni în curs de execuţie sau numai aşteptare. Astfel, o găleată servea pentru aruncat cojile de cartofi sau păstârnac, în alta era apa caldă pentru spălat vasele, în alta apa rece în care vreun cerb mai venea să se adape cu cana; alta, ca să mai păstreze restul de ceai sau ciorbă dela dejunul anterior; uneori aceste găleţi îşi interceptau misiunile, aşa că cerbul, exact cum se 'ntâmplă şi'n pădure, după puterea lui de concentrare, sau graba cu care venea, putea să-şi vâre cana în găleata cu lături. ajutorul de bucătar să arunce rânjitura de morcov în restul de ceai,

iar ajutorul ajutorului de bucătar, din spirit vasal de continuitate, să ia apa de făcut rântaşul din restul de ceai mai sus pomenit...

O masă de lemn ajuta toate aceste operaţii, îmbibată ea însăşi, cu toate mirodeniile Orientului, dela enibaharul Indiei, la scorţişoarele şi cuişoarele Ceylonului, piperul Arabiei şi năutul Asiei Mici, toate acestea pierzându-şi identitatea şi devenind aproape indescriptibile, în măsura în care se aflau nivelate, tocate, pisate şi congelate intr'o uniformă inefabilă massă de leşie, insinuată prin crăpăturile şi crestăturile cu care mobila în chestiune îşi însemnase din timp ravagiile vremii.

In afară de coji, admirabil pământ de legumă şi minunate tubercule, cum şi câteva kilograme de carne cu oase (oasele totdeauna albe, dar carnea nu totdeauna roşie) aveau privilegiul să populeze, aproape necontenit sau cu schimbul, această masă: trei cratiţe, mai multe căni, un tocător, un dolofan calup de seu, odihnind într'o rână ca un miel bălai şi un cuţit de bucătărie, singurul admis în toată închisoarea; aceasta în timpul zilei, noaptea, la această natură moartă, adăogându-se viu, câinele plutonierului, dacă cerbii nu l-au dat din vreme afară.

Toată lumea s'ar aştepta ca într'un astfel de sanctuar, ca în toate sanctuarele culinare, intrarea să se facă fără un rit special. Aşa s'ar fi intâmplat şi aci, dacă cerbii mai bătrâni n'ar fi observat că cerbii mai tineri, cam prea dau târcoale, pe lângă cratiţe şi căldări. Atunci în cinci minute au instalat ca şef-bucătar pe Ion. Toţi se intrebau de ce a fost arestat Ion; unii spuneau: fiindcă e cerb;

dar nu era cerb, nici nu activase în niciun chip în Crucea de Oţel. Atunci, spuneau alţii: fiindcă e fratele Cerbului; dar alţi fraţi ai Cerbului erau liberi; spuneau ironiştii: fiindcă avea numai un profil care aducea cu al Cerbului! Alţii în sfârşit... fiindcă, pretindeau că, absolvent al şcoalei superioare de agricultură, la vremea crimei se afla practicant pe moşia inginerului Alisăndreanu, un cerb feroce şi ireductibil, care îşi pusese soţia, copiii, guvernanta, automobilul şi averea uriaşe — ca să nu mai vorbim de postul lui înalt la C. F. R., plus o întreagă fabrică de bere - în slujba mişcării de Oţel; oricine îşi poate închipui că prezenţa cuiva, nu pe moşia, dar acasă la teribilul inginer Alisăndreanu, la un ceai sau o cafea, sau numai în geamlâc sau la comoditate, îl califica pe toată vieaţa ca element primejdios! Faptul că Ion era de câteva luni, nu la ceai sau cafea, ci chiar pe moşia inginerului — un fel de Hitler ca severitate şi curaj moral, un fel de Hitler trecut curând la liberali — constituia la vremea aceia o circumstanţă atât de agravantă, încât toţi cei ce cunoşteau lucrul se mirau cum de Ion a fost arestat numai ca simplu cerb, şi nu drept criminal în toată legea—cum de a fost, în orice caz, arestat în întregime, şi nu fără un picior sau coastă cel puţin! Fapt e că sub pat la el, la ţară, s'a găsit o puşcă de vânătoare, cu care Siguranţa a decis că tânărul ei posesor, profitând de împrejurarea că moşia Alisăndreni nu e departe de Bucara, vroia să tragă în ziua cu bucluc asupra Capitalei...

Mai bine, prin urmare, ca în persoana unui astfel de element primejdios, nu se putea alege

bucătarul-şef al puşcăriei — adică omul a cărui sarcină zilnică era de a mânui singurul cuţit ce se afla în toată instituţia. Şi Ion îl mânuia, într'adevăr, cu o predilecţie de neînchipuit.

Ceiace observă şi generalul, de îndată ce bate în uşa bucătăriei. Intr'adevăr, mai întâi, un foarte răstit:

— Cine-i?

— Generalul e, măgarule! răspunde acesta, totdeauna afabil şi pitoresc.

O bară de lemn se aude căzând în lături; uşa se dă într'o parte, un cerb dă onorul. Generalul răspunde cu un salut foarte reglementar; apoi sentinela închide uşa cu drugul, lasă în pace pe cei intraţi, şi, ca şi când nimic nu s'ar fi întâmplat, îşi reia impasibil locul în colţul opus al bucătăriei; acolo îşi reaşează mecanic capul sub tocătorul care de data asta îşi părăsise sediul lui de pe masă şi se afla fixat perpendicular între două piroane, ca o icoană, în unghiul zidului, la un stat de om. Din colţul opus, un om cu un ochi voalat de un monoclu negru, cu un profil vulturin de o rară acuitate şi celălalt ochi de o severă agerime albastră, ochea cu cuţitul de bucătărie (şi el aflat în vremea aceasta în vilegiatură) în tocătorul de dincolo; cuţitul trebuia să cadă înfipt oricât de adânc, în orice punct al tocătorului, cu singura condiţie ca el să nu nimerească ceva mai jos, cu un centimetru, scăfârlia cerbului care, cu mâinile în şolduri, pieptul desfăcut şi fruntea descoperită, parecă sfida pe junele Wilhelm Tell al Dumbravei.

— Ce faceţi, măi, aici, aţi înebunit? cască gura, generalul.

— He, he, înebunit! Tot așa se spunea și de frate-meu când, șase luni în șir, a tras de dimineață până seara într'o piesă de doi lei, la treizeci de metri; și azi și-ar putea câștiga existența din monezile pe cari le poate lua din zbor cu un glonte.

— Bine, măi, dar aici e bucătărie, și noi te-am ales pe tine șef, tocmai ca să...

— Ei, dacă nu mai vine odată carnea! Până atunci ce era să facem? Am pus, cum vedeți, ordine la ușe; am deschis cazemata de alături, ca un fel de vorbitor al bucătăriei, unde câte patru cerbi pe zi vor alege fasolea și curăța cartofii, și va primi pe furiș măduva dela rasol și câte o gustărică mai bună, cerbul de serviciu; cu o mică deosebire, că în orele libere, mi-am stimulat creerul și închipuit că în colțul acela cerbu' de serviciu e guvernul și am pus la zid guvernul! Poftim să se plângă guvernul: l-am atins cu ceva? Dacă vroiți să vedeți cum se alege fasolea, puteți trece în apartamentul de alături; dacă, dimpotrivă, vroiți să constatați cum, în aceeași ordine și disciplină perfectă, se execută guvernul, atunci domnia-voastră în persoană vă puteți părăsi un moment escorta și pune capul sub evanghelie, adică sub tocător, domnule general, și vă asigur că veți reveni după un sfert de ceas la postul de comandă cu barba intactă și numai câteva senzații de tobogan în plus...

— Mersi, de așa evanghelie! Cât despre tobogan, la vârsta mea și cu stomahul meu, dă-mi voie să-i prefer fasolea legionară! La revedere, Douglas Fairbanks, dar să știi că nu mă mai prinzi pe aici. Generalul

se dă după cuţitul din vârful căruia, cu o reverenţă de Pierrot, Ion il pofteşte in cazemata de alături, grăbit să-şi reia pe lângă tocător şi cerbul de sub tocător, slujba de bucătar in vacanţă.

— Mă băieţi —spune intrând generalul in bucătăria Nr. 2—la voi aici poate veni omul mai in siguranţă... în sfârşit, se poate sta...

— Da, noi avem aici, domnule general, pat de scânduri, noaptea dormim pe el, ziua curăţăm cartofi...

— Da... şi se poate curăţa cartofi, alege fasole... în sfârşit morcovi, păstârnac, legume inofensive...

— Păi, sacul cu legume, domnule general, nu l-aţi văzut? e în bucătăria Nr. 1.

— Ce sac? Ce să văd? Acolo am văzut o evanghelie, un cap sub evanghelie, şi Schiller care lucrează cu febrilitate la ediţia a doua din Wilhelm Tell.

— Perfecţionată! bagă capul pe uşe Ion.

— Copiii mei, dragii mei, bine, cartofi, morcovi, păstârnaci, văd eu, dar o să avem, e vorba, noi, la prânz, ciorbă? Că eu sunt soldat şi fără ciorbă mă ia dracul; atât vă cer, copii, ca comandant suprem: ciorbă, şi să nu vă treceţi pe voi! Incolo, pe domnii de afară lăsaţi-i pe mine, ies eu de aici. Le trimet la fiecare o carte de vizită, şi-atât!

— Dar, domnule general, sunteţi dinastic, nu?

— Orice cerb e dinastic, orice cerb işi iubeşte şi apără regele, fiind profund convins că, dacă e sănătos şi mândru, până şi plantele au un rege: stejarul.

— Noi ştim şi că sunteţi amic cu El. De ce nu scrieţi un cuvânt.

— Ce să scriu, bre? Nu vedeţi că m'au adus aci ca să mă separe de El? Ca să nu-i pot vorbi? Un cuvânt dela mine, dacă ajunge până sus, toată şandramaua lor de intrigi şi minciună cade la pământ! Voi nu vedeţi? io! care eram cel mai bun prieten al lui taso, io, şi chiar bunică-su, că mă chemau la masă şi puneau să le spun snoave, şi să-i fac să râdă pânăce vorba aia! Care am ţinut în cârcă, da, în cârcă, pe cel de acum, când era de cinci ani, la Constanţa...

— Cum asta, domnule general?

— Cum, nu ştiţi? Copii, ascultaţi că-i interesant. Eram locotenent la Constanţa! Ei, locotenent de roşiori, 24 de ani, mustaţa răsucită, para chioară 'n buzunar — dat naibii! Şi regele bătrân venea regulat odată pe an la Constanţa, îi plăcea Lui să vadă mai ales podul, făcut sub el, de Saligny şi tată-meu... Ei şi io, mereu în suita lui, mereu la pavilionul regal de pe dig, unde-i plăcea lui şi reginei. Ei, şi odată, mi-aduc aminte, într'o seară, rămăsesem pe terasă, io singur cu prinţul ăl mic, nepoţelul, pe care bătrânul Il adora! Ii făceam fel de fel de giumbuşlucuri, mă dam peste cap, mă făceam că alunec în mare, făceam pe scafandrul şi terminam cu sportul Lui favorit: mă aşezam în patru labe, şi o luam cu El în lungul terasei călare. Când, după pavilion, tocmai când ne era lumea mai dragă, hop, dăm de bătrân care, cu generalul Lui aghiotant, îşi făcea plimbarea favorită. Parcă-L văd. Privea în zare, cu profilul Lui de medalie, parcă aşteptând cine ştie ce ga-

lere romane. Când colo, în loc de galere, iată că dă cu ochii de un ofiţer în patru labe, cu un prinţ călare! Emoţionat, nu ştiu ce să fac. Io, iuţesc cursa, dar nu mă pot abţine şi, trecând în dreptul regelui, deabuşelea, cum eram, pun dreapta la chipiu, şi salut ca la defilare. Regele nu se poate stăpâni.

— Pun, pun, asta cavaleria ce mâne...

Generalul sever, o ţoapă! crede că poate face pe grozavul, şi, lovindu-şi mustaţa, îmi strigă: Brâncovene, Brâncovene, ăsta-i salut de ofiţer?

— Ce să fac, domnule general, îi spun io, de jos: era să răstorn dinastia?

— Pun, pun, ha, ha, asta-i muzica ce-mi place! — izbucneşte de data asta regele în râs.

— Asta-i muzica ce-mi place! Tocmai la vremea aceia era, ştiţi campania teribilă a lui Brătianu împotriva lui — se vorbea de abdicare, ce-a mai fost şi atunci! Liberalii au fost întotdeauna contra dinastiei, carbonari au început, carbonari vor sfârşi! ...Acum, copii, epilogul: seara la masă, invitat io, onoare specială; după masă, profit de dispoziţia Majestăţii Sale şi-L întreb:

— Majestate, à propos de „asta-i muzica ce-mi place"... eu am fost, înainte de Constanţa, în garnizoana dela Calafat, şi acolo, de cum am ajuns, m'am dus să identific unde anume era Majestatea Voastră la 1877, unde era tunul, ca să puteţi, Sire, să spuneţi: asta-i muzica ce-mi place; şi cer iertare, Sire, dar n'am găsit nicio 'nălţime, n'am putut identifica, şi nu văd nici până azi locul de unde să...

— Prafo, pun ofiţer, pun ofiţer! — mă bate

regele pe umăr; asta just, nici se poate itentifica; asta nu atefărat, nu atefărat; dar nu spune, e pun pentru istorie!

— Auziţi copii? Aşa şi cu ce se întâmplă azi cu noi: nu-i adevărat, dar e bun pentru istorie!...

Când generalul, urmat de domnul Eulampe Sibică şi ceilalţi, se întorcea dela fasolea legionară şi cuţitele lui Ion, în salonul Nr. 1 învălmăşeală neobişnuită, sumedenie de capete noi.

— A, să ştiţi! un nou transport, o nouă ediţie, băieţi, de elemente primejdioase!

Aspectul de până acum, destul de îngrijorător, al sălii, agravat cu capete mai hirsute, mai interlope. Printre ele, câţiva spioni evidenţi, ceva mai îngrijiţi la păr şi vorbă. Poliţia îi trimisese să sondeze sufletul şi atmosfera cerbilor. Cum şi ca să vadă cum reacţionează ei la feluritele ştiri. Dela ei mai ales primeau deţinuţii câte un petec de jurnal, cu intriga sau instigaţia reglementară, bine strecurată: că de pildă, bine ar fi ca şi cutărui ministru să i se trimeată o vorbă dulce! Că dacă-i la o adică, las' pe el, că n'o fi el cerb sadea, da-i forţist! Unii mai greşeau şi se dedeau drept cuzişti, necunoscând raporturile dintre cele două tabere.

Dar dela ei au aflat cerbii, pentru ce sânt la Dumbrava. Fiindcă cei mai mulţi nu aveau nici idee.

Inchipuiţi-vă că mai întâi au fost arestaţi toţi al căror nume începea cu primele litere ale alfabetului, aceste litere fiind declarate contagioase, expuse oprobiului public, şi condamnate la moarte, ca unele cu care ince-

peau numele celor trei. Să te ferească Dumnezeu, atunci, să te cheme de pildă: Constantiniu sau Costescu. Sau chiar Costinescu Ghica!

Un membru al guvernului, fost primar al Capitalei, cu care prilej s'a distins prin admirabilele partide de vânătoare in munţii Apuseni, a trebuit să-şi dea demisia — oricât de ministru era — numai şi numai fiindcă se chema Costinescu. Puţin a lipsit chiar să fie dat în judecată, numele acesta socotindu-se ca o prescurtare tendenţioasă dela numele fatal şi deci, un act de felonie faţă de partid.

Cel puţin cei care avuseseră imprudenţa să se cheme aşa, dar fiind din alt partid, înfundau deadreptul, puşcăria. In 24 de ore instituţia aceasta a ajuns de o prosperitate fabuloasă, numai bordelul luându-i înainte, ca unul care ţine tot de poliţie.

S'au numărat până la 4.500 de Costeşti arestaţi în Bukara şi imprejurimi, în prima dimineaţă, numai în scurtul răgaz necesar prefectului de poliţie ca să-şi ia cafeaua cu lapte.

Nu mai puţin norocoase au fost şi celelalte două nume.

Belizare fiind un nume rar, s'a dat din partea guvernului până la 100.000 de lei de cap de locuitor, pentru oricine convine să-şi asume acest nume. Plus bilet gratuit la băi, intrare la expoziţie şi permament pe C. F. R. In lipsă de Belizare se admitea: Belazare, Bagdazar, Camil Baltazar şi derivatele Balama, Balamuc, etc. — guvernul oferindu-se să facă el rectificările de rigoare în paşapoartele eli-

berate drept confirmare că un Belizare a fost găsit!

Exact la fel cu al treilea nume. Cavarnica, Cavarna, Caraiman, Caramaliu, Caraomer, Caramurat, au făcut câteva zile furie printre domni şi doamne. Fiecare era în drept să aresteze pe cineva, numai dacă dovedea că numele lui începe cu Ca!... Mamele au fost nevoite să interzică plozilor silaba lor favorită. Vă puteţi închipui situaţia acestora!

Arestările au continuat nu mai puţin printre oamenii maturi. Biata Lina Cavalieri, bine că murise, altfel — cine ştie? — ar fi păţit-o acum la bătrâneţe!

Vă veţi întreba: ce atâta urgie împotriva numelor unor inşi ce fusese identificaţi, ba chiar prinşi? Prinşi, poate, dar nu şi identificaţi.

Ca să începem cu primul dintre ei, acesta se predase chiar la faţa locului, mărturisindu-şi fapta, luându-şi-o asupră. Un act ca acesta a derutat într'atât poliţia — obişnuită numai cu lichele şi poltroni — că nu i-a venit să creadă. S'a pretins că cel predat e o ficţiune, sau fantoma celui adevărat. Şi ca să se crediteze această asumpţie, cel mai bun ochitor din Bukara, un tânăr ruritan de origine indiană — membru strălucit al acelei aristrocaţii a tenului, care în Ruritania înlocueşte aristocraţia de sabie, sau de robă, de aiurea — a fost rugat să tragă cu revolverul asupra lui în inchisoare, dela distanţa de doi metri. Straşnicul ochitor — fie din milă, ori talent — nu l-a nimerit, ceeace a fost în ochii oficialităţii dovada peremtorie, că cel de faţă era numai fantoma celui adevărat.

Poliţia şi Siguranţa mai vroiau apoi, să se prevaleze dânsele de meritul de a fi capturat pe atentator. Predarea acestuia nu amuza deloc. Cele două instituţii de bază şi de şperţ ale statului ruritan, s'au luat deci la întrecere, care să persuadeze mai întâi şi mai eficace pe diferiţi indivizi că sunt atentatorul în persoană; sume fabuloase — se zice toate bacşişurile pe o lună, vărsate acestor instituţii de casele de rendez-vous din Bukara — au fost cheltuite, ca aceşti indivizi să dea declaraţiile cele mai senzaţionale asupra greutăţii cu care au fost capturaţi. Tertipul însă nu a prins, lumea având mai multă încredere în autenticitatea mărturisirilor făcute de atentator, decât în toată iscusinţa de trăgător cu pistolul sau pe sfoară, a poliţistului ruritan şi comparşilor lui...

Mai nostim cu ceilalţi doi: aceştia, într'adevăr, nu se predase; dispăruse pentru moment. Dar, în vreme ce poliţia şi siguranţa îşi pierduse minţile căutându-i, şi arestau pe capete pe toţi cei condamnaţi la majuscula B sau C, rugând în genunchi pe unii, altora promiţându-le posturi, conferinţe la radio, numai să recunoască public că ei sunt cei doi dispăruţi, tinerii în chestiune erau văzuţi regulat: unul pe calea Victoriei, urcând în fiecare dimineaţă, la ora zece, scara B a pasagiului Imobiliara, unde, la etajul al II-lea îşi termina la dentistul Brahm o afurisită de plombă; celălalt, de dimineaţa până seara, în hallul celui de-al doilea hotel din Bukara, — căci Bukara are nu mai puţin de 2 hotele — unde tatăl său era directorul personalului, şi unde pândea un prieten, student, dela c re

să-şi incaseze o veche datorie, din suma căreia să-şi cumpere rufe şi cărţi de citit, fără de care puşcăria, sau eventual chiar trimiterea pe lumea cealaltă, i se păreau instituţii mai greu de abordat. Când unul a avut dantura în regulă, iar celălalt o valiză de cărţi şi cămăşi scrobite, şi-au dat întâlnire la cofetăria Capşa, au luat cafeaua de dimineaţa şi au discutat propriul lor caz cu agenţi care-i căutau de zor, apoi, după trei ceasuri de zadarnice încercări, ajungând la concluzia că oricâtă bunăvoinţă ar depune dânşii, e imposibil ca poliţia să-i prindă, au luat un muscal şi s'au dus acasă la procurorul prim, cel mai afabil şi delectat din magistraţi, un jude şi un domn.

Au sunat. Fata din casă.

— Domnul prim-procuror e acasă?

— Acasă, vă rog, dar nu primeşte la ora aceasta.

— Ehei, pe noi ne primeşte! Cu dragoste şi bucurie...

— Fata pleacă, se reintoarce:

— A spus că cine sunteţi dumneavoastră, numele.

Cei doi întind cărţile de vizită. In două minute un domn încă tânăr, cap de Bourbon, bine îmbrăcat, bine manierat, era în uşe.

— D-voastră? îmi pare bine, încântat de cunoştinţă!

— Domnul?

— Prim-procuror. Nu interesează.

— Nu cumva, domnu' Ţicu! Incântaţi. Decând vroiam...

— Poftiţi înăuntru. Luaţi loc. O ţigare.

— Mulţumesc, foarte drăguţ. Ca să fim scurţi,

dragă domnule prim-procuror, venim la d-voastră cu o mare rugăminte; ne aflăm intr'o penibilă situaţie...

— Inţeleg, natural, o faptă ca... De ce nu m'aţi intrebat şi pe mine!

— Lăsaţi aceea...

— Dar, vedeţi? o încurcătură mare cu Poliţia şi Siguranţa... o mare încurcătură... De trei zile ne căznim să fim prinşi... el şi-a cumpărat o valiză de cărţi, şi-a cumpărat lingerie, mă rog, tot, eu mi-am pus până şi dantura la punct, domnule prim-procuror, numai şi numai ca Poliţia şi Siguranţa, să aibe timp, să aibe posibilitatea să ne prindă... Mai multă bunăvoinţă se putea? Spuneţi D-v.!

— Am cheltuit o avere, e peste mijloacele noastre!...

— Incât am bătut la uşa d-voastră, şi facem un apel desnădăjduit...

— Vă rugăm cu lacrimi in ochi, domnule prim-procuror...

— ...Să fiţi aşa de amabil şi să ne daţi tot concursul d-voastră, pentru a fi scoşi din situaţia asta intolerabilă in care ne pune Poliţia, şi a fi însfârşit arestaţi...

— Socotesc cererea d-voastră foarte legitimă, plângerea foarte justificată...

— Atâţia pretinşi Belizari şi Cavarnici, care, neam de neamul lor, nu s'au numit aşa, zac la inchisoare... Intreaga colonie macedoneană, din pricina noastră, a infundat puşcăriile, domnule prim-procuror, şi numai noi ne putem plimba aşa, şi repara dantura fără niciun căpătâi... Zău, judecaţi şi d-voastră.

Mişcat pân' la lacrimi, dar nu mai puţin

spălând în smaraldul lor, stiletul fin al unui zâmbet, magistratul pune mâna pe telefon:

— Mă rog, voi face tot ce-mi stă în putinţă. Allo, allo! Siguranţa. Aici prim-procurorul, cu Cavarnica şi Belizare, fiecare într'un fotoliu şi rugându-vă frumos să-i arestaţi! Cum? Ce? Care? Spânzurat în hall-ul lui Stănescu Palace? Fugit în Germania? Fugi, domnule. de-acolo... Sunt aici... în carne şi oase... unul a întârziat ca să-şi pună o plombă la un dentist. Nu ştiu, german... German? Allo... german, nu Germania; un dentist, domnule, ce interesează? de aci din calea Victoriei... iar celălalt, cărţi... da, cărţi... şi rufe... da, rufe. Ce? Cum?... Dar ce interesează?... Important? Foarte important? (către Belizare cu un gest din umeri)... întreabă câte cămăşi ai...

— Şase!

— Allo, şase! Şase după cinci! (către băeţi): Ei, s'a făcut!

— Ştiam noi, că domnu' prim-procuror, prin trecerea de care se bucură...

După câteva minute o uruitură se oprea jos, în poartă.

— Cred c'au sosit. E autobuzul lor. Vă însoţesc până la uşe. Şi simpaticul magistrat deschide delicat uşa. Scara, până jos, prezenta un aspect neobişnuit. Deoparte şi de alta jandarmi cu baioneta la armă, înşiraţi mai solemn ca statuele de împăraţi romani, pe Via del Impero. Iar sus, în capul scărei, şase poliţişti cu revolverul la ochi, aşteptând apariţia celor doi.

— Lăsaţi, domnilor, lăsaţi comedia, graseiază prim-procurorul.

— Avem ordin, ordin precis.

— Cam târziu... Şi, pe urmă, băeţii n'au ni-

mic asupra lor... Unul are, uitaţi-vă şi d-voastră — în valiza asta, nişte cărţi...

— Şi eu să tot am cel mult un gram de plumb, şi asta la măsea!...

Prim-procurorul îşi înăbuşe râsul in valiza deschisă.

— Bravo, Belizare, am văzut, ai şi cărţi englezeşti... Eşti băiat de viitor...

Prin ogivele de baionete, două capete descoperite, capete predate de îngeri neînvinşi, coboară către ocnă.

Arestarea celor patru nu a pus cu niciun chip capăt haosului poliţienesc. Arestările au continuat cu acelaşi abuz şi'n aceeaşi harababură, Poliţia şi Siguranţa fiind de acum în posesia unor probe irefutabile că Belizare şi Cavarnica nu s'a spânzurat din pricina creditorilor în hallul lui Stănescu-Palace, nici refugiat în Germania, ci sunt numai... macedoneni! O serată gen Sf. Bartolomeu — prelungită — s'a deslănţuit împotriva coloniei. Neamul acesta de silex, dârz, ager, aspru, răscolit, neam care a luptat cu muntele, iubit cu condorii şi biruit cu cerul, altoit pe rasa ruritană (vorbim de rasa ruritană fiindcă totdeauna se vorbeşte de lucruri care nu există) înseamnă un fel de încrucişare a dinamitei cu omleta. Poate din această pricină, rude cu ruritanii, aceştia totuşi îi ignoră, şi, pretinzând că-i iubesc, îi neglijează, afectând că-i liberează, îi robesc şi mai mult străinilor.

De data aceasta, Siguranţa însă, nu-i ignora, nici neglija. Şi domnul Eulampe Sibică, peste capetele interlope de spioni, şi de apaşi, de târgoveţi şi colivari aduşi cu ghiotura, distingea profilurile lor de cremene, arse dar

nestinse, dogorind de nu știu ce focuri lăuntrice și gata să scapere la o vorbă, la un gest.

Era printre ei, unul care mai pusese mâna pe armă pentru neamul lui. Funcționar de bancă și poet, prim-amorez și spadasin, cu cap de medalie, ochi de tăciune, bărbia hotărîtă și vocea: ascuțire de cuțite. Mai era fratele lui, la fel, dar mai ascuns. Și altul care cânta frumos, cântece de acasă. Și altul care, ca păstorii, cresta toată ziua răbojul, cu chipuri și amintiri; și altul, și altul.

Dar mai ales era unul, mai mult scurt și îndesat; după toate aparențele, un tânăr distins și învățat, se plimba mereu în sus și'n jos, prin curte, singur, cu mâinile la spate, cu capul în jos; arar câte unul venea și-i furișa o vorbă, o privire; el nu spunea nimic, dar în jurul frunței colțoase aerul făcea nouri și tuna.

Domnul Eulampe n'ar fi vrut să se întâlnească niciodată singur, ca dușman, cu acest om pe aceeași cărare... a întrebat pe Beroniade, care părea că-l prețuește și simpatizează mult, cine e:

— E Babanace, prieten de copilărie, și tovarăș de odae cu Cavarnica.

X

— Dar mata, părinte, ce cauți și d-ta aici? întreabă locotenent-colonelul, pe un popă cărunt, bine și prosper, cu nimic într'însul de martir, sau măcar luptător politic.

— Păi, să-i bată sfântul dă zăpăciți, că popă

ca popă, dar încalte sunt şi d'al lor, că-s doar naţional-integral, înscris în partid, abonamente, cotizaţii, mă rog, tot...

— Naţional-integral? isbucnesc cei de faţă. Popă la putere şi arestat! Ha, ha, ha... mai lipseşte Patriarhul!

— Şi cum, părinte, cum a devenit cazul?

— Iaca fiin'că m'a denunţat un diacon dela parohia vecină, care-mi tot pândeşte locul, că acum cinci ani am botezat pe copilul unei nepoate a dascălului meu care, după trei ani, a luat în căsătoria de-a doua pe cumnatul vărului unui cumnat al lui din Crucea de Oţel.

— Păcat mare, părinte, trebue să mergi pentru asta până la Ierusalem.

— Da, să merg, taică, numai să mă scăpaţi d'acilea... D'aia zic, să fie bun domnu' locotenent-colonel să telefoneze în oraş la ziarul *Trecutul*, să mă caute în controalele abonaţilor şi ale clubului, să vadă că sunt naţional-integral, taică, sadea, cu cotizaţiile la curent, mă rog, tot, şi să mă scoată, taică, de-aici, c'aude presa de opoziţie şi-i mai mare ruşinea...

— Vezi bine...

— Că nu-s eu în joc da-i onoarea partidului... c'au terfelitără... eu care dela 97, vorba aia, stâlp neclintit, naţional-integral şi pace...

— Cu cotizaţii, mă rog, cu tot...

— ...Că abia terminasem seminarul şi mi-a spus colegul Smărăndescu, ăl dela Centru Studenţesc: tu dece nu te înscrii, măi, la ei, că tot cu ei faci treabă, să ştii... Şi poftim, asta-i treabă!

Şi popa, cu anteriul în brâu, parcă ferindu-se să treacă un râu, începe să se plimbe

agitat întrucâtva şi mai mult atins în onoarea lui de naţional-integral. (Nu de altceva, dar ce-o să zică opoziţia?)

— Ficu Rubin, strigă mai departe colonelul, zis şi Bogdan Barbara, fost director, ziarele *Excelsior* şi *Adevărul*, publicist.

(Domnul Eulampe tresare, ca la un nume foarte cunoscut)...

— Dar cu d-ta ce-i, domnule? D-ta trebue să fii evreu. Evreu în Crucea de Oţel?...

— Mai mult evreu, şi mai puţin Cruce de Oţel, vorba lui Shakespeare, *Hamlet*, actu, I, scena I, domnule colonel.

— Nu, spune, că-i interesant, eşti cumva Cruce de Oţel?

— Uite-te şi d-ta la mine, domnu' colonel... Nu s nici măcar cruce de mânăstire. Dimpotrivă, sunt evreu.

— Şi atunci, cum, ce fel?

— Uite şi d-ta, domnule colonel, îl vezi d-ta pe monşerică acela deacolo, ras, pudrat şi parfumat, în guler de vidră, cu melon şi baston, parcă scos din vitrină dela Neuwirth, calea Victoriei 169?

— Cine nu-l cunoaşte de domnul Eulampe Sibică, şi nu ştie că se'mbracă dela Londra?

— Ei bine, monşerică acela, ras, pudrat şi parfumat, el m'a nenorocit deja, pe mine, domnu' colonel.

—Cum asta, Bogdan Barbara?

—Primo, fiindcă el mi-a dat numele de Bogdan Barbara, ce gest deplasat, domnule, ce manie, zău, cu pseudonimele astea. Aşa o boală! Aşa o manie idioată! Ce adică, dacă el are o revistă literară, eu n'am drept ca prieten de

copilărie să-i trimet un articol? Şi dacă-i trimet eu un articol şi articolul e bun şi-i spun în scrisoare că primul articol i-l dau şi gratis, el adică să facă tabula rasa de numele meu de familie, Ficu Rubin, Ficu Rubin, domnule, ascultă, un nume vechi cât Sem, Ham şi Iafet, şi poc! să-mi trântească pe Bogdan Barbara? Bogdan Barbara, domnule, ascultă! Nici mai mult nici mai puţin, Bogdan Barbara. Să-ţi vie nebunia! Păi ăsta-i nume de purtat azi, domnu' colonel, pe aşa o vreme critică?

— Nume sonor, nobil, impunător!

— Da ce-am eu cu numele impunătoare, domnule? Şi parcă Ficu Rubin nu mergea? Ii cădea nasu' cu Ficu Rubin? El, nu, îi trebuia deja un Rostand! Şi mă expune, domnule, cu aşa un nume mare şi sonor! Şi mai ales, ce să bagă, domnule, în familia mea!

— Lasă, măi, îl bate pe umăr domnul Eulampe. Ai şi tu odată ocazia să fi erou...

— Da ce-mi trebue mie asta? Eu sunt deja evreu, şi atunci ce nevoe să mai fiu erou!...

— Ha, ha, ha!

— Şi să mă expui pe mine cu aşa un nume! Parcă nu-i un nume, parcă-i dinamită! Eu, domnu' colonel, să mă trezeşti din somn şi să mă strigi: Bogdan Barbara! eu, zău aşa, cred deja că vrei să mă omori.

— E drept, sună a nume primejdios, zâmbeşte colonelul.

— Şi să înfund eu puşcăria pentru asta? Să fie la d-ta acasă, domnule Eulampe, la Minerva Palace, etaj III, apartament 322. Eu n'am nevoie de puşcărie! Eu sunt deja evreu. Şi mai întâi că ţi-am spus, domnule, ţi-am

spus că numele de Bogdan Barbara e deja prea mult, pentru un evreu...

— Ei, ce să fac acum, dragă Ficule...

— Ce să faci dragă Eulampe? Hm! Foarte uşor: să faci bine să-mi cauţi un altu'!

— Numai că aci o să fie cam greu... în puşcărie...

— Puşcărie la d-ta acasă, la hotel. Stai d-ta, eu nu stau. Eu nu ţi-am cerut... Şi mai întâi ce-i mania asta, domnule, cu pseudonimele! Aşa o manie idioată!

— Dar — se scarpină hâtru colonelul— mai văd în raport puse în sarcina d-tale, nu ştiu ce documente secrete! Scrie: „un plic secret înmânat domnului Eulampe Sibică..."

— Aivei, începe să se plimbe prin odae Bogdan Barbara. Aivei, uitasem... Aşa-i, domnule colonel... Asta-mi trebuia .. Ascultaţi deja, ce ghinion pe capul lui Ficu Rubin, zis şi Bogdan Barbara! (domnule, cu-aşa un nume parol că poţi fi luat chiar drept un legionar roman!) Da să trecem la fascicula II-a. Nu era de ajuns aşa un nume! Şi eri ce-a fost? Vineri! nu? Ziua fatală, nu? Ei bine, c'a pus naiba pe Ficu Rubin zis şi Bogdan Barbara,— domnule, m'apucă de aşa un nume, aşa un acces de nervi, că dacă aş fi la Gambrinus acum, şi-aş striga, aş scula din somn deja toţi voevozii din garderoba Naţionalului! — zic: ziua fatală! Ce-i vine lui Ficu eri? Să se ducă la Minerva Palace, etaj III, să spună locatarului dela apartament 322, bună dimineaţa şi să-i ceară un Marghiloman, o Corona, şi un Hennessey trei stele.

— Ei bine, şi ce-are aface?... N'o fi fost întâia oară...

— Ba a milioana, a trilioana oară... Şi te asigur, domnule colonel, că oridecâteori mă duc la el, la orice oră din zi şi noapte, e aşa de drăguţ, şi je ne sais quoi, şi aşa un om levent şi de bon ton, că te simţi la el bine, ca o hârtie de o mie de lei, sau, cum să explic mai intim, domnu' colonel? bine şi confortabil ca o cămaşe de mătase sub un smoking nou la o premieră cu Leny Caler la Ventura...

— Ei bine, atunci?

— Apoi asta, domnu' colonel, că atunci eu nu m'am mulţumit, aşa un dobitoc cum sunt, să vin numai pentru cafea, corona, şi Hennessey trei stele! Ci, vezi d-ta pe monşerică ăsta, cu guler de vidră, baston şi melon parcă scos acum dela Neuwirth?

— Ei, ai mai spus-o!

— Da, dar şi dumnealui mi-a spus odată că mă îmbrac prost, ca un Cehoslovac, şi când vreau să-mi comand, să viu la el să-mi aleagă ştofa!

— Ei şi? Ce-are a face, se enervează colonelul?

— A, uşor de spus, domnu colonel! Da dacă d-ta mai pui că Gaby a vrut să-mi fac un costum nou, de ziua ei, şi că deja de Vineri dimineaţă fără să ştiu, — ştiam eu ce-o să se'ntâmple? — am fost la Neuwirth, mi-am ales mostrele, le-am pus intr'un plic, şi m'am dus la Minerva Palace să-mi aleagă dumnealui stofa, — că parcă Gaby nu putea, da, spun, ca să vedeţi fatalitatea! — şi că acest plic a fost găsit la dumnealui in odae, că dumnealui ce-i pasă? lasă toate documentele pe masă, — găsit, şi proclamat de Siguranţă ca

plic secret, şi ca orice lucru secret, primejdios, atunci n'am eu dreptul să mă revolt şi să spun că dumnealui se'mbracă la Neuwirth?...

— Ei, fatalitate! ca să faci puşcărie...

— Să fac eu puşcărie, pentru o stofă gris-fer cu picăţele şi careuri? Care nu mai e la modă, şi mă face şi mic? Şi care mai întâi nici măcar n'am comandat-o?

— Cum asta? se supără domnul Eulampe.

— Ha, ha, păi dumneata alegi ştofa, dar Gaby comandă... Şi i-a plăcut ei ştofa gris-vert fără picăţele şi careuri şi pe ea am ales-o!... Da ce sânt eu vinovat de toate astea?...

— Ei lasă, stai şi tu aici trei-patru zile, până ţi-e costumul gata... şi ieşi celebru... O-cazie unică!

— Aşa ocazie să fie la tine acasă. Eu — incodată — sânt Evreu.

— Şi ce? numai creştinii să sufere pentru evrei?...

— Ba o să sufere evreii pentru creştini... Eroism, naţionalism, martiraj, jocuri pentru creştini! Aşa să o ştii! Evreul e de-acu', un neam serios...

Şi, cu mânile'n buzunar şi omuşorul în proţap, Ficu Rubin începe să măsoare sala cu paşi aşa de gravi, că parcă nu mai era Ficu ci Disraeli!

— Ia ascultaţi băeţi — citeşte un deţinut dintr'un *Universul* clandestin. Unde duce politica! „Guvernul turc a interzis lui Trotzky şederea în Turcia. Era ultima ţară din Europa unde exilatul se mai putea adăposti".

— O idee — se opreşte domnul Eulampe în faţa lui Ficu. Ştii cum poţi scăpa de aci, dragă Barbara?

— Nu-mi mai spune, domnule, Barbara! Aşa un imprudent incorigibil! Nu vezi unde-am ajuns? Şi mai întii, ce gust să dai omului, cum scrie şi el un articol, hop! un pseudonim! Zi-mi Ficu Rubin, Fi-cu Ru-bin!

— Bine, Ficu Rubin, ascultă, dragă Ficule, ştii cum poţi scăpa tu de aci? Ai auzit ce-a citit? Dă-te drept Trotzky. Tot semeni tu acum cu Disraeli! Numai, degajează-ţi puţin mărul lui Adam — îi potriveşte cravata — şi nu mai ţine ceafa aşa ţeapănă, parcă între ea şi guler, şi-ar fi luat reşedinţa de iarnă o coropişniţă.

— Păi, gulerul pe care mi l-ai recomandat tu... Că celelalte nu-ţi plăceau, erau prea largi. Numai mofturi... la d-ta numai mofturi!

— Da şi repet: un guler larg e o nenorocire, tot aşa de mare, în viaţa unui gentleman, ca un raclaj, în viaţa unei femei, sau pentru un marinar, un maelstrom în golful Biscaei...

— Futurist, veşnic futurist! zâmbeşte evreul, moale ca un pekinez sub mâna care — cu vechiul gest de prietenie — îi potrivea cravata unsuroasă.

— 150 lei, Carnaval de Veneţia? îl mângâe domnul Eulampe cu întrebarea.

— Da, şopteşte Ficu îmbunat.

— Prost, material infam, culoare imposibilă... Ţi-am spus să te duci pentru tine totdeauna la Bally, pentru cravate

— Nu ştiu unde stă...

— Nătărăule! casă veche, de 70 ani... Furnizoarea Curţii regale şi a corpului diplomatic. Calea Victoriei, vis-a-vis de Palatul Regal.

— A, Bomboneria Palatului! zi aşa!

— Nătărăule, ce-are a face bomboneria cu manufactura! Tot aşa de zăpăcit ai rămas. Ştii de când te iubesc eu şi apreciez?

— Ei, de când cu articolul!

— Vorbă să fie! De când, la un bal studenţesc, ai plecat în cap cu două pălării vârîte una'ntr'alta.

— Păi, eu aveam numai una!

— A doua era a vecinului!

— N'o mai spune aci, că mă trece la criminalii de profesie!

Ficu Rubin, ca mulţi din rasa lui, e un sentimental. Amintirea l-a mişcat:

— Ascultă, Eulampe, vino mai încoa... tu poţi să-mi spui, ca şi mai'nainte, Bogdan Barbara—domnule, ce idee ai avut!... dar, ştii, mai încet, între noi... câştigi ceva dacă s'aude?...

— Bine, dragă Barbara, cum spui tu...

— La tine, e altceva, eşti creştin... poţi fi erou... eu, evreu, ce nevoie! Nu vezi, am avut şi noi pe Macabi, în istoria noastră eroică şi ce-au ajuns deja? O biată echipă de football... Pfui Teufel!... (Apoi, trăgându-l şi mai aproape). In fond, dacă vrei tu, cât te iubesc eu, mă fac pentru tine şi legionar roman! Dar puşcărie, erou — pfui Teufel! Nu sunt eu bine şi aşa? Nu sântem noi prieteni?

Ascultând mai departe lista pe care colonelul Vasile Marin o strigă, se putea constata că domnul Eulampe Sibică făcuse mai multe victime, decât nostimul evreu care îşi luase locul de puşcăriaş-asistent pe lângă dânsul. Drept, cea mai bogată recoltă o avea Onisifor Crai; autorităţile, în cazul său, procedase expeditiv: invadase redacţia *Zodiacului*, luase

lista de abonaţi şi o trimesese poliţiei, care avea să execute pe fiecare după oraşul şi adresa indicată.

Lista domnului Eulampe era mai mică, dar mai pitorescă. Se mai găseau în suita sa trei şofeuri-mecanici, care, la diferite răstimpuri, îi suflase în carburator sau umflase cauciucurile la trăsură, plus portarul de noapte dela garaj, care cu prilejul percheziţiei trăsurii, pentru a i se găsi prin buzunarele dela uşi nu se ştie ce document compromiţător, avusese imprudenţa să spună în glumă că „pe cât au observat el, şi automobilul era membru în Crucea de Oţel!" (E drept că şi trăsurii i s'a confiscat dinamul — un Delko original — unii pretind că pentru electricitatea cu care a fost găsit încărcat; alţii, pentru înrudirea lui cu cuvântul „dinamită"; alţii, în sfârşit, numai pentru întrebuinţarea pe care unul din agenţi i-o putea da, la propria lui maşină...)

Veneau apoi în ordinea clasificaţiei: comisionarul dela hotel, care avusese ghinionul să fie trimes cu trei zile înainte de ziua fatală, la drogherie, să cumpere o pungă de pudră de baie. Cum agentul care a percheziţionat odaia era un murdar, nu ştia ce e aia, şi a arestat pe comisionarul care „în loc să-i dea numele englezesc al explozibilului, îi umbla cu mofturi"; valetul, care la intrarea agenţilor în odaie a fost surprins aranjând şi scuturând de praf nişte „ciudate cutiuţe internaţionale cu explozibile fosforescente de diverse mărimi şi culori"! Domnul Eulampe Sibică avea printre altele, mania colecţionărei cutiilor de chibrite: din fiecare ţară, dânsul aducea sau făcea să i se aducă pachete de cutiuţe de acestea, goale

sau pline, după împrejurare; erau printre ele, cutiile Colos, cu chibrite de 15 centimetri, atât de populare odată în cercurile snobe ale Londrei şi cu care a câştigat odată un mandat de deputat, oferind numai un exemplar de acesta monstru — dar singurul în toată Bukara — soţiei foarte moderne şi ambiţioase a unui ministru ruritan; apoi cerinele italiene, cutiile cu gumilastic şi chibrite de ceară ale Romei, cu atât de drăguţa mică halebardă de carton care le tae mecanic banda, şi limba de care tragi ca să le deschizi ca pe nişte cutiuţe ale Pandorei, pentru a da de aceste descendente palide şi hibride — neînstare să aprindă bine nici pipa! — ale torţelor cu care Neron odată a dat foc cetăţii eterne...

Cutiile cochete, cu beţe verzi, roz şi violet, ale Parisului, cele pictate cu confetti ale Mexicului, sau ale Californiei ca nişte bomboniere, cu femei goale şi lascive pe copertă; „gitanele" din Monte-Carlo, cu dansatoarea despletită şi brunetă sau veneţienele, cu pânze şi mediterane, pe capac; plicurile atât de bune şi de practice ale Londrei, vândute pentru orfanii doctorului Barnardo, şi luând foc mai repede ca un ten de scoţiană; cutiile mici şi verzi ale Japoniei, ce scot automat chibritul pe un orificiu, şi-l aprind simultan — ca'n filmele cu Gary Cooper; toate aceste cutiuţe cu otravă, „boites-à-surprises" cu care un geniu suedez, regele chibritului, a luat ochii statelor civilizate, pentru a le oferi numele lui în reclame, un împrumut iluzoriu şi la urmă surpriza celei mai mari excrocherii a secolului; şedeau pe rafturi speciale, în odaia domnului Eulampe, formând o mică ex-

poziţie, a fosforului, şi a tragerii internaţionale pe sfoară, scuturată zilnic de praf şi aranjată, după mărime şi culori; ei bine, valetul a fost arestat drept „complice şi ajutător principal la fabricarea de petarde şi alte explozibile exotice“ — cum suna foaia lui — un biet Ion Manciuc dela Cuciucul Mare.

După el veneau, în ordinea importanţei serviciilor depuse, lustragiul domnului Eulampe Sibică, profesorul de dans şi armonică, procuratorul câtorva femei măritate, bărbaţii câtorva femei măritate, secretarul particular, lăptarul, cofetarul şi simigiul din Sectorul al II-lea galben, plus Ghiţă Burac, inamic public Nr. 1, fost al treilea ajutor de vânzător la Consumul Ateneului, apoi locţiitorul Madamei prime dela closetul dela Corso — când acesta se ducea la masă — şi ajuns din pricina crizei mondiale asistent pe lângă Flofi, seide-spitzul ultimei sale amante, pe care trebuia să-l scoată la plimbare, la ora pipiului! Cu care prilej omul mai tăia... câinilor frunze, în Parcul Filipescu... Inutil să mai spun, că arestarea lui a fost făcută în clipa chiar în care spitzul de mătase, din care motive nu se ştie, lua peste picior zidul unui ministru (ministrul, nici spitzul, n'au fost arestaţi).

Numai creditorii domnului Eulampe lipseau, unii ambuscându-se la naţionali integrali, alţii trecând frontiera.

Seria masculină încheiată, urma seria victimelor femenine; această serie, ar fi putut deveni foarte gravă, domnul Eulampe la acest capitol fiind descendent direct din Hercul, despre care Tukydides, în cărticica pe care a

scris-o pe urmele zeilor şi eroilor Heladei, spune că 28 de fecioare, într'un singur wec-kend al eroului pe malurile Euxinului, erau să se arunce pentru el, în mare, cam în dreptul Mangaliei.

Dar forţa publică ruritană, nefiind prevăzută cu închisori politice pentru femei (femeile fac numai amor în Ruritania, iar singura lor închisoare e menajul), s'a renunţat la materialul mai îndepărtat, reţinându-se numai cel din ultima lună. Din acestea s'au triat patru exemplare mai elocvente, o brună, o blondă, o şatenă şi o acajou, care au fost trimise la un lagăr de concentrare amenajat pentru femei, la munte, lângă o salină. Dintre acestea, se zice că poliţia a avut de furcă cu cea dintâi, o fată de 19 ani, cu talie de ghitară, limbă de şarpe şi ochi mici şi negrii, care însă, când se uitau la domnul Sibică, se făceau aşa de mari, că acesta îşi uita subit descendenţa şi se credea cel puţin Savonarola; una din acele fete de ambiţie şi mândrie, cum sânt mai ales missele engleze, profesoarele de canto şi soţiile de miniştrii, născute parcă pe lume ca să şadă pe lângă bărbat, şi numai dintr'o privire să-l facă cap de revoluţie, dansator rus, as de aviaţie, sau măcar preşedinte de republică spaniolă.

Numai că Kyddie era frumoasă şi fierbinte, iar admiraţia ei avea 19 ani...

A făcut, la poliţie declaraţii senzaţionale; că da, domnul Eulampe Sibică e nu numai membru, dar unul din leaderii cei mai potriviţi al Crucei de Oţel, desemnat de şef să-i ţină locul oridecâteori pleacă în concediu, şi să ia, după lovitura de stat, preziden-

ţia comitetului de execuţie, şeful mulţumin-du-se, ca Hitler, numai cu prezidenţia de consiliu! Că dacă-ar fi să-l asemue cu cineva dela Nemţi, apoi acesta ar fi, cert, numai Göring; că imediat după declararea dictaturei, el va da ordin să se spânzure un milion şi şapte sute de mii de străini, în Câmpia Libertăţii, în amintirea lui Bărnuţiu. Aceasta numai ca un frühstuck al revoluţiei. Fiindcă, după aceştia, aveau să urmeze unul câte unul, cele şapte milioane de hoţi ai Ruritaniei *ad libitum*: în ştreang sau ţeapă, în Cişmigiu, la Copou, ori la Şosea, în Piaţa Unirii din Cernăuţi, Cluj, Oradia sau Chişinău, după carnetul de populaţie al fiecăruia; iar restul de Ruritani nehoţi, fiind numai femei şi copii, aceştia toţi, în loc să meargă la şcoală — care va fi desfiinţată — aveau să fie întinşi pe paturi, roţi şi alte aparate de suplicii, ca, din vreme, să se acomodeze cu linia dreaptă în viaţă.

Kyddie da amănunte importante asupra activităţii de zi şi noapte, a domnului Sibică: cheltuind sute de mii de lei pentru întreţinerea mişcării, iar atunci când nu mai avea bani, lucrând singur, cu capul ori cu braţele, la „opera constructivă a revoluţiei". „Digul dela Iţcani — preciza dânsa — e opera lui; restaurarea podului lui Traian, dinamitarea Arcului de Triumf, scoaterea Cloştei cu Pui din mâna bolşevicilor, tot ale lui".

După această Ioană d'Arc, numai trei-patru opere mari ale omenirei, să zicem: Turnul Eiffel, expediţia argonaută, găsirea berbecului cu lâna de aur, raptul Sabinelor, nu fusese opera domnului Eulampe Sibică!... Nenorocita Klytemnestră mai producea diverse fotografii

arătând pe iubitul ei în felurite uniforme şi cămăşi verzi, când suind ca un titan, cărămizi pe schele ameţitoare, când turnând beton armat, când săpând la o carieră de piatră, când lucrând gol până'n brâu, la ferestrae, sau, în salopetă, găurind muntele, ca Dillingher băncile din Chicago, cu pompa de gaz exploziv.

In sfârşit, ultima întrebare pusă fetei, era: ce are de gând să facă domnul Eulampe Sibică, după lovitura de stat şi proclamarea statului naţional, cu Poliţia, Siguranţa şi magistratura actuală ruritană. Şi ce credeţi că răspunde Semiramida? „Că nu poate şti bine, neavând cu domnul Eulampe Sibică o conversaţie precisă în acest sens, dar, pe cât cunoaşte curajul civic şi ferocitatea generoasă a logodnicului ei — iubitul aci devenea logodnic!... îi poate asigura că va fi vai de ei, supliciile chinezeşti, expuse cu atâta ingenuitate, de Octave Mirbeau, în *Le Jardin des supplices,* dela candida jupuire a şirei spinării, la demodata turnare a plumbului topit pe gât, şi dela aceasta la oarecum incomoda vârîre a unui şoarece flămând pe diverse orificii de trup uman, fiind nimic pe lângă cele ce aşteaptă pe sărmanii — dumnezeu să-i ierte — adversari ai domnului Eulampe Sibică" (sic).

Domnul Eulampe Sibică, după reconfortanta sa revedere cu Ficu Rubin, amicul de copilărie şi literatură, a putut citi toate acestea, *ad literam*, din chiar un raport pe care această medee naţionalistă, semiramidă de 19 ani, cleopatră invertită, gorgonă cu şerpi (pe spinarea altora), nu întârzia să i-l trimeată în copie, printr'unul dintre cerbii cu care se

văzuse la Siguranţă, împreună cu „sărutări şi succes".

La raport, fata, într'un acces liric, adăuga fraze memorabile: „că n'ar fi crezut niciodată că iubirea să aibe aşa de mari pontenţialităţi (de unde ştie ea cuvinte de-astea?...); că e fericită să sufere aşa de departe şi totuşi aşa de aproape de Sibică al ei (iar o imagine riscată); că grădinele Semiramidei (exact: Semiramidă de 19 ani!) Palatinul şi Escurialul n'au avut vreodată mai mult aer şi spaţiu şi n'au fost mai somptuoase ca umila carceră in care a ales-o destinul să aştepte ziua mare, zi a eliberării neamului, când ea, umila Kyddie, a marelui Sibică, se va mulţumi cu un postuleţ de dactilografă la oficiul central al Prezidenţiei, numai să-l vadă dimineaţa şi seara trecând aclamat de mulţime..."

Că „până atunci e de părere să nici nu mai iasă nici el, nici ea dela puşcărie! şi-l face chiar atent, că guvernul, pe cât a înţeles ea, vrea să-i întindă o cursă, să-l scoată printre cei dintâi dela Dumbrava, dar el să bată cu piciorul în duşumea şi să nu vrea, aceasta fiind pentru a-l compromite; dimpotrivă, să le ceară un minimum de patru-cinci ani de inchisoare, până când ideia va fi coaptă, cauza câştigată şi poporul va veni din cele patru unghiuri ale ţării să dărâme zidurile şi să scoată din inchisoare pe erou".

„Patru-cinci ani minimum — incheia raportul — m'am grăbit chiar să le cer in scris aci, şi sper să-i pot obţine pentru amândoi".

Sfârşind de citit raportul, la colţul mesei, domnul Eulampe işi da intâia oară seama de marea importanţă pe care o are la Dumbrava,

faptul că patul de scânduri vine până aproape de masă, încât stai pe pat și nu pe scaun: fiindcă, îndoind raportul în patru, flasc și demontat, trupul său putu astfel să se lase pe pat ca pe tocător o pătlăgică vânătă.

In noua poziție pacientul începea să vadă în culori vii zodiacul, vămile văzduhului, căderea îngerilor, și toate planetele, roind ușor și dulce, în dalbe viziuni... Abia dacă prizărea între Saturn și Marte, capul lui Ficu Rubin, aplecându-se asupra-i, în vreme ce undeva, de pe un promotoriu celest, o mână interplanetară, îi trecea pe frunte o batistă nouă și răcoritoare ca o coadă de cometă...

— Ai ceva?... Ce-ai mâncat? spune lui Ficu al tău... se auzea stins, de departe, o voce misterioasă, sibilină, ca pădurile Didonei...

Sub imperiul batistei lui Ficu, domnul Eulampe putea deschide puțin ochii, să constate că mutra prietenului e ceva mai aproape de dânsul, de cum credea... Ii întinde atunci mecanic raportul...

— Vreun articol de publicitate? Al vreunui alt debutant? Numai să nu-i dai și lui un pseudonim! Ce manie! Așa o manie!

— Vezi ce orb e amorul ăsta, dragă Ficule... mormăie domnul Eulampe ca prin vis, în vreme ce prietenul străbate lacom, scrisul Ioanei d'Arc... Cum m'a ales ea, tocmai pe mine... auzi d-ta: cinci ani! S'a făcut! Nu mai ies de aici cinci ani... și eu care vroiam la vară să mă duc la Călimănești... Mai dă-i, dragă Ficule, cu cometa... cu batista aia... domnule, extraordinară invenție, când te gândești, zodiacul ăsta... dar sistemul planetar!...

căderea îngerilor, mai dă-i, Ficule, mai dă-i!...

Intr'o rână, Ficu citea cu dreapta pe eroină, iar cu stânga făcea cu batista domnului Eulampe, ca şi când îl vedea ultima oară, pe peronul Gării de Nord. Din gura acestuia, ca a Pitiei, ieşeau între timp fraze fatidice... Goering... cloşca cu pui... palatul teleeeefoanelor... cinci!... preşeeeediin... dictaa...

Şi iar zodiacul în culori, planetele şi celelalte...

Când, un pumn îl aduce la realitate:

— Asta-i, domnule, asta!

— Ce-i asta, măi Ficule!

— Asta, domnule, asta-i muzica ce-mi place!

— Şi ţie, măi? credeam că numai...

— Domnule, fata asta-i extraordinară... Cum o cheamă? Kyddie! Kyddie asta te face dintr'un simplu Fică, Cezar! Ce Bogdan Barbara! Cezar, Makedon! Dacă-i aşa! Asta-i situaţia! Cinci ani! Ce sânt cinci ani! Câteva sute de şvarţuri luate la cafenea şi câteva mii de ore pierdute cu culcatul, sculatul, îmbrăcatul şi scobitul în măsele. Pe când aşa, ştii că după cinci ani eşti cineva, după tine laşi ceva în istorie... Mă mir, zău, cum papà, aşa un om prevăzător, nu s'a gândit la aşa o afacere!

— ...cloooşcaaa cu puuui... bolceee... cinci ani! preeeeşe...

— Camarade, nu mai ai o batistă?... mulţumesc... Nu, nimic, un mic început de conjuctivită...

— Aşa, cum spuneam, dragă mon cher... asta-i situaţia... Cea mai mare afacere... Mă'nscriu şi eu... Cinci ani! Va să zică, două-

zeci şi trei, la douăzeci şi opt sânt om cu situaţie, deputat pe viaţă... membru în vreun consiliu de administraţie, sau — cine ştie — viaţa are surprizele ei!... Dar ce-i, ce-i cu amigdalele tale... văd că s'au cam deplasat... una o văd aci, dar alta par'că a cam apucat-o deja spre trompa lui Eustache...

— ...clooo... pu... cinci ani... preee...

— Dragă mon cher, ascultă, aş vrea acum ceva detalii. Kyddie asta nu-i Kyddie Baranga aia mică şi brunetă şi très chic pe care-am întâlnit-o ieşind dela tine 'n dimineaţa aia?... Va să zică asta! Aşa mică, şi aşa o eroină! Şi ai avut tu, deja, aşa o mostră şi-aşa o bucată de eroină!

— Ce avut... ce avut... ştiam eu că primesc în aşternut o Medee, o Semirami... o Cleopaaa... auzi 'mneataa... cinci anii... clooş... preee...

— Hai şi te scoală... Are dreptate... Nu mai face la grasse matinée! asta-i situaţia.... Cea mai mare afacere!

— Va-să-zică aia... aşa mică, domnule, şi aşa o inteligenţă... Parcă o văd...

— ...N'am mai văzut zodiac, îngeri, draci, de când eram copil, când mă culcam cu stomacul plin...

— Ei şi! E timp acum, să te plângi de ce-a fost acum un veac? E timp de speculaţie?

— ...clo... pree...

— A propos, domnilor — reapare colonelul — am uitat să vă spun: vă rog, tot ce aveţi asupra dv.: bricege, cuţite, bani... îmi predaţi mie... nu e voie... în toată închisoarea nu trebue să rămână decât cuţitul de bucătarie, fiindcă aţi vrut să vă faceţi singuri bu-

cătăria... altfel vă aduceam noi dela cazan... A, domnu' Eulampe Sibică, îmi pare rău... dar nu-i voie cu baston... trebue să-mi predaţi bastonul...

— Poftiţi, luaţi şi melonul...

— Melonul! — strigă Ficu alarmat.

— Nu, mersi, nu-i element primejdios... ha ha, ha... Vi-l duc la cancelarie şi înapoiez când ieşiţi de-aci...

— Cinci ani... cloo... pre... aiura înainte, domnul Sibică, predând colonelului ultimul său razem în viaţă...

Colonelul îşi scoate apoi chipiul: şi-l aşează pe masă:

— Acum, vă rog, banii... nu-i voie să aveţi niciun ban asupra dv. Ni-i predaţi nouă, eu îi înscriu aci, vă dau chitanţe şi avansez oricât aveţi nevoie... D-ta, domnule Mişu, fii bun şi trece aici numele şi suma fiecăruia...

Arestaţii îşi desfundă buzunarele, în chipiul colonelului, în timp ce Mişu Beroniade inscrie nume şi sume... Nimeni n'ar fi predat un ban afară; aici toţi aruncă hârtiile ca lesturi... Generalul avea la el vreo şaptesprezece mii, apoi Onisifor Crai avea mai mult... apoi domnul Eulampe. Acesta însă, pesemne, în ciuda raportului Brunchildei, mai ţinea relaţii cu viaţa, fiindcă instinctiv, păstrează cinci mii, profitând de buzunarul secret, din hinterlandul pantalonilor.

Suma revelă un total nu prea mare; cei mai mulţi deţinuţi n'aveau o para; erau deci fericiţi să se vadă asiguraţi aci, de ţigări, suma strânsă slujind ca fond comun pentru tutun, lemne, medicamente. Colonelul chiar începe să facă prima listă de necesităţi. Cu

mare parcimonie, tensiunea guvernamentală împotriva deţinuţilor fiind extremă. Un vechi partid se năpustise împotriva unei mişcări aprige tinereşti, parcă din dorinţa sadică a cuiva de a le vedea pe amândouă scoase din luptă. Lucrul amintea domnului Eulampe, plimbarea lui de copil, odată, cu mama, în grădină, când deodată a lăsat mâna acesteia şi s'a apucat să observe o urzică în marginea unui răsad.

— Hai, mamă, ce faci acolo?

— Vreau să văd ce-o să fie când viespea asta s'o aşeza pe urzică, mamă!...

Pentru lupta aceasta dintre urzică şi viespe guvernul proclamase starea de asediu. Autoritatea supremă, cea militară. De fapt guvernul îşi făcea de cap. Comandant de Corp, general Ion Mihai, ofiţer emerit, minte nu întunecată, antiguvernamental învederat; dar, pentru moment, pornit contra cerbilor.

Comandantul închisoarei, foarte bine cu el, intervenise pentru supliment de lemne, din banii deţinuţilor. Măsură mântuitoare, raţia închisoarei fiind 18 kgr. pe zi de cazemată mare. Aceasta, cu zidurile de piatră şi gerul de afară, cimentul de pe jos şi toate ferestrele sparte, râul de dedesupt şi igrasia întinzând pe pereţi cearceafuri mari, udate de poluţii, — cu toată mizeria subterană şi mizeria colectivă, însemna alianţa lugrubă a îngheţului cu duhoarea, spre a da gata în cel mult trei zile pe deţinuţii mai debili, într'o săptămână pe cei mai sdraveni.

Să nu se uite că prea puţini dintre ei erau cerbi adevăraţi; cei ce se numeau aşa, nişte amărîţi de intelectuali înscrişi de curând, sau

nici atâta ; cerbii de baştină, tigrii Moldovei, zimbrii Bucovinei, leii Ardealului, alergau încă, la ora asta, prin coclaurile dela Nord, când nu degerau în carcere de regim neinchipuit.

Substanţa fragilă a deţinuţilor prezenţi, a înţeles-o, pesemne, autoritatea umană a închisoarei, acordând înainte chiar de a primi răspunsul, sau împotriva lui, supliment de lemne.

După lemne, inscris tutunul.

Apoi medicamentele : infirmeria, o biată dugheană în curtea circulară, de dincolo de fort : cinci paturi ocupate, totdeauna de soldaţi râioşi — închisoarea având şi deţinuţi militari, dezertori, ţigani care-au ciordit, unguri rebeli — apoi: un dulap cu o cuvetă, două clondire cu spirt canforat (contra păduchilor), alte două cu apă oxigenată, (moartea amigdalitei şi-a durerilor de gât), un flacon de acid boric, trei pachete de vată, un irigator, un pisoi şi o siringă ruginită.

Dar mai avea pe căpitan doctor Onofrei. Atlet cu profil de împărat roman, stomac cât şapte şi gust la mâncare şi băutură, tot cam pe-atâta, o inimă ce trebue să fi fost colosală după bunătatea ei; inteligenţă şi pricepere câtă vrei, şi un mod de a purta chipiul într'o parte şi a te privi verde, în faţă sau pieziş, ce te făceau să te rogi la Dumnezeu să-ţi dea oreillon, numai să fie căpitan Onofrei în ziua aceia de serviciu.

Mai era şi locotenent medic Sică Rădulescu, cap de pui de vidră şi multă carte, inteligent, uman şi spiritist, destul de apropiat, dar mai dubios — poate şi fiindcă lucra la un spital cu şef guvernamental, şi avea soţie la Siguranţă.

Cerbii se înscriu la aceştia cu vată, iod, hipermanganat, alifii, aspirine, pastile de eucalipt, — intelectualii mai cer Odol, perii de dinţi, pastă, colonie, Quinolax; domnul Eulampe, cu baronul şi Onisifor Crai, un Capstan, Navy Cut bandă galbenă, şi un rouleau de tiptop în comun.

— Şi nişte plasture, pentru coşi pe nas, strănută Ficu Rubin.

— Da n'ai nici unul, îl ceartă domnul Eulampe.

— Şi de unde ştii tu că n'am să am ?...

Pe lângă cerbi, dintre care puţini fuseseră bătuţi, beneficiase de cinstea închisoarei politice, mahalagii, totdeauna cu vreo crestătură la nas sau mână, precupeţi şi târgoveţi cu vreo falcă sau ochi umflat, pungaşi de trenuri, borfaşi de suburbie, ţărani din apropierea Capitalei, parlagii puşi veşnic pe scandal, mardeiaşi de profesie.

Pe aceştia îi lucrase jandarmul din sat, sau gardistul de mahala sau agentul şperţar, agăţându-i, luându-i cu japca, târnosindu-i şi aducându-i apoi la răcoare, sub regimul înfricoşător al închisoarei militare.

Cei mai mulţi aveau tare profesionale, resturi de snopeli, vânătăi cronice, cangrene, gâlci — în cel mai bun caz vreo brâncă, râe sau blenoragie. Era amestecul acestora—prinşi în cojoace, flanele de apaşi sau numai jiletcă — care da închisoarei nota degradantă de promiscuitate. Iţi trebuia filosofia lui Zenon ca să poţi rezista. Sau cel puţin a domnului Eulampe Sibică!

Blenoragie, blenoragie, maitressa fidelă a închisoarei! Ea mai ales abunda. Un oltean o

avea la ochi, şi ţinea mâna pe pleoapă, pretinzând mereu că i-a dat ceva în ochi. Mai jenantă, jena lui de jena noastră. Altuia îi căzuse în testicul şi schiopăta, ieşind mereu pe culoar şi gemând la fiecare pas. Unul din aceştia era şi acela care toată noaptea împleatise o tuse de ofticos cu una măgărească, într'un acord de oroare.

— Ei, lasă că de mâne încolo, vă vede în fiecare dimineaţă, doctorul! Să cumpărăm articolele de primă necesitate.

— Şi apropo! o ultimă chestiune, domnilor; rândul trecut, la prima serie de cerbi închişi, s'a constatat că ei au convertit cu imnuri legionare şi cuvinte înflăcărate, tot personalul civil şi militar al închisoarei; guvernul l-a schimbat — rămânând pe loc numai domnul colonel, eu şi medicii. Până şi regimentul de gardă, a fost înlocuit; faţă de aceştia şi de tot ce mişcă în închisoare, militar sau civil, comandantul vă interzice — prin circulara de faţă, către noi — să vă dedaţi în viitor la vreuna din practicile de convertire şi propagandă legionară; soldaţii care şedeau de planton la bucătărie şi dormitoare au fost suprimaţi, fiindcă ei deveneau ştafete, spioni ai mişcărei, vânzători de ziare, codoşi, peţitori, factori poştali, cofetari, corişti şi dansatori naţionali — până şi fabricanţi de lichioruri, din spirtul cerut pentru răceli, dela infermerie.

Astfel de lucruri fiind socotite pe viitor crimă capitală, toţi aceşti soldaţi au fost suprimaţi, guvernul nevoind să mai vadă armata ajunsă unealta unor ţânci, în închisoare, iar în afară de închisoare impunând străzile şi

cârciumile, şi potecile şi hanurile de ţară cu imnuri şi cântece legionare; veţi face deci, pe viitor, singuri de planton, la dormitor ca şi la bucătărie, soldaţi de serviciu nerămânând decât la infirmerie unde-i nevoie de specialişti! In sfârşit: fiindcă o practică îndelungată a dovedit că legătura între închisoare şi lumea din afară, se face totdeauna pe calea hârtiei scrise — de mână sau de tipar — vi se declară interzise: cărţile de orice fel.

— Dar nu şi Biblia, întrebă Mişu Beroniade.

— Inclusiv Biblia, cărţile de joc, ziarele, bileţelele dulci, scrisorile, ţidulele şi orice însemnări, pe petice oricât de minuscule de hârtie; acest fabricat e socotit, după dinamită, cel mai primejdios în închisoare şi de aceia vi se interzice sub orice formă, afară de aceia a hârtiei higienice, zisă şi tip-top, care, ea însăşi — închee circulara comandamentului — trebue supusă unei severe supravegheri.

Pedeapsa: trecerea dela regimul colectiv la cel celular. In caz de recidivă...

Şi acum, domnilor, noi vă iubim, militarii vă iubesc, nu ştiţi ce-i în sufletul nostru. Dar, ce putem face? Inlesniţi-ne sarcina; păstraţi ordinea şi disciplina; şi, mai ales, nu mai scriţi pe toate zidurile: Trăiască Crucea de Oţel. Şi... pentru Dumnezeu, ceva mai puţine cântece şi imnuri naţionale...

Ştefan Vodă al Moldovei
Fost-a pe la noi prin văi...

isbucnesc, ca aprinşi cu'n chibrit, legionarii din toate unghiurile sălii.

Colonel Vasile Marin roşeşte, dă din cap, face semne disperate; apoi îşi pune braţele cruce şi-şi scoate chipiul.

—... Cum e ultimul vers? „Toţi voinici"...

— Toţi voinici din lunci şi văi, Toţi voinici din lunci şi văi!

— Frumos! zâmbeşte colonelul mişcat. Dar, vă rog, domnilor, circulara! Nu uitaţi circulara!

Şi pleacă fredonând:

...Toţi voinici din lunci şi văi...

Domnul Eulampe iese după dânsul. Dar nu-i vorbeşte, nu-l însoţeşte; se opreşte la capătul culoarului, o ia puţin la stânga, şi cască ochii peste nişte gratii, în bezna subterană...

Ficu Rubin nu l-a slăbit.

— Dar, ce cauţi aici, mon cher? Vreo debordare? Ţi s'a aplecat? Ori vrei să cânţi, de unul singur, o imnă naţională?...

— Ce debordare! Ce imn! Voiam să fac o mică investigaţie anticipativă, asupra regimului celular al puşcăriei...

— Scrii vreo carte?... Ai editor?

— Aşi, dar scrie Kyddie... N'ai văzut? Mâine parcă văd alt raport, noi declaraţii asupra loviturii de stat Eulampe Sibică.

— Ei şi? Ai să te mai culci odată, pe spate, şi-ai să vezi zodiacul. Ce, te costă ceva?

— Măi, n'ai auzit? prima pedeapsă: trecerea dela regimul colectiv, la cel celular.

— Dar, cel puţin, intr'o celulă, putem sta împreună...?

— Nici dacă am fi fraţi siamezi...

— Atunci, nu trebue să te prindă...
— Mi-e frică... au spioni... Interesant ar fi să le pot face dispărute, dar în acelaşi timp să le pot păstra...
— Am înţeles, iubeşti. Eşti deja éperdument amoureux!
— Nătărăule. Trebue găsit un mijloc.
— Dacă-am avea aci vreun Larousse, vreo enciclopedie... Nu scrie nicăeri?
Se uită, fără să vrea, pe jos, jurîmprejur, ca şi când mijlocul trebuia să vină cu vreo frunză, cu vreun muc de ţigare...
Un muc de ţigare chiar cade la picioarele lor... Ficu se apleacă instinctiv:
— A, nu, — credeam că...
— Nătărăule...
Dar, ridicând ochii spre cel dela care venea proectilul, dă de un animal interesant: un vlăjgan, cu mâinile în buzunare, într'un pullover care lăsa umerii în nişte mâneci suflecate, işi târa uşor piciorul stâng, parcă lovit, şi scuipa printre dinţi coji de seminţe pe care le vâra în gură, cu iuţeala şi preciziunea cu care un culegător aruncă literile, în zaţ. Pe antebraţul stâng o ancoră de antracen, vorbea de mări negre şi mediterane ratate... Un cap de forţă brută şi patimă carnală. Bărbia, tip *homo Neanderthalensis*; gura, vecină bărbiei, nasul redus la schiţa nereuşită când a unei catarame, când a unui dop ratat, sau nasture care nu-şi găseşte perechea; o frunte intrebuinţată ca o zonă neutră, un mic stat tampon între răzvrătirea sprincenelor şi peria scăfârliei, scăfârlia urcând vertiginos cu tendinţe de cantalup, contrariate de părul susnumit; şi totul coborînd apoi grăbit şi plat

spre urechile în conopidă — semnul indelebil al boxeurului — pentruca întreaga compoziţie să se divulge din craterul, tot mai larg. spre umeri, al gâtului, ca un perfect gargoyl din burlanele de catredală medievală.

— Să-l întrebăm pe ăsta — trebue să fie un bun borfaş de meserie.

Ficu se ia după el.

— Camaradul trebue să fie deja, tipograf...

— Ce tipograf, şefule, că mă agăţară pă şoseaua Militari, pă când cotrobăiam la un garaj... nu, şi nu, că-s din echipa morţii...

— Şi nu eşti ?... După ancoră, după ciolanele de pe braţ...

— Ce ancoră, ce ciolane, şefule ! Am fost marinar...

— La Tulcea ! priveşte Ficu o coaje de sământă pe care acesta i-o plesnise în vârful nasului. — Şi acum...?

— Acum, vorba aia... lovesc şi eu unde nimeresc...

— A, tocmai asta ! Voiam întâi să-mi exprim regretul că marina — această cadetă simpatică şi ştrengară a scumpei noastre armate — a fost până şi ea lovită prin d-ta, şi adusă pe uscat ! Marină pe uscat ! E aşa ceva pueril ! Aşa ceva pueril ! Apoi să te întreb, ca unul mai versat, să-mi spui ce faceţi d-v. la puşcărie, când aveţi ceva. să zicem un ban, o broşe, un colier, o hârtie preţioasă, pe care vreţi s'o ascundeţi...

— He, he, foarte simplu... Le'nghiţim.

— Mersi, la revedere — fuge Ficu la prieten. — S'a făcut !

— Ei !

— Inghiţi, o inghiţi !

— Ai înebunit! Ce, e o hârtie de o sută? Opt pagini, format in-folio, şi încă scrise cu violet! Să fi fost măcar octavo, haide quarto!

— Măi, măi, cât foliul lui Shakespeare! Să-l întreb atunci, ce-ar face el cu foliul lui Shakespeare!

— Nu, nu, inutil... E-un singur lucru de făcut...

— S'o rogi să scrie cu creion ordinar...

— De ars, nu le pot arde.. M'am gândit. Eu stau toată ziua în blană. Blana e un acutrament care are totdeauna între ştofă şi elementul animal, interstiţii, spaţii...

— Goluri de aer...

— Le vâr acolo...

— Şi profiţi şi tu odată de mania asta a blănurilor de a se rupe mereu. Măi, ce manie şi la tine! Iţi trimete unul un articol şi tu, pac! un pseudonim!

Peste cinci minute, raportul Semiramidei era o blană, o piele de animal — era un început de pergamenă...

XI

Ziua întâi pornise prost pentru domnul Eulampe: Ficu Rubin, Kyddie, bastonul...

Până la masă, ca un patrician roman clientela, dânsul îşi trece în revistă victimele. Şi, văzând aspectul lor de sinistraţi, de rebuturi şi evape, are sensaţia lui Nero, care n'a fost deloc nebun — cum l-au trecut în istorie adversarii republicani — ci un mare edil, atunci când a înţeles să dea foc, nu Romei, cum s'a acrediat, ci părţii celei mai murdare şi ma

inestetice din ea. Un mare edil al societăţii, s'ar fi vrut acum şi domnul Eulampe, ecarisând-o de toate aceste resturi şi gunoaie omeneşti.

Unii erau, pur şi simplu, fericiţi la puşcărie.

— Uite, Ghiţă Burac, ăsta! Nu se simte mai la locul lui, şi nu-i, poate, mai om aici, decât la oraş, privind şi asistând de câteva ori pe zi la punerea în funcţiune a robinetului lui Floffy, spitzul de mătase al Francettei?

Şi într'adevăr, uitându-te la el, îl vedeai pe bietul Ghiţă, mai cu sângele în obraz, mai degajat, mai liber pe mişcările lui, umblând din cerb în cerb, învăţând un cântec, servind pe unul cu o cană cu apă, pe altul ajutându l la cârpit o opincă, redevenind el, omul, între ai lui!...

— Libertatea e, pentru mulţi, o imensă singurătate, ca atare, o imensă sclavie, conchidea domnul Eulampe; pe când puşcăria poate înseamnă, pentru atâţia dintre noi, o splendidă eliberare......

Lucru adevărat nu numai pentru pleava imundă şi flămândă a conclavului dela Dumbrava, dar şi pentru cerbi, fiindcă se simţeau sustraşi acum oricăror contingenţe sociale, readuşi la ei, elementarizaţi, atomi evadaţi din formule şi fericiţi că sânt atomi, fie într'o odaie, fie pe culmea muntelui.

Trecând înapoi pe coridor, dânsul vede lume făcând coadă, dealungul zidului.

— Ce aşteaptă lumea asta, aici? întreabă pe un deţinut......

— Aşteaptă masa, pâinea... sfertul de pâine neagră...

Să aştepţi, să faci coadă pentru asemenea

lucruri, pentru farfurii de tuci și linguri de cositor, la pușcărie! Ar fi părut paradoxal cu o zi înainte! Și azi, domnul Eulampe își lua locul în coadă, după Ghiță Burac.

Ceaunul cu ciorbă e adus înnăuntru de doi iezi; sânt printre deținuți un copil de trupă și un tată cu fiul lui, elev la școala de meserii. Aburul umple sala cu boare întremătoare.

Câți puteau, încăpeau, la mese; ceilalți, pe paturi, sau în picioare; ciorbă roșie și fierbinte. Ar fi mers cum ar fi mers. Dar carnea! Reminiscențe rebele de gloabă refuzată de lei, la menajerie. Incercai să desparți cu buza tăioasă a lingurei zgârciul de os. Ași, gloaba rezista! Da cu picioarele dinapoi! Solidaritate inexpugnabilă între părțile ei componente. Cerbii, care citise pe Jules Payot, din vreme, apucau atunci gloaba cu amândouă mânile, înfigeau caninii întărâtați și dovedeau că cerbii pot fi, uneori, mai carnivori decât leii.

Și totuși, cel mai bine făcea față situației, adică ciolanului, generalul. In el, soldatul care trăia cu glorie și trecut, se trezea numai de cum auzea cuvântul ciorbă. Peste viața lui de ostaș impecabil, „sans peur et sans reproche“, ciorba aceasta trecea ca un balsam în cântec de trompetă. Pe „strachina și lingura, mămăliga gata“, viața lui călărea amiezi de tinerețe, câmpuri de tir și manevre, seri de bivuac, nopți în păpușoiuri, toate ieșite aproape, din realitate, și ajungea cu blid și cântec cu tot, în ținuturi de amurg și de legendă.

Intre monoclul din dreapta și inelul princiar din mâna stângă, dânsul ataca ciolanul cu

o clemenţă de senior; şi, cu buzele pierdute în barbă şi mustăţi, ca dintr'un flaut năzdrăvan un faun, scotea note de zeamă şi savoare. După înfruptare, licoarea roşietică şi grasă îi surâdea încă în barba pe care, cu degetele în cleşte' şi-o pieptăna; cu acelaşi gest îşi împăca mustăţile; şi... culanţa cu care şi le hrănea şi pe ele cu ciorbă, nu făcea decât să confirme ştirea care venea din tot trupul ostaşului, pe ochi, pe nări, pe gură, că, ceeace se acorda cu trecutul militar, mergea bine şi cu vârsta înaintată, şi cu un stomac dubios, şi cu prezentul inavuabil.

Trebuia într'adevăr să ai sau minusul de sensibilitate al lui Ghiţă Burlac, sau excesul de sănătate, exaltarea asprimii şi frugalităţii cazone, care nu mai aveau astâmpăr în general. Pentru „intelectuali" însă — veşnicii inadaptabili — masa aceasta, dela care lipseau hienele şi jaguarii, rămânea o nereuşită încercare de întoarcere la junglă. Marea nădejde era codrul de pâine, care, mai proaspăt de data aceasta, şi mai bine copt, constituia mai mult de cât un act gastric, un act de prietenie.

— Nici ţie nu ţi-a plăcut carnea, Ficule?...

— Am trecut repede la desert, zâmbeşte el, muşcând din colţucul negru.

— Şi când te gândeşti că de trei ceasuri sânt condamnat de Kyddie la cinci ani de astfel de dejunuri...

— Va să zică 355×5 înmulţit cu 3... Şi de ce-i spui tu, mă rog, Kyddie? Inseamnă ceva grav, cum am spune, eroic?

— Inseamnă pe englezeşte: ied!

—... Şi de ce ied şi nu capră, ţap? Sau măcar jaguar?

— Adevărat, capră de Tibet, amazonă, rinocer, femee-centaur!

— Femee-centaur? Nu cunosc branşa, da cred că, să mă culc cu aşa o femee şi-o amazonă, fac, parol, pe loc 39 de grade.

Intre timp deţinuţii trec fiecare, pe la ale lor. Unii se duc să viziteze salonul 2, de curând întocmit. Acolo, mai mult pleavă, mai mult frig şi întuneric. Popa naţional-integral stă în mijloc şi perorează. Onoarea partidului! Ameninţă în inchisoare guvernul că, dacă nu-şi vede de propriile lui interese, el se înscrie în Crucea de Oţel (cerbii l-au asigurat că vine curând la putere!) şi divulgă toate secretele partidului (dacă nu-i scos în 24 de ceasuri). In ejaculaţiile sale intervine des cuvântul: constituţie, drepturi, libertăţi cetăţeneşti, rege, tron, Hristos şi notarul dela Făurei, ginerele său şi şeful organizaţiei naţional-integrale locale, care trebue să intervină la centru, telegrafic, pentru „ridicarea petei de pe fruntea socrului şi partidului său".

Cum aud de ginere şi pată pe frunte, lichelele guvernului, spionii, laşii, se strâng în jurul părintelui pretinzând că şi ei îs „d'ai noştri", că au veri, cumnaţi, fini şi cuscri, în diferiţi Făurei ai ţării şi că să pună un cuvânt. Măcar pentru o raţie mai mare. Comandamentul închisoarei însă, a trimes raport numai pentru popă, arătând confuzia ce s'a făcut cu dânsul şi cerând punerea în libertate. Un raport asemuitor către autoritatea militară, fac dânşii pentru copilul de trupă, luat din senin de pe stradă, şi un elev de şcoala militară, care, aflându-se în vacanţă la el în sat, s'a culcat din greşeală cu ibovnica

şefului de post şi acesta s'a scăpat de rival, trimiţându-l la Dumbrava; cum şi pentru un biet nevoiaş, slab şi pierit, dela marginea Capitalei, care a fost ridicat cu nepusă-masă, la ora 2 noaptea; grija lui şi toată văicăreala e copila, o fetiţă de 6 ani, care a fost lăsată în bătătură, în frig şi foame, şi de care tare îi e frică să nu îngheţe sau să n'o mănânce lupii, bordeiul fiind în margine de pădure, la o bună bucată de orice suflare omenească.

Bietul om—şi ca el mai sânt vreo trei—cere să fie adusă şi fetiţa, dacă mai e vie, şi nu se poate altfel.

Multă gălăgie face însă, Scărlătescu, tânăr şi cunoscut negustor din Bucara Nouă, aprig cerb, cap limpede şi voinţă promptă, suflet sârguincios şi închegat; a cheltuit mulţi bani, a făcut jertfe pentru mişcare; e gata să mai facă; necazul mare e că a fost ridicat în zori, şi lăsat cu prăvălia deschisă, conturile neîncheiate, câteva poliţe pe piaţă, şi la tejghea, nimeni. El ţipă la colonel, gesticulează, se plimbă furios şi ameninţă cu greva foamei; cuvântul electrizează:

— Da, greva foamei, asta-i soluţia. Ce stăm aşa, să-şi bată joc de noi o administraţie de beţivi şi de şnapani!

Cuvântul a solidarizat întreg salonul; numai spionii şi agenţii provocatori se simt strâmtoraţi, ei n'au nimic cu autoritatea, dimpotrivă, şi îi vezi întâia oară stingheriţi: le lipseşte revolta.

Dar cuvântul ajunge departe, până la direcţiune; el pune în panică administraţia, plutonierii încep să forfotească, colonel Vasile

Marin se întoarce: roşu, apelpisit, agitat: parcă i-a născut o noră.

— Nu, greva e o neghiobie, cerbii trebue să fie oameni raţionali, nu duce la nimic, aduce boale, strică stomacul, tenul!

Se constată că autoritatea are grozavă teamă de consecinţele grevei — mă rog, numai infirmeria, cât trebue să o chiverniseşti şi pui la punct, ca să faci faţă atâtor cazuri de boală şi crize! Şi asta când ai opt, nouă, hai, zece deţinuţi, dar două sute nouă zeci, cât sosise din prima zi, şi câţi vor mai veni?

Argumentele avuabile, cât şi inavuabile, ale colonelului — oricât de mult îl iubeau cerbii — nu duc la nimic; greva rămâne în cerbi, cerbii în grevă. La bucătărie, Ion a luat măsuri de cină numai pentru salonul 1, unde ideia nu prinsese încă.

Seara cade la închisoare, repede. Gerul e şi mai aprig. Puţinele geamuri din ferestre aprind flori de ghiaţă, edelweisuri, talpa-gâştei, picioare de păianjen, plante şi animale care dispăreau încet pentru lumea de aici, într'o lume de închipuire şi amintire.

Viscolul însuşi, oricât de ingrat vuieşte prin ganguri şi spulberă până'n pragul bucătăriei, se desbracă parcă de asprimea lui elementară şi, împletit cu amintiri de copilărie, devine sorcovă, pluguşor, stea; urcă la fereastră ca o stafie, cu toată poezia lui de acum interzisă.

Copiii trebuiau să umble cu colindul, cu steaua la ora aceasta; asta, ceva mai încolo, dincolo de ziduri, în sat... la oraş. E 30 Decemvrie: mâine seară, revelionul... poimâine, Anul nou... Sf. Vasile... Bobotează...

...Ce nume sânt astea, ce sărbători...? Când am mai auzit de ele...? Adevărat că am un unchiu pe care îl cheamă Vasile ?...... că odată aveam o slujnică pe care o chema Vasilichia, care se îmbăta regulat de ziua ei, se certa cu mama şi apoi se trântea în pat şi plângea ?... Că surorile veneau dela pension ca să petreacă vacanţa, şi fratele dela Şcoala de poduri...?

...Mamă, tată... fraţi... surori... I-am avut cândva...? Unde am mai auzit de aşa ceva?... Florin, Mircea, Gica şi Viorica ?... Unde-am mai auzit de aşa nume ?... Nume ciudate... ireale... Nume curioase... Curioasă lume...

Şi seara se lăsă peste deţinut, o seară cum n'a mai fost şi nu va mai fi, o seară cu gratii şi sentinele pe sus, cu un câine ciudat prin curte, flori, talpa-gâştei, paianjeni cum n'ai mai văzut... în geam; cu nume ciudate, de persoane de care pare că habar nu ai, de care nu ştii unde ai mai auzit; cu atâtea fiinţe şi lucruri intrate ca'n pământ... cu tine chiar sub pământ...

Ha, dincolo de pătrăţelele acestea de fier, e spaţiu şi lumină ?... dincolo de şanţ, sânt urcuşuri, şi clădiri... străzi... restaurante, hoteluri, baluri... Ciurezu, pe care l-am văzut azi noapte la două.. e şi azi la Corso... şi face înainte ochi dulci brunetei cu nasul lung din faţă !... pe ziduri, afişe de conferinţe, teatru... cinematograf... la Dalles, ciclul Criterion... ori Poesis... La Noël, acelaşi Krysler în vitrină... la Minerva Palace... doamna Marţipan mai stă goală, în odaie, dimineaţa, câte două ore, scoţându-şi perii şi făcându-şi pedicura ?... prinţul Ghika, cu capul mare şi

căţelul mic... şi l-a pierdut, mi se pare (căţelul, nu capul)... plânge'n ascensor şi spune la toţi că a luat doliu pe viaţă... uite în hall şi pe secretarul de legaţie încurcat cu Simone... pe ataşul ungur, brr... antipatic... pe celălalt care bea cocaină... în bar, tot frumoasă, d-na Nanu... cu fosta ta prietenă, Nadya... bărbatul întârzie dinadins... norvegianul cu artista dela Zigzag, căruia i se scurg şi acum ochii după Mandrea, uite-l dincolo, la masă, „frais et dispos" că a dormit azi, şi a scăpat de vreo nouă legătură cu o maîtressă...

Şi aceea e casa unde stă Francette ?... patul ei... In vila aceea stă Flopi... şi Maud... magdalenă brună... dar tot aşa de vinovată... Dincolo, femeie desăvârşită, Elva, ...blondă dela Nord... Iar colo sus, în oraşul de brumă...

...Şi dincolo, mai departe, în colţul de provincie, mama... uscăţivă şi albită, căutând, cu ochelarii pe nas, ştiri despre tine, la jurnal... fratele, în birou, toată ziua cu telefonul la ureche... surorile... nepoţica... dând buzna la Siguranţă şi întrebând unde eşti, ce-i cu tine... unde te-au dus...

Seara se lasă peste deţinuţi... cu astfel de întrebări, cu astfel de ciudate fiinţe şi lucruri... cu nume de cari nu ştii unde parcă ai mai auzit, cu atâtea case şi oraşe intrate sub pământ, cu tine chiar sub pământ... o seară caraghioasă... cum n'a mai fost şi nu va mai fi... întâia seară de puşcărie naţională...

— Ha, caraghios, nemaipomenit de caraghios — sare domnul Eulampe din pat, ca un cocoş de munte.

— Ce e, ce-i ? se alarmează Ficu.

— Auzi că am un frate Mircea !

— Ai înebunit ! Strănută de trei ori şi zi: apsisisidria.

— Măgarule, şi p'asta o ştii dela mine !

Domnul Eulampe, după un sistem propriu de terapeutică nasalo-moralo-filosofică, strănută de trei ori, şi spune: apsisisidria. Venit la realitate, se miră văzând cerbii, care într'o rână, care în picioare, toţi cu ochii pe fereastră, aşteptând, urmărind ceva, să vie la geam, să intre în casă... aşteptând să-i cuprindă parcă un adevăr, o realitate...

— Ha, ce poveste de necrezut mai e şi lumea asta...

Ficu Rubin înţelege şi el, şi îngheaţă.

—... E atâta tăcere — clănţăne el din dinţi — că dacă ar fi primăvară, ai auzi melci scoţând coarne boiereşti şi viermi eşind din gogoşi de mătase... Ai auzi răsărind ghiocei...

— Dacă ar fi primăvară...

Prin colţuri, călare pe scânduri, pe mesele dela mijloc, cu mâna la cap, cu fruntea coborită ca nişte statui degradate, legionarii au încremenit la jocuri de ţintar. Umbrele au inecat patratele de cretă sau de creion din faţă şi numai boabele de fasole ori de porumb mai scot ochi albi, ochi galbeni, de ciudate insecte fără trup...

— Iată, cel puţin, o realitate — gângăveşte la rându-i domnul Eulampe.

Şi lumina se aprinde... un singur bec pentru toată încăperea, prin unghere o seară permanentă, seara deadineauri, adastă ; afară, sus, pe creneluri, sentinela, cu concursul nopţii, ia chipuri fantomatice.

Lemnele au sosit... Noaptea e asigurată...

Câţiva iau să despice butucii pe coridor. Ion dă ordin să care câteva braţe la bucătărie, generalul intr'un colţ, cu un întreg staff, chibzueşte măsuri de ordine şi gospodărie; se desemnează comandanţi pentru fiecare dormitor, ajutoarele lor; apoi echipele ce vor face de planton ziua şi noaptea, vor pune în foc, şi deschide ferestrele ca să aerisească din ceas în ceas, vor servi la masă, vor mătura şi spăla, vor păzi şi îngriji pe bolnavi; după catalogul pe care Ion l-a scris cu flori şi chenare colorate, în ordine alfabetică, fiecare cerb va fi cel puţin odată pe zi de rând la unul din servicii; numai generalul e scutit, dar el face de serviciu la toţi şi la toate.

Fereastra s'a deschis, viscolul dă buzna în sală; zăpada sună ca o chiciură, cade ca un praf insectivor; în odae miroase a un fel de desinfectare. Un legionar ia vătraiul, îl vâră cu greu pe după bocancii jucătorilor de ţintar, mătură; unii au început să cânte, mulţi fredonează de bucurie că şi-au incolţit prietenul:

— He-hei, trei morişte! Mai vrei ceva?... strigă Onisifor Crai, de curând convertit la religia ţintarului.

Pe coridor, în salonul 2, la bucătărie, grupuri fac coruri legionare.

Domnul Eulampe, după un moment de vid, s'a pomenit călare şi el pe o scândură. Din buzunarul vestei scoate un tibişir albastru, cu care totdeauna face semne în cărţi, trage un patrat mai mare, apoi unul mai mic, un altul şi mai mic înăuntru; leagă colţurile cu câte o diagonală, le tae la mijloc cu o cruce...

— Ştii să joci ?
— Cred că mai mi-aduc aminte...
— Să vedem, n'am mai jucat de cel puţin 20 de ani...
— Ce iei? Porumb ? Fasole ?
— Fasole. Hai !

Primul joc îl câştigă Ficu. In sală aerul e aproape curat. Dela sobă vine o căldură de cuptor de ţară, lumina parcă a mai crescut.

— Uite, dragă mon cher, plăcerea mea în viaţă, îşi pune Ficu mâinile în vestă. De când visez eu, parol, să ajung aşa ceva, într'o sală mare, cu căldură şi lumină gratis, chibiţi berechet împrejur, cu ţintar sau table înainte, o cafeluţă pe care s'o plătească celălalt, şi nicio grije, deja, pentru ziua de mâine...
— Nu ţi-e ruşine, măi, care cafeluţă ?...
— Ei, ai văzut joc de table, fără cafeluţă ?... Dulce, fiartă bine, gingirlie... Cu cine vorbeşti ?... Eu sânt Ficu Rubin, fiu de papa misit... şi nu-i la Larousse, dar, toată lumea ştie că misitul e un evreu cu nădejdea la creştini şi sinagoga la cafenea...
— Atunci, poftim, comandă cafeaua...
— Ei, parcă trebue să vină-acum... Ce vorbă ! Stai, aşteaptă un moment ! Vine mâne, poimâine... peste o lună, un an, doi, cinci ! Ce te grăbeşti ? Eu nu pricep ce atâta grabă, moi...
— Discipolul lui Kyddie ! Te-a convertit, te-a dat gata !
— Şi dece nu, mă rog ? Dece nu ? N'are ea dreptate ? Nu vorbeşte ea, cum spuneai adineauri, ca o amazonă... ca o femee-cen-

taur?... Eu sânt franc şi levent cu femeile şi-mi place să le dau dreptate, când o au deja...

— Dreptate, da, cinci ani...

— Cinci ani, da dece nu, mă rog? Ce, e mult? Eu nu pricep ce atâta grabă, mă rog? Te goneşte cineva? Iţi pune cineva muştar dedesupt, gaz la tălpi? Eu, cum vezi. Am stat şi-am judecat. Şi acum stau, aştept, beau cafea, joc şah şi aştept ziua când au să vină ei la mine să mă roage... cu un consiliu de administraţie... Şi când să le spun: Nu, pardon, Ficu nu-i prost, ca, după ce a aşteptat deja atâta, să se mulţumească numai cu un singur consiliu de administraţie...

— Ai să aştepţi mult şi bine...

— Mă rog şi de ce nu? Ia spune, mă rog, ce făceam eu acum, afară? Aveam eu plăcerea să stau cu tine? Să joc jah cu tine? Să schimb aşa vederi înalte, cu tine? Să am împrejur aşa o companie?... Ehei, vorbiam de lup şi lupul era deja la puşcărie! Uite un şah, o tablă... deja... Exact aşa va fi şi cu consiliul meu de administraţie.

La cealaltă masă apăruse, într'adevăr, un şah şi o tablă. Tablele le adusese, pe furiş, un legionar, din curtea cealaltă, dela un deţinut în prevenţie, Galeţky, directorul unei fabrici străine de muniţii; şahul începuse să-l cioplească un legionar, încă dela prima arestare! acum îl terminase. La el ia loc Mişu Beroniade, campion de şah, împreună cu un macedonean. Macedoneanul joacă crunt şi tăcut. Mişu, în bereta-bască şi flanela de skyor, rotund şi rubicond, volubil, parcă navighează pe dune de zăpadă, cântă — ai zice — cu grozav foc la inimă:

Margareto, îngeraş iubit,
Margareto, pui de curcă chior,
Margareto
-reto, te ador!

Iar când zice: reto, toţi chibiţii reiau refrenul şi-l strigă cât li-e gura, fiindcă ştiu că în clipa aceasta Mişu a mâncat lui Babanace un cal sau o tură.

Intr'atâta timpul e marele duşman al puşcăriei, că toţi legionarii se simt transfiguraţi, uşuraţi, reabilitaţi — după sincopa amurgului — numai la gândul că şi-au găsit ceva de lucru: un ţintar, un cojoc de cârpit, un lemn de vârit în sobă, sau de mângâiat la piept o fotografie, o icoană...

Ţintarul — ca oricărui neofit — dă adevărate elanuri lui Onisifor Crai; nu scosese un cuvânt toată ziua şi arătase aşa de sumbru şi clocotit, că Ficu, apropiindu-se tiptil de domnul Eulampe, l-a întrebat.

— Da cine-i acest Vezuviu în ajunul erupţiunii dela 79? Dacă mai stăm pe lângă el şi nu ne cărăbănim, mon cher, parol, că peste o sută de ani se vor uita la noi vizitatorii, ca la baso-reliefurile dela Pompei...

Acum, Onisifor e fericit că a învăţat ţintarul; bolta lui vulcanică de frunte se apleacă peste boabele de fasole, ca un Olimp inspirat peste o ogradă de orătănii.

Cina a sosit, cu aceeaşi exaltare a pancreasului la unii, sau suspin prelung, dumicat în măsele, la alţii. Domnul Eulampe a auzit pe unii din oborenii de pripas, exclamând:

— Aşa bine n'am mâncat în viaţa mea.

Drept, fusese o ciorbă de fasole, savuroasă,

cu oscioare de slănină și acea abureală miresmată, patina pe care o dă ciorbelor cazanul.

Indată după masă, căpitanul de gardă, urmat de locotenent, sublocotenent și un plutonier. Din ușe, plutonierul începe să numere cu degetul, pe deținuți, ca pe oi. Apelul! Cerbii stau nemișcați, la masă, în pat sau în picioare, cum îi surprinde momentul.

— 35! spune plutonierul spre căpitan.

— Va-să-zică, 135, și cu 145 dincolo, 280, 5 la bucătărie, 285, 3 la infirmerie ...lipsește unul, ia mai numără odată!

— A, uite-l, Bogdan Barbara, vine pe coridor!

— Am făcut, pardon, o libație — se strecoară el printre ofițeri. Da nu fug, de ce să fug?... Mi-a pus cineva gaz, catran? Nu sânt eu bine aici, nu sânteți dumneavoastră toți, așa o companie nobilă și fină!

Ofițerii ar vrea să râdă, se abțin. Li s'au dat instrucții să fie cât se poate de severi. Sânt regimentul de gardă: paza închisorii, aparte de direcția și administrația ei. Cei dinainte, fusese cu toții convertiți, ofițeri și trupă, și au plecat acasă ducând cu ei salutul și imnurile Crucii de Oțel.

Atunci au fost schimbați, celor noi li s'a interzis orice contact cu deținuții; nici o vorbă schimbată, niciun surâs; căpitanul, un tip țoapă-ciocoi, afișează aversiune netă contra lor, nu dă bunăseara, se oprește pe gang, ca și când i-ar fi teamă să nu se molipsească. Ceilalți ofițeri îl imită, pe cât îi rabdă inima, afară de unul, blond și drăguț, cu mustața'n tulei, care, din ochi și din colțul

buzelor, spune băeţilor tot ce ordinul şi uniforma îi interzic să spună.

Seara rezerva legionarilor, umilinţa supremă.

Nu dispar bine ofiţerii cu plutonierul, că doi vlăjeni de soldaţi, desculţi, sdrenţăroşi — dezertori pesemne — trântesc până la perete, uşa sălii, şi, peste pragul de ciment, dau deadura un hârdău cât toate zilele.

— Ce Dumnezeu, au început cu buhaiul?! se cruceşte domnul Eulampe.

Dar nu-l aşează ei bine, la perete, că un miros inefabil se degajă din doagele lui. Oricine putea şti acum, că nu era vorba de nicio pregătire de anul nou...

Cu mâna la nas, domnul Eulampe examinează, admiră fundul perfect patinat de vreme şi fecale, interstiţiile mustind încă de un suc special, cercurile de fier strângând cu deosebită căldură, pentru un metal — doagele de lemn...

— N'ai o lorgnetă? întreabă Ficu Rubin. Ce să fie? Ceaun de mămăligă, samovar special? Aşa un colos de samovar ar lua premiul întâi, la expoziţia din Chicago!

— Când vom pleca de aici, să-l ducem, împreună cu o lingură, lui Kiriţescu, să scrie Istoria veseliei traco-ilirice...

— Urmare la Istoria răsboiului celui mare. Şi de ce nu? Parcă războiul l-a văzut mai mult de cât a văzut puşcăria?...

— Ce nu pricep eu, însă, e pe unde, cum faci, cum ajungi acolo?

— He, crezi că aşa o bunătate de invenţie n'are ea un funicular, ceva, o şmecherie! Aşa un butoi prost îl crezi? Mare minune dacă

n'are şi un boton electric— sistem Kleyton — pe jos, pe undeva, ca să apeşi şi să şi treacă din tine, dincolo, exact cum se face carne de porc, la fabricile de cârnaţi din America.

Cu toată buna dispoziţie a evreului, mult nu se putea sta în preajma noului cal troian.

— Timeo Danaos et dona ferentes, scuipă banal un cerb, şi se depărtează.

Cu atât mai mult cu cât câteva trântituri cutremură gangurile. Odată ultima toaletă terminată, saloanele se închid cu zăvoare şi lacăte. Intâi uşile saloanelor zăngănesc de lanţuri. Cerbii parcă şi le simt de picioare. Apoi, poarta mare de afară, care dă peste pod, în curte; peste ea se lasă drugi mari de fier ; la încheietura lor crucişe, două lacăte uriaşe ies din burta meterezului ca nişte negre fudulii, dintre picioarele unui berbec gigant de piatră.

Ultimii paşi, cu ultimul felinar şi ultimele ordine, dispar.

Şi grea, bolnavă şi lăuză, ca o bivoliţă pe oală, noaptea se lasă peste hârdău şi puşcărie.

Deţinuţii abia acum pricep. Toate zăvoarele lumii, toate construcţiile îşi cedase parcă tablele şi drugii, tot fierul ocnelor se vărsase şi turnase în cercuri infinite, de metal, care-i încolăceau, îi strângeau, îi înăbuşeau, făceau să pleznească trupul din ei, dogorit.

Ce erau ei, mai mult decât hârdăul de alături, cu el amestecaţi, ca şi el rostogoliţi, peste şanţ, în margine de societate?

Aşa dar, dincolo, la doi paşi, satul. Mai departe, oraşul... Casa lor. Se duc poate acasă... Au ajuns. Ii primeşte cineva, stau la masă, de vorbă, vine cineva...

O singurătate nesfârşită, opacă, îi acoperă. Şi oricât ştiau că mâine vor fi altfel, şi poimâne şi răspoimâne, şi oricâte zile vor veni; că aceste zile, le vor apuca de coarne, le-or răsuci gâtul, le-or sfâşia pe toate voiniceşte, ca pe nişte oi supuse şi aduse ofrandă, în holocaustă nesfârşită, crezului legionar, oricât ştiau că vor călări săptămânile şi lunile şi anii negri, ca pe nişte cai de stepă, cu biciul în vânt, şi'n chiote de: Trăiască legiunea! — ei, cerbii vieţii şi ai morţii—clipa aceasta, afurisită, minusculă, invizibilă, iluzorie, n'o puteau călări, n'o puteau stăpâni.

Ii stăpânea, dimpotrivă, ea, ca un morb, ca un junghiu, ca un omen.

In genunchi, pe scânduri, sau într'o rână, sau ridicaţi pe jumătate, sau în picioare, prin odaie, aşa cum i-a prins clipa de rugăciune, cu părintele Joia în frunte, pe ciment, ei îşi duc mânile la piept, dar mai mult decât să şi-l apese, ei ar fi vroit să-l desfacă în bucăţi, şi să-l arunce cuiva...

...Cu noi este Dumnezeu..
Inţelegeţi neamuri şi vă plecaţi,
Căci cu noi este Dumnezeu...
Doamne al puterilor, fii cu noi...

In genunchi, lângă prietenul său, Ficu Rubin, pe patul de scânduri, cu faţa la perete, încordat ca la un altar, parcă ar vorbi cu îngerii. Vocea lui e una, dumnezeul lui e unul cu al celorlalţi. Dela întâia reluare, ştie rugăciunea aproape tot aşa de bine ca

şi ceilalţi. La a doua, îşi urcă vocea ca un soprano minor, în corul dela Bălaşa.

Numai nu se închină, se apleacă peste domnul Eulampe:

— Aşa o frumoasă bucată! Cum n'avem şi noi aşa o bucată! Nu cumva mi-o poţi procura deja în idiş...

Ca în ajun, deţinuţii au adormit care cum au apucat, îmbrăcat, desbrăcat, acoperit cu o manta, cu o ţoală, cu capul în mâni, pe căciula îndoită, sau pe scândura goală. Numai cei cinci îşi potrivesc gâtul, ceafa, umerii, pe rogojini şi pernele de pae — un fel de adaptare la ghilotină. Domnul Eulampe îşi împarte rogojina cu Ficu. Acesta şi-a întocmit hainele frumos, şi le-a aşezat dedesubt, şi doarme în cămaşă, parcă vrând să arate cât e de curată, ca atâţia de rasa lui când mănâncă vara, la restaurant.

Aceleaşi poze scârboase, indecente, barbare. Unii au şi început să sforăe. Valuri de malaci ies din mâlul somnului, inundă încăperea; apoi leii, tigrii, jaguarii, toată jungla subconştientului... Ofticosul îi reduce la ordine cu tusea lui de pe altă lume... Toate sforăelile tac... apoi tot simultan reîncep, urcă, se încalecă, se provoacă una pe alta, ca animale ce s'ar muşca şi întărâta în cuşcă.

— Ciudată această sincronicitate a sforăelilor... Ai zice că se simt, se pipăe una pe alta... Acte de pură nesimţire, brute, mecanice, şi totuşi parcă având sensibilitatea lor, o corespondenţă tacită—vorbă să fie „tacită“! Dar de ce? Ce e acest concurs subteran? Sânt afinităţile, sânt actele de solidaritate, de...

sociabilitate ale subconştientului din noi — filosofează domnul Eulampe, ridicat pe jumătate, la un urlet de tapir pornit dela poalele Vezuviului, cum ar spune Ficu Rubin, adică din craterul vocal al lui Onisifor Crai.

Domnul Eulampe priveşte asistenţa. Numai generalul doarme ca un copil, pe burtă, şi aşa de fericit... el, care adineaurea tuna şi fulgera împotriva ignominiei cu hârdăul. La un bătrân, ca dânsul, problema scaunului e mult mai gravă.

— Lăsând la o parte fondul... moral al chestiunii! deocamdată interesează fundul hârdăului. Ăstai scaun? cum? pe unde? Rafailă, Niţă, ce facem noi în noaptea asta? Lasă—aşa şi pe dincolo!... mâine le arăt eu! Deocamdată, pentru noaptea asta, generalul a ordonat, ca să ne exprimăm, nu în termenii, ci aproape în termenii săi: „greva urinei şi rahatului!“

Domnul Eulampe vrea să ştie cam în ce măsură, greva s'a executat. Se dă jos, işi pune ghetele, se uită... mai mult de un sfert se şi umpluse; când, cum? poate prin butonul electric sugerat de Ficu! Aspectul e indescriptibil; domnul Eulampe se întoarce ca să nu ameţească, face paşi rombici prin odae, plantonul moţăe la un colţ de masă, cu nasul într'un ţintar; pe masă, afară de nas, un ceas de buzunar, ca să ştie când va trezi pe următor; mai încolo, lampă de gaz (becurile se sting la miezul nopţii); domnul Eulampe pune un lemn în sobă, deschide fereastra; câţiva deţinuţi prea desveliţi se mişcă; unul dintre ei, Cătălin, al doilea frate cu blazon, viu ca un şarpe, cu profil de pasăre de

pradă, cap nobil şi distins, s'a desvelit de tot, dar nu de frig... se sbate în somn, visează, strigă, ameninţă; visează că vor să prindă pe frate-său, că vor să-l omoare, îl cheamă cu un geamăt sfâşietor. Domnul Eulampe îl aşează mai bine în pat şi-l înveleşte; doarme acum liniştit.

Domnul Eulampe se duce iar la fereastră, se ridică pe o bancă; sprijinit în palme lipeşte capul de gratii:

— Postul Nr. 7, bineee...!

— Postul Nr. 6, bineee!

De o parte şi de alta a infinitului, două matahale există, se măresc una din alta, se înalţă apocaliptic; hârdăul în blănile de lemn, sentinela în blana de berbec crescută cu umbra; amândouă parcă îl fixează, îl încercue, îl ţintuesc; domnul Eulampe caută scăpare, în alte lucruri: un felinar, un stâlp de piatră, o mogâldeaţă de nisip, dar, pe cât de nemişcată stă sentinela, pe atât de mişcătoare sânt acestea: ele fac capete, trupuri, membre; nimic mai înfricoşător ca aparenţele vii ale neînsufleţirii, şi ca neînsufleţirea aparentă a lucrurilor vii.

La ţară, noaptea, pe poteci de taină, domnul Eulampe, copil, avea adesea sensaţia acestei confuzii — amestecul acesta ilicit dintre misterul morţii şi misterul creaţiei; un ciot, parcă deodată, prindea cap şi cioc şi devenea un barbă-cot, năuc şi hâtru, o tulpină de mesteacăn se săruta subit, cu luna, luminându-se în boi de femee goală, cu două noduri întruchipând gurguiul sânilor şi o scorbură păroasă, adâncul umbros al coapselor. Copilul făcea ochi mari la ele, şi cu cât se

uita, cu atât acestea mişcau mai ciudat, prindeau mai multă viaţă, îl chemau; în jurul lor, o piatră de hotar, un tumult, mai încolo un gard, un cap de scândură, prindeau viaţă, forme omeneşti, şi-i făceau semn; copilul se da înapoi speriat, o lua în goană pe cărare — când, la o cotitură, iată jos, în marginea drumului, o mogâldeaţă, un cerşetor, un vagabond, cu căciula ţuguiată şi o manta de sac pe umeri, încremenit parcă de veacuri, şi fixându-l cu ochi după lumea cealaltă! Ce era mai înfricoşător? Mesteacănul cu boi vorbitor de femee, sau moşneagul cu încremeniri de stană de piatră? Amândouă deopotrivă, un interlop al creaţiei, o mezalianţă de mistere, tranziţia incongruă, iraţională, paradoxală, dela moarte la viaţă, dela viaţă la moarte, şi, cu aceasta, aducerea neaşteptată, a copilului, din poala mamei, în pragul minunei...

Aceeaşi sensaţie, domnul Eulampe o încerca şi acum, când, dela hârdăul prozaic, trecea în infinitul interzis, la o sumă de lucruri ce înviau pentru el neaşteptat. El vedea o femee despletită, răstrunchindu-se din trunchiul salcâmului bătrân, din curte, un barbă-cot dând hâtru dintr'un cap de tufă, un jandarm cocoţându-şi coiful pe fruntea felinarului din fund, şi toate lucrurile dând să ia viaţă şi să se mişte cu acestea. Când, ridicând ochii mai sus, pe coama fortului: sentinela, cu toată faţa întoarsă spre el, nemişcată, în şuba patrată, ţintuindu-l cu privirea, dar cu o privire îngheţată, fără pupile, fără gene, din orbite numai, ca de mort ridicat cu sicriu cu tot, în spinare.

Domnul Eulampe avea un fior, şi-şi intor-

cea ochii; dar jos, lângă fereastră, altă santinelă, îl fixa la fel. El nu știa că, după douăsprezece, un alt post se instalează chiar jos, în curte, la fereastră; dar ce-l fixa așa de parcă ieșise din pământ? domnul Eulampe vrea să-și ia ochii, dar nu mai poate; cei doi stau față în față, se privesc ca pentru o veșnicie, încremeniți unul într'altul; când, în dosul santinelei, apare o alta! în dosul acesteia, alta, la fel și alta, și alta, în față, în flancul stâng, în flancul drept, monoame nesfârșite de sentinele, toate de aceeași mărime și formă, înghețate, privindu-l necruțător, din funduri de orbite...

— Postul Nr. 6, bineee! Postul Nr. 7, bineee! Postul Nr. 8, 10, 100, 100.000!

Domnul Eulampe cade ca dislocat dela fereastră, dă peste lemnele de lângă sobă, trezește din somn pe câțiva, învelește din nou pe Cătălin, dă bună-seara noului planton, joacă cu el o partidă de țintar, se ridică și întinde:

— Cât să fie ceasul?

— Două și un sfert.

Cască încăodată, își pipăe coastele, ce-l doare mai mult? omoplatul stâng; se va culca atunci pe dreapta. E și mai sănătos, inima...

XII

A doua zi dimineața, un soare spectral, un soare somnambulesc pornise de mult din Bucara, călărise destul, trecuse peste sentinele și se cățăra acum pe ghereta postului 7, da o raită în lungul crestei, încăleca pe un crenel,

clănţănea ca un Miky-Maus mut, se lungea şi încerca o fugă de Bach pe orga olanelor; strâmba din nas şi se da jos pe burlan; dintr'un salt era la gratiile salonului Nr. 1, le tencuia cu o mistrie vagă, îşi prelingea ciolanele, şi dintr'un alt salt, era în odaie; se repezea la sobă şi făcea un sgomot infernal cu grătarul de cenuşe, constata că nu mai sânt lemne, şi trimetea după ele pe deţinutul de serviciu, descuia valise, scotea două săpunuri şi trei prosoape, de sub căpătâe, se gargarisea pe spinări voinice, înjura în barba generalului, şi, obosit, se lungea deacurmezişul, pe scândurile golite de locatari; apoi întindea o mână de schelet şi apuca de nas pe Ficu Rubin — şi lui simpatic — în vreme ce, cu dreapta, fuşişa în buzunarul din dreapta al blanei domnului Eulampe Sibică, un plic cu o scrisoare. Misiunea terminată, sărea dintr'un salt înapoi pe gheretă.

Domnul Eulampe, băiat simţitor, tresărea imediat; se freca la ochi, făcea cu mâna vechiului prieten, Apollo, venit la Dumbrava pesemne pentru cură de slăbit, îl urmărea dispărând după ziduri, îl uita; se făcea apoi că îşi caută pipa, în blană, pentru primul fum matinal, când colo, era numai, ca să dea de scrisoare; o desfăcea febril.

— Exact! Scrisoarea dela Kyddie! Se putea? Dar o misivă oarecum excentrică: un singur sfert de coală, pare-se din aceeaşi familie numeroasă ca foliul de eri; dar nu scrisă după sistemul obişnuit, roman, arab, grec sau iudaic, ci mai mult hieroglific, întrebuinţând figuri în loc de fraze, şi aceste figuri erau: o cruce mare... la fiecare braţ al ei scris, ori-

zontal: a) prin foc şi sabie, b) pe viaţă şi pe moarte, c) trăiască moartea-jertfa naţională; d) Kyddie.

Pe verso: o singură svastică având jurîmprejur în cerc, fel de fel de membre dulce mutilate, — capete ieşite galeş din furca pieptului, furci scoase din ţâţâne, fluere strivite, peroneuri făcute sfredel, coaste, vertebre bine numărate — acestea, ca membre externe, organismul intern fiind reprezentat din inimi în furculiţe, bojoci la frigare, rânze, spline şi pancreasuri desafectate, membrele toate presupunând a fi, după francheţa ingenuă a unora dintre ele, de origine necreştină, şi făcând, în jurul svasticei, un fel de „assiette anglaise", un „mixed grill" sau ciorbă naţională de măruntae, pe care un Champollin ar fi savurat-o pentru perplexul ei şi tradus-o pentru British Museum, sub eticheta: Hora schingiuirilor antisemite.

Nu mai puţin interesantă, cerneala, în care erau hieroglifiate aceste două pagini format quarto; şi ea nu era nici antracenul obişnuit, nici negrul perimat, nici acel verde care se vede usurpând — pe nedrept — antracenul în unele birouri poştale, nici violetul clandestin al cernelei simpatice; ci un roşu violent, pe alocurea începând să devină cărămiziu, dar nu mai puţin un roşu categoric, de sânge închegat, în care adresantul putea uşor recunoaşte sângele albastru şi scump, al unei eroine de familie.

— Asta a 'nebunit; mă vrea acuma şi vampir! Eu nu pot să beau asta! se răsuceşte în blană posesorul nemaipomenitei epistole.

— Ce-i asta? — se trezeşte Ficu — sânje!

Sânje de creştin! Aivei! Dacă-i vorba de băut, dă-mi mie, tot sânt evreu! (Apoi, după o prelungă examinare a svasticei.) Dela cine?

— Dela cine!

— Dela cine? Dela aşa o eroină cu curaj, Klitemnestra, Walkyria, Brunhilda aia? Dela Kyddie Baranga? Şi ce-ai spus tu că'n-seamnă Kyddie pe englezeşte? amazonă, femeie-centaur, rinocer?

— Cum ai dormit? vrea să schimbe vorba, interlocutorul.

— Ca un seneşal într'un basm din o mie şi una de nopţi... Ca un înger pe un nor!

— Te simţi bine?

— Ca un dolar înainte de criză, ca Banca Franţei sub guvernul Poincaré.

— Vezi tu, Ficule, ce înseamnă ochii... ochii!... te uiţi la ea, ce! un pumn de carne... e drept, sâni pietroşi... dar o ciosvârtă de femeie... Te uiţi însă, în ochii ei mici şi negri, ca doi licurici cari şi-au pierdut şi-şi tot caută lumina, şi atunci înţelegi: Kyddie Baranga!...

— Teribil trebue să fie să faci dragoste cu aşa o femee!... Asta mi'nchipui eu că e, cum să spun, cum ai mânca foc şi înghiţi săbii, fără să fii Indian de profesie...

— Dar să mă lase, dragă, în pace, cu săbiile ei, cu tot... Sânge, membre, bojoci la frigare!... Ce sânt astea? Ce sânt eu vinovat... ce am făcut eu... eu am venit aici să stau câteva zile... să mă refac, să mă reculeg...

— Să-ţi strângi memoriile, ha! Ei stai, dragă mon cher, al meu, că, nu-i aşa... Destinul, în primul rând, destinul... vorba ei şi-a lui Bernard Shaw, eşti omul destinului! Eşti

chemat la o mare misiune, și d-ta vrei să te cheme cuțu! — și să pleci la Călimănești... Așa, ca un director de minister... Cu 20.000 de lei pe lună, plus indemnizație de chirie! Și pe noi cui ne lași, mă rog?... Noi și cauza?... De ce ne-ai adus aci, mă rog? Eu... Kyddie Baranga!... Oare ce spuneai că'nseamnă numele ei! Teribil, domnule, teribil, să dormi cu așa o femee... trebue să fie așa, cum să spun eu, mai precis, cam cum te-ai culca cu un jaguar... Nu cumva are o prietenă, ceva, să-mi scrie și mie, fie și numai la mașină, așa un manifest! Bat cu el toate reclamele americane! Hei, ce-i asta, cum? drace! uite colea, vorbești de lup, și lupu-i în buzunar! Uite deja manifestul!...

— Na, ți-a scris și ție jaguara!

— Papa, dela papa, e dela papa! sare în sus și sărută Ficu, țidula.

— Dela domnul Smarald, ăăă... Rubin! Ce spune?

— Ha, spune... spune, vezi? ce spuneam eu! spune că din Văcărești și până'n Parcul Filipescu, umblă zvonul că sânt erou... că nu mă credea capabil de așa un curaj nebun... că să stau aci cât de mult, dacă se mănâncă și bea așa de ieftin...

— Și eventual să faci chiar abonament.

— Că mama a pierdut trei kilograme decând sânt eu arestat, dar în schimb acțiunile lui au crescut 50 la sută...

— Nu văd ce legătură are pușcăria cu cerealele...

— Ei știi, ei, asta-mi place!... Parcă Rotschild n'a făcut avere de pe urma lui Napoleon... Dă-i voie atunci și lui Iozef Rubin ce-

realist, să vândă grâu şi porumb de pe urma lui Bogdan Barbara!

— Şi, afară de cereale, ce mai spune?

— A, spune... spune... (descifrează cu greu), că sora dela el, tanti Rose, o cunoşti, îmi trimete sărutări şi întreabă cum o duc. Biata soră dela papa, am să-i răspund chiar acum pe dos, şi să-i spun că Bogdan Barbara e gras şi rumen şi frumos deja, ca un rododendron!

Dar rododendronul n'apucă să întoarcă foaia, că, în salon, dă buzna o droaie de cerbi. Pe braţe duc un fel de tron. Pe tron, radios, generalul, ostentativ pieptănându-şi barba cu peria de dinţi.

— Tronul lui Pomponiu! Păzea, tronul lui Pomponiu!

— Incet, hohooooop!

Liberţii depun letica în mijlocul încăperii. Dar nu-i un tron; e numai un scaun-closet, proaspăt făcut, de deţinuţi, din scânduri, cu piedestal pentru picioare, şi celelalte... Generalul e aferat, explică lupta cu colonelul, cum l-a convins că hârdăul nu-i comod, şi că, cel puţin, pe coridor să poată aşeza acest „pendant“, „pentru exigenţe mai dificile“. Prezintă asistenţii pe noul sosit, şi-l expediază cu un gest, afară.

Intre timp, alţi noi sosiţi se arată: aceeaşi strânsură ca în ajun, cu câte un cerb, doi, adevăraţi, printre ei, dar cel puţin aduc veşti, nu tocmai bune; în oraş, consternare de pe urma buclucului, crucea de oţel, devenită odioasă, mulţi o cred sfârşită, e drept, capitala a şi fost totdeauna guvernamentală; guvernul, pornit pe represalii nemaipomenite, proces monstru, condamnări excesive, până

acum, numai, vreo câteva zeci de mii de arestări, toate închisorile ţării gem, unii mor de frig şi foame, alţii sânt scăpaţi de sub escortă, şi împuşcaţi...

— Vezi, jubilează Ficu, vezi că Kyddie avea dreptate! Ce sânt cinci ani, mă rog, la toate astea? Kyddie Baranga. Aşa un nume. Şi nu-i măcar un pseudonim!

...La Iaşi, studenţii s'au blocat în cămin, trupe jurîmprejur; n'au de trei zile apă, unul a fost împuşcat pentru că întindea peste zid, celor dinăuntru o pâine; un altul, la Constanţa, fiindcă lipea un afiş; dar se vorbeşte de împuşcarea câtorva din fruntaşi... Moţu... Al. Cantacuzino... Ciumetti... Bătrânul Jelea, într'o carceră infamă din Ardeal... A fost arestat din tren...

— Dar fiul? întreabă mai multe voci.

— Şi despre el s'a spus... dar apoi s'a desminţit... se pare că e scăpat, chiar în afară de orice pericol...

— E adevărat, la Castel?

— Mister...

— La Mareşal?

— Mister!...

— La Moţi, la mahala, la Mussolini...

— Se pare, la un loc foarte sigur în preajma Bucureştilor..,

Cerbii freamătă, respiră. Ochii tuturor, înalţă o rugă pentru cerbul cel mare.

— Dar despre noi ce se spune?

— Că Onisifor Crai s'a spânzurat; că domnul Eulampe Sibică nu mai are un dinte în gură, lovit crunt de comisar când şi-a scos pipa.

— Da ce pipa era de oţel? obiectează Ficu.

— Totuşi, în culmea emoţiei, ci-că au

luat-o drept revolver! In fine, ci-că mai toţi ceilalţi sânt schilozi, baronul fără o mână, generalul cu un ochi scos de către prefectul poliţiei...

— Mănâncă borş — sare'n sus generalul. Când am fost dus la el, era acolo un subsecretar de stat. L-am făcut porc şi dezertor, el mi-a replicat: nu stau de vorbă cu asasinii! Eu, asasin, aşa şi pe dincolo? Şi mă reped la el, atunci prefectul s'a interpus, şi m'a luat de braţe, afară; ăsta-i tot adevărul.

— Guvernul ce face? S'a reconstituit? A primit Doctorul? intreabă Onisifor.

Lumea, ocupată cu funeraliile. Dr. Angelescu preşedinte provizoriu de consiliu; se aşteaptă sosirea lui Titulescu, care, supărat de atâtea abuzuri şi gafe, nu vrea să intre; Chinu Brătianu a sosit, proclamat şef al partidului; se aştepta să ia el guvernul, lumea era convinsă chiar, până la inmormântare; dar, din poarta cimitirului, iată că dispare o maşină... Antonescu o lua inapoi tiptil... După el, altă maşină dispare... Franasovici. După el, hop şi Tătărăscu... Până la groapă, aceştia se subtilizase! După inmormântare, Chinu şi doctorul ii caută.. Au fost sustraşi, băgaţi in buzunar de cineva? Nu, sânt la Chihaia!... Chiar in audienţă! Se reped şi ei, la Chihaia... poate au fost şi dânşii doi convocaţi, dar nu le-a sosit la timp... Acolo li se spune că sânt, da, convocaţi, dar după masă, la trei! Dr. Angelescu şi Chinu Brătianu, cel dintâi fiind, notaţi, incă prim-ministru! Dar, când să iasă, iată, coborind de sus, in frac şi decoraţii, cu aere de Montezuma, Tătărăscu:

— Scumpii mei amici, m'am sacrificat, am

scăpat guvernul, partidul, ţara... m'am sacrificat, am primit prezidenţia consiliului!

După prânz era chemat Doctorul, încă premier, săracul; el era mereu premier! In cinci minute ieşea ex-premier, pe piept cu decoraţia *Brăbăţie şi Surmenaj*, acordată din graţia Majestăţii Sale pentru cei 10.500 de pereţi de şcoală, minus tavanele, ridicaţi de Doctor în Ruritania. Apoi Chinu. Acesta, se scuză că va sta numai un minut:

— Veneam, Sire, să aflu ce-i cu guvernul... Dar am aflat între timp, dela Tătărăscu...

— Dă-mi voie să-ţi ofer o decoraţie...

Şeful partidului istoric, se închină. Peste cinci minute Chinu Brătianu iese fericit, pe piept cu decoraţia: *Meritul de a bate apa în piuă.*

Acestea mi le-a spus chiar ginere-meu, se jura povestitorul—auzite din chiar gura unuia din cei doi, plecat imediat, să se odihnească de succes, la moşie, la el, lângă Bucara.

— Ha, Ruritania, scuipă domnul Eulampe. E adevărat că Nae e arestat?

— Incă de eri, Tătărăscu a pus această condiţie; cum şi plecarea lui Cuiu, căzut, se zice, în disgraţie. Ci-că i s'ar fi spus lui Căţărăscu: Bine, arestează pe Nae, dar să ştii că el n'a făcut decât să se prevadă, şi Nae totdeauna, a prevăzut exact...

— Ce zice Titulescu? Era prieten cu Cuiu.

— Momentan nu se ştie nimic; e la San-Mauricio; a telegrafiat că nu se mai întoarce în ţară, nevrând să fie amestecat în evenimente, în care s'a mers prea departe, dar se fac imense presiuni pe lângă dânsul. E arbitrul situaţiei.

— Or să mai fie arestări?

— Pe capete!

— *Budai ghecèr, budai ghecèr!* bate cu bastonul în ciment, un personaj nou, apărând intr'o suită de cerbi şi câteva uniforme.

E un om gras, cu figură mongolă; pometii caracteristici, ochii şugubeţi, buzele de copil care cere biberonul, şi peste tot chipul: inteligenţă bonomă şi iscusită omenie. Comandantul inchisoarei, de fel din Dobrogea, colonel Zaiaffet, cum ii zic băieţii, sau, mai respectuos, Zaiaffet Paşa. Orice turc e un paşe, dar mai ales colonel Zaiaffet, când işi mişcă burta de padişah şi *bate ca Sherlock Holmes* cu bâta in duşumea; cât priveşte faţa rotundă şi rubicondă, cu surâsuri perpetue in creţul ochilor, când se aşează dânsul, pe marginea patului, zici că exact acolo a răsărit o lună plină; dacă mai scoate tabacherea de lemn de vişin cu două cuvinte englezeşti pe capac: *Touch Wood* (Să nu fie de deochi!) şi işi bate limba cu arătătorul, işi răsuceşte ţigara şi-o tiveşte cu aceeaş limbă, juri că luna această plină e din cele mai nostime ce se pot cunoaşte.

— Să mă iertaţi, băeţi, eri n'am putut veni... am avut o recepţie de materiale.

Pe unii ii cunoaşte dela prima arestare. In deosebi il simpatizează pe Mişu Beroniade.

— Ei, te-ai intors, nu te-a răbdat inima să ne părăseşti...

— Ce'nseamnă *budai ghecèr*, domnule colonel...

— Vedeţi, dv.? la noi, când vine o nenorocire, turcul nu se vaită... ci spune numai: budai ghecèr, budai ghecèr... ei, trece, trece

şi asta! Aşa şi cu dv.: budai ghecèr. Câţi au trecut pe aici... Manoilescu.. şi-a ajuns ministru... Mageaaru... şi-a ajuns ministru... dar câţi nu?

— Mageaaru n'a fost, domnule colonel!

— N'a fost? Atunci o să fie!

Legionarii râd, se îndeasă în jurul colonelului; bonomia lui, o rază de soare,—în curte a şi început să se topească zăpada; colonel Vasile Marin alături, în picioare, parcă şi mai fericit că superiorul e aşa de bun cu „băeţii lui", îl urmăreşte cu ochi sclipitori de bucurie şi parcă-i mulţumeşte în numele tuturor; cu ei doi, sânt căpitan-doctor Onofrei şi locotenent-doctor Rădulescu; cel dintâi, grozav de simpatic: mare, voinic, piept deschis de gladiator, voce de bas rus, vorbeşte azi mai tare, e mai îndrăsneţ cu cerbii, confirmă, aproape fără să vrea, din ochii lui de albastru franc, tot ce deţinuţii ar dori să ştie.

— Mâine vin, să vă mai văd! Lasă, măi, c'o să fie bine. Ceva vin vă trebue şi lăutari! Adorabil, să-l iei în braţe, să-l aşezi pe soclul lui Brătianu.

Locotenent-doctor Rădulescu e, cum am spus, mai distant; are cap de năpârcă şi soţie la Siguranţă. E tras de limbă cu atât mai mult, dar răspunde numai în doi peri. Mişu se dă mai mult, pe lângă dânsul, fiindcă şi acestuia tot el i-a căzut în graţii.

Deţinuţii cer alimente mai bune, aşternuturi, lemne multe, bac, vin, contact cu părinţii, medicamente; coloneii se scuză, ordine stricte, comunicare de orice fel cu exteriorul exclusă, se silesc să obţină schimburi, au cerut rogojini şi pături; azi colonelul Zaiaffet a fost la

comandament, şi a cerut ingăduirea periilor de dinţi, a fost intrebat: Cam de când datează periile de dinţi pe lume? Să fie de 60, 70 de ani! Ei bine, să-şi inchipue şi domnii cerbi că trăesc cam pe vremea aia! — a conchis general Mihai Ion. Doctorii consultă pe loc câţiva bolnavi, cel cu blenoragia la ochi e pansat în odaie; s'a intervenit pentru tuberculoşi şi contagioşi, să fie separaţi la spitalul militar, dar generalul-medic a răspuns că oftica nu se vindecă la spital, ci la puşcărie, inapoi; deţinuţii la vestea aceasta scrâşnesc din dinţi, apoi intonă un imn de voinicie.

— Ssst. Nu! Nu-i voie!

Boalele venerice fac puţină incurcătură; unde să se facă irigaţii? momentan deţinuţii n'au voie să iasă, nici până la infirmerie, baronul are o idee: să se lungească maţul irigatorului până peste zid, să fie trecut prin gratii, şi aşa, dela infermerie, să se facă pacientului spălătura, în cazemate! Colonel Zaiaffet face ochi mici şi haz mare: ii e foarte simpatic, ca tuturor, baronul; mai ales că-i prezintă capul generalului, sculptat perfect, în miez de pâne, cu monoclul, defectul lui dela ochiul stâng, barba, bosa caracteristică, toate minunat reuşite:

— Dar d-ta, ai mare talent de sculptor, baroane! ai făcut vreo şcoală?

— Nimic!

— Extraordinar, se miră Onisifor, mare autoritate în artă, atunci fă bine şi ia lecţii. Numai câteva. Han nu-i nici a zecea parte!

— Când ies de aici! Deocamdată fac exerciţii de tragere la tir!

Lumea se intreabă, ce anume tir...

— He, colonele, tocmai te căutam — izbucnește în sală generalul, auzisem că ești pe aici, ce mai faci, dragă Zaiaffet... Iată-mă, mă, și aici, măi, dezertorii, miniștrii; eroii războiului, la pușcărie! Ce mai faci, măi, fira-i al naibei de turc... vino să te pup... Copii, să n'o luați anapoda! Noi ne putem pupa oriunde. Sântem prieteni vechi; iată, se'mplinesc azi 40 de ani bătuți, de când ne înjurăm reciproc de mamă... măi Zaiaffete, măi, îți mai aduci aminte Constanța? Locotenenți, măi! 25 de ani, pinteni, mustăți, para chioară, dați naibii!

— Să ai două trese!

— Și să mai ai și altceva!

— Muștar, de pildă! Ți-aduci aminte de muștar?

Dar generalul parcă vrea să eludeze muștarul...

— Ți-aduci aminte, la Britania! Damele! Ce făceam...

— Când venea tată-tău, inginerul, la capătul lunii, să-ți plătească datoriile! Și tu te așezai în spatele lui Mișu și făceai cu mâna. Dacă datorai 500, i-arătai zece degete... Adică să ceară 1000.

— Și 500 să împart cu el, porcu'!

— Da muștaru'! Ți-aduci aminte cu muștaru'?

— Care muștar, bre!

— Ei, când te desbrăcai la piele, după ora 3, te ungeai pe... piept cu muștar, și fugeai în jurul meselor, în timp ce în muștar întingeai un picior de pui fript, și îmbucai, în hazul damelor!... Măi, genial!...

— Măi, ce făceam!... Da să nu crezi că și

aici e rău!... Tocmai ce spuneam copiilor... Eu n'am pe nimeni... domniţa mi-a murit... războiul s'a sfârşit, n'am un frate, o soră, o pisică! pe lângă mine... Ce să fac eu afară? Pe când asta, asta-i familia mea, Zaiaffete... Eu sunt aicea fericit, măi, am societate... am copii, copiii mei, am pe copilul meu ăla mare, care va veni şi el... Pe urmă, măi, săracii, ei suferă... nu sunt obişnuiţi... dar eu, borş la cazan, am mâncat o viaţă întreagă, când n'am mâncat rahat, negreşit... pe scânduri, am dormit ani întregi... ce puteam dori mai mult, Măi, Zaiaffet, aicea-i chef şi zaiafet! Au făcut cu mine o prostie, dobitocii, că-şi muşcă unghiile. Dacă mai fac prostia şi mă bagă'n proces... iese o dănănae! Dar şi să mă scoată de aici nu le convine, fiindcă-i provoc pe toţi la duel... Ei, păi, asta! Mai întâi pe dezertor! apoi pe licheaua de Vlăduţă!... El e autorul moral, nu eu! I-ai citit articolul din ajun? E curată instigaţie la omor... Mai grav de o mie de ori decât ce-am făcut eu! Că eu sunt, e drept, autorul moral prim. N'am incotro! Eu eram la datorie, comandam, vedeam că băeţii nu mişcă, le-am spus atunci: că... cioşilor! Şi asta a fost tot, măi! A doua zi unul, pac! O luase, domnule, in serios! Eu însă, trebuia să-i fac că... ioşi! Comandant suprem! Da să ştii, dragă Zaiaffet, şi tu Marine, şi tu Onofrei... copii, ascultaţi, să ştiţi, măi, că eu n'am cerut comanda... nu m'am suit ca scroafa 'n copac...

— Ştim, domnule general.

— A căzut aşa...

— ...pe capul dumneavoastră ca o pleaşcă...

Şi, nostim, cu un amestec genial de inge-

nuitate şi fineţe, Vivi Brancovan povesteşte din nou, cum a căzut pe el, pleaşca de a ajunge într'o lună la puşcărie.

— Budai ghecèr, bate în ciment cu bastonul, ridicându-se, colonelul.

Doctorii lasă ultimele instrucţii.

— Mai viu eu, să vă spun câte una... asigură căpitan Onofrei.

A mai rămas doar, soldatul dela infirmerie, să ungă pe câţiva cu iod, să gargarisească pe alţii, cu apă oxigenată. E un caporal cu faţa oacheşe, ochi calzi şi mari de copil, vorbeşte iscusit, e foarte apropiat.

De ce eşti aci?

— N'am ascultat pe un plutonier... Dimpotrivă, l-am făcut prost...

— Şi cât ţi-a dat?

— 18 luni. Mai am trei... O, alţii sunt şi pentru mai nimic... unul, că a furat nişte haine: 2 ani şi trei luni; altul, un an, fiindcă n'a vrut să rânească nişte zăpadă cu gunoi, dela privată... altul că n'a vrut să fie ordonanţă la un domn căpitan cu boala aia, ştiţi... ca Davila cu Cocea...

— Ce mai e prin oraş?...

— E bine, bine, n'aveţi frică... biruiţi...

S'a înserat. Capetele se estompează. Din întunerec, pe feţe, se mai vede doar grija... ciudat acest efect al umbrei... lumina scoate în relief de obicei bucuria, întunerecul, grija şi chinul lăuntric... Dar unii prind să cânte, alţii flueră, cârpindu-şi obiala... Ţintar, fum; fum, ţintar; la şah, Mişu Beroniade a dat iar o lovitură:

Margareto, — reto te ador...

— Şah!

Curând masa: borş cu carne; fasole fusese la prânz:

— Da' mai bine să ne dea numai fasole, ce, ăstai borş, asta-i carne?

Curând numărătoarea, zăvoarele, lacătele. Buuum! — Postul Nr. 7, bineee!

...A doua zi soarele, de aceeaşi constituţie specială, loveşte la fel în porţi, dă jos drugii şi lacătele, dă dura hârdăul, se spală pe mâini, din cana unui legionar, şi se târăşte ca un şarpe, până la blana domnului Eulampe; dar acesta e şiret, pândeşte cu un ochi întredeschis:

— A, te-am prins!...

Desface febril.

Misiva e, de data asta, mută: o pagină albă de acelaşi quarto; sus, o tăetură de jurnal arătând pe Hitler vorbind unei imense mulţimi la Nürenberg; jos Mussolini, cu figura încruntată şi mâinile în şolduri, abia dat jos dintr'un aeroplan, parcă a descins în univers; iar pe verso, o fotografie din Florenţa, arătând Piazza della Signoria, cu faimosul careu unde a fost ars pe rug, Savonarola! O mână a însemnat locul, cu o cruce roşie; aceeaşi mână scrie dedesupt: „Motto: Cinci ani! Ce înseamnă cinci ani faţă de o glorie eternă!! Vezi Savonarola!!!"

— Dela cine, dela cine? sare Ficu.

— Ei, dela cine... Dela Fedra, dela Iudita aia... Mă vrea acum pe rug, pe tocător!

— Ei, ştii că-i, parol, o idee!... Ce-i asta? Cine-i aici?

— Savonarola, domnule, ce mai încolo şi'ncolo. Savonarola!

— Era deja, şi el, legionar?... Ha, ha, cinci

ani!... Care va să zică a rămas stabilit: cinci ani... Ei, exact aşa am scris şi eu la papa şi tanti Rose.

Ficu admiră scrisul fetei.

— Tot cu sânge; la ea sângele trebue să fie cum e la noi, să zicem, hârtia sugativă! Sau de cinci lei, preschimbată... Kyddie... Kyddie Baranga! Oare ce-ai spus tu că'nseamnă? Klytemnestra, Iudita, femeie-rinocer?... Ori toate la un loc... Eu cred că, să faci amor cu aşa o femeie, trebue să fie aşa, cum să spun eu, aşa ceva ca primii creştini când se îmbrăţişeau de plăcere, cu leii lui Diocleţian, la ţârc... N'are o prietenă, ceva?...

Domnul Eulampe lungit, trimete ochii 'n tavan, parcă să ţintească acolo, chipul fetei care o să-i facă numai buclucuri... Ficu se uită şi el în sus. Dar ochii lui trimet smirnă şi tămâie.

— Kyddie Baranga!... Şi ce nume: Baranga! Ioi, să mă cheme pe mine deja, Baranga! Numai un an, p'ormă-l schimb eu! Dar într'un an să-mi spui akiki, dacă nu-ţi fac, parol, pământul praf!

Dar se opreşte dintr'odată; se uită fix la domnul Eulampe, se bate pe genunchi.

— Ioi, acum văd eu! Baranga, Barbara! E un pseudonim! I-ai dat şi ei un pseudonim! I-ai publicat ceva!

— O poezie!

— Şi, pac, şi ei un pseudonim! Moi, ce manie! Mai lasă-te, moi, c'o păţeşti. Să ştii c'o păţeşti. Ai văzut ce era să-ţi facă Munteanu! Şi, să mă spui la mama, dacă n'avea dreptate. Iţi trimete, omul, o traducere din Leconte de Lisle. Ce poate, deja, fi mai nevi-

novat şi levent ca o traducere din Leconte de Lisle, iscălită! Iscălită Vasile Munteanu. Ce poate fi mai nevinovat şi levent ca Vasile Munteanu! Tu, nu. Bazil! Că Vasile e prozaic! Şi apare Bazil Munteanu! Omul să leşine! Dar ce-a păţit acasă! Mătuşi-sa—că era orfan — l-a dat afară din casă, un unchi l-a desmoştenit, o amantă l-a părăsit, el a fugit la Paris, şi azi, face Literele de zece ani, şi-abia a ajuns săracu, istoric literar!

— Şi asta, dintr'un pseudonim.

— Eu cred că, după cinci ani, după ce ieşi de-aicea, tu, zău, nu mai poci merge la Paris... Trebuie să o iei, aşa, mai mult spre Extremul Orient! Cu mine şi cu Kyddie, cel puţin, ai nimerit mai bine. Baranga, Barbara! D'aia şi am ajuns amândoi eroi. Parol, ne putem noi plânge, putem spune noi ceva? Cinci ani trec deja, cum se trece de repede o missă engleză.

— Dar mai taci, măi! Tu n'ai primit nimic, un rând, ceva?

— Dacă n'are şi ea, măcar o prietenă, ceva, Ha, uite! Se putea? Dela papa, e scrisul lui papa, şi tanti Rose.

Bogdan Barbara parcurge cu ochii, întoarce, răsuceşte.

— Interesant? să văd! A, o tăetură de jurnal, te-au şi dat la jurnal.

— Păi, cum crezi! Se putea? Citeşte, mă rog, mata, citeşte!

— „*Respiraţia mea era dificilă*“ —ne scrie „inginer I. Ionescu-Bizetz din strada Căluşei „Nr. 33—dar am urmat tratamentul dv. cu pi-„lulele *Seroxamina* şi mă găsesc, după trei „luni, complet vindecat. Eu scuipam sânge „dimineaţa, repiraţia mea era dificilă, nu

„mai am niciun simptom de astmă; și cum „să vă mulțumesc?“

„La toate afecțiunile căilor respiratorii, astmă, „emfizemă, bronșite, plămâni gazați, *Seroxa-* „*mina* d-rului Villanova face minuni.“

Calda epistolă — o reclamă tăiată dintr'un jurnal — mai da de câteva ori, cu litere mari, numele de Seroxamină și termina cu diverse adrese, dimensiuni și prețuri de cutii, pastile, tuburi, având jos, reprodus un bub mijlociu de Seraxomină în mărime naturală, plus, deasupra, fotografia d-lui Inginer Ionescu-Bizetz, un blond vrednic să pozeze pentru martiriul sfântului Sebastian, subțire, diafan, serafic, dar cu ochii cercănați, nasul înfundat și gura de șalău a predestinatului la astmă și la salvarea numai prin pilulele de *Seroxamină*.

— Ce scrisoare-i asta, măi?

— Papa, vezi ce atent, papa? Am așa un papa! Citește legenda! El știe că, în cinci ani, am să ies de aici astmatic, și-mi trimete atunci de pe acum reclama asta, ca să fac economii...

— Ha, din ce?...

— Ei, știe el papa, din rația zilnică, din fondurile care ne vin dela mișcare...

— Care mișcare, măi?

— Ei, mișcarea voastră, cum îi zice, rasistă! Ca apoi, devenit și eu arian deja, să pot pleca în Franța, la Mont-Doré, să urmez cura doctorului Villanova.

— Dar asta ce e?

— A, ai citit? Ia ascultă acuma model de reclamă; să juri, nu altceva, că-i americană! „*epilațiune rapidă*“, definitivă, categorică, paradoxală, fără urme sau dureri. Procedeu

nou; corecţiunea sprincenelor, varicelor şi tuturor defectuozităţilor pielii. Tel. 2-00-04. Dr. Jack Jacint, calea Victoriei, 34. Tel. 2-00-04.“

Asta-i dela tanti Rose, mă roagă: „să pun şi pentru ea ceva, deoparte, ca să se ducă la Dr. Jacint, că ştiu bine că are varice şi păr pe picioare... Şi tu, mai îmi spui să plec de aici? Ce eroare... aşa o eroare!...

XII

A treia zi de puşcărie. Ajunul anului nou. In aer, nimic nou, de peste ziduri nu venea niciun cântec de stea; cel mult câte o cioară, croncănind pedant, pretenţios, plecând fără urmă; generalul, in al noulea cer, că tronul lui Pomponiu s'a dovedit minunat; mai veseli, cei doi insoţitori ai săi, Rafailă şi Niţă, care trebuiau să fie sculaţi la două, trei, din noapte, spre a-şi ajuta stăpânul la grelele corvezi ale anusului...

Baronul se apropie de domnul Eulampe:

— Nu crede o iotă, din ce spune generalul, tronul e o imfamie; ai impresia că stai intr'un scaun electric, c'ai să fii, dintr'un moment in altul, electrocutat...

— Ei, ce-i de făcut? Asta-i o problemă! Ai văzut şi mizeria de azi noapte! Asta o să ne omoare ca pe sfânta Cecilia, prin asfixiere! O să ne găsească, intr'o bună zi, pe scândură, nemişcaţi, cu faţa in jos, şi mâna la nas...

— Cum am găsit-o eu, pe Sf. Cecilia, in marmură, in catacombele dela San Calisto...

— Ai văzut-o şi tu? Exact aşa!

— Fii pe pace! se apleacă baronul — am găsit eu o metodă radica...

— Dă-mi-o şi mie...
— (Misterios) cumpără-ţi plastilină...
— Ce?
— Sst! pla-sti-li-nă...
— Păi, e voie?
— Sigur! nu se bea, nu se mănâncă, nu se fumează...
— Ce naiba se face, atunci?...
— Nu ştii? pentru modelat...un fel de gumă...
— A, ştiu, şi... unde-o pun?
— La Cercul... analelor! Unde s'o pui? Nicăieri! Te duci cu ea la Zaiaffet-Bey şi spui că vrei să-i faci portretul...
— Cum ai făcut tu, pe general... dar, tu ai talent...
— Ce-are a face...
— Ei şi? nu văd!
— El te invită acasă, pozează în faţa ta un sfert de ceas, un ceas, până-ţi vine ţie; atunci, tu explici că, macheta merge aşa de greu, fiindcă eşti, de câteva zile, teribil de constipat; el are să se scoale şi să spună: mă rog, dacă ai nevoie, te rog: drept înainte, dreapta, un cot, şi, pe urmă, la stânga!... Tu te duci exact după indicaţie, pe urmă spui: mulţumesc, şi pleci. Aşa am făcut eu întâia oară azi...
— Ca bunicu-meu!
— Ce, ca bunicu-tău! Ca bunicu-meu! Dragă, colonelul are o toaletă extraordinară.
— Iţi mulţumesc din inimă...
— Pentru puţin... la revedere acolo...
Cu această incidentală convorbire, parcă Anul Nou se anunţa mai vesel la Dumbrava.
Neştiutori de aşa fericire, cerbii sburdau naivi, se plimbau pâlcuri, ca de obicei, prin curte, alţii cârpeau sau jucau ţintar în vreun

colţ; Babanace, veşnic singur, se plimba in fund, se oprea, medita, parcă punea ceva la cale; Beroniade vine la dânsul, amândoi şoptesc intr'un colţ.

Domnul Eulampe se grăbeşte, cu Baronul, să facă o vizită colonelului. Baronul il prezintă ca un mare sculptor in plastilină, la plecare il trage de mână şi-l duce să vadă, la capătul coridorului, locul sacru.

— Ptiu, asta nu mai e toaletă, e cabină de yacht american!

La intrarea in curtea inchisorii, mişcare; desigur, un nou convoi de arestaţi, dar febrilitate mai mare ca de obicei, pesemne un convoi important.

— Au venit cei patru?

— A venit Nae!

— Mofturi! Ce să caute Nae? Doar ştii că-i amicul...

— Nu, nu-i Nae. E inginer Virgil Ionescu şi Sterescu.

— Nu mai spune! Atunci sunt şi cei patru.

— L-au adus şi pe Ion Climă cu faţa strivită!

— Bătut măr, in Muscel.

Veştile alergau din gură in gură, se controlează, anulează reciproc, se amplifică in megafonul public. Colonelul Vasile Marin apare pe podişcă. Cerbii tabără pe dânsul.

— Ce e? Adevărat? A sosit, cine?

— Da, au sosit, i-am şi instalat cu voi la un loc.

Baronul şi domnul Sibică aleargă. In salon atmosferă de templu, cu o mică diferenţă: tămâe profană: duhoarea!

Toţi deţinuţii prezenţi; printre ei, ridicaţi din

paturi, sau făcându-și toaleta, spălându-și picioarele, tăindu-și unghiile, nou-sosiții. Nu cei trei. Nici Nae.

Răsare, din mulțimea întreagă, distins, chipeș, accentuat, Ion Climă. Zdravăn și sprincenat: grav ca un imn rusesc; trufaș ca Peneș, sonor ca un gorun; chiar, pare descins mai mult din copaci decât din oameni. Vorbește fanatic, parcă a luat stupefiante, îi chiar lucesc în ochii rătăciți, dar stupefiantele lui sunt crezul și idealul legionar. Pentru ele, fiindcă le-a strigat tare, oriunde, a fost snopit în bătăi. Intâmplător se afla în noaptea cu bucluc, în drum spre ai lui, dela rude din Vrancea, unde fusese la o logodnă. A fost bătut la sânge de prefect, primar și doi deputați guvernamentali; haina, plină de pete roșii, obrazul cojit, ochiul drept vânăt, tâmpla despicată.

Ion Climă parcă vine însă dela nuntă.

— Ei, toate astea-s mofturi, numai ceilalți să fie bine!

Inginer Virgil Ion, om bun și apropiat, a suferit mult; e extenuat de zile agitate, dorul nevestei și o boală de ficat.

Mult mai fericit, fost cavaler de industrie și viitor martir, mare capitalist, deși om mai mult de stânga, adus aci, din întâmplare, Strejescu, cu foarfece special, în formă de picioare de rac, își sfârșește tocmai de tăiat unghiile dela picioare; albe, mari și sacrosante, aceste unghii au însoțit povestirea sa, în curbe sonore, care unora au părut stele căzătoare, altora ciudate jocuri de artificii, altora, cu imaginația și mai slabă, ca domnul Eulampe, numai salturi învoalte de pureci ghilotinați; ultima unghie, cu un avânt desperat, sare chiar în

clipa când povestitorul pronunţă cu un oftat cuvântul:

— Martiriu...

Ca să sublinieze pesemne efectul, unghia martirului a binevoit să cadă chiar pe masă; unul din spioni, care, de trei zile, făcea pe cerbul înfocat, dar primea între timp, pe ascuns, alimente dela poliţie, se repede şi ridică sacrul vestigiu.

— Am s'o pun în tabachere, s'o păstrez ca pe un talisman...

— Ei, nu exageraţi copii, asta se poate 'ntâmpla oricui... Mi-a fost dat şi mie, să trec prin botezul sângelui naţional... Cauza noastră-i sfântă! Vom birui! Prin foc şi sânge, vom birui! înainte, copii!

Aţi zice că, la ultimul cuvânt, Strejescu inşfăca de pe un parapet un steag, şi aşa, în picioarele goale, cu unghiile tăiate, ieşea cu el, la luptă, pe fereastră. Naivi!.. De fapt Strejescu întrebuinţa acest *Inainte* la figurat; dovada fiind faptul că steagul pe care-l inşfăca era numai o somptuoasă pijama de mătase, cu brandeburguri de feldmareşal, pe care şi-o arunca pe umeri; un alt gest — dar fără niciun *Inainte, copii!*— şi Strejescu scotea dintr'un geamantan un pled verde, de cea mai bună calitate scoţiană şi, obosit de glorie şi martiriu, se lungea pe perna şi aşternutul trimes de acasă, prin Direcţia Siguranţei...

In jurul frunţei sale, lovite de junghiul inteligenţei, două muşte dădeau târcoale şi bâzâiau admirativ — ca doi heruvimi din care n'au rămas decât fosele nasale.

Toate acestea, nu fără regretul câtorva ido-

latri, care ar fi vroit să sărute picioarele sacrosante — cât timp erau curate; dar nu le mai puteau desveli fiindcă, oricât de erou şi de idol, Strejescu ar fi putut răci şi, vă puteţi închipui, ce s'ar fi ales de toată povestirea, când încheierea ar fi fost un zdravăn strănutat; aţi văzut apoi idoli strănutând? Nici măcar prizând tabac... Pe când aşa, idolul şedea lungit, în pled scoţian, balonat oarecum de glorie, bi!ă şi 105 kilograme grăsime, cum şi de un oreilon provenit dintr'un duel, ce n'a avut loc, cu şeful guvernului.

— Ăsta, da, ştiu c'a dat lovitura! exclamă Bogdan Barbara extaziat. Să-mi spui Ficu, dacă n'a făcut el o afacere colosală. Aşa o afacere colosală. Bine că nu ştie papa, că m'ar fi bătut că n'am fost şi eu, în duel cu şeful guvernului.

— Sst... nu profana, zâmbeşte domnul Eulampe...

— Asta-i o profanare? Ţi-am spus să-mi spui Ficu, dacă n'ajunge — la Panteon... Ioi, şi ce mai pled... Zău, ce mai pled scoţian... lână'n lână—numai păr de cămilă... 560 lei cotu la Schlessinger. Acum vede Bogdan Barbara. dece şi posesoru-i plin deja, de eroism, ca Scoţia de castele... Ştiam eu că omul face carieră.

— Il cunoşti?...

— Ei, şi dacă nu-l cunosc eu, parcă nu-l cunoaşte onkălă Max?

— Adevărat, da?...

— Ei, dacă nu sunt ei cei mai buni prieteni de pe lume, să nu mai fiu eu Barbara.

Ascultă, tu, ce gust şi la papa să mă boteze Ficu! He, Ficu Rubin! Şi mai are pretenţie! El şi tanti Rose!

— Stai, nu te depărta! Ce-i cu onkălă Max!

— Ei, şi tu, cine nu ştie că au făcut afaceri împreună? Dar, afaceri face tot neamul lui Israel... Şi nimeni n'ajunge erou... Când însă eu am înţeles, că omul acesta ajunge erou, a fost când el a rămas în buzunar fără o lescae...

— Fiindcă atunci nu mai avea ce face!

— Ce spui, zău!.. Vezi că nu pricepi nimic din eroism? Fiindcă atunci el s'a dus la onkălă Max, şi i-a cerut cu împrumut zece mii de lei...

— Ei şi? Ce-are a face?

— Ce spui tu? Are, prea are! Fiindcă onkălă Max i-a spus că n'are; şi el i-a spus că: unde te duci, şi onkălă Max i-a spus: la cimitirul evreiesc, la mormântul balabustei, şi el i-a spus: hai, că merg şi eu, şi onkălă Max, atunci, a exclamat: hai, da să ştii deja, că tot nu-ţi dau; şi el a replicat, nu mă jigni, nu mă insulta! Şi ei au mers, şi onkălă Max a îngenunchiat şi a plâns la mormântul balabustei, şi el a îngenunchiat şi a plâns la mormântul balabustei dela onkălă Max şi p'ormă au plecat, şi p'ormă onkălă Max şi-a suflat nasu şi, printre suspine, a spus: să nu fii pezevenghi şi să-mi ceri acum, zece mii, că ţi-i dau, şi el a suspinat şi a replicat: dacă-mi dai deja, de ce adică să nu ţi-i cer?!... Şi aşa mişcat a fost onkălă Max, că a suspinat adânc şi a scos, întâia oară dela moartea balabustei, zece mii şi i-a dat lui Strejescu al lui — numai cu proţent, zece la sută! Şi, a doua zi, papa l-a întâlnit...

— Pe onkălă...

— Nu pe onkălă, pe erou... Şi i-a spus: aşa un creştin pişicher şi diştept! Parcă-mi

vine, zău, să mă botez! Şi el a spus: ce să fac, domnu' Rubin, dacă-mi trebuiau zece batiste albastre! Aşa un om fin, auzi tu! Batiste albastre! Pe-ale albe le-a udat de plâns, şi-a cerut dela onkălă alte zece, noi, uscate şi călcate! Aşa un pişicher. Şi să n'ajungă el, măcar erou!

— Ai dreptate, Ficule.

— Ei, lasă-mă şi tu, cu Ficu al tău... Ştii bine că nu-mi place! Imi dai zor, în timp de pace, cu Bogdan Barbara... şi acum, în plin eroism, dai zor cu Ficu, Ficu Rubin. Zău, parcă-ai fi papa!...

...Atunci de ce m'ai botezat?... Ascultă, odată pentru totdeauna, ultima dorinţă a unui evreu deştept. Rasa mea e aşa un parazit, că se depune până şi pe eroism; eu m'am depus atunci pe tine, şi tu eşti eroul principal, eu eroul auxiliar; tu eroul titular, eu eroul asistent; mai precis şi mai zoologic: eroul tău parazit... Ai de spus ceva? Are zoologia de spus ceva? Eu stau atunci aici, frumos şi tacticos... sub protecţia ta şi numelui predestinat de Bogdan Barbara...

Cu degetele în subsuorile vestei, Ficu sare din pat şi începe să se înfoieze prin faţa domnului Sibică...

Dar, Bogdan Barbara nu trebue să uite că şi-a făcut de curând baie la picioare. Ziua a fost, apoi, grea. Obosit, el se va culca de vreme. Se desbracă de guler, şi, în fularul ca un tales, se aşează cu faţa'n jos, pe scândură, parcă sărutând-o după rit.

Domnul Eulampe îi e recunoscător că l-a distrat o zi întreagă. Are gust să-l necăjească, şi, cum acesta e gata s'adoarmă:

— Ficule!

— Ei, iar? Ce manie şi la tine! Ficu, Ficu Rubin! Parcă n'aş fi Bogdan Barbara!

— Şi dacă-ai şti tu, că pseudonimul ăsta l-am furat!

Ficu ridică fruntea speriat.

— Ioi!

— Da, da... L-am şterpelit unui biet redactor de provincie...

— Ioi, l-ai furat! Şi încă din provincie! Ai făcut tu asta deja, pentru mine!...

Era târziu, când domnul Eulampe, lungit şi dânsul, mesteca încă, în gând, povestea cu cimitirul.

Se părea într'adevăr, că guvernul condamnase, cu regretabilă lipsă de discernământ, prea multă lume la eroism. Pe cerbii vechi, pe cerbii adevăraţi, lucrul nu-i putea supăra. Eroismul era în ei, ei în eroism. Fără să ştie, fără să vrea. Dar afară de dânşii, de luptători de felul lui Zelea, Clime, Totu, Vanea, Moţu, Strungariu, Cantacuzino, cerbii grozavi erau aiurea, urmăriţi de glonţul poliţist, când nu gemeau de răni, prin spitale ori carcere grozave. Fusese nătângia guvernului de-a aduce aci, eroi naţionali ca generalul, sau eroi care nu erau deloc eroi, ca atâţi dintre cei de faţă. Un amestec anonim, un talmeş-balmeş al panicei lui de moment. Exact cum ai bâjbâi într'un mal şi-ai scoate cu aceeaşi scufie, midia rară şi crabul superfluu şi fricos.

Un popă guvernamental se afla atunci, alături de un vijelios ca Climă, un preot şi luptător naţionalist ca Joia alături de un

biet ziarist evreu; și sărmani negustori de oportunitate, jucători la bursa clipei, ca tovarășul de afaceri al lui onkălă Max, alături de băeți curați ca Beroniade sau Romeo — toți aceștia balansând între aripa stângă a câtorva specialiști în bridge și farniente, și aceea a unor poeți de dreapta, flușturateci, dar sinceri, ca baronul și domnul Eulampe. Dar toți aliniați ca pentru o intrare triumfală în Istorie, de mâna tremurândă a ministrului de interne sau subalternului său; toți ștampilați de siguranță cu cuvântul: martir, sau eroism, și ținuți la o închisoare politică, probabil exact atât cât trebuia lumii, ca să se deprindă cu noua lor consacrare...

...Ținuți poate ceva mai mult. Ultimele destăinuiri ale colonelului erau cam sărate... Întrebat de câțiva, când vor fi eliberați, că cele trei zile de arest legal au trecut, iar mâine e Anul Nou, acesta pufni, fără să vrea, în râs.

— Dragii mei, v'aș face rău serviciu dacă v'aș ține în ignoranță. Situația e mult mai serioasă. Nu vă faceți iluzii. Fără forme, fără mandate de arestare, guvernul vă va ține aci mult și bine! E tare pe situație; lumea, grozav de înverșunată contra crucii de oțel; știți, capitala, presa, toată cumpărată, nu suflă; încurajat, guvernul vrea să facă din cazul acesta, ceeace numește el, o „exemplaritate". Va înscena un proces monstru. Cu condamnări pe capete, dela trei și cinci ani în sus.

— Bine, dar noi nu vom intra în proces... Ce cap de acuzație pot găsi...?

— Tocmai dv., intelectualii, veți intra toți, în proces. Afară, poate, de doi trei. Guvernul vrea să dea exemplul tocmai cu dv., intelec-

tualii... îi trebue apoi nume... Ce să facă el, cu nea Niţă din Pufeşti?... Pregătiţi-vă deci de stat aci... luni... poate ani, şi, până atunci, mulţumiţi-vă să vă îngădue perii de dinţi, şi schimburi de acasă...

...Perii de dinţi şi schimburi de acasă"... Toţi „intelectualii" s'au culcat, rumegând sentinţa aceasta, de revelion... Seara căzuse repede, grea, ceţoasă, fumegoasă; se căznea oare cerul să le servească la masă, supă de mazăre bătută?

Frica parcă de a ajunge treji ora 12, trimesese pe toţi mai devreme la culcare; domnul Eulampe, poate, singur treaz, dacă nu cumva răsucirile lui Ficu însemnau ceva—lucra mereu la traforaj, cu ferestraele sale cerebrale, cuvintele colonelului.

— Bine, dar guvernul va cădea! prefăcea în gând conversaţia cu colonelul.

— ...Nu! Nu vă faceţi nici iluzia asta. Regele n'are altă soluţie... E singurul lucru pentru care a intrat şi Titulescu...

— Dar n'a intrat! Şi nu va intra! Eu îl cunosc şi ştiu că nu va putea subscrie niciodată, la mişelia care se petrece...

— Nu, ai dreptate, dar va fi silit să intre, pe ce pariem? Nu pricepeţi? Regele n'are soluţie, — dacă n'are! De aceea el insuşi a cedat lui Căţărăscu.

— Cum a cedat?

— Ei, asta n'o pot spune...

— Adevărat că a cerut şi i s'a cedat în cele din urmă, capul lui Cuiu, şi-al lui Nae?

— Ei, fiindcă văd că ştiţi, vă spun: da, Căţărăscu a obţinut tot ce-a vrut; Cuiu nu mai

e, iar Nae e arestat. Mâine, poate seara asta, va fi aci.

— Pfui, extraordinar!... Şi guvernul s'a reconstituit?

— Fără Titulescu numai, care a declarat că rămâne în străinătate, neaprobând arestări şi asupriri, pe care le socotea pe cât de nedrepte pe atât de nepolitice. Nici inabilităţile şi provocările în care un regim slab, vrea să-l implice şi pe dânsul... Dar, care va fi silit să primească, v'o repet. Căci guvernul e tare! Cum vă spun: perii de dinţi şi schimburi de acasă...

— Lozinca de revelion,—îşi spune domnul Eulampe. Perii de dinţi şi schimburi de acasă...

Şi situaţia, s'o mărturisim, îl agasa. Domnul Eulampe nu era numai un mare şi vechi preţuitor al lui Kolynos, cum şi al buretelui de masaj, dar mai şi iubea; era în dragoste cu Francette, şi mai era în dragoste cu Sylvette, şi încă mai aprins după Maudette; pe Polla o visa şi-o adora pe Nola, fără să găsească în niciuna din ele pe Lola; iar cât priveşte iubirea, iubea pe o Elisa Landi dela Nord, cu părul coaje de alună verde, şi gura parcă o muşcată mare jucată pururi între dinţi, cu trupul de candoare vinovată, a cărui ţinută era un extaz. Şi'n care zâmbetul cărnei, însemna o neasemuită evlavie roză.

Ei bine, să recunoaştem: dragostele acestea şapte erau cam greu de adus la Dumbrava— până acum accesul la astfel de confrerii fiind făcut posibil numai lui Kyddie, ca nefericita să ajungă în cel mai scurt timp, la acel gen de iubire paranoică, ce reducea Istoria la trei personagii principale: Hanibal, Napoleon şi

Eulampe, — cu două mai secundare: Hitler şi Mussolini.

Mai era apoi, marea lui maitressă: libertatea. Domnul Eulampe era un mare virtuos al libertăţii; trestia aceasta de mare din care mulţi fac scobitori sau măturici de casă, în mâna sa devenea flautul fermecat. Toate neînţelegerile lui cu lumea — acest univers de proză—proveneau din sensul absolut pe care dânsul îl da libertăţii; care sens făcea pururi dintr'însul un stăpân, un domn, iar din semenii săi, sclavi, chiar în ochii lor proprii; ceeace semenii — care iau totdeauna cuvântul semen în serios — nu-i iertau niciodată.

O mie de duşmănii pe minut, din partea animalului lui Aristotel—desigur cea mai abjectă compoziţie zoologică — au fost deci şi au rămas, bine meritatul fruct al prieteniilor domnului Eulampe.

Dânsul iubea şi practica libertatea, ca pe o imensă singurătate. Dar aceasta nu i-o admiteau oamenii, animale pleşuve şi siameze care nasc, trăesc şi mor cu nostalgia buricului tăiat. Era însă marele său talent, de a nu purta pe el nicio centură, nicio legătură; cu o figură profană, decât să poarte cozondrace, mai bine lăsa pantalonii să-i cadă pe glezne; era o eleganţă în plus, iar sufletul, fidelă sublimare a trupului, urma conduita acestuia, şi purta pe el neglijenţe, în care lipsa de educaţie sau inteligenţă a vieţei din partea „semenilor" le interzicea să vadă eleganţa.

Ei se grăbeau să numească aceasta: snobism, dandysm, uitând că dandysmul „introduce calmul antic în sânul vulgarităţilor moderne" şi ca atare e un clasicism.

Ca să aibe acest calm, domnul Eulampe pleca la ţară,—să nu-şi vadă cunoştinţele dela oraş; şi în streinătate ca să nu şi le întâlnească la ţară. Iar când revenea, purta faţă de ele, atâta mit şi indiferenţă şi aer strein, că jurai că se află tot la trei mii de kilometri distanţă. Lucru iar de neiertat!

Şi acum, această libertate avea să fie înlocuită pentru luni de zile, şi poate ani, cu o convieţuire între patru ziduri, cu sute de persoane împrumutate gratuit, tuturor punctelor cardinale.

Da, dar rămânea eroismul! Ori, se întâmplă că forma supremă a libertăţii e sinceritatea. Domnul Eulampe era deci omul supremei sincerităţi cu viaţa. Era atât de deschis cu sine că se jena chiar, să-şi pronunţe cuvântul eroism! Gândul că cineva l-ar putea auzi, îl făcea să roşească! Grija că cineva i-ar putea atribui veleităţi, de erou, martir, sau numai victimă naţională—era singura care, împreună cu grija familiei şi a scaunului, îl muncea la închisoare.

Eroismul nu exista pentru dânsul, nici sub forma aceea sub care unii îl poartă, cum poartă şi se joacă cu tricolorul cântăreţele în chiocecurile din Cadrilater. Eroismul e sânge, îl practică cine are multe globule roşii şi-l ai, ca şi tinereţea şi gloria, fără să-ţi mai dai seamă; intelectualii din preajmă, erau unii aşa de anemici şi totuşi aşa de eroici, printre ei excelând Strejescu, în viaţa căruia ternă, vacantă şi productivă, ora naţionalistă căzuse, cu toate suprinderile ei, ca o vacă bălţată într'un peisaj elveţian.

Eroismul acestora—inclusiv accidentul gran-

dilocvent al închisoarei—aducea aminte domnului Eulampe de o anecdotă marsilieză. „Marius se plimba pe chei. Vede un copil care cade în apă. Se aruncă, îl scapă. Felicitări în oraş, mare rumoare, acasă soţia deasemenea îi aleargă în prag.—Bravo Marius, toată lumea vorbeşte de curajul tău, eşti un erou. — Da, dar tare aş vrea să ştiu care a fost măgarul care mi-a dat brânci în apă! răspunde eroul...“

E adevărat, pe domnul Eulampe, mai mult decât ochii verzi, îl adusese aici oarecari legături cu mişcarea, dar pur sufleteşti, de estetică a vieţii, libertarism naţional, desubjugare de minciuna politicianistă, de robia streinismului şi samavolnicia unei autorităţi vândute streinului. Un neam, care le rabdă e un neam de ergastulă; legionarismul e născut pe vârfuri de Rarău, în aerul vast şi liber, în juruinţe numai faţă de Dumnezeu şi adevăr; comandantul lui: arhanghelul libertăţii, iar locotenenţii acestuia printre noi, tineri care n'au spus o minciună în viaţa lor, n'au suferit o insultă.

Era această eleganţă morală, care-l convertise, o stare poetică, de frumuseţe cu viaţa, care în sufletul lui făcea puntea între haiducii baladei populare şi protestanţii reformei engleze.

Iar şeful: fuziune perfectă între un haiduc şi un puritan; de unde marea lui admiraţie.

Intre necesitatea de a fi liber şi indiferenţa de a fi erou, evocarea aceasta îi aducea reculegere; îi reda echilibrul, pe care-l impune numai perfecţia, forma supremă a unui fel de a fi. Şi era la mijloc puţină perfecţie...

Poate cauza va izbândi, şi atunci domnul Eulampe va gusta acea împăcare cu neamul, numită de dânsul naţionalism, singurul naţionalism posibil. Această împăcare va avea să fie atunci, o nouă cucerire estetică, pentru dânsul, estetica aceea vastă a sângelui care se vrea realizat în tine.

A nu te jena de semenii tăi, plus aşa zişii strămoşi, e un lucru; dar şi mai mare lucru e: a face în vremi, ca aceştia să nu se jeneze de tine. Aceasta era pentru domnul Eulampe— încă odată — esenţa atitudinei naţionaliste în viaţă; restul fiind: mai sus, eroism absolut, religios; mai jos, Clasă de Declamaţie, sau: escrocherie ziaristico-creştino-ortodoxă.

Fiindcă guvernul, împreună cu Kyddie, îl vroiau cu orice preţ, victimă naţională, va fi; va „daigna" chiar să intre la cererea lor, în Istorie...

Dar cu aceeaşi artă, cu care posedase libertatea, dânsul va poseda arta închisoarei; îşi va închide cinci ani din viaţă, în calmul şi indiferenţa cu care sburdase până acum deasupra societăţei; în acelaşi dispreţ şi aceeaşi izolare; închisoarea va fi, pentru dânsul, o nouă singurătate; nimic mai mult; cuvântul îi surâdea, şi cei din preajmă nu înţelegeau de ce... snobul acesta de Eulampe, era atât de stăpân pe sine! Toţi afectau că sunt; cei care erau cu sinceritate, şi câţiva dintre intelectualii tineri erau sinceri, o datorau unui sentiment de siguranţă, cu mize puse pe anume persoane, din afară. Curajul acestora era un vas comunicant. Scădea siguranţa, scădea la celălalt capăt şi curajul. Şi viceversa. Domnul Eulampe avea şi dânsul supapele sale de sigu-

ranţă. Dar le mărturisea. Ele evoluau între un influent personaj-amic şi un Remington portabil, propriu, cu care se pregătea să-şi pună pe hârtie consolările literare ale ceasurilor de restrişte.

Era, să mărturisim, ceeace da domnului Eulampe acel cadru de siguranţă contemplativă, necesar oricărei arte, cu atât mai mult artei acesteia noi, a puşcăriei...

Domnul Eulampe mai avusese două momente grele, in viaţă; o logodnă şi o căsnicie; cataclisme egale cu căderea cu skyuri cu tot, de pe Jungfrau; sau în fundul ocnei. Intr'una icebergul din cartierul Fierarilor; în cealaltă, mansarda uneia din cele mai inalte case din Boulevard Haussman, Paris, unde munificenţa familiei consoartei, lăsându-l să plece, nu fără lacrimi, până la debarcader, il silise să trăiască, din graţia unui prieten francez, până ce a fost extricat de amici, cari încă trăiesc, ca o cosânzeană, din mrejele de paianjen contra cărora a fost găsit luptând, dimineaţa, la ora micului dejun, cu mătura...

Pe amândouă aceste puşcării, le lichidase, sumar, franc, onorabil; calomnii n'au lipsit, dar cum poţi lupta cu aerul? Mai ales când calomniatorul posedă la perfecţie arta ingenuă de a se face nevăzut? O calomnie incercase să se concretizeze într'un fel, dar autorul ei a trebuit să-şi schimbe timp de un an, adresa, de teama unei citaţii şi in aşteptarea binecuvântatei legi a amnistiei. De atunci, domnul Eulampe aşteaptă zadarnic repetarea cazului, dar s'a întâmplat orice, chiar ca unul din calomnitori să înfunde beciul, pentru o falsificare de poliţe, numai aceasta, nu!

Ei bine, când scapi de două puşcării, ai să fii în stare, să scapi şi de a treia, îşi mângâia sufletul domnul Eulampe.

Poziţia orizontală, regula aspră dar şi forma esenţială a regimului, era prielnică acestei mângâieri; era ca şi în amor—numai că diurnă —forma contemplaţiei, deci calea, pe care închisoarea se întâlnea cu clasicismul, cu arta...

La cele nouă arte, din sistemul său planetar, domnul Eulampe va adăuga arta puşcăriei, mai decent: arta de a fi condamnat la castitate. A cărei lege marţială are o singură raţiune: eleganţa; cu un singur articol: niciun creţ pe frunte şi la pantaloni.

Domnul Eulampe sare în sus şi observă că 50 la sută, din pantalonii săi, ca să nu spunem cracul stâng, se găsea mototolit şi se sbătea să iasă de sub strâmtoarea cracului drept.

Se lasă jos din pat şi-l aranjează; începe să se învârtească în odae, ca porumbiţa din Geneză negăsind momentan, unde să se aşeze. Arca lui Noe se arată în sfârşit, în forma ferestrei; acolo, un morman de lemne proaspăt tăiate; excaladarea e uşoară. Domnul Eulampe se urcă; o lună, care se luptă de două nopţi cu nourii, tot mai izbutea să trimeată pe furiş o rază, ca o femeie care luată la poliţie tot mai găseşte timp să arunce o privire amantului din prag. Raza subversivă cădea într'un ochi de geam; în această oglindă deţinutul se vede dintr'o dată.

...Ochii ceva mai adânciţi în orbite: părul nu atât de lins; încolo acelaş profil imbatabil de tânăr condotier rătăcit pe o galeră...

— Ah, cravata, cravatele astea! De n'ar fi ele, viaţa ar fi mai statornică:

Domnul Eulampe observă că o aripă a ei îi odihnea încă la sânul vestei, dar cealaltă, de acord cu banda, o luase razna în jurul gâtului, dintr'o evidentă tendinţă, ca nodul cravatei să facă pesemne, o vizită inopinată nodului său vital.

Cu un gest de represalii o desface cu guler cu tot; o fixează din nou; aşează jumătăţile bine una peste alta, le petrece:

— Odată, de două ori, de trei ori...

Domnul Eulampe zâmbeşte la perspectiva unui nod impecabil:

— Hm! când te gândeşti că sunt oameni, care trăesc până la 80—90 de ani, fac revoluţii, republici sau crahuri, mor miniştri, bancheri, regi ai petrolului sau naftalinei, fără să ştie să facă o cravată, fără să fi putut descoperi că o cravată trebue petrecută, nu odată, sau de două ori, ci de trei ori în cap, pentru a sta cum trebue! Anomalii de acestea! Cum să meargă atunci, lumea, cum să fie pace şi armonie pe pământ.

Fire de glasuri irup din depărtări ca nişte ghiocei de sub zăpadă. Copiii! Noaptea de anul nou...

Lumina se stinge brusc.

A, miezul nopţii, revelionul, toate luminile stinse un minut! sute şi mii de sate şi oraşe, sute şi mii de mii de case, în întunerec... ca lumea să se sărute, un minut — un minut! Să se strângă în braţe... să-şi arunce cu şampanie, plesnitori, rachete... barurile plesnesc acum, de jazuri, chiote şi sărutări... Toată lumea se iubeşte un minut.

...In casa bătrânească, şase stau muţi în jurul mesei... farfuriile au încremenit... mâi-

nile sunt de faianţă... în capul mesei ea, broboada pe umeri, coc demodat... mică pagodă ruinată... gata să se nărue... mama...

— Trebuia să sosească de acum trei zile... Atent, ca niciodată, băiatul mamei! A scris. A telegrafiat! I s'o fi întâmplat ceva? Care e ultimul tren? La 11 şi jumătate... Ei, cu întârzierile astea...

Un minut, două, trei... Luminile se aprind de anul nou, în sute şi mii de sate şi de oraşe... în sute şi mii de case...

Numai acolo nu se mai aprind...

Nici aici.

Deţinutul se priveşte în geam. Ochii parcă-i sticlesc... O lacrimă?

— Ce, cum? Domnule Eulampe, se poate? Dumneata care mai adineaurea mi te lăudai...

Un cor firav s'a închegat în sat, izbucneşte ca un buchet de flori de câmp, dintr'o cutie cu surprize.

Domnul Eulampe se scutură; se cabrează; dă capul uşor pe spate ca să se vadă mai bine, în geam. Parcă l-ar fi consuliat în legătură strictă cu linia fracului.

— Aşaaa... clapele se aplică perfect... moda asta nouă la veste, — un „trouvail"... rândunica e prosperă... cupa minunată... cravata... Vezi ce bine stă nodul, dacă o petreci de trei ori?... Nici nu se boţeşte... te ţine aşa un an, doi, trei, cinci, — cinci ani! Grozăvie! Kiddie asta...

...Mai aproape, glasuri pâlpâe, tremură ca nişte dediţei în glastră.

Domnul Eulampe se uită înainte în geam.

Părul puţin şifonat.

Scoate pieptenul mic, dintr'un buzunar al vestei, periuţa din celălalt.

— Aşa! Perfect. Profil de tânăr condotier rătăcit pe o galeră...

Ce Dumnezeu nu se mai face lumină... Minutul a trecut!

...Mâine să mă rad mai de vreme. Onisifor ăsta! Stă la oglindă un ceas! Şi are o barbă! Sună din brici ca o judecată de apoi... Sau, cel puţin, o răzuitoare de hrean! Cu ea şi cu briciul, ai putea face, bine puse la punct, o răşchitoare! Să scoli cu ea un fakir din catalepsie!...

Minutul a trecut. Minutul continuă... Mult se mai iubeşte şi lumea asta...

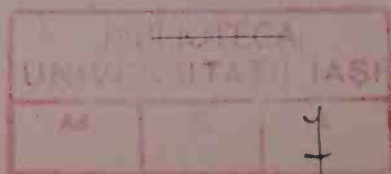
Glasuri bat acum în geam ca nişte luminiţe.

Oglinda geamului se face mai mare, o ramă de cer; în ea, un cap de arhanghel, un arhanghel întreg: arhanghelul dreptăţii! Fruntea învoaltă, trup svelt de gorun, buza strânsă, ochi de albastru înoptat. Noaptea toată-i un balaur sub vârful suliţei lui. Scrâşneşte! Pe cine va lovi acum? Pe mine? Pe tine? Ca şi fulgerul, arhanghelul niciodată nu loveşte în acelaşi loc.

Luminiţele s'au stins. Minutul a trecut.

Ce Dumnezeu nu se mai face lumină odată...

O treime de lună, de două zile se luptă cu un val de nouri; iată, l-a biruit! Saltă, în sfârşit, din valuri, ca o fesă de sirenă înecată...

TIPARUL INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE
«CUGETAREA»
BUCUREŞTI IV — STRADA MĂTĂSARI Nr. 23

